

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

Proc. soc. am. is dr. C. G. L. 3.

- son of ... in 2 ... U.S. 1829. May 11. 62.

p. 73. f. ...

2 MS. in ...

in ...

original letter ...

600089954+

291 f 8

(H. 1883)

Hermann

2052

HENRICI EDUARDI FOSS
PHILOSOPHIAE DOCTORIS

DE

GORGIA LEONTINO
COMMENTATIO.

INTERPOSITUS EST
ARISTOTELIS DE GORGIA LIBER, EMENDATIUS EDITUS.

HALIS SAXONUM
IN LIBRARIA HEMMERDEANA.
c18c1cccxxviii.

291. f. 8.

P R A E F A T I O.

Quamquam id descriptionis genus, in quo haec commentatio versatur, copiosam orationem, qua scribendi consilium aut excusetur aut defendatur, existimatorumque animi ad benevolentiam deflectantur, non videtur desiderare, mihi tamen, Gorgiae Leontini vitam narraturo, deque scriptis eius acturo, venia petenda est, quum Geelius nuper longam de eadem quaestione pertexuerit dissertationem. Ego autem, quum Geelii commentatione, etsi non cognovi ipsam, tamen ex aliorum scriptis, quemadmodum in meo libro saepius indicavi, intellexissem, primum multa, quae manca essent atque nimis breviter minimeque probabiliter expedita, contineri, velut ea, quae de fragmento e funebri oratione, de declamationibus deinde, Gorgiae nomen ementitis, deque physico eius libro ab illo disputata sunt; deinde nonnulla, quae Geelii commentationem sequuta essent, disceptanda esse vidissem, veluti quae a Süvernio, viro clarissimo, in commentatione de Aristophanis avibus de plurimis quaestionibus ad hunc locum pertinentibus, aut a Carolo Schoenbornno sunt exposita; satius duxi, novam commentationem, omissis locis, cum hac quaestione coniunctis, nullis, exordiri atque absolvere, quum in iis quoque rebus, quae praeter illas supra nominatas reliquae erant paucissimae, a Geelio saepe erratum esse, liceret suspicari.

Iam vero in vita Gorgiae narranda omnia, quae a veteribus de ea prodita sunt, quam potui accuratissime conquisivi atque comportavi, nonnullis tamen, quae minus videbantur gravia, omissis; ut quae recentiores nonnulli de Gorgia poeta aut de Gorgia onomastici scriptore tradiderunt; ratus ego quidem, de talibus rebus satis esse silentio iudicare. In reliquis libelli mei partibus, ad quas potissimum, quum minus eae, quam vitae expositio, diligenti testimoniorum veterum coacervatione contineantur, sed iudicio coniecturaque potius nitantur, velim eorum, qui de mea opera iudicium ferent, animos advertere, equidem, quam fieri potuit maxime, ab inani multorum locorum e veterum recentiorumve commentariis petitorum comportatione abstinui, ex eorum multitudine, quos collegeram, eos tantum exhibens, qui tum scriptoris, a quo ducti erant, auctoritate, tum ipsa sua indole atque natura rem conficerent atque profligarent. Quod in annotationes potissimum ad physicum librum scriptas cadit, in quibus etsi facile erat, tum in exponendis veterum philosophorum, Melissi potissimum et Zenonis, placitis, tum in grammaticis rebus, de quibus interdum agitur, illustrandis, magno testimoniorum exemplorumque apparatu uti, ego tamen utilitatem magis quam doctrinae quandam speciem quaerendam esse duxi.

Scrib. Hal. Cal. Aug. MDCCCXXVIII.

INDEX CAPITUM.

De Gorgiae vita	pag.	1
De sophistica et rhetorica Gorgiae arte	—	39
De Gorgiae in tradenda exercendaque sua arte ratione et meritis	—	41
De Gorgiana dicendi ratione	—	50
De Gorgiae discipulis	—	59
De Gorgiae scriptis	—	62
De Olympica oratione	—	63
De funebri oratione	—	64
De Pythica oratione	—	76
De laudatione Eleorum	p. 77 (vid. corrig.)	
De laudatione Achillis	pag.	77
De laudatione fortitudinis	—	77
De arte rhetorica	—	78
De declamationibus duabus	—	78
De physico libro	—	107
Aristotelis de Gorgia liber	—	110
Annotationes criticae	—	115
Commentarius de physico libro	—	171

FRAGMENTA.

I. E Gorgiae scriptis reliquiae.

- a. Ex Olympica oratione.
Aristot. rhetor. III, 14. p. 197. pag. 36. 63
- b. Ex funebri oratione.
[?] 1. 2. Longin. de sublim. 3, 1. 2. p. 10. Weisk. p. 53. 68
[?] 3. Plut. vit. Cimon. c. 10. p. 68
 4. Schol. Hermog. p. 69. 70
- c. Ex laudatione Eleorum.
Aristot. rhet. III, 14. p. 201. p. 36. 77 (vid. corrig.)
- d. Ex laudatione Achillis.
[??] Schol. ad Hom. Il. δ, 450. p. 78

e. Ex aliis scriptis, incertum, quibus.

1. 2. 3. 4. Arist. rhet III, 3. p. 171. p. 53
 5. Xen. conv. c. 2. §. 26. p. 53

II. Gorgiae dicta.

a. De senectute sua.

1. Valer. Maxim. VIII, c. 13. §. 8. p. 37
 2. Lucian. macrob. c. 23. p. 37
 3. Clearchus ap. Athen. XII, p. 548. et Eustath. ad
 Hom. Od. p. 1413. fin. ed. Roman. p. 37
 4. Stob. florileg. tit. 101, 21. Vol. III, p. 285. Gaisf.
 ed. Lips. p. 37
 5. Demetr. Byz. ap. Athen. l. c. p. 38

b. De morte.

- Aelian. V. H. II, 35. p. 38

c. Adversus Platonem.

1. 2. 3. Hermipp. ap. Athen. XI, p. 500. p. 29

d. De Larissaeis.

- Aristot. polit. 3, 2. p. 37

e. De virtute.

- Procl. ad Hesiod. opp. p. 340. Gaisf. ed. Oxon. p. 47

De mulierum virtute.

- Plut. de mul. virt. t. VII, p. 1. ed. Reisk. p. 47

f. De amicitia.

- Plut. de adul. et amic. discr. t. VI, p. 236. p. 47. 48

g. De tragoedia.

- Plut. de aud. poet. t. VI, p. 53. et de glor. Athen.
 t. VII, p. 372. p. 48

De Aeschylī sept. adv. Theb. fabula.

- Plut. sympos. l. 7. t. VIII, p. 856. p. 48

h. De irrisionis in controversiis usu.

- Aristot. rhet. III, c. 18. p. 212. et schol. Plat. 59, 10.
 p. 348. p. 54

i. In lusciniā.

- Aristot. rhet. III, c. 3. p. 171. p. 53

Vitam Gorgiae Leontini qui scriberent, veterum memoria reperti sunt admodum pauci. Quum enim vitae eorum, qui aut bellis aut rebus publicis administrandis clari fuerunt multumque ad populorum civitatumque aut felicitatem aut infortunium valuerunt, ipsa sua rerum magnitudine tum ad scribendum tum ad legendum hominum animos invitent atque alliciant, facile iam ipsa illorum virorum memoria aut paullo post reperiuntur, qui eorum facta moresque posteritati tradant. At eorum vitae, qui ingenii acumine doctrinaeque copia excelluerunt, licet praeclarissimis inventis ad hominum omnium felicitatem valuerint plurimum, tamen quum multitudini hominum minus voluptatis et utilitatis videantur praebere, propter rerum tenuitatem a multis ne dignae quidem putantur, quae litterarum monumentis ad posteritatis memoriam consignentur. Ex hoc igitur fonte ducendum est, cur librorum de Gorgiae Leontini vita a veteribus compositorum magna semper fuerit paucitas, et ad nostram memoriam exiguae tantum ac valde tenues reliquiae pervenerint. Etenim qui integri etiamnum exstant libri, quoniam omnes ampliorum operum particulae sunt, in magna rerum tractandarum copia exilem tantummodo Gorgiae notitiam praebent, uberiores narrationem de eius vita, scriptis et in multas artes disciplinasque meritis prorsus omittunt.

Ex iis autem qui de Gorgiae vita scripserunt primus appellandus est Satyrus apud *Diog. Laert. vit. Emped. VIII, 58. p. 530. ed. Meib.* Scripsit ille libros

περὶ βίων, a Diogene citatos, Aristarchi grammatici aetate, inque iis etiam Gorgiae vitam aut peculiari capite narravit, aut potius, quoniam, quod Diogenes secundum eum tradit, ex Empedoclis potius quam e Gorgiae vita videtur depromptum esse, in Empedoclis vita attigit.

Hermippi deinde peculiaris de Gorgia liber (*ἐν τῷ περὶ Γοργίου*) memoratur ab Athenaeo *deipnos. lib. XI. p. 500. ed. Casaub.*, qui tamen liber comprehensus ne fuerit in magno opere de vitis excellentium hominum scripto, an proprium volumen effecerit, incertum est. Virorum ingenio et doctrina praestantium vitas Hermippus scripsit plurium, veluti septem sapientum, qui liber apud Proclum *ad Hesiod. opp. 41. p. 55. ed. Gaisf.* memoratur; deinde discipulorum Isocratis, de quibus accurate egisse dicitur a Dionysio *iud. de Isaeo c. 1. p. 588. ed. Rsk.*, in eo tamen reprehendendus, quod Isaei paene nullam fecerit mentionem. Doctrinam eius Iosephus *contra Apionem I, 22.* apud Sturz. *de Emped. praef. p. XXIII.* laudat, ut dolendum esse videretur libelli de Gorgia iactura, nisi constaret, multa, quae idonea auctoritate carerent, ab Hermippo fuisse coacervata. Libri de Gorgia fragmenta paucissima exstant, quibus si careremus, facile esset ferendum.

A Clearcho quoque in vitarum libris commemoratum fuisse Gorgiam ex Athenaeo *lib. XII. p. 548. A.* patet, qui *ex octavo vitarum libro* narratiunculam quandam repetit, cuius neque magna est utilitas, neque ea indoles, ut de Clearchi fide liceat iudicare.

Vita deinde a Philostrato composita, quae nona est in *sophistarum vitis lib. I. p. 492. sqq. ed. Olear.*, continet ea quidem multa, quae tum ad facta Gorgiae cognoscenda tum ad merita recte aestimanda utilia sunt, sed magno errore ducitur, si quis accurate

de Gorgiae parentibus, de loco quem tenuit in patria, de itineribus, quae fecit per Graeciam, deque multis aliis rebus, quarum memoria a diligenti vitae scriptore non est omittenda, a Philostrato exponi arbitretur. Nam quum sophistarum vitas scriberet, factum est, ut, quid in sophistica arte Gorgias invenisset inventumque ab aliis auxisset, studiose exponeret et particulatim illustraret atque utilissima nonnulla de eius scriptis traderet, cetera vero aut prorsus omitteret aut leviter delibaret. Sed in iis ipsis, quae tradit, insunt nonnulla, quae aut aperte sunt falsa aut valde controversa, ut uni Philostrato, ubi non sustinetur aliorum graviorumque auctorum consensu, exigua fides sit tribuenda. Licet autem universe animadvertere, in tradendis antiquorum sophistarum rebus aut tenuem fuisse Philostrati scientiam et cognitionem, aut studium et voluntatem ab remoti temporis memoria alienam; narrationes contra, quae proxime absunt ab ipsius aetate, esse copiosissimas.

Quae autem a Suida *v. Γοργίας vol. I. p. 491. ed. Kuster.* de Gorgia quamvis breviter exponuntur, continent tamen nonnulla menda, quae suo quodque loco aut, ubi aliorum auctoritas accedit, accurate excutientur, aut, ubi deest aliud firmamentum, breviter perstringentur.

Eudociae de Gorgiae vita narratio, in *Villoisoni anecd. I. p. 100. 101.*, praeter prima verba, quae Suidae sunt, tota e Philostrati libro descripta est. Quapropter nunquam praeterea eius mentio iniicietur.

Ex recentioribus qui de Gorgia exposuerunt princeps commemorandus est Ludovicus Cresolius, qui etsi vitam eius non narravit singulari libro, tamen in *theatro veterum rhetorum, oratorum, declamatorum, quos in Graecia nominabant σοφιστὰς, exposito libris V.* (in *Gronov. thesaur. antiquitt. Gr. tom. X.*

p. 1 — 247.) tam multa de Gorgia collegit, ut etiam hoc loco eius memoria non sit negligenda. In Cresolii autem opere accurate coniuncta sunt utilia multa et veracum iis, quae falsa sunt atque inepta et in hoc quoque genere produnt Iesuitam; veluti quae *lib. I. c. 4. p. 27 sqq.* et *lib. I. c. 5. p. 30.* de heroica sophistarum aetate, de Iove deinde, Plutone, Hercule, Sisypho et Cassandra deque serpente Evae corruptrice tanquam antiquissimis sophistis disputata sunt. Ab heroica illa sophistarum antiquitate gloria sophisticæ artis, ut *lib. I. c. 5. p. 29.* exponitur, usque ad Solonem obscurata latuit; e cuius tempore sunt quidem nonnulli ad eloquentiam et sophisticam artem instruendam excitati, sed modice et tenuiter usque ad Socratis tempora. Sed Cresolius eo nomine potissimum est reprehendendus, quod criticam artem strenue exercere neglexit, nullamque aetatum adeo diversissimarum habuit rationem; quamquam id ex parte aetati qua vixit tribuendum est. Ita factum est, ut aut, quae nullis infirmisve scriptorum testimoniis niterentur, tanquam vera traderet, aut, quae in postrema sophisticæ disciplinae tempora caderent, etiam ad antiquam illam atque sinceram sophisticam, quae a Gorgia et Protagora originem duxit, revocaret. Idem in ea cadit, quae de Gorgiae vita congestit, de cuius meritis haud male interdum iudicat; nimio tamen, ut omnium sophistarum, ita inprimis Gorgiae amore ductus, saepe iniquius de Platone aliisque sophisticæ artis adversariis statuit.

D. Io. Cunr. Danhaueri Gorgias, quem Fabricius *bibl. Gr. t. II. p. 806. Harl. in Valeriano Magno Mediolanensi redivivo. Argentor. 1652. 4.* prodisse testis est, ille igitur Gorgias qualis sit, quum ad manus mihi non sit, non habeo dicere; neque commemora-

tur de eo quicquam a Fabricio aut alio quoquam, unde prudens sincerumque de eo fieri possit iudicium.

Denique Gorgiae vitam Antonius Mongitor, presbyter Panormitanus, scripsit, in *bibliothecae Siculae sive locupletissimarum de scriptoribus Siculis, quorum vetera tum recentiora saecula illustrarunt notitiarum* (Panorm. 1707.) tom. I. p. 258—262., isque, ut Harlesius in *Fabric. bibl. Gr. t. II. p. 805.* iudicat, *quae de Gorgia, eius aetate, ingenio, arte vera falsa-que et sophistica ornandi, auctoritate, qua floruit, discipulis atque imitatoribus scriptisque notatu digna videbantur, paene occupavit copioseque exposuit.* Mongitor autem egit quidem de omnibus istis, quae Harlesius enumerat, et sunt sane nonnulla ab eo collecta et undique comportata, quae prodesse possunt ei, qui, quae potiora sunt in Gorgiae vita, carpere velit atque delibare, sed insunt etiam plurima aut plane falsa et errorum plena, aut dubia admodum et incerta. Nam, ut Cresolio, ex quo multa derivavit sua, ita ipsi Mongitori defuit ars et acumen in diiudicanda rerum memoria, defuit etiam diligens ipsorum antiquorum auctorum lectio et idonea rerum apte enarrandarum et ratione disponendarum facultas; est denique sermo barbarus pessimisque inquinatus mendis, qui, licet vitia ita corrigantur, ut in primi voluminis fine indicatum est, tamen neque purus est neque emendatus.

Hardioni autem copiosam de Gorgia commentationem, academiae Gallicae commentariis insertam, qua de origine artis rhetoricae in Graecia exponi refert Beckius in *Fabr. bibl. Gr. II. p. 806.*, et Iacobi Geelii *historiam criticam sophistarum qui Socratis aetate Athenis floruerunt*, novis actis litterariis societatis Rhenotraiectinae t. II. (Trai. ad Rhen. 1823.) interpositam quamquam in hac descriptione adhibere non contigit mihi, praecipuas tamen illorum et proprias opiniones

p. 1 — 247.) tam multa de Gorgio loco eius memoria non sit negitem opere accurate coniuncta cum iis, quae falsa sunt atque genere produnt Iesuitam; v. sqq. et lib. I. c. 5. p. 30. de Iove deinde, Plutone et Cassandra deque septemprince tanquam antiqui putata sunt. Ab heroica gloria sophisticae artis, utitur, usque ad Solonem obsopore sunt quidem nonnulli cam artem instruendam exciter usque ad Socratis tempmine potissimum est repreharem strenue exercere negadeo diversissimarum habuit ex parte aetati qua vixit trist, ut aut, quae nullis infirniis niterentur, tanquam vepostrema sophisticæ disciplinam etiam ad antiquam illam atque quae a Gorgia et Protagora oridem in ea cadit, quae de Csit, de cuius meritis haud malemio tamen, ut omnium sophistagiae amore ductus, saepe iniquisophisticae artis adversariis statui

D. Io. Cunr. Danhaueri
bricius *bibl. Gr. t. II. p. 806. Har
Mediolanensi redivivo. Argentor.
stis est, ille igitur Gorgias qualis
mihi non sit, non habeo dicere;*

Suidam eum ad Ol. LXXX. referat, *Suidas* antiquiorem eum esse affirmat. Et *Porphyrius* eum ipse, quando *Gorgias Graecorum* existimatione in aetate viguerit, videtur significare, *Suidas* contrahendi tempus intellexit; alioqui causa, cur illum reprehenderet, erat nulla, quoniam post octogesimam Olympiadem *Gorgiam* durasse et summam gloriam assequutum esse ne *Suidam* quidem poterat fugere.

Eusebii deinde, in *chron. canon. II. p. 213. (ed. Armen. latin.)* ad Ol. LXXXVI. eum referentis, sententiam, et *Porphyrii Suidaeque* opiniones *Vossius de rhet. nat. ac constit. c. 10. (opp. III. p. 334.)* *Gorgiae* longaeuitate inter se conciliandas esse statuit, non exponens tamen, qua id ratione faciendum sit. *Eusebium* talem summae laudis ac gloriae qua *Gorgias* excelluit significationem facere ex eo patet, quod eum cum *Democrito Abderita, Empedocle, Hippocrate medico, Hippia, Prodico, Zenone et Parmenide philosophis* coniungit, eosque omnes Ol. LXXXVI. agnosci coeptos esse testificatur. Contra *Plinius N. H. XXXIV, 4. Leontinus*, inquit, *Gorgias hominum primus et auream statuam et solidam Delphis in templo sibi posuit, LXX circiter Ol.; tantus erat docendae oratoriae artis quaestus.* Hunc *Meinersius in litterarum Gr. et Rom. historia t. II. p. 224.*, ut *Tennemannus hist. phil. I. p. 352. et Schoern. de Gorgiae declamatt. p. 6.* referunt, refutare stultum, *Quintiliano institt. III, 1, 9.* auctore adhibent, qui ultra *Socratem Gorgiam* vixisse tradit; ex quo colligit ille, post Ol. LXX. *Gorgiam* natum esse. Alii, ut *Tennemannus p. 352. not.* statuit, *Plinium* errare quidem censens, neque tamen tantum eius ducens auctorem quantum *Meinersius*. Ipsam eius sententiam, eodem loco modo citato non aperte significat, ne ex alio eodem, p. 352. init. cognoscere licet, ubi dubitatio-

plerasque, ut arbitror, una cum argumentis quibus fultae sustentantur ex aliorum scriptis cognovi, ita ut, additis nominibus eorum, unde accepī, suo quamque loco commemorare atque, ubi opus videbitur, perstringere liceat.

Natus est Gorgias, ut ipsi iam ad rem nobis propositam accedamus, Leontii sive Leontinis, quae urbs est Siciliae. Inde Leontini cognomen accepit, saepissime apud scriptores antiquos cum nomine coniunctum. Sed docti nonnulli homines, velut Fabricius *bibl. Gr. II. p. 805.*, uno illo cognomine de patria sumpto haud contenti, etiam *Νησιώτην* eum a Luciano vocitatum esse voluerunt. Nempe falsa verborum Lucianeorum *rhet. praecept. c. 9. t. III. p. 9. ed. Reiz.* explicatione in errorem ducti sunt. Quum enim olim ibi legeretur *ἔωλα παραδείγματα παρατιθεῖς τῶν λόγων, οὗ ῥᾶδια μιμεῖσθαι, οἷα τὰ τῆς παλαιᾶς ἐργασίας ἐστίν, Ἑγησίου καὶ τῶν ἀμφὶ Κράτητα καὶ Νησιώτην*, primus Graevius *Νησιώτην* Gorgiam esse pronuntians, auctoritate sua in opinionis communionem praeter Kusterum etiam Toupium *ad Longin. de subl. 3, 2. p. 258. Weisk.* duxit. At *Ἑγησίου καὶ τῶν ἀμφὶ Κριτίαν τὸν Νησιώτην* scribendum esse, primus Solanus vidit, quamquam in eo ille lapsus, quod *τὸν* ante *Νησιώτην* omisit, et nunc nemo dubitat, postquam Thierschius in libro de arte Graecorum (*epoch. art. Gr. II. annot. p. 35.*) et Silligius in *artificum catalogo p. 162. 163. et p. 223—225.* de vera illius loci explicatione egerunt.

Iam vero in ipso operis nostri quasi limine magna nobis sese offert difficultas, quum quando natus sit Gorgias a nullo satis idoneo auctore traditum sit. Est autem iam apud veteres dubitatum, non modo, quo anno vel qua olympiade in lucem editus sit, sed etiam, quo floruerit tempore. Nam quum Porphyrius

apud *Suidam* eum ad Ol. LXXX. referat, *Suidas* tamen antiquiorem eum esse affirmat. Et *Porphyrius* quidem ipse, quando *Gorgias Graecorum* existimatione maxime viguerit, videtur significare, *Suidas* contranascendi tempus intellexit; alioqui causa, cur illum reprehenderet, erat nulla, quoniam post octogesimam olympiadem *Gorgiam* durasse et summam gloriam assequutum esse ne *Suidam* quidem poterat fugere.

Eusebii deinde, in *chron. canon. II. p. 213. (ed. armen. latin.)* ad Ol. LXXXVI. eum referentis, sententiam, et *Porphyrii Suidaeque* opiniones *Vossius de rhet. nat. ac constit. c. 10. (opp. III. p. 334.)* *Gorgiae* longaeuitate inter se conciliandas esse statuit, non exponens tamen, qua id ratione faciendum sit. *Eusebium* autem summae laudis ac gloriae qua *Gorgias* excelluerit significationem facere ex eo patet, quod eum cum *Democrito Abderita*, *Empedocle*, *Hippocrate medico*, *Hippia*, *Prodic*, *Zenone* et *Parmenide philosophis* coniungit, eosque omnes Ol. LXXXVI. agnosci coeptos esse testificatur. Contra *Plinius N. H. XXXIV, 4. Leontinus*, inquit, *Gorgias* hominum primus et auream statuam et solidam *Delphis* in templo sibi posuit, LXX circiter Ol.; tantus erat docendae oratoriae artis quaestus. Hunc *Meinersius* in *litterarum Gr. et Rom. historia t. II. p. 224.*, ut *Tennemannus hist. phil. I. p. 352.* et *Schoenborn. de Gorgiae declamatt. p. 6.* referunt, refutare studet, *Quinctiliano institt. III, 1, 9.* auctore adhibito, qui ultra *Socratem Gorgiam* vixisse tradit; ex quo colligit ille, post Ol. LXX. *Gorgiam* natum esse. Aliter *Tennemannus p. 352. not.* statuit, *Plinium* errare quidem censens, neque tamen tantum eius ducens errorem quantum *Meinersius*. Ipsam eius sententiam, quam loco modo citato non aperte significat, ne ex alio quidem, p. 352. *init.* cognoscere licet, ubi dubitatio-

nem esse dicit, an Gorgias post Ol. LXXXXV. vixerit. At qui Plinium leviter tantum errasse statuit, ei non licet quicquam dubitationis habere, quin post Ol. LXXXXV. non vixerit Gorgias.

Henricus autem Dodwellus, in *dissertatione altera*, quae de aetate Pythagorae philosophi scripta est, (Londin. 1704.) p. 218., quamquam Porphyrium sequitur, Gorgiam Ol. LXXX. natum esse ponens, sibi tamen Suidam sequi videtur, nam, Ol. LXXX., inquit, *Gorgiam assignat nescio quo auctore Suidas; sic tamen ille, ut monuerit, antiquiorem illum haberi a Porphyrio.* Ruhnkenius contra in *dissertatione de Antiphonte Rhamnusio* (opuscul. oratt. philoll. et critt. Lugd. Bat. 1807.) p. 213 sqq., Plinii auctoritate motus, *circiter Ol. LXX. floruisse Gorgiam* censet; quam suam sententiam quoniam rationibus et argumentis studet firmare, quae nonnullis fortasse haud contemnenda esse vel reiicienda videantur, singula illa, postquam meam ipse sententiam exposuero, recensebo et breviter perstringam. Ruhnkenium Harlesius *bibl. Gr. II. p. 805. 806. not.* sequutus est, omnibus illius argumentis probatis; Saxius in *onomastico literario I. p. 32.* Gorgiam ad Ol. LXXI. A. M. 3509. A. C. N. 494. A. U. 258. refert, Aeschylo aequalem eum faciens.

Mirabiliter autem accidit, ut omnes, qui de natali Gorgiae aetate scripserunt, unum praetermitterent locum, quo etsi non prorsus absolvitur res ac perficitur, tamen magna significatio fit, quid in hac quaestione sit statuendum. Xenophon enim in *secundo de Cyri expeditione libro c. 6. §. 16.* narrat, Proxenum Boeotum, qui fuit e Cyri amicis Graecorumque ducibus, nihil, quum adolescens esset, magis appetivisse, quam ut vir aliquando fieret ad res summas peragendas aptus, eamque ob causam in Gorgiae Leontini se con-

suetudinem dedisse. Cuius consuetudinis ut fructum perciperet, quum per idoneum tempus cum illo versatus esset et satis paratus sibi videretur ad imperandum, ad Cyrum se contulisse, ut eius consilia adiuuaret. Ex hac narratione planum est, inter Proxeni cum Cyro societatem coniunctionemque et inter illud tempus quo Gorgiae disciplinam reliquerat, aut nullum aut perexiguum intervallum fuisse interiectum, ut, quum Proxenus in Asiam contenderet, vixisse adhuc Gorgiam probabilis sit coniectura. Quae quidem eo confirmatur, quod post paullo §. 20. Xenophon Proxenum quum moreretur tricesimum annum attigisse dicit; nempe illis temporibus Graeci se adolescentes sophistis erudiendos dederunt, neque vero pueros. Mortuus est autem Proxenus eodem anno quo expeditio incepta est, isque olympiadis LXXXIV. fuit quartus.

His modo explicatis mirifice stabilitur, quod Quintilianus loco supra laudato tradit, *Gorgiam beneficio longissimae vitae cum multis simul floruisse et ultra Socratem usque durasse*. Decessit enim Socrates anno eo, qui Proxeni mortem sequutus est. Iam vero quamquam Quintilianus exponere omisit, quanto intervallo Socratis aetatem Gorgias superarit, ipsa tamen eius verba non longum illud fuisse demonstrant; alioqui quomodo apta essent illa *usque ultra Socratem duravit?* Etenim si, ut Dodwellus p. 218. statuit, *Gorgias Ol. CVII. attigit praeter propter, ut mors eius non admodum remota fuerit a morte Platonis, quae Ol. CVIII, 1. assignatur*, dicendum erat Quintiliano: *prope ad Platonem usque duravit*.

Agendum nunc est de vitae longitudine, quae quanta fuerit si certo constitui potest, haec de natali tempore quaestio paene est expedita et confecta. Vitam autem eius longissimam fuisse, Plutarchus de orac. defect. t. VII. p. 656. Rsk. testatur, Gorgiam

aetate Epicurum tertia parte superasse dicens. Idem a Platone *Phaedr.* p. 261. B. C. declaratur, qui Gorgiam Nestorem vocat, non solum, ut recte ad illum locum scholiasta (*scholl. Plat.* p. 318. *Bkk.*) animadvertit, propter dicendi suavitatem, verum etiam propter vitae longinquitatem. Sed etiam in annorum quos confecerit numero paene consentiunt omnes; nam primum Plinius *N.H. VII*, 48. *indubitatum est*, inquit, *Gorgiam Siculum centum et octo annos vixisse*. Censorinus deinde *de die natali c. XV.* p. 74. *Haverc.* Gorgiam, ait, *octo supra centum annos habuisse constat*. Consentiant cum illis Lucianus *macrob. c. 23. vol. III.* p. 225. Philostratus p. 494. et schol. Plat. *l. l.* Valerius Maximus autem *lib. VIII. c. 13. §. 8.* Gorgiae verba quaedam refert, dicta ab eo, quum centesimum et septimum annum ageret; quando mortuus sit, incertum relinquit. Huic summae Apollodorus apud *Diog. Laert. Emped. VIII*, 58. p. 530., Quinctilianus *institt. III*, 1, 9. et Suidas unum annum addunt, Cicero contra *de senect. c. 5. §. 13.* demit. Veritas igitur non videtur latere, siquidem, quod in medio positum est, quum testimoniis praeterea satis sustineatur, etiam in hoc genere maxime certum est. Nam Pausanias quidem *lib. VI. c. 17. §. 9.* centum et quinque annos Gorgiae tribuit; at id, quoniam Pausanias ex obscura quadam de Gorgia percepta opinione potius, quam e scientia illud tradere videtur, nihil momenti affert. Notabilis est autem Dodwelli in hoc loco negligentia vel temeritas, p. 218. Gorgiae aetatem olympiades viginti octo et duo annos, sive centum et decem annos confecisse statuentis.

Extricato igitur annorum numero, et termino constituto, ultra quem paullum progressa est vita, licet etiam alterum terminum pangere, citra quem vita haud

longe proferenda sit. Antiphontem enim Rhamnusium, quem Ruhnkenius p. 215. 216. Ol. LXXV, 1. aut 2. natum esse probavit, Plutarchus *vit. Antiph. t. IX. p. 309.* cui consentit Suidas, atque, ut Ruhnkenius docuit, etiam Photius, natum esse tradit bellorum Persicorum tempore, Gorgia paullo aetate recentiorē (*ὀλίγω νεώτερον*). Continent igitur Ol. LXXV, 1. et Ol. LXXXV, 1. de Gorgiae vita olympiades viginti, ut viginti octo anni, sive septem olympiades reliquae sint, quae ratione dispositae utrique termino adiiciantur. Quum vero propter Quintiliani verba vix licitum sit maius quam trium olympiadum spatium post Socratis mortem Gorgiae addere, censeo equidem, eum Ol. LXXXVIII, 1. mortuum, Ol. LXXI, 1. autem natum esse.

Iam de Ruhnkenii sententia Gorgias, quoniam Ol. LXX. ita florebat, ut auream statuam sibi poneret, minimum illo tempore ad quadragesimum aut quintum et tricesimum annum aetatem produxerat, ut Ol. LX. aut paullo post natus esse putandus esset, mortuus autem Ol. LXXXVII.; quo posito, qua ratione Ol. LXXXVIII, 2. legatus Athenas venire potuerit, nemo facile dixerit. Sed quum Philostratus p. 493. iam senescentem (*ἤδη γηράσκοντα*) Gorgiam Athenas pervenisse tradat, id vocabulum, etiamsi tantum Ruhnkenio concedamus, ut Gorgiam Ol. LXXXVIII, 2. postremum aetatis annum egisse statuamus, tamen non cadit in centenarium. Dodwellus autem, Gorgiam Ol. LXXX. natum esse statuens, iam tricesimo quarto aetatis anno senescentem facit. E nostra vero ratione sexagesimum octavum annum attigerat, cui quidem aetati, praesertim quum validissima fuerit eius senectus, imprimis illud vocabulum convenit. Deinde quoniam de Ruhnkenii sententia Gorgias, utpote Ol. LX. natus, sexagesimum iam, quum Antiphon na-

sceretur, compleverat annum; Plutarcho, Suidae et Photio, Antiphontem paullo iuniorem Gorgia statuentibus, inepta dicendi ratio obtruditur. Aliam denique difficultatem, quae suae rationi obstat, Ruhnkenius callide obtegit et dissimulat, ablegando nos ad longissimam Gorgiae vitam; at ne ea quidem ad difficultatem removendam satis longa accidit. Isocratem enim Gorgiae discipulum fuisse, indubitatum est, nam memoriae id prodiderunt Dionysius *iud. Isocrat. c. 1. p. 535.*, Plutarchus, *vit. Isocrat. t. IX. p. 327. 328.* et Suidas, *v. Γοργίας et Ἴσοκρ.*, accuratius tamen illis Cicero *or. c. 52. §. 176.*, qui, *adolescens Isocrates*, inquit, *in Thessalia audivit Gorgiam iam senem.* Isocrates vero, quippe Ol. LXXXVI, 1. natus, Ol. LXXX., aut vero etiam post audivit Gorgiam; at e Ruhnkenii ratione Gorgias decem certe annis ante id tempus decesserat; e nostra prope aderat ad octogesimum.

Pater Gorgiae a Pausania *lib. VI, 17, 8.* Charmantidas, a Suida Charmantidas nominatur. Et alii quidem ex Aeliani *V. H. I, 23.* verbis *ἐν τοῖς Ἑλλήσι τοῖς πάλαι μακρᾶ τῇ δόξῃ διέπρεπε Γοργίας ὁ Λεοντῖνος Φιλολάου καὶ Πρωταγόρας Δημοκρίτου* Philolaum Gorgiae patrem fuisse collegerunt; at eos dudum refutarunt Schefferus et Kuhnius in suis ad illum Aeliani locum annotationibus. Iis autem, qui in isto errore versati sunt, annumerandus est Mongitor. *p. 258.* Neque etiam quod alii opinati sunt, Philolaum praeceptorem Gorgiae fuisse, id ex illis ipsis verbis colligere licere, a Boeckhio in *commentatione de Philolao Pythagoreo p. 11.* animadversum est.

Frater Gorgiae Herodicus fuit, ut gravissimus auctor est ipse Plato in *Gorgia*, duobus locis, de quibus idoneo loco accuratius dicetur, et, qui ex eo

fortasse sua hausit, Suidas. Diversus ille est ab Herodico Selymbriano rhetore et gymnasticae artis magistro, ut Heindorfius *ad Plat. Phaedr. p. 190.* animadvertit.

Sororem, cuius quidem nomen non proditum est, Deicrati cuidam nupsisse, Pausanias *VI, 17, 7.* narrat; qui Deicrates quis fuerit, in obscuro latet.

Nec quicquam amplius de Gorgiae familia comperit habemus; immo vero quo in civitate munere aut ipse aut pater functus sit, vel quem locum in patria tenuerit, prorsus ignoramus. Nam e numi cuiusdam memoria, a Leontinis in Gorgiae honorem cusi, quem ab Haimio in *thesaur. Brit. tom. II. p. 59.* editum esse Abr. Gronovius *ad Aelian. V. H. p. 42.* refert, nihil in hanc rem licet colligere, propterea quod nihil continet ille praeter Apollinis caput in anteriore parte et cygnum in posteriore cum hac inscriptione *ΓΟΡΓΙΑΣΑΕΟ.* Non ignobilis tamen nec obscura eius familia videtur fuisse, sed clara et litterarum studio dedita; nam quum Herodicus, ut Socrates apud Platonem *Gorg. p. 448.* testatur, medicae arti operam navaret suam, Gorgias cum praestantissimis illo tempore per Siciliam hominibus consuetudinem iunxit.

Namque primum Empedoclis discipulus appellatur a Satyro apud *Diog. Laert. VIII, 58. p. 530.*, Suida et schol. *ad Plat. Gorg. p. 345. Bkk.*, Empedocleusque propterea ab altero ad eundem Platonis locum scholiasta vocatur. Ipse etiam Socrates apud Platonem *Men. p. 76. Stph. §. 9. c. Buttm.* originem coloris secundum Empedoclem a Gorgia explicatam esse dicit. Sed ex illo ipso Platonis loco opinio de Gorgiae cum Empedocle familiaritate fortasse orta esse censeatur, ut in hanc sententiam Quintiliani *III, 1, 8.* verba explicentur: *Gorgias Leontinus Empedoclis, ut traditur, discipulus.* Quare breviter hunc locum per-

stringam. Empedoclis enim cum omnis historia tum maxime aetatis memoria adeo incerta est, ut, quemadmodum ait Dodwellus p. 219. *aegre detur, quo pedem figamus.* Dodwellus igitur p. 219. 220. coniectura eius aetatem constituere conatus, Ol. LXXVII, 1. eum natum esse contendit, mortuum vero Ol. LXXXII, 1. in qua quidem sententia Sturzium p. 10. sibi habet assentientem. Gorgias igitur, utpote qui Ol. LXXI. natus est, viginti quattuor annis maior fuit, quod, etiamsi Dodwellus p. 218. non esse dicat in nova arte, cur maiores natu discipulos fuisse praeceptoribus valde miremur, abhorret tamen longissime a veritatis similitudine. Sed quamquam Eusebius *canon. II. p. 213.* Empedoclem cum Gorgia ad Ol. LXXXVI. refert, Dodwellus tamen, cuius coniectura illo potissimum testimonio nititur, non debebat negligere, ab eodem Eusebio paullo ante, p. 211., Empedoclem cum Parmenide ad Ol. LXXXI. referri. Multum momenti huic testimonio Simplicii *comment. ad Aristot. phys. p. 6. b. init.* auctoritas affert, qui *Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος*, inquit, *οὐ πόλυ κατόπιν τοῦ Ἀναξαγόρου γεγωνῶς, Παρμενίδου δὲ πλησιαστῆς καὶ ζηλωτῆς.* Anaxagoras autem, teste Apollodoro apud *Diog. Laert. II, 7. p. 83.*, cui ipse Dodwellus p. 221. assentitur, Ol. LXX. natus est; quare, quum verisimile non sit, Gorgiam maiorem fuisse Empedocle, eodem tempore, ut arbitror, etiam hic natus est. Et Dodwellus quidem p. 220. *multo sane antiquior*, inquit, *vix potuit Empedocles esse, quum avus eius, eiusdem nominis, Ol. LXXI. palmam reportarit.* At id quidem nihil impedit, quominus ita statuamus, quum Satyrus apud *Diog. Laert. VIII, 53.*, eadem olympiade etiam alium avi filium Exaenatum vicisse tradat; nam ita Satyri verba iam Corsinus et post eum Sturzius *Emped. p. 5.* explicavit. Apparet

igitur, Empedoclis avum quum vinceret minime adolescentem fuisse. Cetera quae huic rationi obstare videantur, quamquam in praesenti mittenda sunt, facile tamen Empedoclis aetate, terminis suis accurate descripta, tolluntur aut removentur.

Iam vero Gorgias discipulus quidem Empedoclis vel Empedocleus nominatur; at quo id modo accipiendum sit, quum valde illis temporibus anceps et vulgaris discipuli appellatio fuerit, in promptu est intelligere. Non licet tamen negare, Empedoclis consuetudine Gorgiam usum esse, quum imaginem illius, ut infra patebit, a Gorgia saepe expressam multaue ex illius disciplina assumpta deprehendamus. Et primum quidem in physicis vel philosophicis rebus ab Empedocle Gorgiam nonnulla in suam disciplinam derivasse, tum Socratis apud Platonem *Men. l. l.* verba declarant, tum de alio quodam loco infra, ubi Gorgiae de rerum natura liber tractabitur, demonstrabo. Sed etiam in rhetorica ab Empedoclis fonte nonnulla fluxisse, ex eo licet colligere, quod Aristoteles in *sophista* apud *Diog. Laert. VIII, 57. p. 529.*, et, omisso libri nomine, apud *Sextum Empiricum adv. Math. VII, 6.* tradit, *Empedoclem primum post eos, quos poetae tradiderunt, movisse aliqua circa rhetoricen*; ita enim Aristotelis verba latine reddidit *Quintilianus III, 1, 8.* Tamen vero Empedocles ipse minime egregius orator fuit, ut ne poeta quidem, quamquam poema scripsit; recte enim Aristoteles *poetic. 1.* nihil Empedocli praeter hexametros cum Homero commune esse contendit, et hunc quidem poetam, illum vero physiologum potius quam poetam esse. Aristotelem tum alii, quos *Sturzius Emped. p. 25 — 27.* enumerat, sequuntur sunt, tum *schol. ad Dionys. Thrac. in Bekk. anecd. p. 733. 734.* *Sturzius* tamen et poetam egregium et oratorem eum fuisse existimat, *Satyri testi-*

monio in hanc rem usus, qui apud *Diog. Laert. VIII, 58. p. 530.* eum optimum oratorem appellat. At fugit Sturzium, illud nomen e coniectura tantummodo ortum esse, quam ex eo Satyrus ceperat, quod Gorgiam illius discipulum acceperat fuisse; nam Diogenes e Satyro addit: *Γοργίαν γοῦν τὸν Λεοντίων ἀπὸ τοῦ γενέσθαι μαθητὴν.* Unum tamen locum quem in rhetorica disciplina ab Empedocle acceptum Gorgias auxisse censendus est, infra perstringam.

Deinde Gorgias, ut Satyrus apud *Diog. L. VIII, 59. p. 530.* tradit, se Empedocli magicam artem exercenti (*γοητεύοντι*) affuisse ipse asseveravit; in qua re magnus est Dodwelli *p. 221.* error, quod a Satyro e Gorgiae poematis id traditum fuisse arbitratur; nam qui apud Diogenem leguntur versus, non sunt Gorgiae sed Empedoclis. Verum Sturzium, ut Empedoclem a magicae suspicione defendat, Gorgiae fraudis crimen infert, nam *praef. p. XX. Gorgias,* inquit, *omnium maxime mihi foret fide dignus, nisi eum constaret valde vaniloquum fuisse;* repetitque hanc sententiam *p. 36.* At ea criminatio nullo alio testimonio nititur, quam hoc Satyri dicto, nam Gorgiae professionem, se de unaquaque re posse dicere, non licet in fraudis criminationem trahere. Fuit autem inter veteres opinio late dispersa de magica Empedoclis arte, appellatusque est ille *Κωλοσανέμας* et *Ἀλεξανέμας,* quia praeter alia artificia magica etiam venti coercendi artem tenere ferebatur. Cuius opinionis origo ab ipso Empedocle est repetenda, qui quum summa duceretur arrogantia, per urbes vagatus, ut tum alii scriptores tradunt, quos apud Sturzium *p. 109 — 111.* videre licet, tum ipse in *Καθαρμοῖς v. 364 sqq. Sturz.* indicat, divinum sibi honorem ab hominum imbecillitate ac superstitione poposcit. Quare, quum haud mediocrem medicinae scientiam teneret cognitionemque aliarum

rerum, quae naturam eveniunt, a vulgi captu alienam, utramque videtur adhibuisse ad ingenii supra humanae facultatis fastigium positi gloriam et existimationem sibi conciliandam. Narratio igitur de Empedocle in Aetnam sese proiiciente, quam cum scriptorum testimoniis Sturzius *p. 122 sqq.* repetivit, quamquam ficta, aptissime tamen ad Empedoclis naturam indolemque exprimendam inventa est; neque potest quicquam excogitari festivius, quam quod post mortem eius evenisse perhibetur. Nam quum Empedocles gloriam suam, si ab hominibus in coelum Deus sublatus esse crederetur, immortalis fore auguratus esset, calceus tamen eius aeneus, cum ignibus post e monte eruptus, inanis arrogantiae index factus est.

Sed quod Sturzius *praef. p. XX.* dicit incertum esse, utrum Gorgias istam opinionem suo de rerum natura libro an sermonibus divulgavit, id eo, ut arbitror, nititur, quod Alcidamas a Diogene Laert. *VIII, 56. p. 529.* in physico suo libro de Empedocle commemorasse traditur. Hic Alcidamantis liber ab alio scriptore nominatur nullo, ut dubitatio oriatur, anne ἐν τῷ μουσεῖῳ fortasse aut ἐν τῷ μουσικῷ pro ἐν τῷ φυσικῷ apud Diogenem scribendum sit. Nam Alcidamantis μουσεῖον citatur a scriptore certaminis Herodoti et Homeri apud *Meurs. bibl. Gr. I. in Gronov. thes. antt. Gr. X. p. 1204.*, deque eo libro intelligenda sunt μουσικά, quae Suidas Alcidamanti tribuit. Aristoteles deinde *rhet. lib. II. c. 3. p. 170. ed. Reiz. (Lips. 1772.)* hoc exemplum ex Alcidamantis scriptis petitum citat: τὸ τῆς φύσεως παραλαβὼν μουσεῖον. Poli Agrigentini quoque librum μουσεῖα inscriptum exstitisse, recte coniecisse videtur Heindorfius *ad Plat. Phaedr. p. 267, C. §. 114.*

Ad opinionem istam de magica Empedoclis arte explicandam, fortasse adhibenda est etiam Plutarchi

quaedam narratio vit. *Isocrat. t. IX. p. 334.* In Isocratei enim sepulchri descriptione tradit, mensam fuisse poetarum et Isocratis praeceptorum imaginibus ornata, interque eas Gorgiae imaginem fuisse, in sphaeram astrologicam intuentis. Quae si vera est narratio, fortasse etiam astrologicam scientiam Gorgias ab Empedocle accepit, et diuturna siderum observatio ad magicae artis criminationem ducta est.

Sed non solum Empedoclem, verum etiam Tisiam Syracusanum Gorgias praeceptorem habuit, et Syracusis quidem audivit, si vera est scholiastae Hermogen. in *Reiskii oratt. Gr. t. VIII. p. 197.* narratio, qui Gorgiam, ut Tisiam audiret, Syracusas petisse, post deinde domum se contulisse scribit. At est ista narratio valde incerta tum propter alius testimonii inopiam, tum propter Tisiae aetatem; nam quum a Dionysio iud. *Isocrat. c. 1. p. 535.* cum Gorgia in Isocratis praeceptores reponatur, vix recte Gorgiae praeceptor habetur.

Iam vero quamquam nihil amplius, quae Gorgiae in Sicilia fuerit vitae ratio, compertum habemus, coniectura tamen augurari licet, illum etiam in Sicilia rhetoricam docuisse et exercuisse disciplinaeque mercedem exegisse. Nam illo tempore dicendi ars per Siciliam florere et in honore esse coeperat, atque Polus Agrigentinus non longo intervallo postquam Gorgias Athenas venerat, in colloquio cum Socrate instituto ita tenere omnia Gorgiae praecepta fingitur, ut iam antea ea accepisse censendus sit. Socrates enim *p. 462. φῆς γὰρ δήπου, inquit, καὶ σὺ ἐπίστασθαι ἅπερ Γοργίας ἢ οὐ;* Cui Polus, *ἔγωγε,* respondet.

Ita sponte quasi ad Gorgiae legationem pervenimus, quae in eius vita maxime est memorabilis. Orta enim inter Leontinos et Syracusanos contentione, archonte, ut Diodorus Siculus *XII, 53.* tradit, Eu-

clide sive Ol. LXXXVIII, 2., Leontini, quum bello a Syracusanis ita opprimerentur, ut haud amplius ab eorum impetu se defendere valerent, Athenas, quum, ut Diodorus scribit, quocum contendendus est Thucydides *lib. VI. c. 3. c. 79. c. 50.*, Chalcidensium essent coloni et Atheniensium ideo cognati, legatos miserunt, qui propter antiquam cognationem, auxilium peterent ab Atheniensibus et societatem. Princeps legatus fuit Gorgias, teste Diodoro, cuius auctoritas non infringitur eo, quod Plato *Hipp. mai. p. 282.*, Timaeus apud *Dionysium iud. Lys. c. 3. p. 458.* et Pausanias *VI, 17, 8.* aliorum legatorum memoriam omittunt. Deinde quum omnes illi scriptores Gorgiam legatum appellent publice missum, nullius momenti est Thucydidi in huius belli narratione de Gorgia silentium.

Magno est autem haec legatio argumento, in magno honore Gorgiam apud cives suos fuisse, magnamque eloquentiae laudem sibi comparasse, quum, ut Socrates apud Platonem *Hipp. mai. l. l.* dicit, unus omnium Leontinorum maxime idoneus videretur esse, qui res publicas administraret animosque Atheniensium ad civium utilitatem dirigeret. Sed Pausanias *VI, 17, 8.* testis est, Tisiam una cum Gorgia Athenas venisse ibique de eloquentiae laude cum eo contendisse. At Tisias, quum Syracusanus esset, a Leontinis legatus mitti non poterat; ea tamen Vossii mens fuit *de rhet. nat. ac const. c. 10. p. 334.*; deinde vero ne a Syracusanis quidem Corinthiorum colonis missus est, quum ipse Pausanias eum non legatum, sed potius mercedis causa atque ad eloquentiae gloriam sibi conciliandam venisse indicet. Licuit hanc rem ita paucis significare potius quam persequi, quum confecerit iam Sübernius *commentat. de Aristoph. avv. p. 34.* At versatum tamen esse Tisiam Athenis, non licet dubitare; nam a Socrate apud Platonem *Phaedr. p. 267.* cum

Gorgia ita memoratur, ut ei aequè notus atque Gorgias fuisse videatur; deinde quoniam Isocrates nunquam in Sicilia fuit, Tisias non potest nisi in Graecia eius praeceptor fuisse.

Gorgias nova sua et inaudita dicendi ratione Atheniensium animos, naturâ, ut ait Diodorus, ad dicendi suavitatem propensos, in maximam sui admirationem traduxit, tum quando publice in concione dicebat, tum quando privatim eloquentiae suae et ingenii specimina dabat: utrumque enim genus a Socrate *Hipp. mai. l. l.* ponitur. Atheniensibus enim dicendi genus, quod Gorgias profitebatur, inauditum eo tempore erat; nam etsi Periclis tanta fuit eloquentia, ut Olympius propter dicendi vim vocitaretur, longe tamen ab ea arte aberat, quae, sublatis tyrannis, ut ait Cicero *Brut. c. 12. §. 47.*, in Sicilia orta et a Gorgia Athenas perlata est. Quod Dionysius significat *iud. Lys. c. 3. p. 458.* ἤψατο δὲ καὶ τῶν Ἀθηνησὶ δηρόρων ἢ ποιητικὴ καὶ τροπικὴ φράσις, ὡς μὲν Τίμαιός φησι, Γοργίου ἄρξαντος.

Et huius quidem legationis memoria, utpote quae coniuncta est cum publicis Atheniensium rebus, certa est nec in dubitationem adduci potest; quae autem sequitur hoc tempus Gorgiae historia, incerta est plurimisque laborat difficultatibus. Primum autem Gorgiam, ut, quid dicendo effecisset apud Athenienses referret, Leontinos redisse, tum per se est credibile, tum a Diodoro traditur, qui τέλος, inquit, πείσας τοὺς Ἀθηναίους — τὴν εἰς Λεοντίνοὺς ἐπάνοδον ἐποιήσατο, declaraturque etiam a Socrate *Hipp. mai. p. 282. B.*, qui, de Gorgiae legatione agens, ἐν τῷ δήμῳ, inquit, ἔδοξεν ἄριστα εἰπεῖν, καὶ ἰδίᾳ ἐπιδείξεις ποιούμενος καὶ συνὼν τοῖς νέοις χρήματα πολλὰ εἰργάσατο καὶ ἔλαβεν ἐκ τῆςδε τῆς πόλεως. Neuter tamen quando ille Athenas reliquerit aperit. E

Diodori verbis autem, cui, quum de publicis rebus agat, magna fides habenda est, probabilis coniectura fit, statim eum post, quam Atheniensibus persuaserat, Leontium revertisse. Sed Plutarchus *de Socrat. daemon. VIII. p. 305.* memorat quidem Gorgiae in patriam reditum, at de alio tamen tempore agere videtur. Nam quum a Cyloneis, inquit, Pythagorei incendio interimerentur, duo mortem effugerunt, Lysis et Philolaus. Et Philolaus quidem ad Lucanos profugit; Lysis autem ubi esset diu ignorabatur, *πλήν γε δὴ Γοργίας ὁ Λεοντίνος ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀναπλέων εἰς Σικελίαν ἀπήγγειλε τοῖς περὶ Ἄρκεσον βεβαίως Λύσιδι συγγεγονέναι διατρίβοντι περὶ Θήβας.* Iam vero quum ipse Gorgias Thebis Lysidem viderit, non potest de illo itinere Plutarchi narratio intelligi, quod supra posui. Diodori enim verba impediunt, quominus ante reditum in patriam Gorgiam in Thessalia fuisse statuamus. Cum Diodoro Dodwellus *p. 203.* consentit, Gorgiam quinto belli Peloponnesiaci anno sive *Ol. LXXXVIII, 2. posteriori anni parte* redisse dicens. Sed ut suae de Lysidis aetate et morte opinioni consulat, Gorgiam iam *Ol. LXXXVI, 1.* in Graeciam adventasse statuit; quamquam, quod *p. 201.* in hanc rem Eusebii, Gorgiam ad *Ol. LXXXVI.* referentis auctoritate utitur, id argumentum quam imbecillum sit ad probandum apparet. Dodwello autem ex parte assentiri videtur Boeckhius, qui in *Philolai vita p. 11.* Gorgiae per Graeciam peregrinationes ab *Ol. LXXXVI.* inceptas, ad *Ol. LXXXIV.* durasse statuit. At Gorgias, si *Ol. LXXXVI.* in Graeciam pervenit, non poterat, in Graecia peregrinans, domo legatus ad Athenienses mitti; reversus sit igitur necesse est in Siciliam ante *Ol. LXXXVII, 2.* Itaque cadit, ut hoc quasi praetereans inoneam, quod Dodwello *p. 205.* placet, inter

Cyloneum incendium *ad minimum octo annorum spatium fuisse*. In scriptorum omnium autem silentio non licet iter illud et in patriam reditum, qui legationem antecesserit, statuere. Aliud firmamentum opinionis suae Dodwellus p. 201. apud Philostratum p. 493. et Suidam invenit, qui Periclem et Thucydidem, iam senescentes, Gorgiae in arte oratoria discipulos fuisse scribunt. Sed quia Thucydides historicus illo tempore *non multo maior erat quadragenario*, Dodwellus, quamquam tricenarium Gorgiam senescentem non reformidans, tamen *illam aetatem non facile pro senectute agnoscendam* arbitratus, alterum Thucydidem, aetate Pericli aequalem, significari putat. At historicum Thucydidem, expresse descriptum, cum Critia Gorgiae discipulo coniungit Philostr. *epist. XIII. p. 919. Κριτίας δὲ καὶ Θουκυδίδης οὐκ ἀγνοοῦνται τὸ μεγαλόγνωμον καὶ τὴν ὀφρῦν παρὰ Γοργίου κεκτημένοι, μεταποιοῦντες δὲ αὐτὸ εἰς τὸ οἰκεῖον ὃ μὲν ὑπ' εὐγλωττίας, ὃ δ' αὖ ὑπὸ ῥώμης*. deinde alii quoque scriptores quum Thucydidis magnam cum Gorgia similitudinem deprehenderent, eius imitatoretm eum appellarunt. Quoniam autem Philostratus de legatione agens, Periclem, illo tempore iam mortuum, a Gorgia institutum esse dicit, efficitur; illius narrationi neque auctoritatem nec fidem esse adiungendam.

Sed Wesselingius *ad Diodor. Sicul. XII. p. 514.* et qui eum sequitur Ruhnkenius *de Antiph. Rhamn. p. 217. 218.*, pugnae Salaminiae tempore Gorgiam Athenis commoratum esse, coniecerunt e Philostrati de funebri oratione Gorgiae expositione. At ea coniectura tum ab aliis est repudiata, quia de pugna Salaminia ne verbum quidem est apud Philostratum, tum a nobis prorsus est reiicienda, quia illa tempestate Gorgias duodecim fere annorum fuit puer. Quapropter si

vera est Plutarchi narratio, Gorgias desiderio fortasse patriae impulsus, quum iam per tempus aliquod in Graecia constitisset et Thebis quoque artem suam professus esset, alterum in Siciliam iter suscepit.

Ex priore autem itinere Athenas mox revertisse videtur, invitatus sine dubio ab ipsis Atheniensibus. Sed quamvis ita statuendum sit, tamen scholiastae Hermog. apud *Matthiaeum ad Dionys. iud. Lys. p. 458.* verba: *κατέσχον δὲ αὐτὸν ἐν Ἀθήναις, τὴν συμμαχίαν πέμψαντες ἐν τῇ Λεοντίνῃ* in hanc sententiam non duco explicanda; nam ille de reditu Gorgiae in patriam nihil videtur accepisse. At eius tamen testimonium ad Diodori auctoritatem imminuendam nullum habet momentum.

Sed quam diu apud Athenienses ex reditu commoratus sit, in obscuro latet. Nam Süvernus quidem *de Aristoph. avv. p. 26.*, Gorgiam Athenis domicilium collocasse civemque factum esse, ponit tanquam necessarium; at id coniecturâ non dubiâ modo et incertâ, sed ne probabili quidem, ut arbitror, continetur. Nam primum ne id quidem, unde Süvernus exorditur, Herodicum fratrem Gorgiae Athenis domum habuisse, potest evinci. Etenim in Gorgia dialogo *p. 448.* Socrati e Polo quaerenti, quo nomine Gorgias, si Herodici artem calleret, recte appellandus foret, Polus medici nomen refert. Inde autem ne apparet quidem, illo tempore Herodicum Athenis versatum esse. Socratis enim ista de Herodico cognitio exigua est et accepta fortasse famâ et auditione. Deinde *p. 459.* Gorgias narrat, saepe sese cum fratre ad aegrotos medicinam accipere nolentes accessisse mirabilique sua dicendi vi effecisse, ut acciperent eam atque vitam ita sanitatemque lucrarentur. At id tum de Gorgiae apud Athenienses com-

moratione quum de tempore, quo in Sicilia vivebat, explicare licet.

De Süvernii autem sententia p. 28. Gorgias Athenis quidem, quasi in theatro quodam suae doctrinae habitavit et orationes interdum, tanquam ingenii specimina habuit, λαμπάδας propter magnificum et splendidum dicendi genus vocatas, quibus tantam apud Athenienses admirationem excitabat, ut, quoties dicebat, illi a negotiis sibi vacandum esse censerent; peregrinatus est autem Athenis tum in alias Graeciae regiones, tum potissimum in Thessaliam. At Hermogenis scholiasta, cui narratio ista de lampadibus debetur, quamquam in dubitationem vocata illa a Wesselingio ad Diodor. Sic. XII. c. 77., de eo tantummodo tempore agit, quo primum Gorgias legatus Athenas venerat; post, quum maneret Gorgias, multos Athenienses a philosophia ad rhetoricam se contulisse scribit.

Deinde vero, Gorgiam diu aut ad extremum vitae finem Athenas incoluisse, id vereor equidem vehementer ne a magnis dubitationibus non sit liberum. Nam Gorgias apud Platonem p. 449. B. postquam idoneos ad dicendum a se homines reddi dixit, ἐπαγγέλλομαί γε δὴ, inquit, ταῦτα οὐ μόνον ἐνθάδε ἀλλὰ καὶ ἄλλοθι, quibus verbis, etsi dialogus ad tempus legationis referendus est, Plato tamen, qui multo post dialogum composuit, Gorgiae perpetuam peregrinandi consuetudinem, quam post tenuit, raro, ut arbitror, intermissam, videtur significare, quam eandem tum in Socrat. apolog. p. 19. E. et p. 20. A., tum in Theage p. 127. 128. denotat. Deinde quo tempore Socrates cum Menone colloquitur, diu fuit, quum Gorgias Athenis fuisset, nam Socrates p. 71. §. 2. b. Buttm. a Menone interrogatus, an cum Gorgia Athenis commorante fuerit, sane vero, inquit, audivi illum,

sed quomodo tunc mihi visum sit in praesenti non habeo dicere. Denique orationes a Gorgia, ut traditum est, Olympiae et Delphis habitae, indicio sunt, non fuisse stabilem et fixam Gorgiae sedem, sed incertum domicilium. Herimippus etiam apud *Athenaeum* XI. p. 500. ὡς ἐπεδήμησεν, inquit, ταῖς Ἀθήναις ὁ Γοργίας μετὰ τὸ ποιήσασθαι τὴν ἀνάθεσιν τῆς ἐν Δελφοῖς ἑαυτοῦ χρυσῆς εἰκόνας· vocabulum ἐπιδημεῖν autem usitatum est in sophistarum urbes frequentantium commemoratione, ut *Plat. Protag.* p. 309. D. ἘΤ. ὦ τί λέγεις; Πρωταγόρας ἐπιδημήμηκε; Σ. τρίτην γε ἡδὴ ἡμέραν. *Ibid.* p. 310. E. ἔτι γὰρ παῖς ἢ ὅτε τοπρῶτον ἐπεδήμησεν. Et convenit in hac re aliorum sophistarum mos, Protagorae potissimum et Prodici, qui, ut Gorgias apud Calliclem, ita ipsi apud Calliam habitabant (*Protag.* p. 311. A.) et ne diu quidem videntur Athenis mansisse, quum, ut narrat Socrates in *Protag.* p. 315. D. non refugerent in horreum divertere. Protagoras ipse p. 316. A. peregrinum se appellat, nam ξένον ἄνδρα, inquit, καὶ κατιόντα εἰς πόλεις μεγάλας — χρὴ εὐλαβεῖσθαι, et ab Hippia in Siciliam contendisse perhibetur *Hipp. mai.* p. 282. D. Πρωταγόρου ἐν Σικελίᾳ ἐπιδημοῦντος.

Gorgias autem in Thessalia potissimum constituisse videtur, praesertim postremo vitae tempore, nam non semel nec raro et per breve tempus ibi eum fuisse, demonstrat admiratio, qua Thessalos obstupescit; quae quidem adeo confirmata est commotionis diuturnitate, ut omnes urbes, quum parvae tum magnae, ut *Philostr.* p. 501. 502. inquit, in Gorgiam Leontinum intuentes, gorgissarent; eo enim vocabulo, ut honore eum augerent, appellatam ab iis esse eloquentiae artem *Philostratus ep. ad Iul. Aug.* p. 919. auctor est. Longinqua deinde

commoratione Gorgias effecit, ut Thessali, quum ante litterarum paene rudes fuissent et equis tantummodo operam navassent suam, iam sapientiae quoque laude, ut apud Platonem *Men. init.* Socrates cavillatur, Graecis praestare omnibus viderentur. Et Isocrates, qui adolescens Ol. LXXXX. aut LXXXXI. in Thessalia senem Gorgiam audivit, cur, quaeso, si Athenis plerumque ad Gorgiam aditus erat, in Thessaliam molestum suscepit iter? Huc referenda praeterea sunt, tum quae de Proxeno Boeoto supra exposita, tum quae de Menone Thessalo e dialogo nota sunt et pervulgata apud omnes. Nam demonstrant ea, Gorgiam, etiam Ol. LXXXXIII—LXXXXV. apud Thessalos et Boeotos versatum, Athenis afuisse.

Verum quod Mongitor p. 260. scribit Gorgiam *Athenis uxorem duxisse, cumque ea simultates haud modicas habuisse*, id, opinor, Plutarchi narratione de Melanthii quodam in Gorgiam dicto nititur, quo tamen, ut infra patebit, non est infirmius testimonium.

Patet iam sua sponte, quid de schola, quam Gorgias aperuisse dicitur ab interprete MS. Athonii apud *Ruhnken. p. 219.* iudicandum sit. Etenim non licet Gorgiam nobis paedagogum aut plagosum Orbilium informare; namque admirabili sua dicendi facultate iuvenes divites potissimum et nobiles permulsit et allexit ad sese, atque consuetudine devictos retinuit, ut, quamdiu in urbe eorum versaretur, secum essent et vero etiam interdum in alias urbes se comitarentur; quod quidem postremum de Protagora narrat Plato *Protag. p. 315.* ξένοι ἐφαίνοντο, οὓς ἄγει ἐξ ἐκαστων πόλεων ὁ Πρωταγόρας, δι' ὧν διεξέρχεται, κηλῶν τῆ φωνῆ ὡςπερ Ὀρφεύς.

Sed ut in alias Graeciae urbes, ita etiam Athenas saepe sine dubio Gorgias venit, ubique artis suae

mercedem exigens; nam centum minarum summam ab eo mercedem constitutam fuisse, apud Diodorum Siculum et Suidam legimus. Ita divitiis locupletatus summis, ἐργασάμενος χρήματα πολλά, ut ait Plat. *Hipp. mai.* p. 282. (cf. *Plin. N. H. XXXIV, 4.*), quum natura ad ostentationem esset proclivior, non potuit, quin etiam corporis ornatu eas proderet; nam, teste Aeliano *V. H. XII, 32.* purpureo pallio amictus aureisque calceis indutus, in publicum prodire solitus est. Similis in hac re erat Empedoclis, quem etiam vestibus purpureis usum incessisse Aelianus *l. l.* tradit aliique, quos apud Sturzium p. 98. 99. cognoscere licet.

Admiracione autem illa summa, qua tum omnes Graecos, tum Athenienses maxime affecit Gorgias, excitavit etiam apud multos invidiam. Unum malevolentiae exemplum a Philostrato *vit. soph. prooem. p. 483.* accepimus. Nam quemadmodum Gorgias Prodicum Ceum, Graeciae urbes gentesque peragrantem librumque de Hercule recitantem elusit, ita ipse non fuit liber ab irrisione. Chaerephon enim Atheniensis, quum Gorgias publice profiteretur, se paratum esse ad respondendum de qua quisque re vellet, quaesivit ex eo: cur, Gorgia, inquit, fabae ventrem inflant, ignem non inflant? Cui Gorgias, hoc, ait, tibi ad considerandum relinquo. Ego vero dudum scio, in tales homines terram edere ferulas. Neque tamen constat, quo id tempore acciderit.

Sed ne a Platone quidem invidia Gorgias prorsus vacuus fuit ac solutus, excitatâ illâ, ut opinor, tum magna laude et existimatione, qua apud hominum multitudinem Gorgias gaudebat, tum opibus, quas artis suae professione sibi paraverat. Dionysius enim *ep. ad Pomp. p. 756.* ἦν γὰρ, ἦν μὲν τῇ Πλάτωνος φύσει, πολλὰς ἀρετὰς ἐχούσῃ, τὸ φιλότιμον. Pro-

pterea elusus ab eo contendit esse Parmenidem, Hippiam, Protagoram, Prodicum, Gorgiam, Polum, Theodorum, Thrasymachum aliosque multos; ab hac re igitur excusationem petit, quod oratoriam Platonis facultatem cum Demosthenea comparare non sit veritus. Itaque Plato, qui in aliis rebus Homerum imitatus esse a Dionysio *l. l.* perhibetur, in eo quoque videtur eum sequutus esse, quod volebat

αὐτὸν ἀριστεύειν καὶ ἰπείροχον ἔμμεναι ἄλλων.

Ab invidia causam, cur Gorgias dialogus a Platone scriptus sit, Athenaeus *XI. p. 500.* repetit, quocum schol. Hermog. apud *Matthiaeum l. l.* consentit, alios ille auctores sequutus; nam *φασὶν*, inquit, *καὶ Πλάτωνα διαφθοροῦντα ἐπὶ τούτῳ ποιῆσαι Γοργίαν τὸν διάλογον.* Idem statuit Vossius *de rhet. nat. c. 2. p. 321.*

At non negligendum est hoc loco, quod Philostratus *p. 919.* prudenter animadvertit, Platonem Gorgiae ingenio non invidisse, sed aemulatum esse, quum quanto ipse esset superior probe sciret. Iniuria enim facta esset divino Platonis ingenio, si ad voluntatem et quasi cupiditatem unius Gorgiae ridendi dialogum referremus. Nam Plato, quum rhetoricam et sophisticam artem a Gorgia Athenas invectam, multum valere ad civium animos corrumpendos moresque depravandos intelligeret, vim istarum artium reprimere quantum poterat, et coercere conatus, sophistas, sub Protagorae, Gorgiae, Prodicti Hippiaeque, qui in his generibus principes ducebantur, nominibus latentes, omnes ludificatus est, ut omnes omnibus ludibrio essent. Verum tamen omnem prorsus invidiae suspicionem a Platone esse dimovendam, id quod Tennemannum *p. 351.* video statuere, non affirmarim equidem; neque vero multum ita de Platonis virtute et honestate detrahi ar-

bitror, quia, quum quanto post se intervallo relinqueret sophistas sentiret, non potuit non aegre ferre illorum arrogantiam et magnam apud vulgus famam, quum ipsius Socratis nomen ab eorum impudentia obscuratum lateret et a multis despiciatui duceretur.

Sed Gorgias acerbe ferens Platonis cavillationes, acceptas iniurias contumeliose retulit, siquidem verum est, quod secundum Hermippum Athenaeus XI. p. 50φ. narrat. Nempe, Gorgias, ait, quum Athenas Delphis veniret, a Platone pulcher et aureus Gorgias appellatus, ἡ καλόν γε, inquit, αἱ Ἀθῆναι καὶ νέον τοῦτον Ἀρχίλοχον ἐνηνόχασιν. Et quum dialogum legisset, ad familiares dixit: ὡς καλῶς εἶδε Πλάτων λαμβίξειν· vel, ut alii perhibent, ad eos qui aderant, dixit, ὅτι οὐδὲν τούτων οὔτε εἶπεν οὔτε ἤκουσε παρὰ Πλάτωνος. Postremum hoc a Gorgia dictum omnium assensu sine dubitatione comprobandum est, quum illum in dialogo Gorgiam non ad veritatis legem sed ad voluntatis arbitrium a Platone institutum esse, etiam obtusis oculis possit perspicere.

Sed Aristophanis quoque irrisionem non effugit, nam quum primum Athenas legatus venisset, in Babyloniiis fabula ludificatus est de coniectura Sübernii, p. 29., verba: ἀνὴρ τις ἡμῖν ἐστὶν ἐγκινούμενος, et quae sequuntur, ex illa fabula in Etym. servata, ad Gorgiam referentis. In avv. 1685. autem ipsum Gorgiae nomen est cum Philippi ignoti cuiusdam nomine coniunctum, ut exemplum proponatur et quasi caput eorum (v. 1681.):

οἱ θερζουσί τε καὶ σπει-
ρουσι, καὶ τρυγῶσι ταῖς γλώτ-
ταισι, συκάζουσί τε·
βάρβαροι δ' εἰσὶν γένος.

Item vesp. 419.

οἷς γ' ἀπώλεσαν Φίλιππον ἐν δίκῃ τὸν Γοργίον.

Sed Süvernus in sua de avibus fabula commentatione, magno acutissimi ingenii documento, non unis illis versibus sed per totam fabulam Gorgiam notari putat; nam quum id Aristophanis consilium fuisse censeat, ut expeditionem alteram Ol. LXXXI, 1. ab Atheniensibus in Siciliam missam ridendi libertate perstringeret, Alcibiadem et Gorgiam, uno Pisthetaeri nomine comprehensos, simul derideri statuit. Et quum Pisthetaero Euelpides comes adiunctus sit, ut Gorgiae Polus in Platonis dialogo, illius nomine tum ipsum Polum tum ferocem iuventutem Atheniensem significatam esse ponit, quum adolescentes inprimis, agendi alacritate invitati et magnarum rerum exspectatione ducti Alcibiadis consilium celeriter arreptum, quantum potuissent maxime adjuvissent.

Et de tota quidem Süvernii commentatione iudicare inconsideratum et paene temerarium esset et vero etiam instituto meo alienum; de Euelpide autem et Pisthetaero, Gorgiae et Poli necne sustineant personas, in praesenti quaerendum est. Ego vero, etiamsi Sicularum expeditionem ad huius fabulae explicationem adhibendam esse concedatur, at Gorgiae tamen et Poli memoriam plane ab ea esse seiungendam censeo. Nam notae, quibus aperte Gorgiam et Polum significari dicit Süvernus, partim in alios sophistas itidem quam in Gorgiam et Polum conveniunt, partim tam sunt obscurae tamque remotae a veritatis specie, ut ab Atheniensibus, licet acutum fuisset ingenium et simile illius perspicaciae quae hanc explicandi viam commonstravit, tamen post magnam denum arduamque cogitationem et commentationem percipi potuissent. Cur autem in Gorgia ridendo tanto opere Aristophanes suum consilium occultarit, non magis potest intelligi, quam cur in Polo; nam quum in

Alcibiade a potentiae timore Süvernii Aristophani excusationem invenerit, quamquam de ea disceptari potest, non cadit tamen ea in Poli Gorgiaeve imbecillitatem et exiguam in Athenarum republica potentiam. Sed persequenda iam sunt singula.

Primum igitur Pisthetaerus et Euelpides cives Athenienses sunt, et natura quidem facti, non asciti Atheniensium beneficio, nam Euelpides *v. 30 sqq.*:

ἡμεῖς γὰρ, αἰτ,
νόσον νοσοῦμεν τὴν ἐναντίαν Σάκκ.
ὁ μὲν γὰρ ὦν οὐκ ἀστὸς εἰσβιάζεται·
ἡμεῖς δὲ φυλῆ καὶ γένει τιμώμενοι,
ἀστοὶ μετ' ἀστώων, οὐ σοβοῦντος οὐδενός,
ἀνεπτόμεσθ' ἐκ τῆς πατρίδος ἀμφοῖν ποδοῖν.

et *v. 108.* Euelpides Eropi interroganti:

ποδαπὸ τὸ γένος

respondet:

ὄθεν αἱ τριήρεις αἱ καλάι.

Et cur Pisthetaerus civis appelletur habet explicatum; cur Polus, non item, nam, ut iuventam Atheniensem significaret, quid tandem fuit, cur Agrigentinum eligeret?

Deinde *v. 366.* Erops, ut aves ad impetum paratas coerceat, Pisthetaerum et Euelpidem uxoris suae cognatos appellat:

τί μέλλετ' —
ἀπολέσαι, παθόντες οὐδὲν, ἄνδρε καὶ διασπάσαι
τῆς ἐμῆς γυναικὸς ὄντε ξυγγενέε καὶ φυλέτα;

Quem iocum quum omnes a Procne Pandionis filia explicarint, Süvernii *p. 45.* etiam cognationem, qua Leontini cum Atheniensibus coniuncti fuerunt, huc adhibet, tribuens ita Eropi pium et affinitatis observantem animum. At, ut *φυλέτα* omittam, quod vocabulum a Süvernii ratione alienum est, multum leporis videtur perire illa paene officiosa observatione cognationis

longe remotae, quae Procnen cum Atheniensibus, Athenienses cum Chalcidensibus, Chalcidenses cum Leontinis iunxit, ita ut Atheniensibus, quum haec audirent, multis quasi gradibus quibusdam ab Epope ad Leontinorum affinitatem descendendum fuisset, non sine temporis dispendio et incommoda sequentium versuum neglectione. Deinde vero, denotata Leontinorum propinquitate et omissa Segestanorum memoria, Leontini paene auctores expeditionis appellari videntur, quamquam secundariam tantum eorum operam fuisse, a Süvernio ipso p. 28. animadversum est. Obscurasset igitur hac ratione Aristophanes consilium suum, quum nulla dubitatio esse potuisset, si Euelpidem Segestantum, Pisthetaerum Leontinum fecisset; nam Alcibiadem quoque a se notari, aliis signis facile poterat ostendere. Denique non Gorgiam tantum, verum etiam Polum Agrigentinum uxoris cognatum Epops nuncupat; at Polus, etiamsi ab Atheniensibus civis ascitus esset, non poterat tamen Procnes *ξυγγενής και φυλέτης* appellari.

Süvernus enim p. 59. tum Gorgiam tum Polum ab Atheniensibus civitate donatum esse donationemque eo indicari contendit, quod Pisthetaerus et Euelpides ab avibus cives asciscuntur. At de Gorgia incertissimum id esse, supra demonstravi; multo etiam incertius est de Polo. Nam Plato *Gorg.* p. 497. *A.* dicens *τὸ δὲ ξένω τῷδε, Γοργίας τε και Πῶλος, σόφω μὲν και φίλω ἔστον ἐμῷ*, de alio quidem tempore agit, sed convenit, ut arbitror, haec invidiae significatio etiam posteriori tempore. Ex eo autem, quod Aristophanes barbarum appellat Gorgiam, non licet sane quicquam in contrariam partem colligere.

Deinde autem Euelpides v. 40—42. se cum Pisthetaero propter immoderatam Atheniensium litigandi cupiditatem, patriam reliquisse asseverat. At

cur Gorgiae et Polo aversa a controversiis mens assignetur, non patet caussa; immo vero, quoniam uterque linguâ quaestum fecit, quo magis Atheniensium animus erat litigiosus, eo plus caussae erat cur manerent. Licuit potius queri de remisso Atheniensium in hac re studio; quam ironiam non erat verendum ne non intelligerent auditores.

Tum vero Pisthetaerus et Polus *v. 320.* senes appellantur (*πρεσβύτα δύο*). At quamquam id nomen in Gorgiam cadit, tamen non videtur satis idonea caussa fuisse, cur Aristophanes, quum Alcibiadem potissimum irridere vellet, tamen Pisthetaerum iuvenem appellando ad veritatis similitudinem magis accedere refugeret; etenim quo minor aetate Pisthetaerus erat, eo magis avium sive Atheniensium levitas patefiebat. Sed quum Euelpidi item senectus et ingenium diversum prorsus a Poli ingenio tributum sit, mirifice res est obscurata. Nam quum Süvernus Polum apud Platonem Gorgia et Socrate iuniorem appellari animadverterit, iuniorem Gorgia eum fuisse concedit, iuvenem, negat *p. 34.* At Socrates apud Platonem, ad Polum conversus, non modo *p. 461. C. ὑμεῖς οἱ νεώτεροι* dicit, sed etiam, *p. 463. B. Πῶλος δὲ ὅδε νέος ἐστὶ καὶ ὀξύς* et *p. 466. A. Ἀλλ' οὐ μνημονεύεις, τηλικούτος ὢν, ὃ Πῶλε· τί τάχα δράσεις πρεσβύτης γενόμενος;* Neque enim duodecim annorum intervallo, quod inter Gorgiae cum Socrate colloquium et inter hanc fabulam interpositum est, Polum adeo consenuisse arbitrator, ut cum Gorgia aetate eum comparare licuisset.

Deinde fervidum et vehemens Poli apud Platonem est ingenium, notatum etiam ab Herodico Selymbriano apud Aristotelem *rhet. II, 23. p. 151. ἀεὶ σὺ πῶλος εἶ* ab Euelpidis igitur timiditate et ignavia, *v. 86 sqq. et saepius* prodita, longissime illud aberat. Idem cadit in iuventutem Atheniensem, quam Poli persona com-

plecti creditur a Süvernio. At cur tandem Aristophanes illum iuvenum impetum repressit et ardorem restrinxit, Polo iuveni, ingenii alacritate elato, senectutis tarditatem adiungens et inertiae nequiliaeque sordes?

Confirmat Süvernus p. 35. suam de Euelpide sententiam quadam anonymi ad Aristotelis rhetoricam annotatione, ex qua ὁ Πῶλος μαθητῆς καὶ παῖς ἦν τοῦ Γοργίου, quae verba ad Platonis dialogum potius quam, quae quidem est Süvernii coniectura, ad comici cuiuspiam fabulam videntur spectare.

Nomina autem Euelpides et Pisthetaerus, quae Süvernus p. 30. et 35. ab adolescentium ad sperandum propensione et Gorgiae arte ducit, faciles explicatus ab ipsarum personarum indole inveniunt.

Sed Pisthetaerus et Euelpides etiam propter vitia notantur, quae si Gorgiae et Polo adiunxisset Aristophanes, sibi ipsi improbitatis et malevolentiae crimen intulisset. Nam Pisthetaerus v. 137 sqq. et alibi animum ostendit libidinosum et conviviorum amatorem; Euelpides autem v. 114 sqq. suam et Pisthetaeri cum Epopae similitudinem declarans:

πρῶτα μὲν, αἶτ, ἦσθ' ἄνθρωπος ὡςπερ νῶ ποτε
καργύριον ὠφειλήσας ὡςπερ νῶ ποτε,
κοῦκ ἀποδιδούς ἔχαιρες ὡςπερ νῶ ποτε.

Et Polus quidem an aes alienum libidine contractum non solvere solitus fuerit, ignoramus; scribit tamen Philostratus p. 496. 497. eum a Gorgia magno pretio constituto esse institutum, καὶ γὰρ δὴ καὶ τῶν πλουτοῦντων ὁ Πῶλος. Gorgias autem, quem hinc praeter Alcibiadem perstringi Süvernus p. 40. affirmat, animum, ut infra explicabitur, tam a nefaria libidine quam a conviviorum luxurie cohibuit; nimio enim illi, de quo supra egimus, aucupio concinnitatis atque nitoris non est quicquam cum ista vitiorum deformitate com-

mune. Magna deinde opulentia et mala illa creditores fraudandi consuetudo in Gorgia certe nequaquam inter se concinunt.

Haec autem omnia si in unum Alcibiadem conferuntur, ne ita quidem a difficultatibus sunt liberata; deinde non debebat Aristophanes in Pisthetaerum importare, quae, etsi in Alcibiadem cadebant, a Gorgia tamen erant alienissima.

Quod autem Süvernus *p. 25.* dicit, Gorgiam varum fuisse et versutum similemque in ea re Pisthetaeri; magna quidem et apta ad persuadendum ei erat dicendi vis, at ea multorum semper fuit hominum, qui non modo Gorgiae, sed ne sophistae quidem fuerunt. Itaque Pisthetaerus similis facultatis communione non redditur ipse Gorgias; etenim plane necessaria ei illa erat facultas, quoniam eum, qui avibus de re gravissima persuadere valeret, non licebat stolidum aut infantem fingere.

Reliquum est unum argumentum, quod Süvernus e Pisthetaeri ad aves oratione duxit, existimans (*p. 46 sqq.*) eam ad funebris orationis a Gorgia habitae imitationem factam esse. Et quod *p. 53. 54.* quidem dicit, Ornearum memoriâ *v. 393.* usurpatâ auditorum animos ad hunc lusum praeparari, id gravissimum esset, si revera Gorgiae oratio de caesorum in pugna Orneensi laudibus dicta esset; at ea Süvernii est coniectura ab ipso dubitanter facta et ex illa ipsa fabulae explicatione nata. Sed de hoc argumento alio loco planius dicetur. Cur autem Aristophanes Gorgianum dicendi genus imitatione effingere omiserit, ego quidem praeter consilii in hac quoque re occultandi studium, causam reperio nullam; immo vero paene necessaria erat imitatio in tanta aliorum indiciorum paucitate vel potius inopia. Süvernus vero, quamquam *p. 51.* aliter de hac re sentit, tamen unum Gorgiae in dicendo morem ab Aristoph-

phane expressum esse opinatur. Gorgias enim, ait p. 52., in orationum suarum exordiis quasi impetum quendam in auditorum animos gravi et splendida sententia facere solebat, qua caperet eos atque in admirationem raperet, sicut in Olympica oratione Eleorumque laudatione. Simili verborum quasi pompa quadam Pisthetaerus v. 468 sqq. exorditur dicere:

μὰ Δι' ἀλλὰ λέγειν ζητῶ τι πάλαι μέγα καὶ λαρινὸν
 ἔπος τι,
 ὃ τι τὴν τούτων θραύσει ψυχὴν· οὕτως ὑμῶν ὑπερ-
 αλγῶ,
 οἵτινες ὄντες πρότερον βασιλῆς — .

At primum ex Olympicae orationis primis verbis ὑπὸ πολλῶν ἄξιοι θαυμάζεσθαι, ὧ ἄνδρες Ἕλληνες, certa de sententiae tumore coniectura capi non potest; neque exordium propterea ab Aristotele *rhet. III, 14. p. 197.* reprehenditur. Minus etiam coniecturâ licet iudicare, quae Eliacae laudationis prima sententia fuerit, nam tria haec verba Ἥλις πόλις εὐδαίμων, quae apud Aristotelem *rhet. III, 14. p. 201.* legimus, coniecturam cohibent. Vix tamen illud principium ad huius orationis similitudinem trahere liceat, quia, quum Pisthetaerus exordium ad animos percellendos quaerat, laudatio Eleorum, teste Aristotele *l. l.*, omni exordio caruit. Sed, siquidem Aristophanes aliquem Gorgiae in dicendo morem imitari volebat, cur neglexit dicendi rationem, quae quia Gorgiae erat propria et ab ipso inventa, significationem eius multo maiorem habebat, quam alterum illud, quod, si fuit Gorgiae, etiam multorum hominum aliorum et semper fuit et est etiamnum.

Gorgias igitur, uti diximus, Thessaliae urbes saepissime celebravit, ubi vis artem suam et ipse exercens et docens alios. Saepe inprimis Larissae versatus est, quoniam Aleuadarum opulentissima et po-

tentissima familia ibi praecipuam sedem habebat. Ex qua familia ortum Aristippum erudit, Socrate *Men. init.* teste. Diuturnam commorationem indicat etiam Gorgiae de Larissaeis dictum apud Aristotelem *politic. III, 2.* Γοργίας ὁ Λεοντῖνος ἔφη, καθάπερ ὄλμους εἶναι τοὺς ὑπὸ τῶν ὀλμοποιῶν πεποιημένους, οὕτω καὶ Λαρισσαίους τοὺς ὑπὸ τῶν δημιουργῶν πεποιημένους· εἶναι γὰρ τινὰς Λαρισσοποιούς.

An mortuus sit in Thessalia Gorgias, propter scriptorum de ea re silentium non potest explorari. Propter summam autem in victu temperantiam et servatam in omni re constantiam libidini adversantem, valida eius fuit senectus nec aegra unquam aut infirma valetudo, ut adeo, quemadmodum Quinctilianus *XII, 11, 21.* scribit, *summae senectutis quaerere auditores de quo quisque vellet, iuberet.* Itaque tranquillus vitae finis fuit omnique perturbatione caruit. Ab erat enim Gorgias ab eorum insipientia, qui senectutem ut adipiscantur optant, adeptam accusant; immo vero laudibus eam celebrabat. Quibus id autem dictis significarit, narrationes sunt diversae. Nam, ut ait Valerius Max. *VIII. c. 13. §. 8.,* *quum centesimum et septimum annum ageret, interrogatus, quapropter tamdiu vellet in vita remanere, quia nihil habeo, inquit, quod senectutem meam accusem.* Ut Lucianus *macrob. c. 23.* narrat, propterea se ad tranquillam firmamque senectutem pervenisse Gorgias dixit, quod nunquam aliorum conviviis interfuisset (διὰ τὸ μηδέποτε συμπεριενεχθῆναι ταῖς ἄλλων εὐωχίαις); ut Clearchus apud *Athen. XII. p. 548.* et Eustathius *ad Hom. Od. p. 1413. fin. ed. Rom.,* quod nunquam voluptatis causa quicquam fecisset (οὐδὲν πώποτε ἡδονῆς ἕνεκα πράξας); sive, ut Stobaeus *florileg. tit. 101, 21. vol. III. p. 285. Gaisf. ed. Lips.* οὐδὲν οὐδέποτε πρὸς ἡδονὴν

μ.γ. 30.

οὔτε φαγῶν οὔτε δράσας· ut Demetrius Byzantius apud *Athen. l. l.*, quod nunquam propter alterum (διὰ τὸ μηδὲν πώποτε ἑτέρου ἔνεκα πεποιημένοι). Mortuum esse Gorgiam abstinendo se a cibo, ut *Lucian. l. l.* tradit, quum praeter eum nemo alius narret, in dubitatione positum est. Quum autem in aetatis termino vires tandem eum deficerent et somnus complexus teneret, interrogatus ab amico quid ageret, ἤδη με, inquit, ὁ ὕπνος ἄρχεται παρατίθεσθαι τῷ ἀδελφῷ (*Aelian. V. H. II, 35.*), in extremo quoque vitae momento oratoris et vero etiam poetae personam sustinens. Senectutem eius in proverbii consuetudinem apud Graecos abiisse, secundum *Fazellum et Caelium Rhodiginum Mongitor p. 261.* tradit.

Eos, quibus etiam Gorgias nomen fuit, etsi scio plurimos, tamen quia partim sunt noti apud omnes, partim non digni quorum memoria usurpetur, omittere libet praeter Gorgiam Laconem statuarium, Leontini aequalem, apud *Plinium N. H. XXXIV, 19.*, et Gorgiam medicum, ab *Alcaeo*, scholiasta ad *Aristoph. avv. 1707. Beck.* auctore, in *Endymione* memoratum.

De sophisticæ et rhetoricæ natura, quæ fuerit Socratis et Platonis temporibus, perdifficilis et obscura est quaestio. Nam quum eloquentiæ ac sapientiæ, quæ olim, ut ait *Quinct. proem. §. 13.*, *quemadmodum iunctæ natura sic officio quoque copulatae, ut iidem sapientes atque eloquentes haberentur*, illa tempestate discidium fieret, apud sophistas faciendi dicendique sapientiæ, quam coniunctam illa ipsa ætate profiteri coeperant, erat tamen quodam modo disiuncta et diversis notis insignita e diversorum ingeniorum indole. Etenim quum sophisticæ artis inventores plerique doctrina et ingeniis affluerent, suam quisque propriam viam ingressus in aliam partem se dedit, ut, quamquam omnes eiusdem nominis communionem et magnam studiorum similitudinem et societatem coniuncti erant, nonnullis tamen rebus inter se dissiderent atque discordarent. Diversus igitur in simillimo genere Gorgias erat a Prodicò, Protagora aliisque suæ ætatis sapientiæ doctoribus. Et e Platonis quidem scriptis imaginem eorum nobis informare possumus, sed præterquam quod Plato inimico et infesto animo illos interdum insectatur, non de iis solis loquitur, sed, ut supra diximus, eos etiam aliorum sophistarum, qui post maxime floruerunt, similitudine instruit, ut coniectura tantum assequi liceat, tum quales principio fuerint Gorgias, Prodicus et Protagoras, tum quo modo paulatim eorum ratio sic immutata sit et exornata, ut sophistarum, qui ætate eos exceperunt, exempla possent proponi.

Et de Gorgia quidem imprimis difficilis est quaestio, quum nonnulla de eo apud Platonem legantur, quæ inter se non congruere videantur. Nam Gorgias in illo ipso Platonis dialogo a Socrate interrogatus, an

rhetorem se esse profiteatur, p. 449. *A.* (p. 11. *Hdf.*) se rhetoricae gnarum, et p. 452. *E.* (p. 22. *Hdf.*) persuadendi in hominum concionibus coetibusque artificem esse affirmat; deinde interrogatus, de quibus rebus persuadendi, respondet p. 454. *B.* (p. 27.): ταύτης τῆς πειθοῦς τῆς ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὄχλοις καὶ περὶ τούτων ἔστι δίκαιά τε καὶ ἄδικα. At vero in *Hipp. mai.* p. 282. *B.*, *apol. Socrat.* et alibi sophista vocatur et idoneus ad publica negotia tractanda, perhibeturque orationes ad ostentationem comparatas habuisse, magnamque pecuniae multitudinem a iuvenibus divitibus et opulentis acceptam Athenis abstulisse; post autem paullo *Hipp. l. l. D.* sapientiae magnam mercedem, ut Prodicus, coacervasse dicitur. In *Gorgia* contra praeterquam quod ῥήτωρ nuncupatur, saepius praeterea δυνατὸς λέγειν esse aliisque hanc dicendi facultatem tradere perhibetur p. 449. *E.* Hippocrates autem *Protag.* p. 312. *D.* sophistam dicit esse ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν, qua eius definitione contentus Socrates circa quasnam res illa facultas versetur interrogat. Ipse etiam Protagoras, cui semper sophistae nomen inditur, profitetur de sua disciplina p. 318. *E.*: τὸ δὲ μάθημά ἐστιν εὐβουλία περὶ τε τῶν οἰκείων ὅπως ἂν ἄριστα τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν διοικῶ καὶ περὶ τῶν τῆς πόλεως, ὅπως τὰ τῆς πόλεως δυνατώτατος ἂν εἴη καὶ πράττειν καὶ λέγειν. Facile igitur eo aliquis opinionis delabatur, ut rhetoris et sophistae notiones, illo tempore nondum accurate seiunctas, ad unam disciplinam esse relatas, ut, qui rhetores, iidem sophistae haberentur.

At animadvertendum est, a Platone quidem Gorgiam vocari sophistam, a se ipso nunquam. Immo vero repudiasset censendus est hoc nomen; opinor,

quia iam ante Protagoras sibi arrogaverat; ipse sibi rhetoris vel oratoris potius nomen delegerat. Nam Callicles, diligens Gorgiae discipulus et acerrimus defensor, sophistas, a quibus homines ad virtutem institui Socrates dixerat, nullius pretii homines appellat p. 520. *A.*, de magistri sine dubio mente. Et enim Gorgias, ut Meno apud Platonem p. 95. (§. 35. c.) docet, ridebat eos, qui virtutem docebant, et doctrina sua, uti aiebant, homines meliores reddebant. Id autem sophistarum erat proprium, qui *Men. l. l., Gorg. p. 519. C. al.* virtutis doctores a Socrate appellantur. Quapropter Protagoras, qui primus se sophistam nuncupavit, sapientiae et virtutis doctorem se profitens, ap. Plat. *Protag. p. 318. A.* dicit: ὦ νεανίσκε, ἔσται τοίνυν σοι, εἰάν ἐμοὶ συνῆς, ἢ ἂν ἡμέρα ἐμοὶ συγγένη, ἀπιέναι οἴκαδε βέλτιονι γεγονότι, καὶ ἐν τῇ ὑστεραίᾳ ταῦτά ταῦτα· καὶ ἐκάστης ἡμέρας ἀεὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι. Cum his sophistae definitio in Platonis *sophista p. 231. D.* congruit: ἔμπορός τις περὶ τὰ τῆς ψυχῆς μαθήματα, et in *Prot. p. 313. C.*: ἔμπορός τις ἢ κάπηλος τῶν ἀγωγίμων, ἀφ' ὧν ψυχὴ τρέφεται. — τρέφεται δὲ ψυχὴ — μαθήμασι.

Gorgias autem omnes artes ac disciplinas rhetorica esse inferiores omnesque ea penitus comprehendi voluit, nam, ut ait apud Platonem p. 456. *A.*: ἀπάσας τὰς δυνάμεις συλλαβοῦσα ὑφ' αὐτῆ ἔχει. Finis deinde, ad quem omnis oratoris ars dirigeretur, erat, ut *Gorg. p. 452. E.* ait, persuadere, tam in concionibus, quam in iudiciis privatorumque coetibus. Sed quod Gorgias iudiciale quoque genus ponit, ex eo fortasse scholiasta *ad Dionys. Thr. in Bekk. anecd. p. 681.* explicandus est, qui Gorgiam, etsi iudicialis generis tantummodo peritum, tamen oratorem fuisse contendit. Nam de Gorgia Leontino illum agere

statuo propter Eudoc. I. p. 59. *Vill. anecd.*: Ἀντιφῶν ἤρξε τοῦ δικανικοῦ χαρακτῆρος μετὰ Γοργίαν τὸν Λεοντῖνον. Ceterum Gorgiae paene eadem de oratoria arte erat sententia atque Aristotelis, ut animadvertit schol. ad Gorg. 23, 17. p. 342. *Bkk.*: καὶ γὰρ ἐκεῖνος, inquit, γνῶσιν μὲν τὴν αὐτὴν, τοῦ τε σπουδαίου καὶ μοχθηροῦ ῥήτορος ἔλεγεν εἶναι, προαίρεσιν δὲ διάφορον.

Plato autem aut nullum aut exiguum discrimen inter rhetores et sophistas esse contendit Gorg. p. 520. *A.*, propterea potissimum, ut arbitror, quod sophistae quoque, quemadmodum aiebant, sua arte reliquas omnes comprehendebant. Veluti Protagoras, Platone auctore *sophist.* p. 232. *D.*, de lucta multisque aliis rebus scripsit, et Hippias, quemadmodum Protagoras apud Plat. p. 318. *E.* dicit, iuvenes, quos erudiendos acceperat, ad dialecticae, astronomiae, geometriae et musicae cognitionem traduxit; isque, teste Cicerone *de or. III.* c. 32. §. 127., eo pervenit audaciae, ut gloriaretur, *annulum quem haberet, pallium quo amictus, soccos quibus indutus esset, se sua manu confecisse.*

Sed Plato, longius etiam proventus, sophisticam rhetoricae praestare statuit, *l. l. B.*, quum sophistae vitia ne committantur impediunt, rhetores commissa corrigant.

Iam patet caussa, cur a Cicerone *de inv. I.* c. 5. §. 7. Gorgias antiquissimus fere rhetor appelletur, et eodem rhetoris nomine a schol. Plat. *conv.* 369, 8. p. 373. et Flut. *praec. coni. VI.* p. 545 *al.* nuncupetur; gravissimus in hanc rem Luciani est locus *macrob.* c. 23.: ῥητόρων Γοργίας, ὃν τινες σοφιστὴν καλοῦσιν.

Deinde Gorgiae in eo quoque cum sophistis fuit similitudo, quod rhetoricam, ut suam artem sophistae,

universe tractavit, et sine certarum personarum interpositione, in hunc modum: *quid esset honestum? quid esset iniustum? docerine posset virtus?* Quem morem e scriptorum comparatione Gorgiae vindicare licet. Nam apud Plat. *Gorg.* p. 454. B. circa ea artem suam versari dicit, quae iusta sint et iniusta, his ipsis verbis suam instituendorum discipulorum rationem indicans. In *sophista* autem p. 225. C. legimus: τὸ δέ γε ἔντεχρον καὶ περὶ δικαίων αὐτῶν καὶ ἀδίκων καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅλως ἀμφισβητοῦν, ἃρ' οὐκ ἐριστικὸν αὐ λέγειν εἰδίσμεθα; ubi Heindorfius quae sit verborum ὅλως ἀμφισβητοῦν notio ad illam sententiam accommodate exposuit. Illud ἐριστικὸν Gorgiae Dionysius tribuit, qui *de Isocrat* c. 1. p. 536. Ἰσοκράτης, inquit, πεφυρμένην παραλαβὼν τὴν ἀσκησιν τῶν λόγων ὑπὸ τῶν περὶ Γοργίαν καὶ Πρωταγόραν σοφιστῶν, πρῶτος ἐχώρησεν ἀπὸ τῶν ἐριστικῶν τε καὶ φυσικῶν ἐπὶ τοὺς πολιτικοὺς καὶ περὶ ταύτην σπουδάζων τὴν ἐπιστήμην διετέλεσεν. Cum Dionysio Cicero consentit, *Brut.* c. 12. §. 46. secundum Aristotelem tradens, *scriptas fuisse ac paratas a Protagora rerum illustrium disputationes, quae nunc communes appellantur loci.* Qui sint communes loci, a Quintiliano nostrae sententiae convenienter exponitur, qui II, 4, 22. *communes loci*, inquit, — *de iis loquor, quibus citra personas in ipsa vitia moris est perorare, ut in adulterum, aleatorem, petulantem — ex mediis sunt iudiciis, et si reum adicias, accusationes.* Gorgias deinde, Protagorae fortasse aemulatione stimulatus, *singularum rerum laudationes et vituperationes conscripsit*, ut ait Cicero *l. l.* §. 47., quod orationis genus a posterioribus valde est frequentatum. Probabilis est e Ciceronis verbis coniectura, tum Protagoram tum Gorgiam disputationes illas rerumque singularum laudationes ac vituperationes, di-

scipulis ad imitandum et ediscendum tanquam dicendi exempla proposuisse. Et sane accepimus eius rationis memoriam ab Aristotele, ut statim dicetur. Gorgias tamen in hac quidem re princeps fuisse videtur, quia Aristoteles in huius consuetudinis commemoratione non appellat Protagoram; nam *sophist. elench. II. c. 9. p. 465. Sylb.* τῶν περὶ τοὺς ἐριστικούς λόγους μισθαροῦντων, inquit, ὁμοία τις ἦν ἡ παιδείσις τῇ Γοργίου πραγματείᾳ· λόγους γὰρ, οἱ μὲν ῥητορικοῦς, οἱ δὲ ἐρωτηματικούς ἐδίδουσαν ἐκμανθάσειν, εἰς οὓς πλειστάκις ἐμπίπτειν ᾤήθησαν ἑκάτεροι τοὺς ἀλλήλων λόγους. Tennemannus autem *I. p. 359. 360.* ex his ipsis Aristotelis verbis, Gorgiam fallacium conclusiuncularum notas et formulas quasdam discipulis ediscendas tradidisse efficit, easque *communes locos sophisticos* appellat, diversas plane ille res et apud Aristotelem distincte separatas, mirabiliter coniungens. Quapropter, quod Tennemannus de Diosynodoro et Euthydemo tradit, non est cum ulla veritatis specie coniunctum.

Ab iudicialibus orationibus prorsus abstinuit Gorgias, easque nec ipse habuit unquam nec aliis scripsit, nam Antiphon primus iudiciales et forenses orationes composuit, físicas vero easque quae disceptationis et exercitationis gratia instituebantur reliquit, ut docet Ruhnk. *p. 229.*, Cresol. *lib. I. c. 3. p. 25.*, *ibid. c. 6. p. 35.*, *lib. III. c. 2. p. 85.* Inde explicandum est, quod *proll. in Aphthon. ap. Montf. bibl. Coisl. p. 595.* (*Fabr. bibl. Gr. II. p. 806.*) Gorgias panegyrici tantum generis peritus nominatur.

Sed ut in arte sua colenda tradendaque Gorgias Protagorae similis erat, ita etiam in eo, quod iuvenes alliciebat, quod mercedem ab iis exigebat, quod publice denique privatimque disputationes habebat, ipsius fortasse Protagorae exemplo incitatus, qui iam ante

Gorgiae adventum idem per Graeciam fecerat: sic enim explicanda sunt Socratis *Hipp. mai.* p. 282. D. haec: *ἔτι πρότερος τούτων (Γοργίου καὶ Προδίκου) Πρωταγόρας.* Superabat adeo Protagoram eo, quod primus se paratum profitebatur ad respondendum de qua quisque re vellet audire: quae quidem res multorum scriptorum auctoritate est firmata; vid. Plat. *Gorg. init.* Cic. *de or. I. c. 22. §. 103. ibid. III. c. 32. §. 129. de fin. II. c. 1.* Philostr. *vit. soph. prooem. p. 482.* Quinct. *institt. II, 21, 21.* Valer. Max. *VIII. c. 15. §. 14.* deinde ap. *Mongitor. p. 259.* Hieronymus *ep. 16. ad Pammach. et apol. adv. Ruffinum.* Appellatur eam ob causam subitarum orationum auctor, quam inventionem quamquam nonnulli, teste Philostr. p. 482. Aeschini, Pausanias et Suidas autem, ut Olear. *ad Philostr. l. l.* indicat, Anaximeni Lampsaceno assignarunt, Philostratus tamen Gorgiae vindicat.

Gorgias igitur, ut brevi comprehendam, quamquam Protagorae in multis rebus simillimus, tamen consilium, ad quod artem suam dirigebat, diversum statuit, aliudque nomen suae disciplinae indidit; nam quum Protagoras se discipulos meliores reddere iactaret, Gorgias ridens eam professionem et eludens insuper nomen sophistae, ipse persuadendi facultatem discipulis promisit, qua imperare hominibus et auditorum multitudinem, quo vellent, dirigere valerent. Statuit autem ita Gorgias propterea, quod e Siculorum rhetorum scholis profectus erat, ubi, ut supra ostendimus, rhetoricae et ars et nomen iam ante erat inventum; penitus enim evellenda est ea opinio, quam Tennemannus p. 375. sequitur, qui, Gorgiam aliorum aemulatione ductum ita dicitasse arbitratus, nullum prorsus inter Gorgiam et sophistas discrimen statuit.

Iam vero primum facile est explicare, cur Gorgias rhetoricae inventor interdum sit appellatus, ut secundum Vossium *Mongitor p. 259.* docet; etenim quum ipse sese appellaret *ῥήτορα*, multaque quae valerent ad augendam dicendi vim et potestatem invenisset, eo nomine prae Corace, Tisia et Empedocle dignus habitus est, quamquam etiam illi nonnulla circa rhetoricam moverunt; sed Gorgias iis plura. Cur autem sophisticae pater a Philostrato *p. 492.* nominetur, paullo difficiliores habet explicatus, quamquam ex iis, quae hactenus disputata sunt, quomodo illud expediendum sit, non est dubium. Nam Gorgias sophisticae artis, qualis post, Philostrati potissimum aetate, facta est, magis reddebat similitudinem, quam Protagoras, quum artem rhetoricam, qualis post a sophistis usurpata est, ex parte a se inventam, teneret. Protagoras enim a Gorgia in dicendi genere longe aberat, ut colligere licet e *schol. Plat. in unecd. Siebenk. p. 70. ap. Hdf. ad Phaedr. §. 114.* Recte igitur Philostratus, etsi Protagoras primus se appellavit sophistam, Gorgiam tamen antiquissimae sophisticae, quae, ut ait *prooem. p. 482.*, rhetorica erat philosophans, patrem appellat. Gorgiae enim cum philosophis quoque quaedam similitudo intercedebat, quia, ut nos iam diximus, et scite animadvertit Philostr. *l. l.*, de multis rebus disseruit ille, de quibus etiam philosophi: veluti de fortitudine, de virtute, de mundi forma, al., in eo tamen ab iis discrepans, ut Philostratus docet, quod alia ratione et alio consilio disputabat. Nam philosophi, quum veritatem consecrarentur, non poterant, quae quaerebant et disceptabant, tanquam vera ponere; secus Gorgias agebat, qui propter consilii sui rationem a veritate discedere non verebatur. Eo nomine Socrates in eum invehitur *Phaedr. p. 267. A.*: *Τισίαν δὲ Γοργίαν τε ἐάσομεν εὐδαιμονοῦν, οἳ πρὸ τῶν ἀληθῶν τὰ εἰκότα*

εἶδον, ὡς τιμητέα μᾶλλον, τὰ τε αὐτὰ μικρὰ μεγάλα καὶ τὰ μεγάλα μικρὰ φαίνεσθαι ποιούσι διὰ ῥώμην λόγου. Quamquam, ut Quinct. II, 16, 3. animadverit, etiam Socrati obiiciunt comici, docere eum, quomodo peiorem caussam meliorem faciat.

Multarum rerum memoriam, de quibus Gorgias disseruerit, etiamnum eruere licet, nam dicta ab eo, quae apud scriptores leguntur plurima, recte huc adhibentur. Et de virtute quidem disputasse Gorgiam, tum sua sponte patet ex iis, quae supra exposita sunt, tum ex Platonis Menone apparet. Gorgias virtutem non definivit genere, sed singularum virtutum proprietates explicavit, in qua ratione, etsi a Socrate irrisus, Aristotelem tamen habet assentientem *polit. I, 9.*: οὐχ ἡ αὐτὴ σωφροσύνη γυναικὸς καὶ ἀνδρός· οὐδ' ἀνδρία καὶ δικαιοσύνη, καθάπερ ἔμετο Σωκράτης, ἀλλ' ἡ μὲν ἀρχικὴ ἀνδρία, ἡ δ' ὑπηρετικὴ. — καθόλου γὰρ οἱ λέγοντες ἐξαπατῶσιν ἑαυτοὺς, ὅτι τὸ εὖ ἔχειν τὴν ψυχὴν ἀρετὴ, ἢ τὸ ὀρθοπραγεῖν ἢ τι τῶν τοιούτων. πολὺ γὰρ ἄμεινον λέγουσιν οἱ ἐξαριθμοῦντες τὰς ἀρετὰς, ὡς περὶ Γοργίας, τῶν οὕτως ὀριζομένων. Cum Gorgiae de mulierum virtute sententia, a Menone p. 71. (§. 3. b.) aperta, contendendum est Gorgiae dictum apud Plutarchum *de mulierum virtt. in it. t. VII. p. 1.*: ἡμῖν δὲ κομψότερος μὲν ὁ Γοργίας φαίνεται, κελεύων μὴ τὸ εἶδος ἀλλὰ τὴν δόξαν εἶναι πολλοῖς γνώριμον τῆς γυναικός. Ad hanc de virtute quaestionem pertinere arbitror aliud a Gorgia dictum, a Proclo *ad Hesiod. opp. p. 340. Gaisf. servatum*: τὸ μὲν εἶναι ἀφανές, μὴ τυχὸν τοῦ δοκεῖν· τὸ δὲ δοκεῖν ἀσθενές, μὴ τυχὸν τοῦ εἶναι.

Deinde de amicitia disseruit Gorgias, ut patet e Plut. *de adul. et amic. discr. VI. p. 236.*, qui Gorgiae de ea re verba nonnulla servavit: ὁ μὲν γὰρ φίλος οὐχ, ὡς περὶ ἀπεφαίνετο Γοργίας, αὐτῷ μὲν ἀξιῶσει τὰ δι-

καὶ τὸν φίλον ὑπουργεῖν, ἐκείνῳ δ' αὐτὸς ὑπηρετήσῃ
πολλὰ καὶ τῶν μὴ δικαίων.

Physicas res ab eo non esse neglectas, sponte apparet; de colorum explicatione, secundum Empedoclem facta, supra dictum est. Neque a poetarum cognitione et disputationibus ad hoc genus pertinentibus praeclarum Gorgiae ingenium afuit, nam acute a Gorgia dictum de tragoedia memoriae prodidit Plut. *de audiend. poet.* VI. p. 53., repetitum *de glor. Athen.* VII. p. 372.: Γοργίας τὴν τραγωδίαν εἶπεν ἀπάτην, ἣν ὁ τε ἀπατήσας δικαιοτέρος τοῦ μὴ ἀπατήσαντος, καὶ ἔ ἀπατηθεὶς σοφώτερος τοῦ μὴ ἀπατηθέντος; aliud deinde de Aeschyli septem adv. Theb. fabula *symposiac. lib. VII. t. VIII. p. 856.*: ὥσπερ καὶ τὸν Αἰσχύλον ἱστοροῦσι τὰς τραγωδίας ἐμπιόντα ποιεῖν καὶ οὐχ, ὡς Γοργίας εἶπεν, ἐν τῶν δραμάτων αὐτοῦ μεστὸν Ἄρεως εἶναι, τοὺς ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, ἀλλὰ πάντα Διονύσου. Huc referendum praeterea censeo, quod Gorgias in *praef. ad scholl. Venet. Hom. Bekk.* Homeri originem ad Musaeum retulisse perhibetur.

Ex his omnibus elucet, acutum et subtile Gorgiae fuisse ingenium, et facile inde arrogantiae, qua omnium rerum scientiam et cognitionem profitebatur, excusationem inveniri. In magna autem earum rerum, de quibus disserebat copia, et quia ingenii specimen quoddam habetur, transire ante pedes posita et alia longe repetita sumere, ut Cicero loquitur, non poterat fieri, quin longe saepe dicendi argumenta repeteret et in rebus illustrandis interdum alienissima adhiberet. Vultu si Achillem sibi laudandum sumebat, primum Peleum, dein Aeacum, denique Iovem, proavum Achillis laudibus extollebat. Id exemplum autem petitum est ex *Arist. rhet. III. c. 17. p. 209.* Fallitur enim Gesnerus *ad Quinct. III, 1, 13.*, qui Gorgiam non de se sed de Isocrate discipulo dixisse putat, quod apud Aristot-

telem legitur: ὅτι οὐχ ὑπολείπει αὐτὸν ὁ λόγος. Saepe igitur, ubi voluntatem facultas deerat, sententiae erant tritae et vulgares frigidaeque; quare Hermogenes *de form. orat. II. c. 9. p. 463. ed. Gasp. Laurent. Col. Allobr. 1619.* ei ἐπιπολαίους ἐννοίας καὶ κενὰς tribuit; cuius rei documentum scholiasta fragmentum ex oratione Gorgiae funebri affert. Idem Dionysii verbis efficitur *iud. de Thucyd. c. 47. p. 929.:* τὰ τε γὰρ φρονήματα ψυχρότερα ἔστι καὶ τῆς Γοργίου προαιρέσεως μᾶλλον οἰκειότερα. Hoc vitium a Gorgia accepit Isocrates, idque in Helenae laudatione iam animadvertunt Vossius *institt. rhet. I, 5, 5.* et H. Wolfius *argum. ad Hel. laudat. p. 487. Basil. 1571. 8.*

Sed Gorgias, quemadmodum nunquam sibi dicendi materiam deesse gloriatus est, qua quam quisque vellet longissime orationem producere valeret, ita etiam paucissimis defungi se posse asseveravit, ut apud Platonem legimus *Gorg. p. 449. C.,* unde explicandum est, quod scribitur *Phaedr. p. 267. B.:* συντομία λόγων καὶ ἄπειρα μήκη περὶ πάντων. Eadem Protagorae erat professio, si Platoni *Protag. p. 334. E.* fides habenda est. In utroque genere Gorgias posterioribus sophistis praeivit, nam Lucianus *rhet. praecept. c. 20. t. III. p. 21.* sophistarum eorum morem ridet, qui a Deucalionis Pyrrhaeque nuptiis et Iliacis rebus orationes incipientes ad suam quisque aetatem progrediuntur. Deinde brevitatis quoque studio recentes sophistae interdum tenebantur, rem sibi propositam paucissimis expedientes; ut Isaeus Assyrius sophista, quum Lacedaemonios de muro extruendo ambigentes declamatione repraesentaret, ἀπὸ τῶν Ὀμήρου, ut ait Philostrat. *vit. Is. p. 514.,* ἐβραχυλόγησε τοσοῦτον.

Ἄσπις ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέ-
ρα δ' ἀνήρ.

οὔτω στῆτέ μοι, Λακεδαιμόνιοι, καὶ τετει-

χίσμεθα. Fuit autem Isaeus Assyrius aequalis Nicetae Smyrnaei, quem irrisit (Philostr. p. 513.); is autem Scopeliani et Plinii iunioris erat praeceptor; vid. Olear. ad *Phil. Nicet.* p. 510.

Exposita igitur Gorgiae in exercenda et docenda arte consuetudine, nunc de dicendi ratione et in rhetorica inventis exponendum est. Et in hoc quidem loco Schoenbornus in commentatione de Gorgiae declamationibus, quae infra nominabitur accuratius, p. 15 sqq., adhibitis, ut ipse p. 14. confitetur, Geelii copiis, diligentissime versatus est, satis tamen habens, veterum de hoc genere testimonia, undique comportata, quodam modo disponere.

Uno praecipue studio vehementi et assiduo Gorgias per omne vitae tempus incensus fuisse existimandus est: novitatis quaerendae et ingenii ostentandi. Qua cupiditate, quam supra iam attigimus, incitatus, etiam in dicendi ratione a vulgari consuetudine, incompta illa atque inornata, ad gravitatem et dicendi splendorem recessit. Quare Dionysius *de adm. vi Demosth.* c. 4. p. 963. *μεγαλοπρέπειαν καὶ σεμνότητα καὶ καλλιλογίαν* ei tribuens, cum Thucydide eum comparat, quocum saepius eum coniungit, ut *ep. ad Pomp.* c. 2. p. 762. et *de adm. vi Dem.* c. 6. p. 968.: *ἡ Γοργίου καὶ Θουκυδίδου κατασκευή*. Laudabile illud in dicendo studium fuisse, tum humanae naturae conditio docet, tum Dionysius affirmat, qui minime illam splendoris cupiditatem vituperans, in laude potius Isocrati, qui a Gorgia eam accepit (vid. *de adm. vi* p. 963.), ponit *de comp. verb.* c. 19. p. 268. *Schaef.* Hoc igitur studium ad bona illa referendum est, quae in Gorgia fuisse idem Dionysius dicit *ep. ad Pomp.* c. 2. p. 762. et *de adm. vi Dem.* c. 6. p. 968.: *σπάσας (Πλάτων) τινὰ καὶ τῶν ἀμαρτημάτων ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς ὧν ἔχουσιν οἱ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων* (Gorgiae et Thucydidis)

χαρακτῆρες. Ad hoc splendoris aucupium referenda esse arbitror, quae de Gorgiae inventis sunt apud Philostratum p. 492.: ὁρμῆς τε γὰρ τοῖς σοφισταῖς ἤρξε καὶ παραδοξολογίας καὶ πνεύματος, καὶ τοῦ τὰ μεγάλα μεγάλως ἐρμηνεύειν, ἀποστάσεων τε καὶ προσβολῶν, ὑφ' ὧν ὁ λόγος ἡδίω ἐαυτοῦ καὶ σοβαρώτερος. In quibus quomodo ἀποστάσεις illae et προσβολαὶ explicandae sint, dudum est dubitatum. Hermogenes autem *de form. orat. I. c. 9. p. 309.* ἀποστάσεις in schematis refert, easque multum ad orationis splendorem valere affirmat. Exemplum ἀποστάσεως e Demosthene (*de coron. p. 291, 10. Rsk.*) affert hoc: αὕτη τῶν περὶ Θήβας ἐγένετο πραγμάτων ἀρχὴ καὶ κατάστασις πρώτη, τὰ πρὸ τούτων εἰς ἔχθραν καὶ μῖσος καὶ ἀπιστίαν τῶν πόλεων ὑπηγμένων ὑπὸ τούτων· τοῦτο τὸ ψήφισμα τὸν τότε τῇ πόλει περιστάντα κίνδυνον παρελθεῖν ἐποίησεν, ὥσπερ νέφος. Et Schoenbornus quidem p. 23. videtur, inquit, a grammaticis haec disiunctio ita esse nominata, quae oritur, si inter duas enunciationes vel sententias, quae coniungendae sunt, tertia quaedam explicationis vel amplificationis gratia inseritur. In Demostheneo igitur exemplo Hermogenem putat deprehendisse ἀπόστασιν, quod verba τὰ πρὸ τούτων — ὑπὸ τούτων quasi interrumpant seriem cogitationum. At Hermogenes, qui ἀπίστασιν hīc dicit facere orationem splendidam, paullo ante, p. 307. 308., verba τὰ πρὸ τούτων — ὑπὸ τούτων a Demosthene interposita esse docet, ne nimis splendida oratio fieret; ergo quibus verbis obscuratur orationis splendor, iisdem non potest effici. Videtur potius ἀπόστασις seriem sententiarum diversas res experimentium significare, quae eandem orationis formam servant, et ita collocatae sunt, ut paene asyndeti exhibeant formam. Verba igitur αὕτη — κατάστασις πρώτη et τοῦτο τὸ ψήφι-

σμα — ὡςπερ νέφος faciunt ἀπόστασιν; sed quia ortus inde splendor nimius est, infringitur interpositis verbis τὰ — τούτων. Id Hermogenes quoque declarare videtur eo, quod, illo ἀποστάσεως exemplo allato, omnino asyndetis orationem splendidam effici affirmat; ὅλως δὲ ἀσυνδέτως εἰσαγόμενα — ποιεῖ λαμπρὸν τὸν λόγον. Frequentissimum illud genus est in orationis funebris fragmento infra illustrato, in quo paene omnium enunciationum eadem est conformatio, et tota oratio quasi in unum cumulum coacervata.

Προσβολαὶ autem, quibus itidem splendorem orationi reddi oportet, idem fortasse significant, quod Hermogenes p. 308. τὸ τὰ ἐνδοξα ἐνδοξοτέρως λέγειν appellat, id quoque ad dicendi splendorem revocans. Aut vero etiam προσβολαὶ idem schema denotant, quod ἀπόστασις, eo tamen ab hac discrepant, quod, quum illo schemate res diversae cum gravitate prolatae in unum congregentur, hac dicendi forma similes coniungantur. Utor in hac explicandi ratione Philostrati de Critia, Gorgiae discipulo, verbis his (vit. Crit. p. 503.): καὶ τὸ ἀσυνδέτως δὲ χωρίῳ προσβαλεῖν Κριτίου ὥρα· καὶ τὸ παραδόξως μὲν ἐνθνηθηθῆναι, παραδόξως δ' ἀπαγγεῖλαι, Κριτίου ἀγών.

Sed quum nimia gloriae et ostentationis cupiditate duceretur Gorgias, ultra iustum terminum proreptus, poetica plerumque et ideo frigida dicendi ratione usus est. Ex illo fonte hoc Gorgiae vitium duxit etiam Aristoteles rhet. III. c. 1. p. 163.: ἐπεὶ οἱ ποιηταὶ λέγοντες εὐήθη, διὰ τὴν λέξιν ἐδόκουν πορίσασθαι τὴνδε τὴν δόξαν, διὰ τοῦτο ποιητικὴ πρώτη ἐγένετο ἡ λέξις, οἷον ἡ Γοργίου. Ita factum est, ut nonnulla dithyramborum similia funderet, ut Dionysius auctor est iud. de Lys. c. 3. p. 458.: Γοργίας ὁ Α. ἐν πολλοῖς πάνυ φορτικὴν τε καὶ ὑπέρογκον ποιῶν τὴν παρασκευὴν καὶ οὐ πόρρω διθυράμβων ἔνια

φθεγγόμενος. Poeticus autem ornatus primum in tropis cernebatur, quare tropicam eius dictionem Dionysius *de Lys. c. 3. p. 458.* appellat. Eius exempla apud Aristotelem *rhet. III. c. 3. p. 171.* legimus haec: *χλωρὰ καὶ ἔναιμα τὰ πράγματα* et *οὐ δὲ ταῦτα αἰσχροῦς μὲν ἔσπειρας, κακῶς δὲ ἐθέρισας.* Non praetermittendus est similis locus apud Plat. *Phaedr. p. 260.:* *ποιὸν τινα οἶει μετὰ ταῦτα τὴν ῥητορικὴν καρπὸν ὧν ἔσπειρε θερίζειν,* ad quae verba schol. *p. 317. Bkk.* duo versus affert hos:

εἰ δὲ κακὰ σπείρας, κακὰ κεν ἀμήσαιο.

et:

ὅς δὲ κακὰ σπείρει, θεριεῖ κακὰ κήδεα παισίν,

confirmans ille hac ratione Aristotelis iudicium. Aliud exemplum ab Aristotele *l. l.* explicatum et iocose illustratum, est dictum a Gorgia in Iusciniam: *ἐπεὶ κατ' αὐτοῦ πετομένη ἀφῆκε τὸ περιττωμα — εἶπεν — αἰσχροὺν γε ὧ φιλομήλα.* deinde quae apud Longinum *de subl. 3, 1. 2. p. 10. Weisk.* legimus: *Ξέρξης δὲ τῶν Περσῶν Ζεὺς, et γύπες ἔμψυχοι τάφοι.* Referendum praeterea huc est Xenoph. *conviv. c. II. §. 26.:* *πυκνὰ ἐπιψεκάζουσιν, ἵνα καὶ ἐγὼ Γοργιέοις δῆμασιν εἶπω,* quod usurpavit Lucian. *de merced. cond. c. 27. t. I. p. 686.:* *αἰτιᾶ τὴν τύχην, οὐδ' ὀλίγα σοι τῶν χαρίτων ἐπιψεκάσασαν.* Alterum poeticae dictionis genus in compositis erat, quae multa apud eum erant frigidissima, velut *ἐπιροκήσαντες καὶ κατευορκήσαντες,* nam ita legendum esse vidit Lobeck. *ad Phryg. p. 361.;* et *πτωχόμουσος κόραξ,* nam ita scribendum esse censeo pro *πτωχόμουσος κόλαξ* ap. Arist. *l. l.* Tertium genus, in appositis (epithetis) importune et sine modo usurpatis positum, Schoenbornus *p. 18.* exemplo e funebri Gorgiae oratione illustravit. Quartum denique, in peregrinarum vocum usu collocatum, etsi ab Aristotele exemplis

non est explicatum, notatur tamen in Gorgiae ratione a schol. ad Plat. Gorg. 10, 2. p. 339. χειροῦργημα, ait, καὶ κύρωσις οὐκ εἴρηται, αἱ δὲ λέξεις Γοργίου ἐγχώριοι. Λεοντῖνος γὰρ ἦν. Plato pro κύρωσις dixit κῦρος, ut idem schol. ad Gorg. 11, 11. animadvertit.

Non omittendum tamen est, Gorgiam istis verborum immutationibus, apposis intempestivis, peregrinis vocibus, et inepte compositis plerumque cum ironia usum esse, nam, ut Aristot. rhet III, 7. p. 178. dicit, illis uti licet μετ' εἰρωνείας, ὅπερ Γοργίας ἐποίει καὶ τὰ ἐν Φαίδρω. Ad horum verborum explicationem adhibendum duco, quod tradit Aristot. rhet. III, 18. p. 212.: δεῖν εἶφη Γοργίας, τὴν μὲν σπουδὴν διαφθεῖρειν τῶν ἐναντίων γέλωτι, τὸν δὲ γέλωτα σπουδῆ, quod praeceptum repetit schol. Gorg. 59, 10. p. 348.: τοῦτο παράγγελμα Γοργίου, τὸ τὰς σπουδὰς τῶν ἀντιδίκων γέλωτι ἐκλύειν, τὰ δὲ γελοῖα ταῖς σπουδαῖς ἐκκρούειν.

Idem denique ingenium a vulgi consuetudine abhorrens Gorgiam ad schematum inventionem duxit. Sed illud schematum inventio quomodo intelligendum sit, sponte, ut arbitror, apparet. Nam quum ingeniosi homines, ut ait Aquila Romanus p. 156. Ruhnk. casu quodam magis quam scientia ad ista deferantur, etiam ante Gorgiam schemata a singulis hominibus sine dubio usurpata sunt; Gorgias autem artem in iis et rationem adhibuit. Et dignus quidem propterea laude est et admiratione, sed quia carebat ea animi facultate, qua quid cuique rei aptum esset quidve excederet modum, sentiret, etiam in hoc genere quod nimius erat, in reprehensionem incurrit. Ita Dionysius iud. de Isocr. c. 15. p. 561. οὐ τὸ γένος, ait, μέμφομαι τῶν σχημάτων· πολλοὶ γὰρ αὐτοῖς ἐχρήσαντο καὶ συγγραφεῖς καὶ ῥήτορες, ἀνθίσαι βουλόμενοι τὴν λέξιν·

ἀλλὰ τὸν πλεονασμόν. *Nimiam autem copiam et abundantiam schematum Gorgiae obiicit Dionysius de Is. c. 19. p. 625.: Γοργίαν τὸν Α. ἐκπίπτοντα τοῦ μετρίου — ὄρων. ep. II. ad Ammaeum c. 17. p. 808.: οἱ — σχηματισμοὶ — ἐν οἷς οἱ περὶ τὸν Γοργίαν μάλιστα ἐπλεόνασαν. Aquila Rom. p. 165. Ruhnck.: figurarum elocutionis aliae ad ornandam — orationem — accommodatae, quibus princeps Gorgias L. usus est, sed sine modo. cf. Cic. or. c. 52. §. 175. Quinct. IX, 3, 74. Sed hac schematum abundantia, sicut luxuries quaedam ingenii, ita etiam puerilis, ut ita dicam, aetas oratoriae artis significatur; Gorgiae enim ingenium in hac re simile erat bonae indolis pueris et adolescentibus, qui in hac ipsa dicendi ratione affluere solent et abundare; sicut in Hemsterhusio adolescente nimiam dicendi ubertatem fuisse Ruhnkenius testificatur. Quapropter Gorgiae rationem Dionysius saepe appellat puerilem, et schemata, propter iactationem hinc quoque perspicuam, de scena petita et poetica; velut iud. de Isocr. c. 15. p. 561.: τῶν σχημάτων τὸ μειρακιώδες περὶ τὰς ἀντιθέσεις καὶ παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις κατατριβόμενον. de Isaeo c. 19. p. 625.: πανταχοῦ παιδαριώδη γινόμενον (Γοργίαν) ὄρων. ep. ad Pomp. c. 1. p. 756. [de adm. vi Dem. c. 5. p. 966. 967.]: σχήμασι ποιητικοῖς — καὶ μάλιστα τοῖς Γοργείοις, ἀκαίρως καὶ μειρακιωδῶς ἐναβρύνεται (Πλάτων). de adm. vi Dem. c. 4. p. 963.: οἱ Γοργίου νεαροὶ σχηματισμοί. ibid. c. 25. p. 1033.: Πλάτων, ὡς περὶ τὰ μειράκια — ἐπὶ τὰ θεατρικὰ τὰ Γοργίεια παραγίνεται. ep. II. ad Amm. c. 2. p. 792.: οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν θεατρικῶν σχημάτων — ἐν οἷς ἐπλεόνασε Γοργίας ὁ Α. Et Aristoteles rhet. III. c. 1. p. 163.: καὶ νῦν ἔτι, inquit, οἱ πολλοὶ τῶν ἀπαιδευτῶν τοὺς τοιούτους (qualis Gorgias) οἴονται διαλέγεσθαι κάλλιστα.*

Schemata autem, quae recte Gorgiae tribuuntur, sunt ἀντιθέσεις, παρισώσεις et παρομοιώσεις, quae diu sola tradi in scholis solita esse videntur; nam Aristot. *rhet.* III. c. 9. p. 183. ea commemorat una. Dionysius saepissime ea, altero raro tantum omisso, Gorgiae tribuit, ita ut de iis non liceat ullo modo dubitare: veluti *de comp. verb.* c. 23. p. 368. Schaef.: ἀντίθετοι καὶ παρόμοιοι καὶ πάρισοι καὶ οἱ παραπλήσιοι τούτοις (σχηματισμοί). *de Lys.* c. 14. p. 483.: ἀντιθέσεις καὶ παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις. *de Isocr.* c. 2. p. 539.: παρομοιώσεις καὶ παρισώσεις καὶ ἀντίθετα καὶ πᾶς ὁ τῶν τοιούτων σχημάτων κόσμος. *de Isocr.* c. 15. p. 561.: ἀντιθέσεις καὶ παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις. *ep.* II. *ad Att.* c. 17. p. 808.: ἀντίθετά τε καὶ παρόμοια καὶ παρισώσεις. *de adm. vi Dem.* c. 4. p. 963.: ἀντίθετά τε καὶ πάρισα καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις. *ibid.* c. 20. p. 1014.: τὰ μειρακιώδη πάρισα καὶ τὰ ψυχρὰ ἀντίθετα καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις. *ibid.* c. 25. p. 1033.: ἀντιθέσεις καὶ παρισώσεις. *ep.* II. *ad Att.* c. 2. p. 792.: παρισώσεις λέγω καὶ παρομοιώσεις καὶ παρονομασίας καὶ ἀντιθέσεις. *sed iud. de Thucyd.* c. 24. p. 869., ubi totus locus repetitur, verba καὶ παρομοιώσεις omissa sunt; rectius fortasse καὶ παρονομασίας omitterentur. Trium illorum schematum laudem Gorgiae inventori aperte tribuit Cicero *or.* c. 52. §. 175.: *paria paribus adiuncta* (i. e. πάρισα) *et similiter definita* (i. e. παρόμοια) *itemque contrariis relata contraria* (i. e. ἀντίθετα) — Gorgias primus invenit; item c. 49. §. 164.: *quae sive casus habent exitu similes, sive paribus paria redduntur, sive opponuntur contraria, — in huius concinnitatis consecratione Gorgiam fuisse principem acceperimus.* Illae παρονομασίαι autem, quas semel apud Dionysium additas invenimus, principio nomine παρομοιώσεων

comprehensae sunt, ut ex Aristot. *rhet.* III, 9. p. 183. colligo, ubi hoc παρομοιώσεως exemplum legimus: ἀργὸν γὰρ ἔλαβεν ἀργὸν παρ' αὐτοῦ. Tribus illis schematis comprehenduntur etiam ea, quae ab aliis scriptoribus recentioribus tribuuntur Gorgiae praeterea: ὁμοιοτέλευτα et ὁμοιοκάταρκτα. Neque etiam discrimen, quod Vossius *institt. rhet.* V, 12, 2. inter ἀντίθετον et ἀντίθεσιν statuit, in Gorgiae tempus cadit. Diodorus autem coniuncta tribuit Gorgiae πάρισα et ἰσόκωλα, quorum schematum diversae sunt explicationes Quinctiliani et Cleostelei apud Quinct. IX, 3, 6., deinde Aquilae Rom. p. 167. *Ruhnck.* et Vossii *institt. rhet.* V, 4. §. 3. p. 239. Sed illae distinctiones, qualescunque sunt, in Gorgiae aetatem non cadunt, quum ἰσόκωλα et πάρισα tunc uno παρισώσεως nomine comprehensa fuerint; Aristoteles enim *rhet.* III, 9. p. 183. παρισώσεις, inquit, ἐὰν ἴσα τὰ κῶλα. Postremo quae Suidas memorat schemata ἀναδιπλώσεις, ἐπαναλήψεις et ἀποστροφάς, ea sunt fortasse a Gorgia interdum usurpata; nomina non sunt ullo modo.

Quid ex his omnibus ab ipso Gorgia primo inventum sit, in tanta rei obscuritate non potest expediri. At de Empedocle unum certe licet illustrare. Nam etsi paronomasia quoque Gorgiae attribuitur, licet tamen affirmare, eam ab Empedocle iam esse usurpata. Reperiuntur quidem apud Homerum quoque nonnullae ἀνακλάσεις συλλαβῶν, quarum nonnullas Vossius *institt. rhet.* IV, 2, 4. p. 155. attulit, sed Empedocles illam dicendi formam de industria quaesitam videtur adhibuisse. Nam Diog. Laert. *vit. Emp.* VIII, 65. p. 533. hoc citat Empedoclis epigramma:

Ἄκρον ἰητρὸν Ἄκρων Ἄκρα γανῖνον πατρὸς ἄκρου
Κρύπτει κρημνὸς ἄκρος πατρίδος ἀκροτάτης,

aut:

ἀκροτάτης κορυφῆς τύμβος ἄκρος κατέχει.

servatum illud etiam a Suida s. v. Ἀκρων. Deinde Empedoclis dictum a Diog. Laert. VIII, 63. p. 532. laudatur: Ἀκραγαγῆτινοι τροφῶσι μὲν ὡς αὖριον ἀποθανούμενοι· οἰκίας δὲ κατασκευάζονται, ὡς πάντα τὸν χρόνον βιωσόμενοι· item aliud ap. Sturz. p. 22.: οὐδὲ ἐπαινούμενος αἰσθήσομαι, εἰ μὴ κακῶς ἀκούων ἀχθήσομαι, quae ne ab antithetorum quidem artificio sunt remota.

Parium autem relatio, contrariorum oppositio et casus in exitu similes sua sponte, ut Cicero ait l. l. §. 164., concinnitatem efficiunt et numerum oratorium. In Gorgiae igitur oratione numerus plerumque erat, etsi non quaesitus de industria, sed schematum necessitate sequutus; verum, quum avidius illa orationis quasi lumina appeteret, nimis numerose eius scripta acciderunt. Sed quoniam schemata Gorgias primus invenit, in hoc numerorum genere princeps iudicandus est atque Thrasymacho Chalcedonio prior, quamquam hunc inveniendi principem facit Cicero. De Thrasymachi enim aetate disceptatum est apud veteres, Dionysius tamen de Lys. c. 6. p. 464. Lysiae eum aetate facit aequalem; Lysias autem, etsi a Dionysio ad Tuber. de Thucyd. c. 41. p. 929. Gorgiae aequalis vocatur, post Gorgiam tamen natus est. Sed quemadmodum ipsa illa schemata sententias concidunt, ita numeros concidunt. Quapropter Gorgias, ut Thrasymachus, concisus erat numeris minutis, ut ait Cicero or. c. 13. §. 40., et primus Isocrates instituit, dilatare verbis et mollioribus numeris explere sententias. Et quia Gorgias in eo genere orationum versabatur, quod ad delectationem comparatum est, omnes sententias ad audientium voluptatem concinnabat atque absolutebat, et in quadrum eas, ut Cic. or. c. 61. §. 208. loquitur, numerumque redigebat. Itaque a Demetrio de elocut. §. 15. p. 12. ed. Fisch. reprehenditur, quod

orationem verborum circumscriptione tanquam in orbe inclusam semper coercuit, nec unquam ad incisa et in membra traduxit, nam δοκιμάζω, inquit, ἔγωγε, μήτε περιόδοις ὅλον τὸν λόγον συνείρεσθαι, ὡς ὁ Γοργίου· μήτε —; explicatius §. 12.: ἡ κατὰ περιόδους ἔχουσα (ἔρμηγεία), ὡς ἡ τῶν Ἰσοκρατείων ῥητῶν, καὶ Γοργίου καὶ Ἀλκιδάμαντος· ὅλαι γὰρ διὰ περιόδων εἰσὶ συνεχῶν, οὐδέν τι ἔλαττον, ἥπερ ἡ Ὀμήρου ποιήσις δι' ἑξαμέτρων. Et ea quidem dicendi ratio, cuius Gorgias auctor fuit, semper epidictici generis fuit propria, ut e Cic. or. c. 61. §. 207. apertissime colligitur.

Iam quo melius intelligatur, quantum Gorgias tum ad excolendam artem rhetoricam tum ad acuenda et subigenda hominum ingenia valuerit, placet, eorum, qui in dicendo eum imitati esse perhibentur, discipulorumque nomina apponere cum veterum testimoniorum memoria.

Et Demetrius quidem Phalereus ap. Dionysium ep. ad Pomp. c. 2. p. 760. [de adm. vi Dem. c. 5. p. 967.] multique alii, quorum nomina omittit Dionysius, auctores fuerunt, Platonem saepius Gorgiae dicendi rationem sequutum esse. Plato enim, ut ait Dionysius l. 1. p. 755., rationem eam, quam in Socraticis dialogis tenuerat, in Phaedro, ut Lysiam in amatorio genere superaret, reliquit, ἐρασθεῖς, ut ait Dionysius ep. ad Pomp. p. 762. τῆς Γοργίου καὶ Θουκυδίδου κατασκευῆς. Sed Dionysius, exempla Gorgianae rationi similia e Phaedro colligens, non perspexisse videtur, Platonem aliorum consuetudinem imitatione ridere. Ceterum in Gorgia quoque dialogo p. 452. E. Plato Gorgiae rationem, quamquam modice, expressisse putandus est. Loquitur enim Gorgias ibi gravissime de artis suae gravitate: τὸ πείθειν ἔγωγ' οἷόντ' εἶναι τοῖς λόγοις (λέγω) καὶ ἐν δικαστηρίῳ δικαστὰς, καὶ ἐν βουλευτηρίῳ βουλευτὰς καὶ ἐν ἐκκλησίῃ

ἐκκλησιαστὰς καὶ ἐν ἄλλῳ ξυλλόγῳ παντὶ, ὅστις
 ἂν πολιτικὸς ξύλλογος γίγνηται. Καίτοι ἐν ταύτῃ τῇ
 δυνάμει δοῦλον μὲν ἔξεις τὸν ἰατρὸν, δοῦ-
 λον δὲ τὸν παιδοτρίβην, ὁ δὲ χρηματιστὴς ου-
 τὸς ἄλλῳ ἀναφανήσεται χρηματιζόμενος καὶ οὐχ
 αὐτῷ, ἀλλὰ σοὶ τῷ δυναμένῳ λέγειν καὶ πεί-
 θειν τὰ πλήθη.

De Thucydide supra disputatum est saepius.
 Gorgiana schemata tribuit ei Dionys. *ep. II. ad Amm.*
c. 2. p. 792. et iud. de Thucyd. c. 24. p. 869. Diver-
 sus in ea re a Philisto erat, nam Dionys. *ad Pomp. c. 5.*
p. 781.: ἡ μὲν γὰρ (φράσις Θουκυδίδου), αἰτ, πλήρης
 σχημάτων, ἡ δὲ Φιλίστου ὁμοειδῆς πᾶσα δεινῶς
 καὶ ἀσχημάτιστος ἐστίν. Item Marcellinus *in Thu-*
cyd. vit. eum πολυειδῆ ἐν τοῖς σχήμασι τὰ πολλὰ τοῦ
Γοργίου τοῦ Λεοντίνου μιμούμενον appellat. Exem-
 plum unum durae inprimis verborum immutationis e
 libro sexto petitum Vossius *institt. IV, 6, 7. p. 170.*
 illustrat.

Critiam Gorgiae in dicendo morem sequutum esse
 auctor est Philostratus tum *vit. Gorg. p. 492. 493.* tum
ep. ad Iul. Aug. p. 919. Diligenter de Critiae genere
 dicendi agunt Philostratus *vit. Crit. p. 502. 503.* et Her-
 mogenes *de form. orat. II. c. 11. p. 499. 500.* Natu-
 rae autem beneficio Critias Gorgiae vitia effugisse, bona
 retinuisse videtur, quum schematis aliisque illius festi-
 vitatibus uteretur, sed cum modo neque ad taedium.

Discipulorum princeps et rhetoricae artis post Gor-
 giam auctor merito appellatur Isocrates, qui ipse
panath. I. p. 384. ed. Lang. Gorgiae se esse imitato-
 rem et discipulum affirmat, rhetorica artificia a se ad-
 hibita dicens ἀντίθετα, παρισώσεις καὶ τὰς ἄλλας
 ἰδέας, τὰς ἐν ταῖς ῥητορείαις διαλαμπούσας. Diony-
 sius deinde Gorgiana schemata ei attribuit *de comp.*
verb. c. 23. p. 368.: ἀντίθετα, παρόμοια καὶ παρα-

πλήσια τούτοις. *rhet. I, 8. p. 232. ἀντίθετα et παρισώσεις. iud. Isocr. c. 2. p. 539.: παρομοιώσεις και παρισώσεις και ἀντίθετα.* Isocrates quoque propter nimiam in hoc genere abundantiam maxime est reprehendendus, ut dicit Dionys. *de Isocr. c. 3. p. 540.*, quamquam, teste Cicerone *or. c. 52. §. 176.*, Gorgiae illas festivitates moderatius temperavit. In maiorem etiam reprehensionem propterea incurrit, quod, quum ad politicas orationes accederet, tamen in hoc quoque genus schemata inferebat, et sine modo adhibebat, ut accurate exponit Dionys. *de Isocr. c. 12. p. 559.* Splendorem deinde, ut supra diximus, et gravitatem a Gorgia accepit, sed, ut Dionys. ait *de adm. vi Dem. c. 4. p. 963.* inmoderato schematum usu obscuravit. A Plutarcho adeo *vit. Isocr. IX. p. 334.* et Philostrato *vit. Isocrat.* panegyricum e Lysiae et Gorgiae scriptis composuisse fertur. Et unum quidem exemplum, ex funebri Gorgiae oratione expressum, Sübernius *p. 48. not.* commonstravit.

Alcidamas Elaïtes Gorgiae auditor nuncupatur a Dionysio *de Isaeo c. 19. p. 625.*, quocum Suidas *s. v. Ἀλκ.* consentit. Duae eius declamationes circumferuntur, altera Ulyssis contra Palamedem oratio, altera de sophistis; de quibus quid statuendum sit, infra planius dicetur.

Polus Agrigentinus *πάρισα, ἀντίθετα et ὁμοιοτέλευτα* invenisse a multis olim creditus est teste Philostr. *vit. Pol. p. 497.*, quos schol. *in anecd. Siebenk. apud Heindorf. ad Plat. Phaedr. §. 114.* sequutus est, qui *πάρισα* ab eo inventa et *μουσεῖα* appellata esse scribit. Eam dicendi rationem reddit ei Plato *Gorg. p. 448. C.* et animum ad eam advertit ibi schol. *p. 317. Bekk.* Philostratus autem illos refutat, Gorgiae inveniendi laudem vindicans.

Λόγιον Πλάτωνα Πηδρ. p. 207. C. Sprengel Ὀρατ. τεχν.
p. 25-28. γο. Schol. Plat. ὠ Πηδρ. p. 318. Bekk. p. Gg. Siebenk.
Μερμιάς p. 191.

Agathonem tragicum poetam, cuius dicendi rationem in thesmophoriazosis Aristophanes imitando expressit, multis saepe antithetis usum esse memoriae prodidit Aelianus *V. H. XIV. c. 13. p. 947. Schol. deinde ad Plat. symp. 369, 8. p. 373. Bkk. eum Gorgiae in dicendo ornamenta adhibuisse tradit, quocum Philostratus p. 493. consentit. Plato igitur, in convivio p. 197. D. eius sermonem ipsius Agathonis oratione imitatus, illam cum Gorgia similitudinem p. 198. lusu significat, quem e Gorgias et Gorgo nominum similitudine capit. Quamobrem Schoenbornus p. 25. 26. Gorgianae eloquentiae specimen in Agathonis oratione deprehendere recte sibi visus est. Ceterum nonnulla Agathonis fragmenta Kuhnius ad Aelian. l. l. comportavit; quibus quidem alia multa facillime possunt adungi.*

Aeschines denique Socraticus Gorgiae imitator appellatur a Philostrato ad *Iul. Aug. p. 919. et Diogene Laert. vit. Aesch. II, 63. p. 117.*

Antisthenes eius discipulus fuit teste Diogene Laert. *vit. Antisth. VI, 1. p. 317.*

Quod scholiasta ad *Plat. de rep. X, 476, 9. Prodicum Ceum, physicum philosophum, Gorgiae et Protagorae discipulum vocat, de eo magna est dubitatio.*

Nihil iam restat, quam ut de Gorgiae scriptis dicamus. Eorum autem duplex est genus, alterum eorum, quae memorantur quidem a veteribus scriptoribus, neque vero ad nostram pervenerunt memoriam, alterum eorum, quae ad nostram memoriam pervenerunt, neque vero ab ullo memorantur scriptore. Et prius quidem genus complectitur orationes quattuor aut sex, artem deinde rhetoricam

et philosophicum *περὶ φύσεως ἢ τοῦ μὴ ὄν-
τος* librum; alterum continet declamationes
duas, alteram de Helenae laudibus, alteram de Pa-
lamedis defensione.

Prioris generis, e quo quattuor primum aut sex
orationes sunt, prima oratio est Olympica, qua
Graecos Gorgias in conventu Olympico ad concordiam
adversus Persas excitavit, teste Philostr. p. 493. Ex-
ordium autem longius erat repetitum, quum initium
duceret ab eorum laude, *qui primi tales instituerunt
conventus*, ut Aristotelis *rhet. III, 14. p. 197.* verba la-
tine reddidit Quinctilianus *III, 8, 9.* Prima orationis
verba ab Aristotele *l. l.* servata, supra descripsimus.
Belli Peloponnesiaci tempore habitam esse Olympicam
orationem, Philostratus significat verbis *στασιάζου-
σαν τὴν Ἑλλάδα ὄρων.* Sed etsi Pausanias *VI,*
17, 8. verbis *εὐδοκιμῆσαι Γοργίαν λόγων εἴνεκα ἐν τε
τῇ πανηγύρει τῇ Ὀλυμπικῇ φασὶ καὶ ἀφικόμενον κατὰ
πρεσβείαν — παρ' Ἀθηναίους,* significare videtur ante,
quam Gorgias legatus Athenas pervenisset, habitam
eam esse, id tamen, quoniam secundo olympiadis anno
in Graeciam legatus pervenit, fieri non potuit. We-
berus autem, professor Darmstadiensis, in *commen-
tatione de funebri Periclis oratione, edita illa in diario
scholarum rebus destinato 1827. Septbr. II. N. 78,*
statuit, *Ol. LXXXVIII.,* quum e Thessalia Gorgias
reversus esset, habitam eam esse; quod, quamquam
habet quandam veritatis speciem, e Philostrati certe
verbis *ep. XIII. p. 919.: Γοργίου θανμασταὶ ἦσαν —
πρῶτον μὲν οἱ κατὰ Θετταλίαν Ἕλληνες, παρ' οἷς
τὸ ῥητορεύειν γοργιάζειν ἐπωνυμίαν ἔσχεν· εἶτα τὸ
ξύμπαν Ἑλληνικὸν, ἐν οἷς Ὀλυμπίασι διελέχθη,* non
efficitur, quia Philostratus *πρῶτον μὲν* et *εἶτα* vocabu-
lis minime temporis facit significationem. Quare
Weberus non addere debebat: *quum e Thessalia rever-*

sus esset, quod quidem infringit adeo eius coniecturam, quoniam, ut supra exposuimus, post alterum demum in Graeciam iter ad Thessalos se contulit. Res igitur incerta relinquenda est.

Plutarchus autem *praecept. coni.* VI. p. 545. Melanthium quendam, quum Gorgias Olympica oratione Graecos ad concordiam excitare conatus esset, dixisse scribit: nos ille ad concordiam adhortatur, quum domi non valeat dicendo efficere, ut ipse, coniux et ancilla, tres homines, consentiant. Callide autem Plutarchus addit, fortasse amorem fuisse domini et ancillulae, et hanc ob causam dominae cum ancillula rixas. Melanthius iste, — nam ita scribendum est sine dubio nomen pro eo, quod apud Reiskium legitur, *Μέλανθος*, — videtur tragicus fuisse poeta, quem saepius eludit Aristophanes. Moneo autem hac oblata occasione, Elmsleium *ad Eurip. Med. v. 96. p. 98. ed. Ox. (p. 88. Lips.)* ignorare, quo auctore Fabricius *bibl. Gr.* illum Philoclis filium appellet. At Melanthius a scholiasta *ad Aristoph. equitt. v. 403.* frater Morsimi vocatur, qui Philoclis filius fuit.

Altera cuius exstat memoria Gorgiae oratio est funebris, cuius argumentum copiose exponit Philostratus p. 493. Haec oratio, inquit, dicta est admirabili prudentia de iis, qui in bellis caesi, ab Atheniensibus laudationibus honorati publice sepulti fuerunt. Quoniam autem coram Atheniensibus dicebat Gorgias, nihil quidem de concordia cum Graeciae populis conservanda dixit, quia dominationem illi, quam in omnes quaerebant, non poterant sibi comparare, nisi agere quam quiescere malentes. Adversus Medos igitur atque Persas mentes eorum animosque convertens et exacuens, in tropaeorumque, quae de Medis erant constituta, laudibus commoratus, demonstravit, tropaea de barbaris posita hymnos efflagitare, de Graecis, lacry-

mas. Et pugnae Salaminiae quidem memoriam hic prorsus cohibendam esse, supra iam post alios admonui. Süvernus autem, p. 48., quamquam adversus Wesselingium et Ruhnkenium negat, orationem de pugna Salaminia habitam esse, at habitam tamen esse eam publice, affirmat adversus Geelium, quem citat, et Schoenbornum p. 7., qui eam ad ostentationem fuisse comparatam existimarent; nullis tamen Süvernus argumentis sententiam suam confirmavit. At quum non esset Atheniensis Gorgias, non poterat a senatu aut a populo eligi, ut de iis, qui in certa quadam pugna interfecti erant, diceret. Deinde Philostratea illa *ὄν διῆλθεν Ἀθήνησιν, εἴρηται μὲν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων πεσοῦσιν, οὓς οἱ Ἀθηναῖοι δημοσίᾳ ξὺν ἐπαίνοισι ἔθαψαν, σοφία δὲ ὑπερβαλλούσῃ ξύγκειται*, declarant, non de iis, qui in una pugna ceciderant, Gorgiam dixisse, sed de iis, qui a primo inde tempore, ex quo laudandi illa consuetudo apud Athenienses invaluerat, publice sepulti et laudationum honore aucti erant. Deinde e verbis *εἴρηται μὲν — σοφία δὲ ὑπερβαλλούσῃ ξύγκειται*, significatio fit, Gorgiam laudationem quidem tanquam dicendi causam orationi suae praetendisse, at proprie tamen aliud quam laudandi consilium sequutum esse, quum eandem in dicendo mentem ostenderet, quam in Olympica oratione aperuisset. Quod quidem eo confirmatur, quod brevi illo fragmento, etiamnum exstante, laudes interfectorum paene absolutae videntur fuisse. Neque etiam praetereunda sunt silentio scholiastae Hermog. verba: *ἐγκωμιάζει τοὺς ἐν πολέμοις ἀριστεύσαντας Ἀθηναίων*. Ex iisdem verbis Weberus post Schoenbornum p. 7. collegit, orationem belli Peloponnesiaci tempore dictam esse, quod, quia Gorgias non adeo diu bellum aetate superavit, etiam neglectis illis verbis licebat affirmare. Quod deinde Weberus p. 619.

coniicit, funebrem orationem a. Ch. n. 424., statim post Olympicam esse dictam, id ut incertissimum in medio est relinquendum. Olympicam tamen priorem fuisse probabilis redditur coniectura verbis Philostrati: τὴν αὐτὸν νοῦν τῷ Ὀλυμπικῷ ἀγωνιζόμενος. Ceterum Weberus qua mente illud dixerit, non potest plane perspicere; nam quum p. 588. not. 24. ipse in ea sit sententia, ut eam publicam fuisse orationem neget, illo tamen loco pugnam ad Delium factam commemorat. Nisi fortasse hac pugnae occasione oblata Gorgiam arbitratur laudationem de omnibus, quotquot ceciderant, composuisse, qua tamen occasione in tali genere minime erat opus. Gorgias autem, ut eundem arbitror, quum ab itinere aliquando Athenis commoraretur, in privato coetu orationem dixit, aut vero etiam in theatro.

Sed Süvernus p. 54. haud diu ante Aristophanis fabulam, de qua scripsit, editam, funebrem orationem habitam esse censet, et fortasse quidem, quamquam id ipse proponit dubitantius, de iis, qui in pugna Orneensi ceciderant, i. e. Ol. LXXXI, 1., quae quidem coniectura penitus pendet a quaestione de fabulae explicatione. Verum Süvernus p. 47 sqq. ab Aristophane quasi imaginem quandam funebris orationis Pisthetaeri oratione ad aves habita expressam esse arbitratur, quae opinio, quam dubia sit et anceps, quum ipsa Gorgiae oratio perierit, non opus est longius persequi. Sed quod a Philostrato de ea accepimus, ex eo non potest, ut arbitror, quicquam certi colligi. Pisthetaerus enim, ut ait Süvernus, postquam avium in Deos hominesque imperium et summam potestatem, quae ante fuisset, quam a Dis essent superatae, illustravit, diu in conditione quae nunc sit miserrima commoratur. Ita Gorgias, etsi omittens debilitatam Atheniensium potestatem aucto-

ritatemque, in pristina tamen Athenarum gloria, bellis contra Persas gestis parta, versatus est, ut pateret simul tristis Atheniensium, quae tunc esset, conditio; ut igitur Pisthetaerus aves adversus Deos, ita Gorgias Atheniensium populum adversus barbaros excitavit. At primum incertissimum est et abhorrens a veri similitudine, Gorgiae orationem in calamitosa reipublicae tempora incidisse ea, quae Süvernus significat; etenim tunc potius videtur habita esse, quum bellum esset inter Graecos de principatu et Athenienses agere mallent quam quiescere otiose; nam Philostratus, ἀρχὴν, inquit, οὐκ ἦν κτήσασθαι μὴ τὸ δραστήριον αἰρουμένους. Olympicam etiam, in qua idem consilium sequutus est, tunc habuit, quum discordia per Graeciam regnaret. Tum autem victorias de barbaris reportatas laudibus extollens, de Atheniensium in Persas Medosque auctoritate nec egit nec potuit agere, tum quia non licuit ementiri auctoritatem, quae cum dominatione comparari potuisset, tum quia non voluit Athenarum gloriam sed eorum laudes celebrare, quorum statucae propter victorias de barbaris reportatas in Ceramico erant collocatae. Nam his laudibus neque vero pristinae gloriae commemoratione ad novas victorias Atheniensium animos voluit inflammare, ut apertissime colligo e Philostr. p. 494.: ἐνδιέτριψε τοῖς τῶν Μηδικῶν τροπαίων ἐπαίνοις, ἐνδεικνύμενος αὐτοῖς, ὅτι τὰ μὲν κατὰ τῶν βαρβάρων τροπαῖα ὕμνους ἀπαιτεῖ, τὰ δὲ κατὰ Ἑλλήνων θρήνους. Pisthetaerus contra, ut Süvernus p. 48. explicate dicit, de galli in Persas cuculique in Aegyptios imperio agens, Atheniensium magnam in Persas Aegyptiosque vim et auctoritatem significat; quod quidem tum per se dubium est, tum longe a victorum laudibus amotum. Pisthetaerus deinde de Ictini in Graecos dominatione commemorans, Atheniensium, ut ait Süvernus p. 48., de

Graecis principatum significat; at id quidem a Gorgiae oratione alienum fuisse, omni asseveratione affirmarim, quoniam Gorgiae, concordiam cum Graecis, ut ait Philostratus, prorsus omittenti, non licuit dominatum de Graecis commemorare. Huius enim memoriae splendore Atheniensium animos adversus ceteros Graecos acuisset, quum diceret tamen, tropaea de Graecis posita postulare lacrymas. Deinde, etiamsi Aristophanes Atheniensium in barbaros auctoritatem significasset, tamen de Gorgiae eum oratione similitudinem duxisse minime patet, quum iste omnium oratorum campus iam illo tempore esset, ut Aristophanes *equitt.* v. 788. declarat, ubi Agoracritus dicit:

σὲ γὰρ, ὃς Μήδοισι διεξέρισω περὶ τῆς χώρας Μαραθῶνι,
καὶ νικήσας ἡμῖν μεγάλως ἐγγλωττιοῦπεῖν παρέδωκας —

Denique Gorgias Athenienses adversus barbaros excitavit, Pisthetaerus autem aves adversus Deos, qui, ut statuit Sübernius p. 18., Lacedaemoniorum personas sustinent. Itaque in utraque oratione una tantum exacuendi et excitandi est similitudo; Gorgiae igitur orationem si volebat Aristophanes imitari, maiora eius signa sin minus exprimere, at certe adumbrare debebat.

Duo fragmenta *Ξέρξης ὁ τῶν Περσῶν Ζεὺς et γύπτες ἔμψυχοι τάφοι*, supra e Longino commemorata, ad hanc orationem pertinere, et ego pridem conieci et Weberus p. 589. not. 29. statuit. Quae a Plutarcho *vit. Cim.* c. 10. accepimus: *Γοργίας μὲν ὁ Λεοντῖνός φησι, τὸν Κίμωνα τὰ χρήματα κτᾶσθαι μὲν, ὡς χρῆτο, χρῆσθαι δὲ, ὡς τιμῶτο*, ea, quamquam ex aliquo Gorgiae libro petita, tamen an huc pertineant dubito. Maius fragmentum servatum est a scholiasta ad Hermogenis de form. orat. libros. Editum est illud ab Hardiono et Geelio in libris supra nominatis; post emendatius a Schoenbornio p. 8. e Eerolinensi rhe-

torum Aldi exemplari; denique Weberus illud suae de funebri Periclis oratione commentationi p. 620. addidit, emendatis vitiis, quae apud Schoenbornum non ipsius, ut arbitror, culpa sed eius, qui Berolini susceperat describendi curam, resederant. Omnes illi nonnullas annotationes, critici potissimum generis, addiderunt, quas, quum Hardioni quoque et Geelii coniecturas ab aliis acceptas cognoscere mihi contigerit, omnes recensebo.

Διονύσιος ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ χαρακτήρων περὶ Γοργίου τάδε φησὶν, ὅτι τῆς ἰδέας τῶν αὐτοῦ λόγων τοιοῦτος ὁ χαρακτήρ· ἐγκωμιάζει δὲ τοὺς ἐν πολέμοις ἀριστεύσαντας Ἀθηναίων. „Τί γὰρ ἀπὴν τοῖς ἀνδράσι τούτοις, ὧν δεῖ ἀνδράσι προσεῖναι; τί δὲ καὶ προσῆν, ὧν οὐ δεῖ προσεῖναι; εἰπεῖν δυναίμην ἢ βούλομαι, βουλοίμην δὲ ¹⁾ ἢ δεῖ, λαθῶν μὲν τὴν θεῖαν νέμεσιν ²⁾, φυγῶν δὲ τὸν ἀνθρώπινον φθόνον. οὗτοι γὰρ ἐκέκτηντο ἔνθεον ³⁾ μὲν τὴν ἀρετὴν, ἀνθρώπινον δὲ τὸ θνητόν. πολλὰ μὲν δὴ τὸ παρὸν ⁴⁾ ἐπιεικὲς τοῦ ἀνθάδους δικαίου προκρίνοντες, πολλὰ δὲ νόμου ἀκριβείας λόγων ὀρθότητα· τοῦτο νομίζοντες θεϊότατον καὶ κοινότατον νόμον, τὸ δέον ἐν τῷ δέοντι καὶ λέγειν καὶ σιγᾶν καὶ ποιεῖν· καὶ δισσὰ ἀσκήσαντες μάλιστα ὧν δὴ γνώμην, τὴν μὲν βουλευόντες, τὴν δὲ ἀποτελοῦντες ⁵⁾. θεράποντες μὲν τῶν ἀδίκως δυστυχούντων, κολασταὶ δὲ τῶν ἀδίκως εὐτυχούντων, ἀνθάδεις πρὸς τὸ συμφέρον, ἀόρτιτοι ⁶⁾ πρὸς τὸ πρέπον, τῷ φρονίμῳ τῆς γνώμης παύοντες τὸ ἄφρον, ὑβρισταὶ εἰς τοὺς ὑβριστὰς, κόσμιοι εἰς τοὺς κοσμίους, ἀφοβοὶ εἰς τοὺς ἀφόβους, δεινοὶ ἐν τοῖς δεινοῖς· μαρτύρια δὲ τούτων τροπαῖα ἐστήσαντα τῶν πολεμίων, Διὸς μὲν ἀγάλματα, τούτων δὲ ἀναθήματα· οὐκ ἄπειροι οὔτε ἐμφύτου Ἄρεος, οὔτε νομίμων

Ἐρώτων οὔτε ἐνοπλίου Ἔριδος, οὔτε φιλοκάλου
 Εἰρήνης· σεμνοὶ μὲν εἰς τοὺς θεοὺς τῷ δικαίῳ,
 ὅσοι δὲ πρὸς τοὺς τοκέας τῇ θεραπείᾳ, δίκαιοι
 πρὸς τοὺς ἀστοὺς τῷ ἴσῳ, εὐσεβεῖς δὲ πρὸς τοὺς
 φίλους τῇ πίστει. Τοιγάρουν αὐτῶν ἀποθανόντων
 ὁ πόθος οὐ συναπέθανεν, ἀλλ' ἀθάνατος οὐκ ἀσω-
 μάτοις σώμασι ζῆ οὐ ζώντων¹⁾." Σεμνὰς γὰρ ἐν-
 ταῦθα συμφορῆσας λέξεις ὁ Γοργίας, ἐννοίας ἐπι-
 πολαιοτέρας ὑπεξαγγέλλει, τοῖς τε παρίσοις καὶ
 ὁμοιοτελεύτοις καὶ ὁμοιοκατάρκτοις καλλωπίζων δι'
 ὅλου πρὸς κόρον τὸν λόγον.

1) βουλοίμην. Praestantius iudicat Weberus βού-
 λουμαι δὲ ἢ δεῖ aut βουλοίμην δ' ἂν ἢ δεῖ, quae quidem
 postrema seiungi vult a verborum cohaerentia; at ex-
 quisitius multo et Gorgiae gravitati accommodatius est
 βουλοίμην δὲ ἢ δεῖ. Nam quum δύνασθαι et βούλε-
 σθαι sibi hīc respondeant, δύνασθαι valere significat,
 ut voluntati facultas opposita sit: *utinam fieri posset,*
ut valerem dicere quae volo, utque vellem dicere quae
oportet, et ita quidem, ut Deorum iram effugerem et in-
vidiam hominum evitarem. Gorgias igitur veretur adeo,
 ne tantis rebus ne voluntas quidem par esse possit nec
 vacua a Deorum ira hominumque invidia.

2) Weberus pro νέμεσιν scripsit Νέμεσιν; at op-
 positionis ratio illud alterum potius poscit, quum ho-
 minum invidiae Deorum ira rectius quam diva Neme-
 sis opponatur.

3) Non praetermittenda est silentio ἐνθεος voca-
 buli notio *divinus*, θεῖος, quae nescio an apud alium
 illius aetatis scriptorem inveniatur.

4) Mirum sane, etiam Webero sine suspicionis
 nota παρὸν praetermissum esse; prorsus enim illud ab
 hoc loco esse alienum, tum verbi significatio tum ac-

curate considerata oppositionis ratio declarat. Nam quum παρὸν ἐπιεικὲς praesens sit aequitas et futurae alicui rei opponatur, nec potest praesens illa aequitas apte explicari nec habet quicquam quod respondeat. Namque quod oppositum est, τοῦ ἀνθρώπου δικαίου praesenti aequitati non recte opponitur. Ἀνθρώπου δὲ, cum iustitia iunctum, non potest aliter explicari, quam tenax, nec quicquam remittens, cui quasi astrictae iure iustitiae rectissime aequitas de iure remittens opponitur. Quare παριέν pro παρὸν scribendum est; potiozem enim illi iustitiâ, quae severe exigit, aequitatem duxerunt comiter indulgentem.

5) Qui primi de hoc loco scripserunt, Hardionus et Geelius post ἀσκήσαντες μάλιστα lacunam statuerunt, quam alter infelicissima audacia ita explevit: ἐν μὲν ἀρετῇ, ἐν δὲ γνώμῃ, τὴν μὲν —. Schoenbornus melius fortasse consuli loco putat, si οὖν pro ὠν scribatur, hoc sensu: et duplici igitur modo inprimis prudentiam adhibuerunt, cum consilium capientes, tum persequentes. Quae coniectura praeter particularum οὖν δὲ collocationem, a Webero recte reprehensam, etiam aliis difficultatibus laborat, quas Schoenbornus quamvis callide vertendo non potuit remove. Sed difficultates eae infra sponte patebunt. Weberus autem οἷον δὲ pro ὦν δὲ coniecit, ab facilitate mutationis, ut arbitror, sibi de veritate persuadens. Explicat autem οἷον δὲ particulas da ia, et causae significationem hac ratione iis assignat. At, ut οἷον δὲ particularum ista significatione ita collocatarum exempla desiderari omittam, γνώμη duplici ratione hoc loco intelligi potest: aut ratio et intelligentia, ut quaedam animi sit facultas, aut consilium. Altera hac notione cum ἀσκήσαντες participio construi non potest, sed cum βουλευόντες et ἀποτελοῦντες est copulandum et τὴν μὲν —

τὴν δὲ *partim* — *partim* vertendum. Deinde *δισσὰ* aut adverbium est aut adiectivum. Si adiectivum, deest alterum ad *γνώμην*, quod illi exercuerint; sin adverbium, *ἀσκεῖν*, cum coniungere non liceat cum *γνώμην*, ad eos, de quibus agitur, reflectendum est: *se exercere*. Tunc vero inepta prorsus et perversa oritur sententia haec: *duplici modo maxime se exercuerunt, dando consilio et exsequendo*; scilicet se exercebant isti quasi in palaestra, peragranes opinor per urbes et consilium dantes omnibus quicumque vellent audire; exsequentes autem ipsi, scilicet quando nemo accipere volebat. Deinde vero, si *γνώμη* animi *prudentiam* significat, primum non licet cum *βουλευόντες* construere, nam *γνώμη βουλεύειν* licet dicere, *γνώμην βουλεύειν*, illa significatione, non licet. Ergo *βουλευόντες* absolute est accipiendum et post *τὴν μὲν* et *τὴν δὲ* commatis interpungendum. Ex quo efficitur necessario, ut *γνώμην* cum *ἀσκήσαντες* coniungatur et *δισσὰ* adverbium ducatur: *duplici modo maxime exercebant prudentiam, partim dando consilio partim exsequendo*. Tunc vero, ut *τὴν μὲν* — *τὴν δὲ* omittam, de quibus subtilis foret quaestio, eiicienda penitus essent verba *ὣν δὴ* vel *οὖν δὴ* vel *οἷον δὴ*. Sed quum *βουλευόντες* et *ἀποτελοῦντες* sibi opponantur, in perficiendo et agendo non debet quidem deesse prudentia, at ita tamen ea adest, ut, postquam consuluit, quid esset perficiendum, consulat etiam, quomodo. Ergo *βουλεύειν* etiam in *ἀποτελοῦντας* cadit, neque accurate satis nec acute hac quidem ratione ista sunt seiuncta a sese et separata. Etenim in perficiendo corporis sunt partes, atque efflagitur corporis facultas ac robur. Corporis igitur significatio praeter hanc animi ad *γνώμην* si adesset, aptissime verbo *ἀποτελοῦντες* responderet. Neque enim bellatores illi, qui fortiter pugnantes ceciderant, animum maxime co-

luisse, corpus neglexisse censendi sunt. Confirmant egregie hanc opinionem verba τὴν μὲν — τὴν δὲ, quae ad duas res potius quam ad unam in duas partes dividendam videntur esse referenda. Quare Hardionus et Geelius lacunam hic esse recte statuerunt, eo tamen lapsi, quod post ἀσκήσαντες eam statuerunt; post γνώμην enim duo addenda sunt verba: καὶ ῥώμην, quae quam facile propter litterarum similitudinem excidere potuerint, non opus est demonstrare. Huic coniecturae, quamquam de mea quidem sententia certissimae, addam tamen tanquam firmamentum haec Aristophanis, *avv.* 641. 642.:

ἀλλ' ὅσα μὲν δεῖ ῥώμη πράττειν, ἐπὶ ταῦτα τε-
ταξόμεθ' ἡμεῖς·
ὅσα δὲ γνώμη δεῖ βουλευέειν, ἐπὶ σοὶ τάδε πάντ'
ἀνάκειται.

Sed restant verba ὧν δὴ, quae neque sic sunt apta, neque mutata in οἷον δὴ aut οὖν δὴ. Sed μάλιστα ὧν verba tam apte sunt coniuncta, quum genitivus attractionis significationem faciat, ut δὴ potius mendii habeat suspicionem, confirmatam illam collocatione importuna. Quare quum in attractione verbum requiratur, δὴ in δεῖ est mutandum, quemadmodum supra legimus τί — ὧν δεῖ, τί — ὧν οὐ δεῖ. Ita igitur omnia sunt scribenda: καὶ διςσὰ ἀσκήσαντες μάλιστα ὧν δεῖ, γνώμην [καὶ ῥώμην], τὴν μὲν, βουλευόντες, τὴν δὲ, ἀποτελοῦντες. Libet brevi ostendere, paene totam Gorgiae in dicendo consuetudinem ex nostra ratione illis verbis esse inclusam; primum poetica ratio, διςσὰ pro δύο; deinde paromoeosis γνώμην καὶ ῥώμην, βουλευόντες — ἀποτελοῦντες; parisa τὴν μὲν, βουλευόντες, τὴν δὲ, ἀποτελοῦντες; denique antitheta.

6) Pro ἀόρτιτοι, quod, ut Weberus testificatur, etiam Conrado Gesnero fuit suspectum, Hardionus con-

iecit ἀήττητοι, Geelius ἄρτιοι, recte propterea a Schoenborno et Webero reprehensi. Et Schoenbornus ipse quidem, cum propter Gorgiae dicendi rationem contortam et singularem multa proferri possint, quae loco non inepta neque vero ideo vera sint, non vult coniecturae periculum inire, leniter propterea a Webero irrisus, quum etiam reprehendendus fuisset paullulum, quod Gorgiae contortam ingerit dicendi rationem. Weberus autem audaci conatu novum et inauditum adhuc finxit vocabulum ἀορτίται, quod similitudine ἀτίτας et τίτας vocabulorum, quae apud Aeschylum semel utrumque reperiuntur, defendi opinatur. Quia autem ad verbi ξιφοκτόνος similitudinem delabitur, declarare videtur, qua notione ἀτίτας et τίτας apud Aeschylum accipiat, quamquam illi passivam vim attribuit. Sed illud vocabulum, etiamsi recte compositum esset, tamen propter significationem, ut statim patebit, prorsus esset repudiandum. Nam agit hoc loco orator de praeclara eorum quos laudat natura atque indole, ut e verbis θεράποντες, κολασταί, ὑβρισταί, κόσμιοι evidentissime colligitur. In eandem indolis significationem ἀνθάδεις quoque dictum est, ut certissimâ coniecturâ iudicari possit, vocabulum, quod in ἀόρτιοι adhuc latet, ad animum esse referendum. Deinde vero, quoniam, quemadmodum per totum paene fragmentum, ita per hunc quoque locum singula singulis redduntur, ut θεράποντες — κολασταί, ἀδίκως δυστυχούντων — ἀδίκως εὐτυχούντων, consequitur, ut, quemadmodum συμφέρον et πρέπον, ita ἀνθάδεις quoque et ἀόρτιοι sibi respondeant. Ergo ἀόρτιοι, quum ἀνθάδεις oppositum sit, ad suavitatem quandam et animi clementiam accommodandum est. Facillima igitur mutatione ἀόρρητοι pro ἀόρτιοι scribendum esse censeo. Plutarchus enim de lib. ed. VI. p. 33. τό γε μὴν ἀόρρητον, inquit, ἀνδρός

ἔστι σοφοῦ· illud ἀόρητον supra dictum erat τὸ τῆς ὀργῆς ὑπεράνω γίνεσθαι. Deinde Plut. *de orac. def.* VII. p. 627.: Παῦε, ἔφη, ὦ φίλε Πλανητιάδη, παροξύνων τὸν θεόν· εὐόρητος γάρ ἐστι καὶ οὐ προῖος. Licet igitur ἀόρητος explicare προῖος. Sed quod Aristot. *eth. magn.* I. c. 7. p. 11. dicit: εἰ μὲν λίαν ὀργίλως, κακῶς ἔχομεν πρὸς ὀργήν· εἰ δ' ὀλως μὴ ὀργίζομεθα ἐφ' οἷς δεῖ, καὶ οὕτως κακῶς ἔχομεν πρὸς ὀργήν, id sanequam aptum est ad nostram coniecturam confirmandam. Nam nec λίαν ὀργίλοι erant bellatores isti, sed αὐθάδεις πρὸς τὸ συμφέρον; neque vero ὀλως ἀόρητοι, sed ἀόρητοι πρὸς τὸ πρέπον: *constantes erant et firmi, quantum proderat, clementes, quantum decebat.* Nam elegans est iste πρὸς prae-positionis usus.

7) Hardionus et Geelius οὐκ in ὧν ἐν mutarunt, quod, ut recte dicit Schoenbornus, *non minus est violentum quam ineptum.* Ipse autem οὐκ retinens, cum ζῆ coniungit, et de Passowii quidem sententia, siquidem recte eam percepit; vertit deinde ita: *desiderium eorum non simul mortuum est, sed immortale, non vivit corporibus, quae iam non sunt corpora, eorum, qui non vivunt.* Sententia, ut a Schoenbornus expressa est, primo sane obtutu prorsus videtur oppositionis acumine carere, eaque sine dubio caussa fuit, cur acumen desideraretur a Webero. Sed Passowii sententia, si ego quidem eam perspexi, ita erat exponenda: *desiderium eorum non simul mortuum est, sed immortale est, neque tamen vivit corporibus — eorum, qui non vivunt.* At, ut alia omittam e linguae praeceptis repetenda, ex hac sane ratione, si ἀσωμάτοις σώμασιν — οὐ ζώντων non vivebat desiderium, addendum erat, quibus corporibus viveret. Weberus autem οὐκ ἀσωμάτοις coniungens, explicat: *in*

nicht unsichtbaren sondern sichtbaren Gestalten derer, die da nicht leben, lebt unsterblich ihr Ruhm; nam non licuit illa latine reddere. Opinatur autem, illis ἀσωμάτοις σώμασι res a bellatoribus gestas ab oratore significari. At mihi quidem nihil innotuit, cur a Gorgia praeclara hominum facinora appellata esse οὐκ ἀσώματα σώματα existimem, neque enim Weberus vernaculo isto unsichtbare Gestalten decipi debebat. Sed quum ἀσώματα σώματα hic memorentur, non possunt alia corpora ita appellari, quam quae mortua sunt; sunt igitur bellatorum. Illis autem mortuis bellatorum corporibus aut in illis desiderium eorum vivere, orator non potuit ullo modo dicere. Necessario igitur de corporibus agit, quae ab illis sunt diversa. Ergo recte Weberus οὐκ ἀσωμάτοις coniunxit; sunt enim οὐκ ἀσώματα σώματα corpora, quae non item, atque mortua bellatorum corpora, sunt incorporea, sed firmiora illis et apta ad interfectorum memoriam conservandam. Ea quatenam sint, non licet dubitare; nempe ea, quae supra appellata sunt τούτων ἀναθήματα, corporea sane et immortalia de oratorum sententia corpora. Nam de memoria interfectorum et honoribus immortalibus late patens erat oratorum rhetorumque campus. Ceterum verba οὐ ζώντων cum πόθος ἀθάνατος ζῆν potius coniungenda, quam cum σώμασι arbitror.

Pythica oratio, quae tertia est in hoc genere, ex ara Delphis habita, ut Philostr. p. 493. refert, in quo argumento versata sit, a veteribus non est expositum. Apud Philostratum prima est, quae inter Gorgiae orationes memoratur. Honos autem ex ea Gorgiae tantus est habitus, ut aurea statua ei ab universa Graecia Delphis statueretur. Duo vero in hac narratione sunt controversa. Primum enim dubitatur, utrum

sibi ipse posuerit statuam, an ab universa Graecia sibi positam acceperit. Prius Hermippus *apud Athen.* p. 500. significat: μετὰ τὸ ποιήσασθαι τῆς ἐν Δελφοῖς ἑαυτοῦ χρυσοῦς εἰκόνας, et tradit Plinius *N. H. XXXIV, 4.* Cicero *contra de or. III. c. 32. §. 129.*, e quo sua videtur hausisse Valerius Max. *VIII. c. 15. §. 14.*, ab universa Graecia positam esse dixit. De qua quaestione nihil audeo affirmare. Altera autem contentio orta est inter viros doctos, iam apud antiquos agitata, utrum aurea an inaurata fuerit statua. Nam quum Plinius et Valerius Max. *ex solido auro*, Philostratus *auream*, et Cicero *non inauratam, sed auream* eam fuisse tradant, quum, teste Valerio Max., *ceterorum ad id tempus auratas collocasset Graecia*, Pausanias tamen *X, 18, 19. ἐπίχρυσον* eam appellat. De qua quaestione commentatio scripta est a Petro Victorio *in varr. lectt. 5. c. 9. p. 47.*, memorata illa a Mongitore *p. 260.* Dirimit hanc contentionem Boeckhius, docens *σφυρήλατον* eam fuisse, et utrumque ita nomen ei convenire, ut Süvern. *p. 27. not.* exponit.

Sed quum quattuor aut sex orationes commemorari dicerem, *Achillis et fortitudinis* laudationes significavi, quarum memoria ex Aristotele erui potest. Is enim *rhet. III, 17. p. 209. ὁ λέγει Γοργίας*, inquit, *ὅτι οὐχ ὑπολείπει αὐτὸν ὁ λόγος, τοῦτό ἐστιν· εἰ γὰρ Ἀχιλλέα λέγει, Πηλέα ἐπαινεῖ, εἶτα Αἰακὸν, εἶτα τὸν θεόν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἀνδρίαν, ἢ τὰ καὶ τὰ ποιεῖ, ὁ τοιόν γέ ἐστιν·* nam ita scribendum censeo pro *Ὁμοίως (Buhl. ὁμοίως) δὲ καὶ ἀνδρίαν· ἢ τὰ καὶ τὰ ποιεῖ· ὁ τοιόν γέ ἐστιν·* quae quidem in Bip. edit. latine reddita sunt ita: *similiter vero etiam fortitudinem extollit; vel haec et illa facit; quod idem est.* Alterum autem exemplum Aristoteles affert fortitudinis laudationem, quam Gorgias ita instituerat, ut quid perficeret fortitudo, deinde quale id

Graecis principatum significat; at id quidem a Gorgiae oratione alienum fuisse, omni asseveratione affirmarim, quoniam Gorgiae, concordiam cum Graecis, ut ait Philostratus, prorsus omittenti, non licuit dominatum de Graecis commemorare. Huius enim memoriae splendore Atheniensium animos adversus ceteros Graecos acuisset, quum diceret tamen, tropaea de Graecis posita postulare lacrymas. Deinde, etiamsi Aristophanes Atheniensium in barbaros auctoritatem significasset, tamen de Gorgiae eum oratione similitudinem duxisse minime patet, quum iste omnium oratorum campus iam illo tempore esset, ut Aristophanes *equitt.* v. 788. declarat, ubi Agoracritus dicit:

σὲ γὰρ, ὅς Μήδοισι διεξείπω περὶ τῆς χώρας Μαραθῶνι,
καὶ νικῆσας ἡμῖν μεγάλως ἐγγλωττοτυπεῖν παρέδωκας —!

Denique Gorgias Athenienses adversus barbaros excitavit, Pisthetaerus autem aves adversus Deos, qui, ut statuit Süvernus p. 18., Lacedaemoniorum personas sustinent. Itaque in utraque oratione una tantum exacuendi et excitandi est similitudo; Gorgiae igitur orationem si volebat Aristophanes imitari, maiora eius signa sin minus exprimere, at certe adumbrare debebat.

Duo fragmenta *Ξέρξης ὁ τῶν Περσῶν Ζεὺς et γύπες ἔμψυχοι τάφοι*, supra e Longino commemorata, ad hanc orationem pertinere, et ego pridem conieci et Weberus p. 589. not. 29. statuit. Quae a Plutarcho *vit. Cim.* c. 10. accepimus: *Γοργίας μὲν ὁ Ἀεοντίνος φησι, τὸν Κίμωνα τὰ χρήματα κτᾶσθαι μὲν, ὡς χρῆτο, χρῆσθαι δὲ, ὡς τιμᾶτο*, ea, quamquam ex aliquo Gorgiae libro petita, tamen an huc pertineant dubito. Maius fragmentum servatum est a scholiasta ad Hermogenis de form. orat. libros. Editum est illud ab Hardiono et Geelio in libris supra nominatis; post emendatius a Schoenbornno p. 8. e Eerolinensi rhe-

torum Aldi exemplari; denique Weberus illud suae de funebri Periclis oratione commentationi p. 620. addidit, emendatis vitiis, quae apud Schoenbornum non ipsius, ut arbitror, culpa sed eius, qui Berolini susceperat describendi curam, resederant. Omnes illi nonnullas annotationes, critici potissimum generis, addiderunt, quas, quum Hardioni quoque et Geelii coniecturas ab aliis acceptas cognoscere mihi contigerit, omnes recensebo.

Διονύσιος ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ χαρακτήρων περὶ Γοργίου τάδε φησὶν, ὅτι τῆς ἰδέας τῶν αὐτοῦ λόγων τοιοῦτος ὁ χαρακτήρ· ἐγκωμιάζει δὲ τοὺς ἐν πολέμοις ἀριστεύσαντας Ἀθηναίων. „Τί γὰρ ἀπὴν τοῖς ἀνδράσι τούτοις, ὧν δεῖ ἀνδράσι προσεῖναι; τί δὲ καὶ προσῆν, ὧν οὐ δεῖ προσεῖναι; εἰπεῖν δυναίμην ἢ βούλομαι, βουλοίμην δὲ ¹⁾ ἢ δεῖ, λαθῶν μὲν τὴν θεῖαν νέμεσιν ²⁾, φυγῶν δὲ τὸν ἀνθρώπινον φθόρον. οὗτοι γὰρ ἐκέκτηντο ἔνθεον ³⁾ μὲν τὴν ἀρετὴν, ἀνθρώπινον δὲ τὸ θνητόν. πολλὰ μὲν δὴ τὸ παρὸν ⁴⁾ ἐπιεικὲς τοῦ ἀνθάδους δικαίου προκρίνοντες, πολλὰ δὲ νόμου ἀκριβείας λόγων ὀρθότητα· τοῦτο νομίζοντες θεϊότατον καὶ κοινότατον νόμον, τὸ δέον ἐν τῷ δέοντι καὶ λέγειν καὶ σιγᾶν καὶ ποιεῖν· καὶ δισσὰ ἀσκήσαντες μάλιστα ὧν δὴ γνώμην, τὴν μὲν βουλευόντες, τὴν δὲ ἀποτελοῦντες ⁵⁾. θεράποντες μὲν τῶν ἀδίκως δυστυχούντων, κολασταὶ δὲ τῶν ἀδίκως εὐτυχούντων, ἀνθάδεις πρὸς τὸ συμφέρον, ἀόρτιτοι ⁶⁾ πρὸς τὸ πρέπον, τῷ φρονίμῳ τῆς γνώμης παύοντες τὸ ἄφρον, ὑβρισταὶ εἰς τοὺς ὑβριστὰς, κόσμιοι εἰς τοὺς κοσμίους, ἄφοβοι εἰς τοὺς ἀφόβους, δεινοὶ ἐν τοῖς δεινοῖς· μαρτύρια δὲ τούτων τροπαῖα ἐστήσαντα τῶν πολεμίων, Διὸς μὲν ἀγάλματα, τούτων δὲ ἀναθήματα· οὐκ ἄπειροι οὔτε ἐμφύτου Ἄρεος, οὔτε νομίμων

Ἐρώτων οὔτε ἐνοπλίου Ἐριδος, οὔτε φιλοκάλου
 Εἰρήνης· σεμνοὶ μὲν εἰς τοὺς θεοὺς τῷ δικαίῳ,
 ὅσοι δὲ πρὸς τοὺς τοκέας τῇ θεραπείᾳ, δίκαιοι
 πρὸς τοὺς ἀστοὺς τῷ ἴσῳ, εὐσεβεῖς δὲ πρὸς τοὺς
 φίλους τῇ πίστει. Τοιγαροῦν αὐτῶν ἀποθανόντων
 ὁ πόθος οὐ συναπέθανεν, ἀλλ' ἀθάνατος οὐκ ἀσω-
 μάτοις σώμασι ζῆ οὐ ζώντων⁷⁾." Σεμνὰς γὰρ ἐν-
 ταῦθα συμφορῆσας λέξεις ὁ Γοργίας, ἐννοίας ἐπι-
 πολαιοτέρας ὑπεξαγγέλλει, τοῖς τε παρίσοις καὶ
 ὁμοιοτελεύτοις καὶ ὁμοιοκατάρκτοις καλλωπίζων δὲ
 ὅλον πρὸς κόρον τὸν λόγον.

1) βουλοίμην. Praestantius iudicat Weberus βού-
 λουμαι δὲ ἅ δεῖ aut βουλοίμην δ' ἂν ἅ δεῖ, quae quidem
 postrema seiungi vult a verborum cohaerentia; at ex-
 quisitius multo et Gorgiae gravitati accommodatius est
 βουλοίμην δὲ ἅ δεῖ. Nam quum δύνασθαι et βούλε-
 σθαι sibi hīc respondeant, δύνασθαι valere significat,
 ut voluntati facultas opposita sit: *utinam fieri posset,*
ut valerem dicere quae volo, utque vellem dicere quae
oportet, et ita quidem, ut Deorum iram effugerem et in-
vidiam hominum evitarem. Gorgias igitur veretur adeo,
 ne tantis rebus ne voluntas quidem par esse possit nec
 vacua a Deorum ira hominumque invidia.

2) Weberus pro νέμεσιν scripsit Νέμεσιν; at op-
 positionis ratio illud alterum potius poscit, quum ho-
 minum invidiae Deorum ira rectius quam diva Neme-
 sis opponatur.

3) Non praetermittenda est silentio ἐνθεος voca-
 buli notio *divinus*, θεῖος, quae nescio an apud alium
 illius aetatis scriptorem inveniatur.

4) Mirum sane, etiam Webero sine suspicionis
 nota παρὸν praetermissum esse; prorsus enim illud ab
 hoc loco esse alienum, tum verbi significatio tum ac-

curate considerata oppositionis ratio declarat. Nam quum παρὸν ἐπιεικὲς praesens sit aequitas et futurae alicui rei opponatur, nec potest praesens illa aequitas apte explicari nec habet quicquam quod respondeat. Namque quod oppositum est, τοῦ ἀνθρώπου δικαίου praesenti aequitati non recte opponitur. Ἀνθρώπου δὲ, cum iustitia iunctum, non potest aliter explicari, quam tenax, nec quicquam remittens, cui quasi astrictae iure iustitiae rectissime aequitas de iure remittens opponitur. Quare παριέν pro παρὸν scribendum est; potiore enim illi iustitiâ, quae severe exigit, aequitatem duxerunt comiter indulgentem.

5) Qui primi de hoc loco scripserunt, Hardionus et Geelius post ἀσκήσαντες μάλιστα lacunam statuerunt, quam alter infelicissima audacia ita explevit: ἐν μὲν ἀρετῇ, ἐν δὲ γνώμῃ, τὴν μὲν —. Schoenbornus melius fortasse consuli loco putat, si οὖν pro ὠν scribatur, hoc sensu: et duplici igitur modo inprimis prudentiam adhibuerunt, cum consilium capientes, tum persequentes. Quae coniectura praeter particularum οὖν δὲ collocationem, a Webero recte reprehensam, etiam aliis difficultatibus laborat, quas Schoenbornus quamvis callide vertendo non potuit removere. Sed difficultates eae infra sponte patebunt. Weberus autem οἷον δὲ pro ὠν δὲ coniecit, ab facilitate mutationis, ut arbitror, sibi de veritate persuadens. Explicat autem οἷον δὲ particulas da ia, et causae significationem hac ratione iis assignat. At, ut οἷον δὲ particularum ista significatione ita collocatarum exempla desiderari omittam, γνώμη duplici ratione hoc loco intelligi potest: aut ratio et intelligentia, ut quaedam animi sit facultas, aut consilium. Altera hac notione cum ἀσκήσαντες participio construi non potest, sed cum βουλευόντες et ἀποτελοῦντες est copulandum et τὴν μὲν —

τὴν δὲ partim — partim vertendum. Deinde *δισσὰ* aut adverbium est aut adiectivum. Si adiectivum, deest alterum ad *γνώμην*, quod illi exercuerint; sin adverbium, *ἀσκεῖν*, cum coniungere non liceat cum *γνώμην*, ad eōs, de quibus agitur, reflectendum est: *se exercere*. Tunc vero inepta prorsus et perversa oritur sententia haec: *duplici modo maxime se exercuerunt, dando consilio et exsequendo*; scilicet se exercebant isti quasi in palaestra, peragrantes opinor per urbes et consilium dantes omnibus quicumque vellent audire; exsequentes autem ipsi, scilicet quando nemo accipere volebat. Deinde vero, si *γνώμη* animi *prudentiam* significat, primum non licet cum *βουλευόντες* construere, nam *γνώμη βουλεύειν* licet dicere, *γνώμην βουλεύειν*, illa significatione, non licet. Ergo *βουλευόντες* absolute est accipiendum et post *τὴν μὲν* et *τὴν δὲ* commatis interpungendum. Ex quo efficitur necessario, ut *γνώμην* cum *ἀσκήσαντες* coniungatur et *δισσὰ* adverbium ducatur; *duplici modo maxime exercebant prudentiam, partim dando consilio partim exsequendo*. Tunc vero, ut *τὴν μὲν — τὴν δὲ* omittam, de quibus subtilis foret quaestio, eiicienda penitus essent verba *ὦν δὴ* vel *οὖν δὴ* vel *οἶον δὴ*. Sed quum *βουλευόντες* et *ἀποτελοῦντες* sibi opponantur, in perficiendo et agendo non debet quidem deesse prudentia, at ita tamen ea adest, ut, postquam consuluit, quid esset perficiendum, consulat etiam, quomodo. Ergo *βουλεύειν* etiam in *ἀποτελοῦντας* cadit, neque accurate satis nec acute hac quidem ratione ista sunt seiuncta a sese et separata. Etenim in perficiendo corporis sunt partes, atque efflagitur corporis facultas ac robur. Corporis igitur significatio praeter hanc animi ad *γνώμην* si adesset, aptissime verbo *ἀποτελοῦντες* responderet. Neque enim bellatores illi, qui fortiter pugnantes ceciderant, animum maxime co-

luisse, corpus neglexisse censendi sunt. Confirmant egregie hanc opinionem verba τὴν μὲν — τὴν δὲ, quae ad duas res potius quam ad unam in duas partes dividendam videntur esse referenda. Quare Hardionus et Geelius lacunam hic esse recte statuerunt, eo tamen lapsi, quod post ἀσκήσαντες eam statuerunt; post γνώμην enim duo addenda sunt verba: καὶ ῥώμην, quae quam facile propter litterarum similitudinem excidere potuerint, non opus est demonstrare. Huic coniecturae, quamquam de mea quidem sententia certissimae, addam tamen tanquam firmamentum haec Aristophanis, αυ. 641. 642.:

ἀλλ' ὅσα μὲν δεῖ ῥώμη πράττειν, ἐπὶ ταῦτα τε-
ταξόμεθ' ἡμεῖς·
ὅσα δὲ γνώμη δεῖ βουλευεῖν, ἐπὶ σοὶ τάδε πάντ'
ἀνάκειται.

Sed restant verba ὧν δὴ, quae neque sic sunt apta, neque mutata in οἷον δὴ aut οὖν δὴ. Sed μάλιστα ὧν verba tam apte sunt coniuncta, quum genitivus attractionis significationem faciat, ut δὴ potius mendi habeat suspicionem, confirmatam illam collocatione importuna. Quare quum in attractione verbum requiratur, δὴ in δεῖ est mutandum, quemadmodum supra legimus τί — ὧν δεῖ, τί — ὧν οὐ δεῖ. Ita igitur omnia sunt scribenda: καὶ δισσὰ ἀσκήσαντες μάλιστα ὧν δεῖ, γνώμην [καὶ ῥώμην], τὴν μὲν, βουλευόντες, τὴν δὲ, ἀποτελοῦντες. Libet brevi ostendere, paene totam Gorgiae in dicendo consuetudinem ex nostra ratione illis verbis esse inclusam; primum poetica ratio, δισσὰ pro δύο; deinde paromoeosis γνώμην καὶ ῥώμην, βουλευόντες — ἀποτελοῦντες; parisa τὴν μὲν, βουλευόντες, τὴν δὲ, ἀποτελοῦντες; denique antitheta.

6) Pro ἀόρτιτοι, quod, ut Weberus testificatur, etiam Conrado Gesnero fuit suspectum, Hardionus con-

iecit ἀήρητοι, Geelius ἄρητοι, recte propterea a Schoenborno et Webero reprehensi. Et Schoenbornus ipse quidem, cum propter Gorgiae dicendi rationem contortam et singularem multa proferri possint, quae loco non inepta neque vero ideo vera sint, non vult coniecturae periculum inire, leniter propterea a Webero irrisus, quum etiam reprehendendus fuisset paullulum, quod Gorgiae contortam ingerit dicendi rationem. Webersus autem audaci conatu novum et inauditum adhuc finxit vocabulum ἀρητίται, quod similitudine ἀτίτας et τίτας vocabulorum, quae apud Aeschylum semel utrumque reperiuntur, defendi opinatur. Quia autem ad verbi ξιφοκτόνος similitudinem delabitur, declarare videtur, qua notione ἀτίτας et τίτας apud Aeschylum accipiat, quamquam illi passivam vim attribuit. Sed illud vocabulum, etiamsi recte compositum esset, tamen propter significationem, ut statim patebit, prorsus esset repudiandum. Nam agit hoc loco orator de praeclara eorum quos laudat natura atque indole, ut e verbis θεράποντες, κολασταί, ὑβρισταί, κόσμιοι evidentissime colligitur. In eandem indolis significationem ἀνθάδεις quoque dictum est, ut certissimâ coniecturâ iudicari possit, vocabulum, quod in ἀρητίται adhuc latet, ad animum esse referendum. Deinde vero, quoniam, quemadmodum per totum paene fragmentum, ita per hunc quoque locum singula singulis redduntur, ut θεράποντες — κολασταί, ἀδίκως δυστυχοῦντων — ἀδίκως εὐτυχοῦντων, consequitur, ut, quemadmodum συμφέρον et πρέπον, ita ἀνθάδεις quoque et ἀρητίται sibi respondeant. Ergo ἀρητίται, quum ἀνθάδεις oppositum sit, ad suavitatem quandam et animi clementiam accommodandum est. Facillima igitur mutatione ἀρηγηται pro ἀρητίται scribendum esse censeo. Plutarchus enim *de lib. ed. VI. p. 33. τό γε μὴν ἀρηγητον*, inquit, ἀνδρός

ἔστι σοφοῦ· illud ἀόργητον supra dictum erat τὸ τῆς ὀργῆς ὑπεράνω γίνεσθαι. Deinde Plut. *de orac. def.* VII. p. 627.: Παῦε, ἔφη, ὦ φίλε Πλανητιάδη, παροξύνων τὸν θεόν· εὐόργητος γάρ ἐστι καὶ οὐ προῦτος. Licet igitur ἀόργητος explicare προῦτος. Sed quod Aristot. *eth. magn.* I. c. 7. p. 11. dicit: εἰ μὲν λίαν ὀργίλως, κακῶς ἔχομεν πρὸς ὀργήν· εἰ δ' ὅλως μὴ ὀργίζόμεθα ἐφ' οἷς δεῖ, καὶ οὕτως κακῶς ἔχομεν πρὸς ὀργήν, id sanequam aptum est ad nostram coniecturam confirmandam. Nam nec λίαν ὀργίλοι erant bellatores isti, sed ἀνθάδεις πρὸς τὸ συμφέρον; neque vero ὅλως ἀόργητοι, sed ἀόργητοὶ πρὸς τὸ πρέπον: constantes erant et firmi, quantum proderat, clementes, quantum decebat. Nam elegans est iste πρὸς prae-positionis usus.

7) Hardionus et Geelius οὐκ in ὧν ἐν mutarunt, quod, ut recte dicit Schoenbornus, non minus est violentum quam ineptum. Ipse autem οὐκ retinens, cum ζῆν coniungit, et de Passowii quidem sententia, siquidem recte eam percepit; vertit deinde ita: desiderium eorum non simul mortuum est, sed immortale, non vivit corporibus, quae iam non sunt corpora, eorum, qui non vivunt. Sententia, ut a Schoenbornus expressa est, primo sane obtutu prorsus videtur oppositionis acumine carere, eaque sine dubio causa fuit, cur acumen desideraretur a Webero. Sed Passowii sententia, si ego quidem eam perspexi, ita erat exponenda: desiderium eorum non simul mortuum est, sed immortale est, neque tamen vivit corporibus — eorum, qui non vivunt. At, ut alia omittam e linguae praeceptis repetenda, ex hac sane ratione, si ἀσωμάτοις σώμασιν — οὐ ζώντων non vivebat desiderium, addendum erat, quibus corporibus viveret. Weberus autem οὐκ ἀσωμάτοις coniungens, explicat: in

nicht unsichtbaren sondern sichtbaren Gestalten derer, die da nicht leben, lebt unsterblich ihr Ruhm; nam non licuit illa latine reddere. Opinatur autem, illis ἀσωμάτοις σώμασι res a bellatoribus gestas ab oratore significari. At mihi quidem nihil innotuit, cur a Gorgia praeclara hominum facinora appellata esse οὐκ ἀσώματα σώματα existimem, neque enim Weberus vernaculo isto unsichtbare Gestalten decipi debebat. Sed quum ἀσώματα σώματα hic memorentur, non possunt alia corpora ita appellari, quam quae mortua sunt; sunt igitur bellatorum. Illis autem mortuis bellatorum corporibus aut in illis desiderium eorum vivere, orator non potuit ullo modo dicere. Necessario igitur de corporibus agit, quae ab illis sunt diversa. Ergo recte Weberus οὐκ ἀσωμάτοις coniunxit; sunt enim οὐκ ἀσώματα σώματα corpora, quae non item, atque mortua bellatorum corpora, sunt incorporea, sed firmiora illis et apta ad interfectorum memoriam conservandam. Ea quaenam sint, non licet dubitare; nempe ea, quae supra appellata sunt τούτων ἀναθήματα, corporea sane et immortalia de oratorum sententia corpora. Nam de memoria interfectorum et honoribus immortalibus late patens erat oratorum rhetorumque campus. Ceterum verba οὐ ζώντων cum πόθος ἀθάνατος ζῆν potius coniungenda, quam cum σώμασι arbitror.

Pythica oratio, quae tertia est in hoc genere, ex ara Delphis habita, ut Philostr. p. 493. refert, in quo argumento versata sit, a veteribus non est expositum. Apud Philostratum prima est, quae inter Gorgiae orationes memoratur. Honos autem ex ea Gorgiae tantus est habitus, ut aurea statua ei ab universa Graecia Delphis statueretur. Duo vero in hac narratione sunt controversa. Primum enim dubitatur, utrum

sibi ipse posuerit statuam, an ab universa Graecia sibi positam acceperit. Prius Hermippus *apud Athen.* p. 500. significat: μετὰ τὸ ποιήσασθαι τῆς ἐν Δελφοῖς ἑαυτοῦ χρυσοῦς εἰκόνας, et tradit Plinius *N. H. XXXIV, 4.* Cicero contra *de or. III. c. 32. §. 129.*, e quo sua videtur hausisse Valerius Max. *VIII. c. 15. §. 14.*, ab universa Graecia positam esse dixit. De qua quaestione nihil audeo affirmare. Altera autem contentio orta est inter viros doctos, iam apud antiquos agitata, utrum aurea an inaurata fuerit statua. Nam quum Plinius et Valerius Max. *ex solido auro*, Philostratus *auream*, et Cicero *non inauratam, sed auream* eam fuisse tradant, quum, teste Valerio Max., *ceterorum ad id tempus auratas collocasset Graecia*, Pausanias tamen *X, 18, 19. ἐπίχρυσον* eam appellat. De qua quaestione commentatio scripta est a Petro Victorio *in varr. lectt. 5. c. 9. p. 47.*, memorata illa a Mongitore *p. 260.* Dirimit hanc contentionem Boeckhius, docens *σφυρήλατον* eam fuisse, et utrumque ita nomen ei convenire, ut Süvern. *p. 27. not.* exponit.

Sed quum quattuor aut sex orationes commemorari dicerem, *Achillis et fortitudinis* laudationes significavi, quarum memoria ex Aristotele erui potest. Is enim *rhet. III, 17. p. 209. ὃ λέγει Γοργίας*, inquit, *ὅτι οὐχ ὑπολείπει αὐτὸν ὁ λόγος, τοῦτό ἐστιν· εἰ γὰρ Ἀχιλλέα λέγει, Πηλέα ἐπαινεῖ, εἶτα Αἰακὸν, εἶτα τὸν θεόν. Ὅμοίως δὲ καὶ ἀνδρίαν, ἢ τὰ καὶ τὰ ποιεῖ, ὃ τοιόν γέ ἐστιν·* nam ita scribendum censeo pro *Ὅμοίως (Buhl. ὁμοίως) δὲ καὶ ἀνδρίαν· ἢ τὰ καὶ τὰ ποιεῖ· ὃ τοιόν γέ ἐστιν·* quae quidem in Bip. edit. latine reddita sunt ita: *similiter vero etiam fortitudinem extollit; vel haec et illa facit; quod idem est.* Alterum autem exemplum Aristoteles affert fortitudinis laudationem, quam Gorgias ita instituerat, ut quid perficeret fortitudo, deinde quale id

esset explicaret; *similiter vero etiam fortitudinem, quae haec et illa facit, quod tale est.* Illud vero exemplum, de Achille petatum, non esse ab Aristotele fictum, sed a Gorgia revèra tractatum, colligo tum ex Aristotelis consuetudine, accurate, quando eiusmodi exempla ipse excogitavit, id significantis, tum ex alio loco Aristotelis *rhet. I, 3. p. 17.:* οἷον, Ἀχιλλέα ἐπαινοῦσιν, ὅτι ἐβοήθησε τῷ ἐταίρῳ Πατρόκλῳ, εἰδὼς ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀποθανεῖν. Τούτῳ δὲ, ὁ μὲν τοιοῦτος θάνατος κάλλιον, τὸ δὲ ζῆν, συμφέρον. Quae verba demonstrant, laudari illo tempore solitum fuisse Achillem; alioqui Aristoteles praesente ἐπαινοῦσιν non fuisset usus. Ex hac laudationum multitudine exemplorum in Aristotelis rhetorica, de Achille ductorum, frequentia facile explicatur. Fortasse pertinet ad hunc locum fragmentum, quod servavit schol. ad *Hom. Iliad. δ, 450.:* ἀνεμίσγοντο δὲ λιταῖς ἀπειλαὶ καὶ εὐχαῖς οἰμωγαί. Nam refertur fortasse ad descriptionem caedis, ab Achille, propter Patrocli mortem efferato, in Scamandro perpetratae.

Artem denique rhetoricam a Gorgia compositam esse, Apollodorus ap. *Diog. Laert. VIII, 58. p. 530.*, Cicero *Brut. c. 12. §. 47.*, Quint. *III, 1, 8.* et Suidas tradunt. Probabiliter autem Schoenbornus p. 10. ad hunc librum refert, quod Dionys. *de comp. p. 67. Rsk.* Gorgiam de opportunitate scripsisse tradit.

Iam etsi ex ordine supra constituto de libro *περὶ φύσεως*, qui unus ex priore genere reliquus est, agendum est, ante tamen, quia ille liber copiosam sibi poscit commentationem, de declamationibus disserere placet, quae, a scriptoribus nullis commemoratae, nunc tamen sub Gorgiae nomine feruntur. Et nunc quidem duae tantummodo exstant, at fuerunt fortasse olim aut latent etiamnum plures, nam Constantinus Lascaris apud Maurolycum, ut Fabricius *bibl. Gr. II.*

p. 806. tradit, *Florentiae in bibl. S. Mauri ordin. praed. tres se legisse testatur.* Dudum autem de auctore aut utriusque aut alterius orationis, an Gorgias fuerit, dubitatum est; nempe Fulvius Ursinus in *Virgil. cum Gr. poet. comp.* p. 386., Hardionus p. 203. et Amersfoordtus in *Schaef. app. ad Dem. I.* p. 793. Palamedis defensionem, Geelius contra p. 32. Helenae laudationem a Gorgia non esse profectam iudicant, ut Schoenb. p. 3 et 4. exposuit. Recte autem Schoenbornus p. 4. *si mihi, inquit, quippe qui genuinam esse utramque contendam, nihil esset agendum, quam ut argumenta hucusque contra eas a viris doctis prolata falsa esse ostenderem, haud difficilis esset res, nam aut nullis illi aut paucis iisque levissimis argumentis suas opiniones firmarunt.* Contra alii plurimi iique doctissimi viri declamationes duas illas sine ulla suspicionis nota laudarunt, itemque aliam eiusdem generis Alcidamanti auctori assignatam, veluti Uptonus ad *Dionys. de comp. verb. XXVI.* p. 429. *Schaef.*, Brodaeus ad *Philostrat.* p. 950. *ed. Olear.*, Lipsius ad *Tacit. ann. XI, 14.*, Hemsterhusius ad *Lucian. iud. vocal. c. 5. vol. I.* p. 88., Wesselingius ad *Diod. Sic. IV. c. 33. vol. I.* p. 279, 25., Sturzius *Emped.* p. 48. et p. 120. al. Reiskius deinde *oratt. Gr. vol. VIII. praef. Gorgiae Leontini Manibus grates refert eius oblectationis, quam mirificam ex eius defensione Palamedis percepit.* Neque etiam Io. Guil. Steinhelius de declamationum auctore dubitavit, cuius commentarium in rhetorum minorum inque iis Gorgiae orationes Harlesius olim, ut ipse *bibl. Gr. II.* p. 757. 758. testis est, in manibus habuit; qui quidem commentarius ubi nunc sit ignoro. Ceterum idem ille est Steinhelius, cuius commentario in Longinum Weiskius, qui nonnulla de eius vita tradit *praef. ad Longin. p. XXVIII.*, usus est.

Nuperrime autem Carolus Schoenbornus dissertationem edidit saepe iam commemoratam de authentia declamationum, quae Gorgiae Leontini nomine exstant, Vratisl. MDCCCXXVI. Is autem, quum ab aliis nulla argumenta proposita invenisset ad refutandum, satis habuit, in utraque oratione schemata indagare ea, quae ab antiquis scriptoribus Gorgiae tanquam propria attribuuntur. Et Süvernio quidem, nam aliis, qui eius libellum legerunt; quid acciderit nescio, de sua sententia persuasisse putandus est; vir enim ille clarissimus p. 69. not. duas Gorgiae declamationes etiam nunc exstantes commemorat.

Nonnulla vero, quibus dubitatio de auctore declamationum excitatur et augetur, ipse iam animadvertit Schoenbornus p. 14.; nempe veterum silentium et recentem aetatem codicum, in quibus adeo praeter unum omnibus ad Gorgiae nomen cognomen *Leontinus* desideratur. Duo autem illa, etsi non conficiunt rem, tamen non prorsus removentur eo, quod Schoenbornus fecit. Per est enim difficile, de declamationibus dicendi ratione Gorgiae ita iudicare, ut, si insint schemata ipsi attributa, etiam ab eo profectae illae esse dicantur, quum praeter unum fragmentum paullo maius, illi eius libri, qui dubitatione careant, exstant. Etiam sola schemata, etiamsi omnia adsint in declamationibus, tamen, quia multis sophistis fuerunt commissa, non ita dirimunt quaestionem, ut nullus scrupulus residet. Nam antiquis iam temporibus orationum principum scripturam nominibus circumferri solitum, evidentiis testimoniis est comprobatum; quibus etiam prava consilia ita comparatae fuisse videtur, ut ad illorum propriam et peculiarem dicendi rationem acciderent. Veluti Deliacam orationem, etsi Aristodemum dicendi genus, tamen ab eo ablatam fuisse, diligenter docet Philostratus p. 510.

Et Dionysius de *Lys.* c. 12. p. 477. πολλάκις ἤδη, inquit, τῶν ἀναφερομένων εἰς Λυσίαν λόγων καὶ πεπιστευμένων ὑπὸ τοῦ πλήθους ὡς εἰσιν ἐν τοῖς πάνυ γνησίοις Λυσίου, τὰ γε ἄλλα οὐκ ἀτόπως ἔχοντας, ὅτι τὴν χάριν οὐ προσβάλλουσι τὴν Λυσιακὴν, οὐδὲ τὴν εὐστομίαν ἔχουσιν ἐκείνης τῆς λέξεως, ὑποπτεύσας τε καὶ βασανίσας, εὖρον οὐκ ὄντας Λυσίου. Recentiores deinde sophistae primi et secundi p. Ch. n. seculi, et sine dubio posterioris quoque aetatis, antiquorum imaginem imitando saepe expresserunt, tum in dicendi ratione, ut Adrianus sophista, qui, teste Philostrato *vit. Adrian.* p. 590., τὴν παρασκευὴν τῆς λέξεως ἀπὸ τῶν ἀρχαίων σοφιστῶν περιεβάλλετο, et Pausanias, qui, ut ait Phil. *vit. Paus.* p. 594., οὐχ ἀμαρτάνει τοῦ ἀρχαίου, ὡς ὑπάρχει ταῖς μελέταις ξυμβαλεῖν, tum in declamandi ratione. Huius imitationis unum exemplum supra memoravi; aliud est apud Phil. p. 604. Proclus Naucratis enim quando ad disserendum se conferebat, sese de Hippias et Gorgias consuetudine, nulla ante adhibita commentatione, dicere profitebatur; quamquam ille declamationes dudum elaboratas dicebat.

Haec omnia non eo consilio disputavi, ut demonstrarem, declamationes, de quibus quaestio agitur, spurias esse, sed ut planum facerem, etiamsi argumenta, quae rem conficerent, nulla essent, magnam tamen de iis esse dubitationem, nec posse omnes scrupulos Gorgianae dictionis commemoratione evelli penitus. Sed quoniam magna inter utramque declamationem est dissimilitudo, prius agendum est de Palamedis defensione. Et quia Alcidasantis declamatio supra memorata ad eandem Palamedis controversiam pertinet, et vero etiam propter alias causas, quae mox patebunt, ante, de illa quid statuendum sit, paucis declarabo.

Nuperrime autem Carolus Schoenbornus *dissertationem* edidit saepe iam commemoratam de *authenticis declamationibus, quae Gorgiae Leontini nomine exstant, Vratisl. MDCCCXXVI.* Is autem, quum ab aliis nulla argumenta proposita invenisset ad refutandum, satis habuit, in utraque oratione schemata indagare ea, quae ab antiquis scriptoribus Gorgiae tanquam propria attribuuntur. Et Süvernio quidem, nam aliis, qui eius libellum legerunt, quid acciderit nescio, de sua sententia persuasisse putandus est; vir enim ille clarissimus *p. 69. not.* duas Gorgiae declamationes etiam nunc exstantes commemorat.

Nonnulla vero, quibus dubitatio de auctore declamationum excitatur et augetur, ipse iam animadvertit Schoenbornus *p. 14.*; nempe veterum silentium et recentem aetatem codicum, in quibus adeo praeter unum omnibus ad Gorgiae nomen cognomen *Leontinus* desideratur. Duo autem illa, etsi non conficiunt rem, tamen non prorsus remouentur eo, quod Schoenbornus effecit. Per est enim difficile, de declamationibus e dicendi ratione Gorgiae ita indicare, ut, si insint schemata ipsi attributa, etiam ab eo profectae illae esse dicantur, quum praeter unum fragmentum paullo maius, nulli eius libri, qui dubitatione careant, exstant. Et enim sola schemata, etiamsi omnia adsint in declamationibus, tamen, quia multis sophistis fuerunt communia, non ita dirimunt quaestionem, ut nullus scrupulus resideat. Nam antiquis iam temporibus orationes principum scriptorum nominibus circumferri solitas esse, evidentissimis testimoniis est comprobatum; nonnullae adeo pravo consilio ita comparatae fuisse videntur, ut ad illorum propriam et peculiarem dicendi rationem accederent. Veluti Deliacam orationem, etsi ementitam Aeschinis dicendi genus, tamen ab eo abiudicandam fuisse, diligenter docet Philostratus *p. 510.*

Et Dionysius de Lys. c. 12. p. 477. πολλάκις ἤδη, inquit, τῶν ἀναφερομένων εἰς Λυσίαν λόγων καὶ πεπιστευμένων ὑπὸ τοῦ πλήθους ὡς εἰσιν ἐν τοῖς πάνυ γνησίοις Λυσίου, τὰ γε ἄλλα οὐκ ἀτόπως ἔχοντας, ὅτι τὴν χάριν οὐ προσβάλλουσι τὴν Λυσιακὴν, οὐδὲ τὴν εὐστομίαν ἔχουσιν ἐκείνης τῆς λέξεως, ὑποπτεύσας τε καὶ βασανίσας, εὖρον οὐκ ὄντας Λυσίου. Recentiores deinde sophistae primi et secundi p. Ch. n. seculi, et sine dubio posterioris quoque aetatis, antiquorum imaginem imitando saepe expresserunt, tum in dicendi ratione, ut Adrianus sophista, qui, teste Philostrato vit. Adrian. p. 590., τὴν παρασκευὴν τῆς λέξεως ἀπὸ τῶν ἀρχαίων σοφιστῶν περιεβάλλετο, et Pausanias, qui, ut ait Phil. vit. Paus. p. 594., οὐχ ἀμαρτάνει τοῦ ἀρχαίου, ὡς ὑπάρχει ταῖς μελέταις ξυμβαλεῖν, tum in declamandi ratione. Huius imitationis unum exemplum supra memoravi; aliud est apud Phil. p. 604. Proclus Naucratis enim quando ad disserendum se conferebat, sese de Hippiae et Gorgiae consuetudine, nulla ante adhibita commentatione, dicere profitebatur; quamquam ille declamationes dudum elaboratas dicebat.

Haec omnia non eo consilio disputavi, ut demonstrarem, declamationes, de quibus quaestio agitur, spurias esse, sed ut planum facerem, etiamsi argumenta, quae rem conficerent, nulla essent, magnam tamen de iis esse dubitationem, nec posse omnes scrupulos Gorgianae dictionis commemoratione evelli penitus. Sed quoniam magna inter utramque declamationem est dissimilitudo, prius agendum est de Palamedis defensione. Et quia Alcidasantis declamatio supra memorata ad eandem Palamedis controversiam pertinet, et vero etiam propter alias causas, quae mox patebunt, ante, de illa quid statuendum sit, paucis declarabo.

iecit ἀήττητοι, Geelius ἄρτιοι, recte propterea a Schoenborno et Webero reprehensi. Et Schoenbornus ipse quidem, cum propter Gorgiae dicendi rationem contortam et singularem multa proferri possint, quae loco non inepta neque vero ideo vera sint, non vult coniecturae periculum inire, leniter propterea a Webero irrisus, quum etiam reprehendendus fuisset paullulum, quod Gorgiae contortam ingerit dicendi rationem. Weberus autem audaci conatu novum et inauditum adhuc finxit vocabulum ἀορτίται, quod similitudine ἀτίτας et τίτας vocabulorum, quae apud Aeschylum semel utrumque reperiuntur, defendi opinatur. Quia autem ad verbi ξιφοκτόνος similitudinem delabatur, declarare videtur, qua notione ἀτίτας et τίτας apud Aeschylum accipiat, quamquam illi passivam vim attribuit. Sed illud vocabulum, etiamsi recte compositum esset, tamen propter significationem, ut statim patebit, prorsus esset repudiandum. Nam agit hoc loco orator de praeclara eorum quos laudat natura atque indole, ut e verbis θεράποντες, κολασταί, ὑβρισταί, κόσμοι evidentissime colligitur. In eandem indolis significationem ἀνθάδεις quoque dictum est, ut certissimâ coniecturâ iudicari possit, vocabulum, quod in ἀόρτιοι adhuc latet, ad animum esse referendum. Deinde vero, quoniam, quemadmodum per totum paene fragmentum, ita per hunc quoque locum singula singulis redduntur, ut θεράποντες — κολασταί, ἀδίκως δυστυχούντων — ἀδίκως εὐτυχούντων, consequitur, ut, quemadmodum συμφέρον et πρέπον, ita ἀνθάδεις quoque et ἀόρτιοι sibi respondeant. Ergo ἀόρτιοι, quum ἀνθάδεις oppositum sit, ad suavitatem quandam et animi clementiam accommodandum est. Facillima igitur mutatione ἀόρρητοι pro ἀόρτιοι scribendum esse censeo. Plutarchus enim *de lib. ed. VI. p. 33. τό γε μὴν ἀόρρητον*, inquit, ἀνδρός

ἔστι σοφοῦ· illud ἀόργητον supra dictum erat τὸ τῆς ὀργῆς ὑπεράνω γίνεσθαι. Deinde Plut. *de orac. def.* VII. p. 627.: Παῦε, ἔφη, ὦ φίλε Πλανητιάδη, παροξύνων τὸν θεόν· εὐόργητος γάρ ἐστι καὶ οὐ πρᾶος. Licet igitur ἀόργητος explicare πρᾶος. Sed quod Aristot. *eth. magn.* I. c. 7. p. 11. dicit: εἰ μὲν λίαν ὀργίλως, κακῶς ἔχομεν πρὸς ὀργήν· εἰ δ' ὅλως μὴ ὀργιζόμεθα ἐφ' οἷς δεῖ, καὶ οὕτως κακῶς ἔχομεν πρὸς ὀργήν, id sanequam aptum est ad nostram coniecturam confirmandam. Nam nec λίαν ὀργίλοι erant bellatores isti, sed αὐθάδεις πρὸς τὸ συμφέρον; neque vero ὅλως ἀόργητοι, sed ἀόργητοὶ πρὸς τὸ πρέπον: constantes erant et firmi, quantum proderat, clementes, quantum decebat. Nam elegans est iste πρὸς prae-positionis usus.

7) Hardionus et Geelius οὐκ in ὧν ἐν mutarunt, quod, ut recte dicit Schoenbornus, non minus est violentum quam ineptum. Ipse autem οὐκ retinens, cum ζῆν coniungit, et de Passowii quidem sententia, siquidem recte eam percepit; vertit deinde ita: desiderium eorum non simul mortuum est, sed immortale, non vivit corporibus, quae iam non sunt corpora, eorum, qui non vivunt. Sententia, ut a Schoenbornus expressa est, primo sane obtutu prorsus videtur oppositionis acumine carere, eaque sine dubio causa fuit, cur acumen desideraretur a Webero. Sed Passowii sententia, si ego quidem eam perspexi, ita erat exponenda: desiderium eorum non simul mortuum est, sed immortale est, neque tamen vivit corporibus — eorum, qui non vivunt. At, ut alia omittam e linguae praeceptis repetenda, ex hac sane ratione, si ἀσωμάτοις σώμασιν — οὐ ζώντων non vivebat desiderium, addendum erat, quibus corporibus viveret. Weberus autem οὐκ ἀσωμάτοις coniungens, explicat: in

iecit ἀήττητοι, Geelius ἄρτιοι, recte propterea a Schoenborno et Webero reprehensi. Et Schoenbornus ipse quidem, cum propter Gorgiae dicendi rationem contortam et singularem multa proferri possint, quae loco non inepta neque vero ideo vera sint, non vult coniecturae periculum inire, leniter propterea a Webero irrisus, quum etiam reprehendendus fuisset paullulum, quod Gorgiae contortam ingerit dicendi rationem. Weberus autem audaci conatu novum et inauditum adhuc finxit vocabulum ἀορτίται, quod similitudine ἀτίτας et τίτας vocabulorum, quae apud Aeschylum semel utrumque reperiuntur, defendi opinatur. Quia autem ad verbi ξιφοκτόνος similitudinem delabitur, declarare videtur, qua notione ἀτίτας et τίτας apud Aeschylum accipiat, quamquam illi passivam vim attribuit. Sed illud vocabulum, etiamsi recte compositum esset, tamen propter significationem, ut statim patebit, prorsus esset repudiandum. Nam agit hoc loco orator de praeclara eorum quos laudat natura atque indole, ut e verbis θεράποντες, κολασταί, ὑβρισταί, κόσμιοι evidentissime colligitur. In eandem indolis significationem ἀνθάδεις quoque dictum est, ut certissimâ coniecturâ iudicari possit, vocabulum, quod in ἀόρτιοι adhuc latet, ad animum esse referendum. Deinde vero, quoniam, quemadmodum per totum paene fragmentum, ita per hunc quoque locum singula singulis redduntur, ut θεράποντες — κολασταί, ἀδίκως δυστυχούντων — ἀδίκως εὐτυχούντων, consequitur, ut, quemadmodum συμφέρον et πρέπον, ita ἀνθάδεις quoque et ἀόρτιοι sibi respondeant. Ergo ἀόρτιοι, quum ἀνθάδεις oppositum sit, ad suavitatem quandam et animi clementiam accommodandum est. Facillima igitur mutatione ἀόργητοι pro ἀόρτιοι scribendum esse censeo. Plutarchus enim *de lib. ed. VI. p. 33. τό γε μὴν ἀόργητον, inquit, ἀνδρός*

ἔστι σοφοῦ· illud ἀόργητον supra dictum erat τὸ τῆς ὀργῆς ὑπεράνω γίνεσθαι. Deinde Plut. *de orac. def.* VII. p. 627.: Παῦε, ἔφην, ὦ φίλε Πλανητιάδη, παροξύνων τὸν θεόν· εὐόργητος γάρ ἐστι καὶ οὐ προῖος. Licet igitur ἀόργητος explicare προῖος. Sed quod Aristot. *eth. magn.* I. c. 7. p. 11. dicit: εἰ μὲν λίαν ὀργίλως, κακῶς ἔχομεν πρὸς ὀργήν· εἰ δ' ὅλως μὴ ὀργιζόμεθα ἐφ' οἷς δεῖ, καὶ οὕτως κακῶς ἔχομεν πρὸς ὀργήν, id sanequam aptum est ad nostram coniecturam confirmandam. Nam nec λίαν ὀργίλοι erant bellatores isti, sed ἀνθάδεις πρὸς τὸ συμφέρον; neque vero ὅλως ἀόργητοι, sed ἀόργητοι πρὸς τὸ πρέπον: constantes erant et firmi, quantum proderat, clementes, quantum decebat. Nam elegans est iste πρὸς prae-positionis usus.

7) Hardionus et Geelius οὐκ in ὧν ἐν mutarunt, quod, ut recte dicit Schoenbornus, non minus est violentum quam ineptum. Ipse autem οὐκ retinens, cum ζῆ̄ coniungit, et de Passowii quidem sententia, siquidem recte eam percepit; vertit deinde ita: desiderium eorum non simul mortuum est, sed immortale, non vivit corporibus, quae iam non sunt corpora, eorum, qui non vivunt. Sententia, ut a Schoenbornus expressa est, primo sane obtutu prorsus videtur oppositionis acumine carere, eaque sine dubio causa fuit, cur acumen desideraretur a Webero. Sed Passowii sententia, si ego quidem eam perspexi, ita erat exponenda: desiderium eorum non simul mortuum est, sed immortale est, neque tamen vivit corporibus — eorum, qui non vivunt. At, ut alia omittam e linguae praeceptis repetenda, ex hac sane ratione, si ἀσωμάτοις σώμασιν — οὐ ζώντων non vivebat desiderium, addendum erat, quibus corporibus viveret. Weberus autem οὐκ ἀσωμάτοις coniungens, explicat: in

nicht unsichtbaren sondern sichtbaren Gestalten derer, die da nicht leben, lebt unsterblich ihr Ruhm; nam non licuit illa latine reddere. Opinatur autem, illis ἀσωμάτοις σώμασι res a bellatoribus gestas ab oratore significari. At mihi quidem nihil innotuit, cur a Gorgia praeclara hominum facinora appellata esse οὐκ ἀσώματα σώματα existimem, neque enim Weberus vernaculo isto unsichtbare Gestalten decipi debebat. Sed quum ἀσώματα σώματα hic memorentur, non possunt alia corpora ita appellari, quam quae mortua sunt; sunt igitur bellatorum. Illis autem mortuis bellatorum corporibus aut in illis desiderium eorum vivere, orator non potuit ullo modo dicere. Necessario igitur de corporibus agit, quae ab illis sunt diversa. Ergo recte Weberus οὐκ ἀσωμάτοις coniunxit; sunt enim οὐκ ἀσώματα σώματα corpora, quae non item, atque mortua bellatorum corpora, sunt incorporea, sed firmiora illis et apta ad interfectorum memoriam conservandam. Ea quatenam sint, non licet dubitare; nempe ea, quae supra appellata sunt τούτων ἀναθήματα, corporea sane et immortalia de oratorum sententia corpora. Nam de memoria interfectorum et honoribus immortalibus late patens erat oratorum rhetorumque campus. Ceterum verba οὐ ζώντων cum πόθος ἀθάνατος ζῆν potius coniungenda, quam cum σώμασι arbitror.

Pythica oratio, quae tertia est in hoc genere, ex ara Delphis habita, ut Philostr. p. 493. refert, in quo argumento versata sit, a veteribus non est expositum. Apud Philostratum prima est, quae inter Gorgiae orationes memoratur. Honos autem ex ea Gorgiae tantus est habitus, ut aurea statua ei ab universa Graecia Delphis statueretur. Duo vero in hac narratione sunt controversa. Primum enim dubitatur, utrum

sibi ipse posuerit statuam, an ab universa Graecia sibi positam acceperit. Prius Hermippus *apud Athen.* p. 500. significat: *μετὰ τὸ ποιήσασθαι τῆς ἐν Δελφοῖς ἑαυτοῦ χρυσῆς εἰκόνας*, et tradit Plinius *N. H. XXXIV, 4.* Cicero *contra de or. III. c. 32. §. 129.*, e quo sua videtur hausisse Valerius Max. *VIII. c. 15. §. 14.*, ab universa Graecia positam esse dixit. De qua quaestione nihil audeo affirmare. Altera autem contentio orta est inter viros doctos, iam apud antiquos agitata, utrum aurea an inaurata fuerit statua. Nam quum Plinius et Valerius Max. *ex solido auro*, Philostratus *auream*, et Cicero *non inauratam, sed auream* eam fuisse tradant, quum, teste Valerio Max., *ceterorum ad id tempus auratas collocasset Graecia*, Pausanias tamen *X, 18, 19. ἐπίχρυσον* eam appellat. De qua quaestione commentatio scripta est a Petro Victorio *in varr. lectt. 5. c. 9. p. 47.*, memorata illa a Mongitore *p. 260.* Dirimit hanc contentionem Boeckhius, docens *σφυρήλατον* eam fuisse, et utrumque ita nomen ei convenire, ut Süvern. *p. 27. not.* exponit.

Sed quum quattuor aut sex orationes commemorari dicerem, *Achillis et fortitudinis* laudationes significavi, quarum memoria ex Aristotele erui potest. Is enim *rhet. III, 17. p. 209. ὁ λέγει Γοργίας*, inquit, *ὅτι οὐχ ὑπολείπει αὐτὸν ὁ λόγος, τοῦτό ἐστιν· εἰ γὰρ Ἀχιλλέα λέγει, Πηλέα ἐπαινεῖ, εἶτα Αἰακὸν, εἶτα τὸν θεόν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἀνδρίαν, ἢ τὰ καὶ τὰ ποιεῖ, ὁ τοιόν γέ ἐστιν·* nam ita scribendum censeo pro *Ὁμοίως* (Buhl. *ὁμοίως*) *δὲ καὶ ἀνδρίαν· ἢ τὰ καὶ τὰ ποιεῖ· ὁ τοιόν γέ ἐστιν·* quae quidem in Bip. edit. latine reddita sunt ita: *similiter vero etiam fortitudinem extollit; vel haec et illa facit; quod idem est.* Alterum autem exemplum Aristoteles affert fortitudinis laudationem, quam Gorgias ita instituerat, ut quid perficeret fortitudo, deinde quale id

esset explicaret: *similiter vero etiam fortitudinem, quae haec et illa facit, quod tale est.* Illud vero exemplum, de Achille petatum, non esse ab Aristotele fictum, sed a Gorgia revera tractatum, colligo tum ex Aristotelis consuetudine, accurate, quando eiusmodi exempla ipse excogitavit, id significantis, tum ex alio loco Aristotelis *rhet. I, 3. p. 17.:* οἶον, Ἀχιλλέα ἐπαινοῦσιν, ὅτι ἐβοήθησε τῷ ἐταίρῳ Πατρόκλῳ, εἰδὼς ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀποθανεῖν. Τούτῳ δὲ, ὁ μὲν τοιοῦτος θάνατος κάλλιον, τὸ δὲ ζῆν, συμφέρον. Quae verba demonstrant, laudari illo tempore solitum fuisse Achillem; alioqui Aristoteles praesente ἐπαινοῦσιν non fuisset usus. Ex hac laudationum multitudine exemplorum in Aristotelis rhetorica, de Achille ductorum, frequentia facile explicatur. Fortasse pertinet ad hunc locum fragmentum, quod servavit schol. ad *Hom. Iliad. δ, 450.:* ἀνεμίσγοντο δὲ λιταῖς ἀπειλαὶ καὶ εὐχαῖς οἰμωγαί. Nam refertur fortasse ad descriptionem caedis, ab Achille, propter Patrocli mortem efferato, in Scamandro perpetratae.

Artem denique rhetoricam a Gorgia compositam esse, Apollodorus ap. *Diog. Laert. VIII, 58. p. 530.*, Cicero *Brut. c. 12. §. 47.*, Quinct. *III, 1, 8.* et Suidas tradunt. Probabiliter autem Schoenbornus p. 10. ad hunc librum refert, quod Dionys. *de comp. p. 67. Rsk.* Gorgiam de opportunitate scripsisse tradit.

Iam etsi ex ordine supra constituto de libro *περὶ φύσεως*, qui unus ex priore genere reliquus est, agendum est, ante tamen, quia ille liber copiosam sibi poscit commentationem, de declamationibus disserere placet, quae, a scriptoribus nullis commemoratae, nunc tamen sub Gorgiae nomine feruntur. Et nunc quidem duae tantummodo exstant, at fuerunt fortasse olim aut latent etiamnum plures, nam Constantinus Lascaris apud Maurolycum, ut Fabricius *bibl. Gr. II.*

p. 806. tradit, *Florentiae in bibl. S. Mauri ordin. praed. tres se legisse testatur.* Dudum autem de auctore aut utriusque aut alterius orationis, an Gorgias fuerit, dubitatum est; nempe Fulvius Ursinus in *Virgil. cum Gr. poet. comp.* p. 386.; Hardionus p. 203. et Amersfoordtus in *Schaef. app. ad Dem. I.* p. 793. Palamedis defensionem, Geelius contra p. 32. Helenae laudationem a Gorgia non esse profectam iudicaverunt, ut Schoenb. p. 3 et 4. exposuit. Recte autem Schoenbornus p. 4. *si mihi*, inquit, *quippe qui genuinam esse utramque contendam, nihil esset agendum, quam ut argumenta hucusque contra eas a viris doctis prolata falsa esse ostenderem, haud difficilis esset res, nam aut nullis illi aut paucis iisque levissimis argumentis suas opiniones firmarunt.* Contra alii plurimi iique doctissimi viri declamationes duas illas sine ulla suspicionis nota laudarunt, itemque aliam eiusdem generis Alcidasanti auctori assignatam, veluti Uptonus ad *Dionys. de comp. verb. XXVI.* p. 429. *Schaef.*, Brodaeus ad *Philostrat.* p. 950. *ed. Olear.*, Lipsius ad *Tacit. ann. XI, 14.*, Hemsterhusius ad *Lucian. iud. vocal. c. 5. vol. I.* p. 88., Wesselingius ad *Diod. Sic. IV. c. 33. vol. I.* p. 279, 25., Sturzius *Emped.* p. 48. et p. 120. al. Reiskius deinde *oratt. Gr. vol. VIII. praef. Gorgiae Leontini Manibus grates refert eius oblectationis, quam mirificam ex eius defensione Palamedis percepit.* Neque etiam Io. Guil. Steinhelius de declamationum auctore dubitavit, cuius commentarium in rhetorum minorum inque iis Gorgiae orationes Harlesius olim, ut ipse *bibl. Gr. II.* p. 757. 758. testis est, in manibus habuit; qui quidem commentarius ubi nunc sit ignoro. Ceterum idem ille est Steinhelius, cuius commentario in Longinum Weiskius, qui nonnulla de eius vita tradit *praef. ad Longin. p. XXVIII.*, usus est.

Nuperrime autem Carolus Schoenbornus *dissertationem* edidit saepe iam commemoratam de *authenticis declamationibus, quae Gorgiae Leontini nomine exstant, Vratisl. MDCCCXXVI.* Is autem, quum ab aliis nulla argumenta proposita invenisset ad refutandum, satis habuit, in utraque oratione schemata indagare ea, quae ab antiquis scriptoribus Gorgiae tanquam propria attribuuntur. Et Süvernio quidem, nam aliis, qui eius libellum legerunt, quid acciderit nescio, de sua sententia persuasisse putandus est; vir enim ille clarissimus *p. 69. not.* duas Gorgiae declamationes etiam nunc exstantes commemorat.

Nonnulla vero, quibus dubitatio de auctore declamationum excitatur et augetur, ipse iam animadvertit Schoenbornus *p. 14.*; nempe veterum silentium et recentem aetatem codicum, in quibus adeo praeter unum omnibus ad Gorgiae nomen cognomen *Leontinus* desideratur. Duo autem illa, etsi non conficiunt rem, tamen non prorsus remouentur eo, quod Schoenbornus effecit. Per est enim difficile, de declamationibus e dicendi ratione Gorgiae ita iudicare, ut, si insint schemata ipsi attributa, etiam ab eo profectae illae esse dicantur, quum praeter unum fragmentum paullo maius, nulli eius libri, qui dubitatione careant, exstant. Et enim sola schemata, etiamsi omnia adsint in declamationibus, tamen, quia multis sophistis fuerunt communia, non ita dirimunt quaestionem, ut nullus scrupulus resideat. Nam antiquis iam temporibus orationes principum scriptorum nominibus circumferri solitas esse, evidentissimis testimoniis est comprobatum; nonnullae adeo pravo consilio ita comparatae fuisse videntur, ut ad illorum propriam et peculiarem dicendi rationem accederent. Veluti Deliacam orationem, etsi ementitam Aeschinis dicendi genus, tamen ab eo abiudicandam fuisse, diligenter docet Philostratus *p. 510.*

Et Dionysius de *Lys.* c. 12. p. 477. *πολλάκις ἤδη, inquit, τῶν ἀναφερομένων εἰς Λυσίαν λόγων καὶ πεπιστευμένων ὑπὸ τοῦ πλήθους ὡς εἰσιν ἐν τοῖς πάνυ γνησίοις Λυσίου, τὰ γε ἄλλα οὐκ ἀτόπως ἔχοντας, ὅτι τὴν χάριν οὐ προσβάλλουσι τὴν Λυσιακὴν, οὐδὲ τὴν εὐστομίαν ἔχουσιν ἐκείνης τῆς λέξεως, ὑποπτεύσας τε καὶ βασανίσας, εὖρον οὐκ ὄντας Λυσίου.* Recentiores deinde sophistae primi et secundi p. Ch. n. seculi, et sine dubio posterioris quoque aetatis, antiquorum imaginem imitando saepe expresserunt, tum in dicendi ratione, ut Adrianus sophista, qui, teste Philostrato *vit. Adrian.* p. 590., *τὴν παρασκευὴν τῆς λέξεως ἀπὸ τῶν ἀρχαίων σοφιστῶν περιεβάλλετο*, et Pausanias, qui, ut ait Phil. *vit. Paus.* p. 594., *οὐχ ἀμαρτάνει τοῦ ἀρχαίου, ὡς ὑπάρχει ταῖς μελέταις ξυμβαλεῖν*, tum in declamandi ratione. Huius imitationis unum exemplum supra memoravi; aliud est apud Phil. p. 604. Proclus Naucratis enim quando ad disserendum se conferebat, sese de Hippiae et Gorgiae consuetudine, nulla ante adhibita commentatione, dicere profitebatur; quamquam ille declamationes dudum elaboratas dicebat.

Haec omnia non eo consilio disputavi, ut demonstrarem, declamationes, de quibus quaestio agitur, spurias esse, sed ut planum facerem, etiamsi argumenta, quae rem conficerent, nulla essent, magnam tamen de iis esse dubitationem, nec posse omnes scrupulos Gorgianae dictionis commemoratione evelli penitus. Sed quoniam magna inter utramque declamationem est dissimilitudo, prius agendum est de Palamedis defensione. Et quia Alcidasantis declamatio supra memorata ad eandem Palamedis controversiam pertinet, et vero etiam propter alias causas, quae mox patebunt, ante, de illa quid statuendum sit, paucis declarabo.

Feliciter autem accidit, ut Alcidamantis dicendi genus ab Aristotele ita sit explicatum, ut paene maiorem eius cognitionem et scientiam capere possimus magisque illustratam exemplis, quam ipsius Gorgiani. Quia autem Alcidamas Gorgiae fuit discipulus, colligere licet, dicendi genus, ab eo usurpatum, similitudinem aliquam cum Gorgiano habuisse. Plane id Aristoteles demonstrat, qui *rhet. III, 3. p. 169.* frigidam quammaxime eius dictionem fuisse ostendit; et primum quidem propter inepte composita et nimis poetice facta vocabula, in quam rem exempla affert quattuor haec: μένους μὲν τὴν ψυχὴν πληρομένην, πυρίχρων δὲ τὴν ὄψιν γιγνομένην, et τελεσφόρον ᾧθη τὴν προθυμίαν αὐτῶν γενήσεσθαι (vid. Lobeck. *ad Phryn.* p. 673.), et τελεσφόρον τὴν παιδῶ τῶν λόγων κατέστησεν, et κυανόχρων τὸ τῆς θαλάττης ἔδαφος. Deinde propter γλώττας, quarum exempla habet haec: ἄθυρμα τῆ ποιήσει, et τὴν τῆς φύσεως ἀτασθαλίαν, et ἀκράτω τῆς διανοίας ὀργῆ τεθηγμένον. Tertium Alcidamantis vitium in appositis cernebatur, nempe τὸ ἢ μακροῖς (ἐπιθέτοις) ἢ ἀκαίροις ἢ πυκνοῖς χρῆσθαι. Quae optime illustrantur exemplo eo, quo Aristoteles sententiam suam declarat: ἐν μὲν γὰρ ποιήσει πρέπει γάλα λευκὸν εἰπεῖν· ἐν δὲ λόγῳ, τὰ μὲν ἀπρεπέστερα, τὰ δὲ — ποιεῖ φανερόν, ὅτι ποιήσις ἐστίν. Alcidamas igitur nullum verbum sine ornamento nota dimisisse videtur; etenim, ut ait Aristoteles p. 170., οὐχ ἡδύσματι χρῆται, ἀλλ' ὡς ἐδέσματι τοῖς ἐπιθέτοις, οὕτω πυκνοῖς καὶ μείζουσι καὶ ἐπιδήλοις. Eius vitii duodecim exempla enumerat. Veluti dixit Alcidamas: οὐχ ἰδρωῶτα, ἀλλὰ τὸν ὑγρὸν ἰδρωῶτα· καὶ οὐκ εἰς ἰσθμια, ἀλλ' εἰς τὴν τῶν ἰσθμίων πανήγυριν· καὶ οὐχὶ νόμους, ἀλλὰ τοὺς τῶν πόλεων βασιλεῖς νομίμους· καὶ οὐ

δρόμῳ, ἀλλὰ δρομαία τῇ τῆς ψυχῆς ὀρμῇ· καὶ οὐχὶ μουσεῖον, ἀλλὰ τὸ τῆς φύσεως πα-
ραλαβῶν μουσεῖον· καὶ σκυθρωπὸν τὴν
φροντίδα τῆς ψυχῆς· καὶ οὐ χάριτος, ἀλλὰ
πανδήμου χάριτος δημιουργός· καὶ οἰκο-
νόμος τῆς τῶν ἀκουόντων ἡδονῆς· καὶ οὐ
κλάδοις, ἀλλὰ τοῖς τῆς ὕλης κλάδοις ἀπέ-
κρυψε· καὶ οὐ τὸ σῶμα παρήμπισχεν, ἀλλὰ
τὴν τοῦ σώματος αἰσχύνην· καὶ ἀντίμιμον
τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιθυμίαν· τοῦτο δ' ἅμα, αἰτ
Aristoteles, καὶ διπλοῦν καὶ ἐπίθετον· ὥστε ποίημα
γίνεται· καὶ οὕτως ἔξεδρον τὴν τῆς μοχθηρίας
ὑπερβολήν. Denique frigida erat Alciamantis ora-
tio propter metaphoras, quarum tres affert Aristo-
teles: τὴν φιλοσοφίαν, ἐπιτείχισμα τῶν νόμων·
deinde τὴν Ὀδυσσεΐαν, καλὸν ἀνθρωπίνου βίου
κάτοπτρον· tertia est, cuius tria verba iam supra
attulit, οὐδὲν τοιοῦτον ἄθυρμα τῇ ποιήσει προς-
φέρων. Haec verba, ut quasi praeteriens id moneam,
Paulus Leopardus emendat. II, 6. ita mutavit: καὶ οὐ-
τιδανὸν καὶ ἄθυρμα ποιήσει προσφέρων i. e. et ni-
hili hominem afferens, ut reprehendat Aristote-
les Alciamantem, in oratione Homericis vocibus utentem,
quemadmodum quidem Buhl. ad h. l. refert. At Leo-
pardi ista aperte falsa sunt; de mea autem sententia
οὐδὲν τοιοῦτον ἄθυρμα τῇ ποιήσει προσφέρων, quae
Alciamantis sunt sine dubio, e museo petita sunt;
agit enim Alciamas de Homeri poesi a fucato
nitore aliena. Ex his omnibus Dionysii de Isaeo
c. 19. p. 625. de Alciamante iudicium facile intelli-
gitur: Ἀλκιδάμαντα, τὸν ἀκουστὴν Γοργίου, παχύτε-
ρον ὄντα τὴν λέξιν καὶ κοινότερον (ὀρῶν)
nam παχύτερον illud ad ineptam inutilium appositorum
coacervationem spectat a Gorgia alienam, qui etsi non
abstinuit ab epithetorum usu, tamen quum acutum ha-

beret ingenium, rationem in delectu habuit neque tantopere lapsus est, ut prorsus inepta colligaret. Aliam autem Alcidamantis cum Gorgia similitudinem, etsi non explicatam ab Aristotele, videor mihi tamen posse demonstrare. Nam *rhet. II. c. 23. p. 145.* paullo maius fragmentum affert: *καὶ ὡς Ἀλκιδάμας, Ὅτι πάντες τοὺς σοφοὺς τιμῶσι. Πάριοι γοῦν Ἀρχίλοχον, καίπερ βλάσφημον ὄντα, τετιμήκασι· καὶ Χῖοι Ὅμηρον, οὐκ ὄντα πολίτην· καὶ Μιτυληναῖοι Σαπφω, καίπερ οὔσαν γυναικα· καὶ Λακεδαιμόνιοι Χίλωνα τῶν γερόνων ἐποίησαν, ἥμιστα φιλολόγοι ὄντες· καὶ Ἰταλιῶται Πυθαγόραν, καὶ Λαμψακηνοὶ Ἀναξαγόραν, ξένον ὄντα, ἔθαψαν, καὶ τιμῶσι ἔτι καὶ νῦν· καὶ Ἀθηναῖοι, τοῖς Σόλωνος χρησάμενοι νόμοις, εὐδαιμόνησαν· καὶ Λακεδαιμόνιοι τοῖς Λυκούργου· καὶ Θήβησιν ἕμα οἱ προστάται φιλόσοφοι ἐγένοντο, καὶ εὐδαιμόνησεν ἡ πόλις.* Magna in his est cum Gorgiano fragmento similitudo in multarum enunciationum uno ambitu comprehensarum coacervatione. Orationem denique verborum circumscriptionibus inclusam fuisse Demetrius *de elocut. §. 12.* docet.

Harum proprietatum, quas hactenus exposuimus, vestigium nullum in Palamedis accusatione deprehenditur, sed diversum prorsus est dicendi genus. Immo vero etiam ab antithetis, paris et paromoeis multo magis abstinet Alcidamas iste, quam auctor Palamedeae defensionis; at vix tamen eum fefellerit opinio, qui Alcidamantem ab istis quoque ornamentis haud alienum fuisse affirmet.

Age vero, ut illustremus sententiam nostram, nonnulla ex declamatione depromamus, quae si ab Alcidamante profecta essent, necessario, illis ἀθύρμασι τῆς λέξεως, ut ipsius vocabulo utar, vel illis ἡδύσμασιν, ut cum Aristotele loquar, distincta essent. Nam quum accusationis auctor *p. 668, 3. Bkk. (p. 184. Rsk.)*

dicat: λέγουσι τὴν αὐτῶν δόξαν ἕκαστος, num arbitremur, Alcidamantem tam ieiunum et tenuem futurum fuisse, ut δόξαν simpliciter diceret, scilicet immemor, δόξαν esse animi? Deinde εἰς κρίσιν καταστήσαι, p. 668, 14., vix sine legum aut iudiciorum significatione verus et germanus Alcidamas praetermisisset. Quí autem campus latius patebat, in quo melius se iactare potuisset Alcidamantis oratio, quam hic: οὐδεμία πώποτ' ἔχθρα οὐδ' ἔρις ἐγένετο περὶ οὐδενὸς πράγματος, καὶ μὴν οὐδ' ἐν παλαίστρᾳ οὐδ' ἐν συμποσίῳ, ἐνθα φιλεῖ ἔριδας πλείστας καὶ λοιδορίας γενέσθαι. Quid haec exilitas ad Gorgiae illum splendorem: οὐκ ἄπειροι οὔτε ἐμφύτου Ἄρεος οὔτε νομίμων Ἐρώτων οὔτε ἐνοπλίου Ἐριδος οὔτε φιλοκάλου Εἰρήνης.

Itaque Alcidamantis non esse declamationem istam, certum est et a dubitatione vacuum; sed longius progredi licebit, et explicare, cui tempori ea sit fere assignanda. Declamator enim, qui Palamedis personam sustinet, ut a Palamedis patre bellum Troianum originem habere exponat, longa oratione sibi utendum esse praefatus, narrationem exorditur, ab Auges et Telegphi Naupliique memoria repetitam. Auges autem et Nauplii memoriam perhibent etiam Apollodorus *bibl. II, 7, 4. p. 154. ed. Heyn. (Gotting. 1782.)* et Diodorus *Sic. lib. IV. c. 33. (I. p. 278. 279. Wess.)*. Et cum Apollodoro quidem declamator exiguam similitudinem habet. Apollodorus enim primum oraculum, quod Aleo, Auges patri, datum fuisse contendit declamator, prorsus omittit; nam, Hercules, ait, quum Tegeam praeteriret, Augem, Alei filiam, quum non cognovisset, violavit; ea puerum peperit, et in Minervae fano exposuit; pestilentia hanc ob causam in regionem immissa, Aleus filiae peccatum cognovit. Fi-

lius in monte Parthenio expositus, a cerva nutritur; post a pastoribus inventus, Telephus appellatus est. Augen filiam Aleus Nauplio, Neptuni filio, vendendam dedit; is autem Teuthranti Teuthrae regi vendidit, qui uxorem eam duxit. At inter Diodori et declamatoris narrationem tanta est similitudo, ut totidem paene enunciationibus apud Diodorum atque apud declamatorem expositio sit absoluta ab Herculis quidem ad Aleum adventu usque ad Teuthrantis Augesque matrimonium. Immo vero in ipsa exponendi ratione singulisque adeo verbis mira est similitudo. Nam ut declamator p. 670, 14.: *αὐτὸν ξενίζει ὁ Ἄλεως*, ita Diodorus: *καταλύσας παρὰ Ἄλέω*. declam. *ibid.* 17. 18.: *δίδωσιν αὐτῷ (τῷ Ναυπλίῳ) τὴν παῖδα καταποντίσαι*. Diod.: *ταύτην παρέδωκε Ναυπλίῳ καὶ προσέταξε καταποντίσαι*. declam. 18. 19.: *ὁ δὲ παραλαβὼν ἤγεν αὐτὴν καὶ ὡς γίνονται ἐν τῷ Παρθενίῳ ὄρει* —. Diod.: *Ἀύγη δὲ ἀγομένη εἰς Ναυπλίαν καὶ γενομένη κατὰ τὸ Παρθένιον ὄρος* —. declam. 20. 21.: *ἀπέδοτο (Ναύπλιος) αὐτὴν καὶ τὸ παιδίον εἰς Μυσίαν Τεύθραντι τῷ βασιλεῖ*. Diod.: *ἀπέδοντο — τὴν Αὐγὴν τῷ βασιλεῖ τῆς Μυσίας Τεύθραντι*.

Apollodori autem narratio antiquioribus testimoniis atque Diodori niti, et ex ipsis veteribus scriptoribus hausta esse videtur, nam nonnulla in ea insunt, quae antiquum sermonem et poetae rationem produnt, veluti *τὰς τῆς θυματρὸς ὠδῖνας εὔρε*, poetica et audaci metaphora pro *βρέφος*; fortasse huc pertinet etiam *ἀρτιτόκος*. Deinde *Τευθρασίας δυνάστη* dicit, veterem retinens sermonem, nam *Τευθρασία*, ut Pausan. *Attic.* I, 4, 6. tradit, antiquitus Pergamus vocabatur, nuncupata illo nomine, ut idem *Attic.* I, 11, 2. auctor est, ad Pergami usque tempora, qui ex Epiro in Mysiam se contulit. Quare Philostratus in epigrammate de Tele-

pho p. 950. ed. Olear., veterem sermonis colorem ementitus, dicit:

Οὗτος ὁ Τεύθραντας πρόμος ἄσχετος —.

Pausanias deinde *Arcad. lib. VIII*, 4, 5. in eadem narratione dicit *Τεύθραντα δυνάστην ἄνδρα*. Diodori contra dicendi ratio nullam habet antiquitatis notam. Neque etiam narrationis fides ab testimoniorum antiquitate magis commendatur, quam a dicendi genere; nam Pausanias, etsi antiquas de Auge et Telepho narrationes tres commemorat, unam Hecataei *Arcad. VIII*, 4, 6. et duas Tegeatarum, quarum altera cum Apollodori expositione congruit, (*Arcad. VIII*, 48, 5. 54, 5. et 47, 3.), tamen in nulla prorsus cum Diodoro consentit. Iam vero Diodorum non derivasse sua ab auctore accusationis tum sua sponte apparet, tum statim magis etiam patebit. Non licet igitur dubitare, post Diodori aetatem Palamedis accusationem esse compositam.

At in tanta inter Diodorum et declamatorem similitudine sunt tamen nonnulla, in quibus a se discrepant atque dissident. Nam declamator dicit, propter oraculum, Aleo datum, Augen Minervae sacerdotem factam, et in ipso fano ab Hercule vitiatam esse; deinde Nauplium piscatorem facit et pauperem hominem; denique, id quod est gravissimum, Telephum non narrat a cerva nutritum esse in monte Parthenio, sed natum ibi et una cum Auge a Nauplio in Mysiam deductum, quum Diodorus a pastoribus eum inventum esse et Corytho regi traditum scribat; unde, ut hoc quasi praeteriens addam, nomen *Κορυθαῖς* explicandum est, quo tribum apud Tegeatas appellatam esse Pausanias *Arcad. VIII*, 45, 1. auctor est. Ista autem omnia una ratione facillime explicantur. Continent enim ea artificium sophisticum vel rhetoricum, quod per totam hanc declamatoris narrationem licet animadvertere.

Etenim, quum Nauplium et Palamedem auctores belli Troiani prodere vellet, id efficere non poterat narratione ista, nisi valde immutata et corrupta, accoinmodataque ad excitandos contra Nauplium auditorum animos et inflammandos; quod quidem artificium ex quo fonte sit ducendum, infra patebit luculentissime. Et Cicero etiam *Brut. c. 11. §. 42. concessum est, inquit, rhetoribus ementiri in historiis, ut aliquid dicere possint argutius.* Eo igitur consilio ductus primum declamator Nauplium non nominat Neptuni filium, sed piscatorem pessimaeque indolis hominem: credo, ut Demosthenem imiletur, qui Aeschinem *τριταγωνιστήν* et *ιαμβοφάγον* appellavit. Deinde Augem Minervae sacerdotem fuisse dicit, ut Nauplius, quum tamen non interfecerit eam, magis culpandus videatur, utpote, qui non modo domini iussis obtemperarit, sed ne Deorum quidem iram veritus sit. Declamatorem igitur aut deteriorem etiam auctorem schol. *ad Callimach.* apud *Upton. ad Dionys. de comp. verb. p. 429. Schaeff.* sequutus est, Augem, Minervae sacerdotem, in monte Parthenio ab Hercule vitiatam esse tradens. Denique Telephus e declamatoris narratione infans in Asiam pervenit, scilicet alioqui non potuisset Teuthras Priamo eum paullisper (*εἰς τὸ ὀλίγον*) educandum dare; non potuisset Alexander ad stirpem eius investigandam in Graeciam contendere; non potuisset denique Helenam pulchritudine sua et persuadendi facultate ad fugam commovere.

Iam vero quid hac tota narratione excogitari potest ineptius? Quid enim? Nulla alia de caussa belli auctor censendus est Nauplius, quam quia Telephus apud Priamum genus suum ignorabat, oblitus, opinor, matris, a Teuthrante in matrimonium ductae, et quia Alexander tum propter illam caussam tum propter alias et graviores quidem in Graeciam profectus est. Deinde

quod Nauplius Graecos quam posset plurimos perdidisse traditur p. 670, 4. οὗτος πλείστους τῶν Ἑλλήνων ἠφάνισε — κακά τε πλεῖστα τοὺς ναυτίλους εἴργασται, id mirum esset si in Alcidamantis unquam mentem venisset. Nam ducendum sine dubio illud est ex eo, quod, uti memoriae proditum est, Nauplius ad filii mortem ulciscendam Argivos, quum ad saxa Capharea appropinquarent, facibus ardentibus ita fefellit, ut ad saxa illiderentur; eos autem, qui ad littus pervenerant, interfecit. Exstant eam in rem Euripidis versus *Helen.* 1126 sqq.; commemorant eam praeterea Philostratus *heroic.* X, 11., Dictys Cretens. *lib. VI*, 1., et Hygin. *fab. CXVI.* p. 103. 104. ed. Scheff. Apollodorus quoque *I*, 1, 4. p. 87. eam significare videtur: *Ναύπλιος μακρόβιος γενόμενος πλέων τὴν θάλασσαν τοῖς ἐμπίπτουσιν ἐπὶ θανάτῳ ἐδυσφόρει*, quorum verborum emendandorum periculum fecit Obrecht. *ad Dict. Cret. l. l.* Deinde quod de Cinyra declamator dicit, aut ab ipso fictum aut recentis certe originis est; nam Cinyrae mentionem Suidas *s. v. καταγηράσαις t. II.* p. 252. *Kust.* facit, appellatque Cypriorum regem opulentissimum.

Sed operae non est pretium, omnes exilis ingenii ineptias persequi. Tantum quidem confido equidem constare, ab Alcidamante non esse profectam illam Palamedis accusationem. Extortum est hac ratione de manibus eorum, qui defensionem Palamedis Gorgiae tribuant, unum argumentum, quod etiam a Schoenbornio p. 12. adhibitum esse video; etenim praeterquam quod certum de accusatione iudicium constitutum est, debilitata est etiam paullum defensionis auctoritas.

In hac autem defensione primum quidem Gorgiae dicendi ratio praeter schemata minime deprehenditur; nam quum splendor requiratur et gravitas in

oratione ea, quam Gorgiae tribuere liceat, et vero etiam poetica ratio, tum in verborum immutationibus, tum in acuta compositionis insolentia, tum in epithetorum ornamentis, omnino denique genus dicendi fragmento orationis funebris simile; — proprietatum illarum omnium aut nulla aut perexigua vestigia in declamatione exstant. Et de poeticis quidem verbis ipse annotavit Schoenbornus p. 32., magnopere ille reprehendendus, quod parvi id fecit; ita enim ista consuetudo, ut supra demonstravi, coniuncta fuit cum ipsa Gorgiae natura, ut avelli ab eius oratione non posset ullo modo. Sed Schoenbornus non perspexerat, quo vinculo Gorgiae vitia coniuncta essent et e quo fonte ducenda omnia; quare facile sibi persuasit, alterum sine altero posse stare. Quod autem p. 690, 41. legimus, ἄθεον, ἄδικον, ἄνομον νόμον, id alienum est ab illo genere nec Gorgiae tribuendum tanquam proprium. Splendor vero et gravitas dicendique elegantia prorsus deest, nam tenue est dicendi genus alteriusque declamationis simillimum, aequo longo intervallo a Demosthenis vi quam a Gorgiae praeter schemata ornatu distans. Unum denique inprimis magni est momenti. Nam Gorgiae oratio, ut ostendimus supra, verborum circumscriptionibus contenta, ab incisus et membris erat aliena. At Palamedes incisorum aculeis saepissime utitur et spicula, ut cum Reiskio loquar, intorquet.

Sed videndum nunc est de genere, ad quod utraque declamatio pertineat. Mirabiliter de hoc loco Schoenbornus p. 31. disputat, diligens ceteroqui et sinceri iudicii vir. Nam ab Helenae laudatione defensionem Palamedis distinguens, hanc, ait, eius generis orationem esse, quod ἐπιδεικτικὸν vocarunt, affirmaverim. Omnia enim dilucide sunt disposita, quaeque sunt vera, et sermo plerumque est facillimus et perpolitus; tota causa est gravis atque digna. At lau-

datio Helenae ad epidicticum genus pertinet, cui laudatio subiecta est et vituperatio. Rectius Reiskius *l. l. meretur*, ait, *hoc opusculum, ut in archetypis eloquentiae Graecae forensis habeatur*. Nam pertinet Palamedis defensio ad iudiciale potius genus, quia ad iudiciorum imitationem est facta et expressa, longe abhorrens ab eo genere, quod demonstrativum sive ἐπιδεικτικὸν appellatur; vocanda est autem sophistica oratio vel declamatio.

E Gorgiae vero aetate et quae proxime eum sequuta est, non exstat ullius exempli memoria, quod Palamedis defensionis simile sit. Ne quid autem praetermisisse videar, nonnulla, quae alicui minus perito scrupulum iniicere possint, explicabo. Nam Hippiae apud Platonem *Hipp. mai. p. 285. A. B. Τρωϊκὸς λόγος* memoratur; at erat ille λόγος, ut Philostr. *Hipp. p. 495.* dicit, dialogus, in quo, Troia diruta, Nestor Neoptolemum docuit, quae iuvenem decerent. Polycrates deinde, Quintiliano quidem auctore *II, 17, 4. (cf. III, 1, 11.)*, dicitur composuisse orationem, quae est habita contra Socratem; Perizonius autem (*ad Aelian. V. H. XI, 10. p. 701. ed. A. Gron.*) eam ingenii ostentandi causa esse scriptam contendit. At, etsi non dicta ea est in iudicio, quamquam paullo aliter de ea statuendum est, quam a Perizonio est factum, minus tamen erraret, si quis Socratis defensionem, a Platone compositam, cum Palamedis defensione contenderet, quam si quis vituperationem, a Polycrate scriptam. Aristoteles denique, qui in rhetorica diligentissime omnia, quae ante a dicendi doctoribus de arte tradita aut usu recepta fuerant, collegit et ne inanimatarum quidem rerum laudationes praetermisit et animalium, ut muris et canis (*rhet. II, 24. p. 153.*), talis orationis exemplum plane omisit.

Ita quum illustrata res sit exemplis, licet veterum testimoniis eam confirmare. Nam Philostratus *prooem.* p. 481., antiquam sophisticam artem a secunda discernens et suis utramque notis describens, ἡ μετ' ἐκείνην, inquit, ἦν οὐχὶ νέαν, ἀρχαία γὰρ, δευτέραν δὲ μᾶλλον προσρητέον, τοὺς πένητας ὑπετυπώσατο καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς ἀριστεὰς καὶ τοὺς τυράννους καὶ τὰς ἐς ὄνομα ὑποθέσεις, ἐφ' ἃς ἡ ἱστορία ἄγει. ἤρξε δὲ τῆς μὲν ἀρχαιοτέρας Γοργίας ὁ Α. ἐν Θετταλοῖς, τῆς δὲ δευτέρας Αἰσχίνης ὁ Ἀτρομήτου, τῶν μὲν Ἀθήνησιν πολιτικῶν ἐκπεσῶν, Καρία δὲ ἐνομιλήσας καὶ Ρόδῳ. καὶ μετεχειρίζοντο τὰς ὑποθέσεις κατὰ τὴν τέχνην οἱ μὲν ἀπὸ Αἰσχίνου, οἱ δὲ ἀπὸ Γοργίου κατὰ τὸ δόξαν. Et Olearius quidem in hoc loco Philostratum eo nomine reprehendit, quod sophistis posterioribus tribuat, quae antiquissimis quoque convenient, laudationem Helenae, ab Isocrate compositam, tanquam ὑπόθεσιν ex historiis petitam, exemplum afferens. At hanc laudationem ad antiquam illam sophisticam esse referendam, quae, ut ait Philostr., διελέγετο ἡρώων τε πέρι καὶ θεῶν, apparet. Etenim Plat. *conviv.* p. 177. B. εἰ δὲ βούλει, inquit, αὖ σκέψασθαι τοὺς χρηστοὺς σοφιστὰς, Ἡρακλέους μὲν καὶ ἄλλων ἐπαίνους καταλογάδην συγγράφειν, ὥσπερ ἔ βέλτιστος Πρόδικος. Ὑποθέσεις autem, quas Olearius propter illam ipsam suam sententiam ab Philostrato alia notione, quam ab aliis scriptoribus usurpatas hic esse dicit, etiam hoc loco controversias significant, ad fori iudiciorumque similitudinem institutas. An ipse Aeschines tales controversias ex historiis petitas tractarit, a Philostrato non est traditum; post eum a secundae aetatis sophistis id genus esse usurpatum, certissimum est. Confirmatur autem Philostrati expositio Quinctiliani testimonio, qui *lib. II, 4, 42. fictas,*

inquit, *ad imitationem fori consiliorumque materias apud Graecos dicere circa Demetrium Phalerea institutum fere constat. An ab ipso id genus exercitationis sit inventum, ut alio quoque libro sum confessus, parum comperi: sed ne ù quidem qui fortissime affirmant, ullo satis idoneo auctore utuntur. Quae hic a Quinctiliano, cui Vossius *institt. rhet.* I, 1. §. 2. p. 2. et Ruhnkenius *hist. crit. oratt. Gr. in Reisk. oratt. VIII.* p. 126. assentiuntur, memorata est controversiarum species, ea, quoniam non habet certarum personarum et nominum interpositionem, paullum ab ea, de qua agit Philostratus, diversa est; at utraque ad unum genus pertinet, cuius multae declamationes etiamnum e veterum monumentis erui possunt; nam plurimarum memoriam Philostratus aliique usurparunt; cf. Suetonius *de clar. rhet. c. 1.* Magnam autem illud genus varietatis habebat suavitatem, tum quia in tria caussarum genera, iudiciale, deliberativum et demonstrativum cadebat, tum quia ex historiis, mythologia poetarumque fabulis, aut vero etiam e sola fori consuetudine repeti poterat. Recte iam possunt Quinctiliani III, 8, 52. verba intelligi haec: *persona aliquando etiam in controversias ducitur, quae, ex historiis compositae, certis agentium nominibus continentur. Neque enim ignoro, plerumque exercitationis gratia poni et poeticas et historicas, ut Priami verba apud Achillem, aut Syllae dictaturam deponentis in concione. Deinde *ibid.* §. 55. solent in scholis fingi materiae ad deliberandum similiores controversiis et ex utroque genere commixtae: ut cum apud C. Caesarem consultatio de Theodoti poena ponitur. In prioribus istis non est praetereundum illud non ignoro, quod hanc quidem exercitationis rationem minus frequentatam fuisse docet, quam alteram ex solo foro petitam, quippe cuius uberius ad fori praeparatio-**

nem erat utilitas. Praeterea inde apparet, in scholae umbra plerumque illas controversias latuisse. Quae una res, etiamsi nulla alia essent argumenta, caussa idonea posset existimari, cur Gorgiae Palamedea declamatio abiudicaretur; nam si a Gorgia in scholae umbra exercitationis gratia ad imitandum proposita esset, vix ad nostram memoriam perdurasset. Sed constat nunc iam, ut arbitror, a Gorgia id genus non esse inventum; etenim qua tandem ratione factum esset, ut eius inventionis memoria penitus intercideret, et secundae sophisticae artis aetati attribueretur? Facile iam est iudicium de Antisthenis quoque duabus declamationibus, quae in eodem prorsus genere versantur; sunt enim illae etiam propter alias causas, quas nunc nihil attinet recensere, Antistheni abiudicandae. Quod autem Diogenes L. auctoritate, qui VI, 3. p. 323. φέρονται, ait, Ἀντισθένους συγγράμματα, τόμοι δέκα. πρῶτος ἐν ᾧ περὶ λέξεως, ἢ περὶ χαρακτήρων· Αἴας ἢ Αἴαντος λόγος· Ὀδυσσεὺς ἢ περὶ Ὀδυσσεύως, firmari eas putant, id, quoniam non est, quod ante Diogenis tempora eas esse compositas negemus, facile eluditur; in critica autem Diogenis diligentia vix idoneum illi habeant praesidium. Sed licet adeo dubitare, istas declamationes significarit Diogenes, an obversati potius sint eius animo Homericæ dialogi, ab Antisthene compositi. Sed de ea quaestione copiosior esset disputatio, quam quae hoc loco commode posset absolvi.

Iam quod Philostratus *l. supr. l. κατὰ τὴν τέχνην* controversias a secundae aetatis sophistis tractatas esse dicit, etiam hac nota discrimen inter antiquos et recentiores sophistas describens, id ad aliam quaestionem nos perducit gravissimam et cum nostra accurate coniunctam. Reiskius enim *l. l.* narrat, se, *quum tironibus suis opusculum interpretaretur et vernacule reddendum*

proponeret, commendare cum vellet, id dialectices atque rhetorices Graecae catechismum appellasse; praeclare sane ille statuens, quamquam, quod ad Gorgiae laudem ei videbatur uberrimum, id ad recentem declamationis originem eum ducere poterat.

Rhetorica enim ars, ut reliquae artes omnes, a parvis primordiis profecta, temporum vicissitudine et varietate, si qua alia, immutata est quammaxime, ita ut tres eius aetates praecipuas liceat constituere. Et veterrima quidem rhetorica in Sicilia sublatis tyrannis orta, per Coracem et Tisiam Gorgiae tradita est, qui ita eam auxit, ut, sicuti iam exposuimus, eius inventor merito duceretur. Sed eius disciplina intra angustos terminos continebatur, nam quum singularum rerum laudationes et vituperationes conscriberet, et universe de multis rebus dissereret, orationes discipulis proponebat ad imitandum, et nonnulla de ornatu oratorio praecepta tradebat. Etsi igitur nonnulla a Corace, Tisia et Gorgia de arte scripta sunt, nulla tamen fuit ars, sed praecepta singula in unum locum coacervata, nullo autem inter se vinculo coniuncta. Quare Aristoteles *soph. elench. II, 9. p. 465.* de dialecticis, et rhetoribus e Gorgiae disciplina profectis, *λόγους*, ait, *οἱ μὲν ζητορικοὺς, οἱ δὲ ἐρωτηματικοὺς ἐδίδουσαν ἐκμανθάνειν, εἰς οὓς πλειστάκις ἐμπίπτειν ᾤθησαν ἑκάτεροι τοὺς ἀλλήλων λόγους· διόπερ, ταχεῖα μὲν, ἄτεχνος δ' ἦν ἡ διδασκαλία τοῖς μανθάνουσι παρ' αὐτῶν· οὐ γὰρ τέχνην, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῆς τέχνης διδόντες, παιδεύειν ὑπελάμβανον. ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐπιστήμην φάσκων παραδώσειν ἐπὶ τῷ μηδὲν ποιεῖν τοὺς πόδας· εἶτα σκυτοτομεῖν μὲν μὴ διδάξειε, μὴ δ' ὄθεν δυνήσεται πορίζεσθαι τὰ τοιαῦτα, δοίη δὲ πολλὰ γένη παντοδαπῶν ὑποδημάτων· οὐτοσὶ γὰρ βεβοήθηκε μὲν πρὸς τὴν χρείαν, τέχνην δὲ οὐ παρέδωκεν.* *Artem primus scri-*

psit Aristoteles, nam de Isocrate in hoc genere certi quicquam non licet affirmare. Aristoteles enim non modo singula praecepta aliorum scriptorum perspicue conscripsit, et enodata diligenter exposuit, sed explicavit id quoque, quod in superioribus desideraverat: ὅθεν δυνήσεται πορίζεσθαι τὰ τοιαῦτα. Ars enim non est praeceptorum ab experientia ductorum coacervatio et exemplorum propositio, sed, ut ait Aristoteles *metaph. I, 1.*, ὅταν ἐκ πολλῶν τῆς ἐμπειρίας ἐννοημάτων καθόλου μία γένηται τῶν ὁμοίων κατάληψις. Aristotelem sequutus est Theophrastus, et alii, qui, ut Cic. *de invent. II, 2, 7.* dicit, *quamquam in maximis philosophiae partibus operae plurimum consumpserunt, sicut et ipse, cuius instituta sequebantur, fecerat,* tamen multum ad dicendum opitulati sunt. Alia quasi rhetorum familia ab Isocrate profecta est, quae omnis, ut Cicero ait *l. l. c. 3. §. 8.*, *in dicendi erat studio atque praeceptione occupata.* Ex utraque familia postea novum genus conflatum est, quo tertiam aetatem oratoriae artis contineri statuimus.

Magna autem fuit tertiae huius et secundae aetatis differentia. Nam Aristoteles, quum, ut diximus, philosophica ratione in tradendis rhetoricis praeceptis et exponendis uteretur, ab recentiorum institutione, quorum imaginem Quinctilianus plerumque rhetorica sua expressit, eo differt, quod ipse praecepta dabat, quemadmodum oratores fierent, illi, quemadmodum orationes. Gorgias autem exemplis propositis declarabat, quomodo singulae res oratione essent persequendae. Aristoteles igitur, cuius ipsius ingenium erat acerrimum, adiuvabat, ingenia acumen acuebat et facultatem dicendi, copiamque augebat; nam, ut planius dicam, indicabat sedes, unde argumenta petenda essent, quid oratori propositum, quid efficiendum esset quibus potissimum modis, quid

denique in unaquaque orationis parte potissimum esset spectandum. Aliter prorsus posteriores dicendi doctores, qui, etsi non prorsus omittebant locos, praecipuum tamen censebant demonstrare, ubi quodque artificium esset usurpandum, ita ut praeceptis, quae de singulis caussis plerumque erant ducta atque ad eas accommodata, exempla et quasi fundamenta ipsarum orationum traderent. Quam rationem non prorsus inepte Tzetzes *chil. VI. v. 804 sqq. p. 229. Kiessl.*, de Hermogenis arte agens, ita describit:

ποῦ μὲν οὐ χρὴ καταχρησθαι συνόλωσ προοιμίοις,
 ὅπου δὲ χρὴ, ὁποῖόν τε καὶ πῶς καὶ μέχρι πόσου,
 καὶ ποῦ δὲ ἀγωνίζεσθαι, ποῦ δὲ ἀγῶν οὐ πίπτει,
 καὶ ποῦ χρεῶν ἐπιλογον, ποῦ δ' οὐ χρεῶν τιθέναι,
 καὶ πάντα πῶς καὶ πότε δεῖ καὶ μέχρι τίνος
 γράφειν.

Recentis autem istius rationis auctorem Hermagoram fuisse arbitror; is enim, ut Quinct. *III, 1, 16.* dicit, *fecit velut propriam viam, quam plurimi sunt secuti*; in quorum numero Quinctilianum plerumque esse, liber ipsius evidentissime docet. Ad quam de Hermagora sententiam confirmandam facit, quod apud Quinct. *III, 11, 13.* legimus: *An factum sit? Quid factum sit? An recte factum sit? Has Hermagoras et Apollodorus et alii plurimi scriptores proprie quaestiones vocant.* Gravissima et quae paene conficiunt rem, Ciceronis sunt verba haec (*Brut. c. 76. §. 263*): *haec inops, sed ad inveniendum expedita Hermagorae disciplina. Ea dat rationes certas et praecepta dicendi: quae si minorem habent apparatus, — sunt enim exilia, — tamen habent ordinem et quasdam errare in dicendo non patientes vias.*

Non est autem mirum, rhetoricae artis eam fuisse sortem; nam quum praeclarissima illa ingenia, quae Graeciam illustrarunt splendidissime, cessassent, recentiorum ingeniorum infirmitas et debilitas ad illorum confugit exempla; praeclare illi de se agi rati, si antiquorum similitudinem aliquam atque imaginem exprimerent: existimantes fortasse, hac via se in eiusdem laudis communionem posse pervenire.

Ex rhetorico eius generis praecepto, recenti, a Gorgiae temporibus alienissimo, ratione ea, quam Philostratus verbis *κατὰ τὴν τέχνην* significat, facta est Palamedis defensio. Primum enim duas orationis partes facit Palamedes: *non potui, non volui*; ipsis verbis suis praeceptorum necessitatem prodens, p. 685, 17.: *διὰ δισσῶν ὑμῖν ἐπιδείξω τρόπων. οὔτε γὰρ βουλήθεις ἐδυνάμην ἂν οὔτε δυνάμενος ἐβουλήθην ἔργοις ἐπιχειρεῖν τοιούτοις. Ἐπὶ τοῦτον δὲ τὸν λόγον εἶμι πρῶτον, ὡς ἀδύνατός εἶμι τοῦτο πράττειν.* Deinde p. 686, 29.: *Σκέψασθε κοινῇ καὶ τόδε. τίνας ἔνεκα προσῆκε βουλήθῆναι ταῦτα πράττειν, εἰ μάλιστα πάντων ἐδυνάμην;* Id quam vim habeat, e Quintiliano potest demonstrari, qui *VII, 2, 27. is ordo est, inquit, ut facere voluerit, potuerit, fecerit;* atque §. 45. *hic sequens locus, an potuerit, talis est, ut si fieri non potuit, sublata lis sit: si potuit, sequatur quaestio, an fecerit?* Deinde *Quinct. l. l. §. 44. tradit haec: excussa prima parte, an voluerit? sequitur, an potuerit? Hic tractatur locus, tempus, ut furtum in loco clauso vel recluso, frequente vel solo, tempore vel diurno, cum testes plures, vel nocturno, cum maior difficultas. Inspiciuntur utique difficultates et occasiones, quae sunt plurimae, ideoque exemplis non egent. Cum iis comparanda sunt Palamedis haec p. 686, 7.: πότῃρα ἐκό-*

μισαν (τὰ χρήματα) ἡμέρας ἢ νυκτός; νυκτός; ἀλλὰ πολλαὶ καὶ πυκναὶ φυλακαὶ, δι' ὧν οὐκ ἔστι λαθεῖν. ἀλλὰ ἡμέρας; ἀλλά γε τὸ φῶς πολεμῆ τοῖς τοιούτοις. Deinde p. 686, 22.: πῶς ἂν οὖν εἰσῆγαγον (τοὺς πολεμίους); πότερα διὰ πυλῶν; — ἀλλ' ὑπὲρ τειχέων διὰ κλίμακος; — ἀλλὰ διαλῶν τοῦ τειχους; Artissime huc referuntur etiam haec Quinctiliani V, 10, 32. (cf. VII, 2, 54.): *in omnibus, quae fiunt, quaeritur aut Quare? aut Ubi? aut Quando? aut Quomodo? aut Per quae? facta sunt. Accommodatissima denique nec ullo modo praetermittenda sunt haec Quinct. V, 7, 37.: Pecuniam dedisti: quis numeravit? ubi? unde? Venenum arguis: ubi emi? a quo? quanti? per quem dedi? quo conscio? Quae fere omnia pro Cluentio Cicero in crimine veneficii excutit. Postremis quidem hisce verbis egregie firmantur ea, quae supra de recentis rhetoricae origine dixi. Cum illis autem contendenda sunt haec Palamedea p. 685, 26.: καὶ δὴ τοίνυν σύνειμι καὶ σύνεστι κάκεινος ἐμοὶ κάκεινῳ ἐγὼ· τίνα τρόπον; τί νι τίς ὧν; — πᾶς ἀκούων καὶ λέγων; πότερα μόνος μόνῳ; — ἀλλὰ μεθ' ἐρμηνέως; deinde p. 686, 2.: χρήμασι τὴν πίστιν ἐποιούμεθα, ἐκεῖνος μὲν διδοὺς, ἐγὼ δὲ λαμβάνων. πότερον οὖν ὀλίγοις; — ἀλλὰ πολλά; τίς οὖν ἦν ἡ κομιδὴ; tum p. 686, 11.: λαβὼν δὲ δὴ πῶς ἂν ἔκρυψα καὶ τοὺς ἔνδον καὶ τοὺς ἔξω; ποῦ δ' ἂν ἔθῃκα; πῶς δ' ἂν ἐφύλαξα; denique *ibid.* l. 17.: αὐτὸς ἐπραττον ἢ μεθ' ἑτέρων. ἀλλ' οὐχ ἑνὸς ἢ πρᾶξις. ἀλλὰ μεθ' ἑτέρων; τίνων; — πότερον ἐλευθέρων ἢ δούλων; — τίς οὖν ὑμῶν ξύνοιδε; Iam explicatur facillime, cur Palamedes p. 689, 18. dicat: ἀντικατηγορῆσαι δέ σου πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ παλαιὰ καὶ νέα πρᾶσσοντος δυνάμενος οὐ βούλομαι. Similiter enim apud Quinct. VII, 2, 34. legimus: (accusator) praeparabit*

actione prima iudicium animos, ut noluisse potius obiiicere, quam non potuisse credatur. Explicatur denique, quod p. 690, 17. dicit ille: οἶκτος μὲν οὖν καὶ λιταὶ καὶ φίλων παραίτησις ἐν ὄχλῳ μὲν οὔσης τῆς κρίσεως, χρήσιμα· παρὰ δ' ὑμῖν, τοῖς πρώτοις οὔσι —; et in fine: — παύομαι· τὸ γὰρ ὑπομῆσαι τὰ διὰ μακρῶν εἰρημένα συντόμως πρὸς μὲν φαύλους δικαστὰς — ἔχει λόγον. Nempe declarare vult doctissimus Palamedes, se rhetoricam artem probe callere; etenim in scholis, ut hinc colligere licet, fere hoc praeceptum dabatur: in epilogo, quando ad principem dicitur, de ipsius sapientia licet agere, ad benevolentiam eius comparandam.

Idem prorsus in Herodis Attici, quem altero p. Chr. n. seculo floruisse constat, declamationem *περὶ πολιτείας* cadit. Pertinet ea ad deliberativum genus, nam Thebani eâ finguntur excitari ad societatem cum Lacedaemoniis contra Archelaum regem iungendam. Quum autem, auctore Quintiliano III, 8, 21., in scholis multi partes suadendi putarent *honestum, utile, necessarium*, unâ tamen parte interdum omissâ, Herodes suae declamationis partes ponit duas p. 658. 659. *Bkk. : πρῶτον μὲν οὖν ὡς ἀγαθόν ἐστι πείθεσθαι τοῖς ἐπαγγελλομένοις πόλεμον, τοῦθ' ὑμᾶς διδάξω, δευτερον δ' ὡς ἀναγκαῖον*, iisdem paene verbis usus atque Palamedes noster. Et Raph. Fiorillo quidem Herodi illam declamationem abiudicat, nam *praef. ad Herodis Attici quae supersunt. (Lips. 1801.) p. VI. si orationem*, inquit, *sub Herodis nomine adhuc venditam examinamus, linguam videmus multas contraxisse sordes ab illorum temporum, quibus sermonis pura indoles elegantiaque naturalis perierat, contagione. Quare, qui, diurna cum optimis Atticis oratoribus familiaritate contracta, ingenuam et amabilem Graecae Suadae faciem norunt et unice diligunt,*

eos Anonymi, Herodis nomen ementiti, eloquentia parum delectabit. At recordari debebat, non licere Herodem, etsi summa aequalium admiratione celebratum, cum Lysia et Demosthene, quos *p. 12. not.* commemorat ille, comparare. Multas eius declamationes enumerat Philostratus *vit. Herod.*, eius, quae ad nostram memoriam pervenit, simillimas. Habemus praeterea Suidae testimonium: *φέρονται καὶ ἄλλα πλείστα, ἐν οἷς τὸ μεγαλοφνὲς καὶ ὑψιστον τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς θεωρεῖται καὶ κατανοεῖται καὶ καταδείκνυται*, quae verba, etsi unde hausta sint ignoramus, tamen animum intendere videntur ad Herodis genus dicendi; nam declamatio *περὶ πολιτείας* non caret eo ornatu, qui istis verbis significatur. Quapropter fervidior aliquis fortasse Palamedis defensionem ab ipso Herode profectam esse coniiciat; quae quidem opinio nonnullis sane argumentis potest adeo confirmari. Etenim fuit Herodes Scopeliani sophistae auditor (*Phil. vit. Herod. p. 564.*), quem Philostratus *Scopel. p. 518.* a Gorgiae imitatione haud alienum fuisse tradit. Deinde in Herodis declamatione Palamedisque defensione deest quidem dicendi splendor et gravitas, at id tum illi aetati tribuendum est, tum Critiae imitationi, quam maxime ab Herode esse usurpatam, Philostratus *p. 564.* testificatur. Sed ego quidem hanc quaestionem in medio adhuc relinquo.

Iam quod Hardionus, teste Schoenborno *p. 3.*, statuit, Palamedis defensionem non factam esse ad accusationem refutandam, id accuratius est definiendum. Nam etsi non omnia utriusque declamationis capita examussim sibi respondent, tamen magna in multis locis similitudo potest commonstrari. Primum enim Palamedes Gorgianus ille se magnis beneficiis sibi obstrinxisse Graecorum animos dicit *p. 689. fin.*, quum invenisset *τάξεις τε πολεμίας, — νόμους τε γρα-*

πτοῦς, — γράμματά τε, — μέτρα τε καὶ σταθμὰ, — ἀριθμὸν τε — πυρσούς τε — καὶ πεσσούς. Ad haec explicite respondet Alcidamantis Palamedes, singulaque capita excutit omnia, rhetorico artificio, e Demosthenis potissimum imitatione ducto, iam ea se refellere simulans, quae adversarius ad suam defensionem trahere possit: p. 671 sq. Bkk. Deinde quum Palamedes in prima parte, qua non potuisse sese prodere Graecos demonstrat, in eo potissimum operam suam consumat, quomodo cum barbaris loquendi audiendique commercium habere potuisset, id Alcidamantis Palamedes, telis et iaculis eos usos fuisse narrans, explicat. In quo loco ridenda est hominis fatuitas, quod inepta imitatione ψήφισμα a principibus factum fuisse dicit, ὃς ἂν βέλος τι λάβῃ ἐκ τῶν πολεμίων, ἀποφέρειν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας, διὰ τὸ σπανίους αὐτοῖς χρῆσθαι ὑμᾶς. Novo id est documento, accusationis scriptorem non habuisse quidem ante oculos illam alteram declamationem, sed tamen, quum in scholis de hoc ipso Palamedeo exemplo praecepta, in multis locis inter se congruentia, traderentur, ad illa praecepta utramque declamationem esse compositam. Ac controversias eiusmodi, de Troicis temporibus petitas, ergo Palamedicam quoque causam, in scholis esse tractatas, possum equidem probare. Nam auctor librorum ad Herennium I, 11. §. 19. hanc controversiam exponit: *Aiax in silva, postquam rescivit, quae fecisset per insaniam, gladio incubuit. Ulysses intervenit: occisum conspicatur: e corpore telum cruentum educit. Teucer intervenit: fratrem occisum et inimicum fratris cum gladio cruento videt: capitis arcessit.* Exstant praeterea ethopoeiae octo Severi sophistae in *rhatt. min.* p. 208. ed. Fisch., velut τίνης ἂν εἴποι λόγους Βρισηῖς ἀπαγομένη ὑπὸ τῶν κηρύκων· τίνης ἂν εἴποι λόγους Ἐκτωρ ἐν ἄδου ἀκούσας τὸν Πρίαμον συγγεύσασθαι

Ἀχιλλεῖ· τίνης ἂν εἴποι λόγους Μενέλαος, τοῦ Ἀλεξάνδρου τὴν Ἑλένην ἄρπάσαντος. Licet igitur affirmare, declamationem utramque aetate non admodum esse diversam. Ceterum difficilem quaestionem de duplici Antiphontis orationum genere, altero, quod orationes de Herodis caede et de choreuta complectitur, altero, quod reliquas comprehendit, hoc loco, quoniam neutrum cum Palamedea caussa habet similitudinem, atque diversa prorsus est in utroque tractationis ratio ab ea, quam nostrae declamationis auctor tenuit, omittere licet.

Sed quam primam similitudinem inter utramque Palamedeam declamationem posuimus, de Palamedis inventionibus commemorandis petitam, ea novo argumento recentem utriusque originem demonstrat. De qua re etsi copiosam disputationem instituere possum, placet tamen, potiora quaedam tantummodo delibare.

Palamedis enim res atque facinora saepissime in tragoediis Atheniensium tractata sunt. Ipse autem Palamedes in tragoedia sapiens erat et animo adeo praeclaro, ut Euripides in Palamede fabula Socratis imaginem Atheniensibus videretur expressisse. Itaque apud Euripidem sapiens appellatur *fragm. Palamed. ap. Stob. floril. tit. 54, 8. vol. II. p. 335. Gaisf. ed. Lips.* Ex qua tragoediae consuetudine explicandum est, cur Zeno ap. Plat. *Phaedr. p. 261. D.* Palamedes Eleaticus vocitetur. *Παλαμήδειον τοῦξέρημα* deinde in lexic. Seguer. explicatur *οἶον σοφὸν καὶ εὐμήχανον*. Apud rhetores igitur atque sophistas recentiores, qui, quae a tragicis ficta erant, tanquam vera sequebantur, male adeo interdum intellecta, opinio de magna Palamedis sapientia plurimisque inventis invaluit. Quapropter Dictys Cret. *I, 6. Palamedis*, ait, *maxime in ea tempestate domi bellique valuit consilium*, et Tzetzes *chil. III, 171. p. 86.* dicit: *Παλαμήδους τοῦ σοφοῦ*. Praeci-

puum autem Palamedis inventum litterarum habebatur. Et alii quidem, ut e Tacit. *ann.* XI, 14. et Tzetz. *chil.* V, 804 *sqq.* et XII, 36 *sqq.* colligitur, sed decim ei tribuerunt litteras, alii contra, de toto numero dubitantes, quattuor ei tanquam inventori assignarunt, velut Plinius *N. H.* VII, 56., Suid. *s. v.* Παλαμ. et Marius Victor. *ap. Salmas. addend. ad Herod. Att. inscr.* p. 222. 223. et 225., aut tres, ut Serv. *ad Virg. Aen.* II, 80. p. 139. (Brixiae 1546.). Hemsterhusius autem *ad Lucian. iud. voc. c. 5. t. I.* p. 88. Euripidem, cuius ea de re fragmentum a Stob. *floril. tit. 81, 7. t. III.* p. 122. servatum est, auctorem eius opinionis tum apud recentiores tum apud veteres fuisse arbitratur. Ac firmatur haec Hemsterhusii sententia eo, quod Herodotus, ut Salmas. p. 231. animadvertit, nunquam Palamedis de litteris merita commemorat, sed Phoenicibus eum honorem attribuit. Dionysius deinde Milesius apud *Diod. Sic. lib. III. c. 66. (I. p. 236. Wess.)* Linum tradit Κάδμου κομίσαντος ἐκ Φοινίκης τὰ καλούμενα γράμματα πρῶτον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταθεῖναι διάλεκτον καὶ τὰς προσηγορίας ἐκάστῳ τάξαι καὶ τοὺς χαρακτῆρας διατυπῶσαι; Suidas contra proditum illud a Dionysio Mil. pervertit, Linum litteras in Graeciam tulisse narrans. Et Ephorus quoque atque Aristoteles, ut schol. *ad Dionys. Thr. in Bekk. anecd.* p. 782. 783. testatur, litterarum inventionem, a Cadmo divulgatam, ad Phoenices retulerunt. Ergo tragicorum quidem temporibus, quum vetus esset de Cadmo memoria, de inventione litterarum a Palamede facta non est, ut arbitror, cogitatum ullo modo. Ipse iam Hemsterhusius animadvertit, Lucianum et Plutarchum *symp. IX.*, quibus Athanasius *ap. Meurs. de denario Pythag. in Gron. thes. antiquitt. Gr. IX.* p. 1341. addendus est, hanc sententiam firmare, ut probabili ratione Euripides, male intellectus; istius

opinionis fons habeatur. Eiusmodi errores non raros fuisse, alio simillimo exemplo licet explicare; nam quum Aeschylus *Prom.* v. 459. Prometheo γραμμάτων συνθέσεις attribuat, scholiasta ad *Dionys. Thr.* p. 783. Αἰσχύλος δὲ, inquit, Προμηθεῖα φησὶν εὐρηκέναι (γράμματα) ἐν τῷ ὁμωνύμῳ δράματι. Quamobcausam infirmum admodum est eiusdem scholiastae p. 786. et 783. de Stesichoro testimonium, cui assentiri dicit Euripidem in inventionis laude Palamedi tribuenda, neque Hemsterhusii sententiam infringit.

Non licet igitur ullo modo Gorgiam istius opinionis auctorem habere, neque putandus est ille Palamedi ex Euripidis tragoediis illam laudem assignasse.

Idem fere cadit in numerorum inventionem, de qua praeclarum est Platonis testimonium de *rep.* VII. p. 522.: παγγέλοιον — στρατηγὸν Ἀγαμέμνονα ἐν ταῖς τραγωδίαις Παλαμίδης ἐκάστοτε ἀποφαίνει. ἢ οὐκ ἐνενόηκας, ὅτι φησὶν ἀριθμὸν εὐρῶν τάς τε τάξεις τῷ στρατοπέδῳ καταστήσαι ἐν Ἰλίῳ καὶ ἐξαριθμησαί ναῦς τε καὶ ἄλλα πάντα; Postea tamen in opinionem abiit illud tragicorum commentum, ut e *Suida s. v. Παλαμ.* et *Manilio, qui, astron. III. p. 86. v. 23 sqq. ed. Scalig.*, superiora ista inventa omnia ei tribuit, colligere licet. Idem de latruncolorum lusu dicendum est, quem, ut *Salmasius* in docta de alea annotatione ad *scriptt. hist. Aug. (Vopisc. vit. Procul.) p. 465 sqq.* exposuit, *Sophocles* princeps Palamedi assignavit.

Restat, ut de Helenae laudatione dicatur, de qua, postquam de Palamedis defensione in hunc modum iudicatum est, multo maior est dubitatio. At dissimulare non licet, multa eorum, quae adversus illam dicta sunt, ad hanc non posse adhiberi. Etenim Gorgiae aetate hominum Deorumque laudationes conscriptas esse, supra expositum est. Desideratur autem in Helenae laudatione poeticus orationis color et

puum autem Palamedis inventum litterarum habebatur. Et alii quidem, ut e Tacit. *ann.* XI, 14. et Tzetz. *chil.* V, 804 *sqq.* et XII, 36 *sqq.* colligitur, sed decim ei tribuerunt litteras, alii contra, de toto numero dubitantes, quattuor ei tanquam inventori assignarunt, velut Plinius *N. H.* VII, 56., Suid. *s. v.* Παλαμ. et Marius Victor. *ap. Salmas. addeñd. ad Herod. Att. inscr.* p. 222. 223. et 225., aut tres, ut Serv. *ad Virg. Aen.* II, 80. p. 139. (Brixiae 1546.). Hemsterhusius autem *ad Lucian. iud. voc. c. 5. t. I.* p. 88. Euripidem, cuius ea de re fragmentum a Stob. *floril. tit. 81, 7. t. III.* p. 122. servatum est, auctorem eius opinionis tum apud recentiores tum apud veteres fuisse arbitratur. Ac firmatur haec Hemsterhusii sententia eo, quod Herodotus, ut Salmas. p. 231. animadvertit, nunquam Palamedis de litteris merita commemorat, sed Phoenicibus eum honorem attribuit. Dionysius deinde Milesius apud *Diod. Sic. lib. III. c. 66. (I. p. 236. Wess.)* Linum tradit Κάδμου κομίσαντος ἐκ Φοινίκης τὰ καλούμενα γράμματα πρῶτον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταθεῖναι διάλεκτον καὶ τὰς προσηγορίας ἐκάστῳ τάξαι καὶ τοὺς χαρακτῆρας διατυπῶσαι; Suidas contra proditum illud a Dionysio Mil. pervertit, Linum litteras in Graeciam tulisse narrans. Et Ephorus quoque atque Aristoteles, ut schol. *ad Dionys. Thr. in Bekk. anecd.* p. 782. 783. testatur, litterarum inventionem, a Cadmo divulgatam, ad Phoenices retulerunt. Ergo tragicorum quidem temporibus, quum vetus esset de Cadmo memoria, de inventione litterarum a Palamede facta non est, ut arbitror, cogitatum ullo modo. Ipse iam Hemsterhusius animadvertit, Lucianum et Plutarchum *symp. IX.*, quibus Athanasius *ap. Meurs. de denario Pythag. in Gron. thes. antiquitt. Gr. IX.* p. 1341. addendus est, hanc sententiam firmare, ut probabili ratione Euripides, male intellectus; istius

opinionis fons habeatur. Eiusmodi errores non raros fuisse, alio simillimo exemplo licet explicare; nam quum Aeschylus *Prom. v.* 459. Prometheo γραμμάτων συνθέσεις attribuat, scholiasta *ad Dionys. Thr.* p. 783. Αισχύλος δὲ, inquit, Προμηθεῖα φησὶν εὐρηκέναι (γράμματα) ἐν τῷ ὁμωνύμῳ δράματι. Quamobcausam infirmum admodum est eiusdem scholiastae p. 786. et 783. de Stesichoro testimonium, cui assentiri dicit Euripidem in inventionis laude Palamedi tribuenda, neque Hemsterhusii sententiam infringit.

Non licet igitur ullo modo Gorgiam istius opinionis auctorem habere, neque putandus est ille Palamedi ex Euripidis tragoediis illam laudem assignasse.

Idem fere cadit in numerorum inventionem, de qua praeclarum est Platonis testimonium *de rep. VII.* p. 522.: παγγέλοιον — στρατηγὸν Ἀγαμέμνονα ἐν ταῖς τραγωδίαις Παλαμήδης ἐκάστοτε ἀποφαίνει. ἢ οὐκ ἐνενόηκας, ὅτι φησὶν ἀριθμὸν εὐρῶν τάς τε τάξεις τῷ στρατοπέδῳ κατασιῆσαι ἐν Ἰλίῳ καὶ ἐξαριθμησαί ναῦς τε καὶ ἄλλα πάντα; Postea tamen in opinionem abiit illud tragicorum commentum, ut e Suida *s. v. Παλαμ.* et Manilio, qui, *astron. III.* p. 86. v. 23 sqq. *ed. Scallig.*, superiora ista inventa omnia ei tribuit, colligere licet. Idem de latruncolorum lusu dicendum est, quem, ut Salmasius in *docta de alea annotatione ad scriptt. hist. Aug. (Vopisc. vit. Procul.)* p. 465 sqq. exposuit, Sophocles princeps Palamedi assignavit.

Restat, ut de Helenae laudatione dicatur, de qua, postquam de Palamedis defensione in hunc modum iudicatum est, multo maior est dubitatio. At dissimulare non licet, multa eorum, quae adversus illam dicta sunt, ad hanc non posse adhiberi. Etenim Gorgiae aetate hominum Deorumque laudationes conscriptas esse, supra expositum est. Desideratur autem in Helenae laudatione poeticus orationis color et

dicendi ratio splendida et gravis atque dithyrambis haud aliena.

Schoenbornus vero p. 27 sq. ad sententiam suam probandam Isocratis de alia quadam Helenae laudatione testimonio utitur, quod iam Hier. Wolfius in *marginē ad Isocratis locum, a Schoenbornō laudatum*, (ed. Basil. 1571. 8.) et G. Langius *indic. ad Isocr. p. 787.* ad Gorgiam retulerunt. At quamquam argumentum illud non caret specie, tamen non conficit rem. Isocrates enim eum, qui composuit alteram laudationem, non nuncupavit nomine; plures autem iam ante Isocratem de Helenae laudibus exposuisse, patet e p. 341. §. 8.: *ἵνα δὲ μὴ δοκῶ τὸ ἥϊστον ποιεῖν, ἐπιτιμᾶν τοῖς ἄλλοις, μηδὲν ἐπιδεικνὺς τῶν ἑμαντοῦ, περὶ αὐτῆς ταύτης εἰπῶν, παραλιπῶν ἅπαντα τὰ τοῖς ἄλλοις εἰρημένα.* Etenim cur Gorgiam, in exordio nominatum, post noluerit nuncupare, non potest perspici; nam quod Schoenbornus p. 29. dicit, Isocratem in philosophicis tantum quaestionibus nomina apposuisse, id quidem causam, cur in rhetorica omiserit, non aperit. Videtur potius laudationis auctorem propterea non nominasse, quod ille vivebat adhuc. Deinde non est quidem declamatio, de qua agimus, Helenae laudatio, sed defensio, at eadem consuetudo vel idem potius vitium in posteriorum sophistarum scriptis saepe cernebatur, et interdum paene erat necessarium. Quintilianus enim III, 7, 6., *quaedam vero, inquit, etiam in defensionis speciem cadent: ut si in laude Herculis permutatum cum regina Lydiae habitum et imperata, ut traditur, pensa orator excuset.* Denique Aristoteles Gorgianam Helenae laudationem illam non memorat, quum *rhet. III, 14. p. 197.*, ubi Isocrateam, et exordium quidem laudat, panegyricumque cum Olympica Gorgiae oratione comparat, occasione non caruerit.

Itaque certi quicquam non licet in hac quaestione statuere.

Gorgiae *περὶ φύσεως ἢ τοῦ μὴ ὄντος* librum praeter Isocratem in Helenae laudatione, memorat etiam Galenus *t. I. p. 56, 26. ed. Gesn.*, et respicit sine dubio Philostr. *p. 480.*, antiquissimos sophistas exposuisse dicens, *ὅπη ἀπεσχημάτισται ἡ ἰδέα τοῦ κόσμου.* Antiqui enim illi sophistae, quum philosophorum plerique essent discipuli, etiam de rerum natura et physicis rebus disseruerunt scripseruntque, veluti Prodicus Ceus, Thrasymachus Chalcedonius et Protagoras Abderita. In hoc autem Gorgiae libro magis, quam in ceteris, benigna litterarum nobis fuit fortuna, quum Aristoteles in libro de Melisso, Xenophane et Gorgia, aut, ut olim vulgo appellatus est, de Xenophane, Zenone et Gorgia, et Sextus Empiricus *septimo adv. Math. libro §. 65 sqq. p. 383 sqq. ed. Fabr.* copiose de eo agant et quid in eo complexus fuerit Gorgias, exponant. Ex recentioribus autem praeter alios Tennemannus in *hist. phil. I. p. 362 sqq.*, atque, teste Schoenb. *p. 11.*, Geelius *inde a p. 36.* exposuerunt; sed quoniam Geelius, ut apud Schoenb. *p. 14.* video, iam *p. 48.* de Gorgiae dicendi ratione agit, de philosophico libro videtur paucis absolvisse. Quoniam vero in nonnullis Sextus Empiricus ab Aristotele aperte discrepat, accurata amborum comparatio est instituenda. Aristotelis autem *de Xenophanis, Zenonis, Gorgiae dogmatibus tractatus*, ut Sylburgii *notat. divers. lectt. p. 296.* verbis utar, *adeo corruptus est in vulgatis exemplaribus, ut emendationem eius aggredi, sit propemodum carcinomati manus admovere.* Et in primam quidem partem, quae contra Melissum scripta est, G. L. Spaldingius Berol. 1793. *commentarium* scripsit, quo plurima menda, quibus ea pars laborabat, aut sustulit aut certe com-

monstravit, adiutus ille sanequam scripturae discrepantia, ab Oleario in *Fabr. bibl. Gr.* e praestantissimo codice Lipsiensi enotata. Post Spaldingium nonnullas ad eandem libelli partem annotationes Brandis *comment. Eleat. part. I.* scripsit, eo loco eas explicans, ubi de Melisso agit. Idem *emendationum* ad alteram partem *specimen p. 77 sqq.* proposuit. Sed in utraque parte plurima etiamnum haerent vitia, quae aliorum adhuc requirunt operam: quae quidem quomodo mihi cesserit, alias fortasse ostendam. Sed de tertio capite qui egerit, ego scio neminem, quia an Füllebornus id fecerit ego ignoro; librum enim eius de hoc Aristotelis commentario in hac ipsa urbe a. 1789. editum, etsi diu quaerens, non potui mihi comparare. Quapropter satius duxi, totum de Gorgia caput, mea opera quantum potui emendatum et illustratum, hic describere, criticamque ei subdere commentationem, quo facilius post de Sexti Aristotelisque comparatione possem disputare. Sylburgii autem et Casauboni adhibui editiones, et scripturae discrepantiam e Leonici et Camotii editionibus a Sylburgio indicatam, L. et C. litteris significatam, idoneis locis memoravi.

Aristotelis verba, quippe in vulgatis editionibus corruptissima, quemadmodum scribenda ea esse iudicavi, ita exhibui, quia, si mutationes in annotationibus delituissent absconditae, prudens de Aristotelis libro et cum Sexto comparatione iudicium fieri non posset ullo modo. Ne autem temere illud fecisse viderer, coniecturas singulas meas, argumentis quam potui diligentissime enodatis fultas, explicate exposui. Etenim absum longissime tum ab arrogantia eorum, adolescentium potissimum, quos haec aetas tulit, philologorum, qui affirmatione sua nullis rationum firmanentis sustentata aliis se posse de rebus gravissimis persuadere putant, tum ab eorum temeritate, qui criticam artem

obscuris quibusdam et adumbratis opinionibus contineri arbitrantur. Ceterum Meierus, vir clarissimus, praeceptor meus dilectissimus, quum ante annum et quod excurrit, Aristoteleum hunc librum, subitaria tunc commentatione emendatum, ei traderem percensendum, nonnullas coniecturas suas in margine ascripsit, quas ubi recepi idoneo loco annotavi.

ΠΕΡΙ ΓΟΡΓΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α'.

Aristot. p. 754. a. ed. Casaub.; p. 13. ed. Sylb.

Οὐκ εἶναι φησιν οὐδέν· εἰ δ' ἔστιν ¹⁾,
 ἄγνωστον εἶναι· εἰ δὲ καὶ ἔστι καὶ γνω-
 2 στὸν, ἀλλ' οὐ δηλωτὸν ἄλλοις ²⁾. καὶ ὅτι
 μὲν οὐκ ἔστι, συνθεῖς τὰ ἑτέροις εἰρημένα, ὅσοι
 περὶ τῶν ὄντων λέγοντες τὰναντία, ὡς δοκοῦσιν,
 3 ἀποφαίνονται αὐτοῖς· — οἱ μὲν ὅτι ἓν καὶ οὐ πολ-
 λὰ, οἱ δ' αὖ, ὅτι πολλὰ καὶ οὐχ ἓν· καὶ οἱ μὲν
 ὅτι ³⁾ ἀγένητα, οἱ δ' ὡς γενόμενα ἐπιδεικνύντες· —
 4 ταῦτα ⁴⁾ συλλογίζεται κατ' ἀμφοτέρων· ἀνάγκη γὰρ,
 φησιν, εἴ τί ἐστι, μήτε ἓν, μήτε πολλὰ εἶναι, μήτε
 ἀγένητα, μήτε γενόμενα, οὐδὲν ἂν εἴη. εἰ γὰρ εἴη
 5 τι, τούτων ἂν θάτερα εἴη. ὅτι οὐκ ἔστιν οὔτε ἓν,
 οὔτε πολλὰ, οὔτε ἀγένητα, οὔτε γενόμενα, τὰ μὲν
 ὡς Μέλισσος, τὰ δ' ὡς Ζήνων ἐπιχειρεῖ δεικνύειν ⁵⁾,
 μετὰ τὴν πρώτην ιδίαν ⁶⁾ αὐτοῦ ἀπόδειξιν, ἐν ἣ
 6 λέγει, ὅτι οὐκ ἔστιν οὔτε εἶναι, οὔτε μὴ εἶναι. εἰ
 μὲν γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἔστι μὴ εἶναι, οὐδὲν ἂν ἦτον
 τὸ μὴ ὄν τοῦ ὄντος εἴη ⁷⁾. τό τε γὰρ μὴ ὄν ἔστι μὴ
 ὄν, καὶ τὸ ὄν ὄν, ὥστε οὐδὲν μᾶλλον, ἢ εἶναι ἢ οὐκ
 7 εἶναι τὰ πράγματα. εἰ δ' ὅμως τὸ μὴ εἶναι ἔστι,
 τὸ εἶναι, φησιν, οὐκ ἔστι, τὸ ἀντικείμενον ⁸⁾. εἰ
 γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἔστι, τὸ εἶναι μὴ εἶναι προσήκει ⁹⁾,
 ὥστε οὐκ ἂν οὕτως, φησιν, οὐδὲν ἂν εἴη, εἰ μὴ ταύ-
 8 τὸν ἔστιν εἶναι τε καὶ μὴ εἶναι· εἰ δὲ ταῦτό, καὶ
 οὕτως οὐκ ἂν εἴη οὐδέν ¹⁰⁾. τό τε γὰρ μὴ ὄν οὐκ

αὐ L

καὶ τ' L

ἴδιον L

αι εἴη L

εἴη L

εἴη L

εἴη L

εἴη L

εἴη L

εἴη L

10 * Μετὰ δὲ τούτων τὸν λόγον φησὶν· εἰ δὲ ἔστιν,
 11 ἦτοι ἀγένητον ἢ γενόμενον εἶναι ¹⁵). καὶ εἰ
 μὲν ἀγένητον, ἀπειρον αὐτὸ τοῖς τοῦ Μελλίσσου
 ἀξιώμασι λαμβάνει· τὸ δὲ ἀπειρον οὐκ ἂν εἶναι
 πού. οὔτε γὰρ ἐν αὐτῷ, οὔτ' ἂν ἐν ἄλλῳ εἶναι.
 δύο γὰρ ἂν οὕτως ἢ πλείω εἶναι, τό τε ἕνὸν καὶ τὸ
 ἐν ᾧ· μηδαμοῦ δὲ ὄν, οὐδὲν εἶναι κατὰ τὸν Ζήνω-
 νος λόγον περὶ τῆς χώρας ¹⁶). ἀγένητον μὲν οὖν διὰ
 12 ταῦτ' οὐκ εἶναι· οὐ μὴν οὐδὲ γενόμενον. γενέ-
 σθαι γὰρ οὖν οὐδὲν ἂν οὔτ' ἐξ ὄντος, οὔτ' ἐκ
 13 μὴ ὄντος ¹⁷). εἰ γὰρ τὸ ὄν [γένοιτο], οὐκ ἂν
 ἔτ' εἶναι τὸ ὄν, ὥσπερ γ' εἰ καὶ τὸ μὴ ὄν γένοιτο,
 14 οὐκ ἂν ἔτι εἶη μὴ ὄν· οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐκ [μὴ] ὄν-
 τος ἂν γενέσθαι· εἰ μὲν γὰρ μὴ ἔστι τὸ μὴ ὄν, οὐ-
 δὲν ἂν ἐκ μηδενὸς ἂν γενέσθαι. εἰ δ' ἔστι τὸ μὴ ὄν,
 διόπερ οὐδ' ἐκ τοῦ ὄντος, διὰ ταῦτά οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ
 ὄντος γενέσθαι ¹⁸). εἰ οὖν ἀνάγκη μὲν, εἴπερ ἔστι
 τι, ἦτοι ἀγένητον εἶναι ἢ γενόμενον, ταῦτα δὲ ἀδύ-
 νατον, [ἀδύνατόν] τι καὶ εἶναι ¹⁹).
 Ἔτι, εἴπερ ἔστι τι, ἢ ἐν ἢ πλείω, φησὶν, εἶναι
 εἰ δὲ μήτε ἐν, μήτε πολλὰ, οὐδὲν ἂν εἶη ²⁰).
 16 καὶ ἐν μὲν [οὐκ ἂν δύνασθαι εἶναι], ὅτι ἀσώμα-
 τον ἂν εἶη τὸ ἐν· [τὸ γὰρ ἀσώματον, φη]σὶν,
 οὐδ' ἐν· ἐχόμεν[ός] γε τοῦ τοῦ Ζήνωνος λόγου ²¹).
 17 ἐνός δὲ [μὴ] ὄντος, οὐδ' ἂν [πολλὰ] εἶναι. οὐδὲ
 μὴ[ν, εἴ τι] μήτε πολλὰ [μήτε ἐν ἔστιν, εἶναι ἂν οὐ-
 δαμῶς· εἰ δ' οὕτως, φησὶν, οὐδὲν ἔστιν]· εἰ γὰρ
 μήτε ἐν, μήτε πολλὰ ἔστιν, οὐδὲν ἔστιν.
 18 [.....] οὐδ' ἂν κινη-
 θῆναι φησὶν οὐδέν· εἰ γὰρ κινήθῃ, οὐκ ἂν ἔτι
 εἶη ὡσαύτως ἔχον, ἀλλὰ τὸ μὲν [ὄν] οὐκ ἂν εἶη, τὸ
 19 δ' οὐκ ὄν γεγονὸς εἶη ²²). ἔτι δὲ, ἢ κινεῖται καὶ, —
 εἰ μὲν μεταφέρεται οὐ συνεχές ὄν, — διήρηται τὸ
 ὄν, οὐκ ἔστι ταύτη· ὥστ' εἰ πάντῃ κινεῖται, πάντῃ
 διήρηται· εἰ δ' οὕτως, πάντῃ οὐκ ἔστιν· ἐκλιπὲς

γλ
 ποτε αω
 δλ ατδ
 γδν τι
 μεταπέδοι
 εδλ δλ
 δλ
 αλ δλ
 ελπερ εστ
 η το
 δλ τι
 ελπερ εστ
 εν 15
 και
 λαουα
 εν κ
 λαουα
 μη λαουα
 δε
 λαουα
 nulla λαουα
 φδεν
 η δλ
 ω
 εν
 δε τι τε
 λδ

Νβ εχομάν γε λαουα (numeri forma significat quot fere habentur potius relativum lit.)

γὰρ ταύτη, φησὶν, ἢ διήρηται, τοῦ ὄντος²³). ἀντι-
τοῦ κενοῦ τὸ διηρηθῆσθαι λέγων, καθάπερ ἐν
τοῖς Λευκίππου καλουμένοις λόγοις γέγραπται²⁴).

Εἰ μὲν οὖν οὐδὲν, τὰς ἀποδείξεις λέγει [εἶναι 20 φνλ λλ
ἄγνωστα] ἅπαντα. δεῖν γὰρ [ἂν] τὰ φρονούμενα λλ λ
εἶναι, καὶ τὸ μὴ ὄν, εἴπερ μὴ ἔστι, μηδὲ φρονεῖ- ἐστὶ μὴ λλ
σθαι²⁵). εἰ δ' οὕτως, οὐδὲν ἂν εἶναι ψεῦδος, οὐδ' ἔ-
εἰ, φησὶν, οὐδ' εἰ ἐν τῷ πελάγει φαίη ἀμιλλᾶσθαι λλ
ἄρματα²⁶). πάντα γὰρ ἂν ταῦτα εἶη. καὶ γὰρ τὰ 21 λλ ταῦτα
ὁρώμενα καὶ ἀκούμενα, διὰ τοῦτο ἔστιν, ὅτι φρο- ἐστὶ λ
νεῖται ἕκαστα αὐτῶν²⁷); εἰ δὲ μὴ διὰ τοῦτο, ἀλλ' γὰρ λ
εἴπερ οὐδὲν μᾶλλον ἢ ὁρώμεν ἔστιν, [ἔστιν] οὕτω ἐστὶ λ λλ
μᾶλλον ἢ ὁρώμεν ἢ [ἂ] διανοούμεθα; καὶ γὰρ ὡς- λ
περ ἐκεῖ πολλοὶ ἂν ταῦτα ἴδοιεν, καὶ ἐνταῦθα
πολλοὶ ἂν ταῦτα διανοηθεῖν²⁸). τὸ οὖν
μᾶλλον δὴ τοιᾶδ' ἔστι, τοῖα δὲ τὰ ληθῆ, ἐστὶ λ πλ
ἀδηλον²⁹). ὥστε καὶ εἰ ἔστιν³⁰), ἡμῖν γε ἄγνωστ' ἢ ἔστι λ
ἂν εἶναι³¹) τὰ πράγματα.

Εἰ δὲ καὶ³²) γνωστὰ, πῶς ἂν τις, φησὶ³³), 22 (ἐν τῷ λ
δηλώσειεν ἄλλω; ὃ γὰρ εἶδε, πῶς ἂν τις, φη- (καὶ τὸ φωνητικὸν λέγων ἂν λόγῳ
σὶ, τοῦτο εἴποι³⁴) λόγῳ; ἢ πῶς ἂν ἐκείνῳ δῆλον. εἰτὴ (i.e. φωνητικὸν) λ
ἀκούσαντι γίνοιτο μὴ ἰδόντι; ὥσπερ γὰρ οὐδὲ ἢ 23 ἔδιδκ' λ
ὄψις τοὺς φθόγγους γινώσκει, οὕτως οὐδὲ ἢ ἀκοή
τὰ χρώματα ἀκούει, ἀλλὰ φθόγγους· καὶ λέγει ὁ
λέγων [λόγον], ἀλλ' οὐ χρώμα οὐδὲ πρᾶγμα³⁵). ὃ 24 λλ
οὖν τις μὴ ἐννοεῖ, πῶς αἰτεῖ [τοῦτο] παρ' ἄλλου
λόγῳ; ἢ σημείῳ τινὶ ἐτέρου πράγματος ἐννοήσειεν λλ
[ἂν], ἀλλ' ἢ, ἐὰν μὲν χρώμα, ἰδὼν, ἐὰν [δὲ φθόγγ- λλ
ος, ἀκροώμε]νος; ἀρχὴν γὰρ οὐ [φθόγγον] λέγει λλ
[οὐ]δὲ χρώμα, ἀλλὰ λόγον³⁶). ὥστε οὐδὲ διανοεῖ- λλ
σθαι χρώμα ἔστιν³⁷), ἀλλ' ὁρᾶν· οὐδὲ ψόφον, ἀλλ' ἐστὶ λ
ἀκούειν³⁸). εἰ δὲ καὶ ἐνδέχεται, γινώσκει δὲ καὶ 25 λλ
ἀναγινώσκει λέγων³⁹), ἀλλὰ πῶς ὁ ἀκούων τὸ αὐτὸ λ
ἐννοήσει; οὐ γὰρ οἷόν τε, τὸ αὐτὸ ἅμα ἐν πλείοσι τῶν λ
καὶ χωρὶς οὖσιν εἶναι· δύο γὰρ ἂν εἶη τὸ ἐν. εἰ δὲ 26 λλ

και εἶη, φησὶν, ἐν πλείοσι και⁴⁰) ταῦτόν, οὐδὲν
 κωλύει, μὴ ὅμοιον φαίνεσθαι αὐτοῖς, μὴ πάντη
 ὅμοίους ἐκείνοις οὖσι και ἐν τῷ αὐτῷ⁴¹). ἔτι ἐν [ἂν]
 27 τοιούτοι, εἰ ἦσαν, ἀλλ' οὐ δύο εἶεν⁴²). φαίνεται
 οὐβι L εἰ τι ἐν L δηλ
 ἐστὶν ἐμὸν L
 δὲ οὐ L
 ἡ L
 ἡ L
 λη L
 ἔστιν ἐστὶ L
 ἡ L
 εἰ L
 ἔκειον L τῶν L
 ἡ ἔκειον L
 ἡ ἔκειον L
 οὐδ' οὐδ' [ὅ] αὐτὸς⁴³) αὐτῷ ὅμοια αἰσθανόμενος ἐν
 τῷ αὐτῷ χρόνῳ, ἀλλ' ἕτερα τῇ ἀκοῇ και τῇ ὄψει,
 και νῦν τε και πάλαι διαφόρως· ὥστε σχολῇ ἄλ-
 28 λῳ⁴⁴) πᾶν ταῦτό αἰσθητό τις. οὕτως οὐκ ἐστὶ γνω-
 στὸν, εἰ δ' ἐστὶν, οὐδεὶς ἂν αὐτὸ ἑτέρῳ δηλώ-
 σαιεν⁴⁵), διὰ τε τὸ μὴ εἶναι τὰ πράγματα λόγους⁴⁶)
 29 και ὅτι οὐδεὶς ἑτέρῳ⁴⁷) ταῦτό ἐννοεῖ. Ἄπαντα δὲ
 ταῦτα και ἑτέρων ἀρχαιοτέρων εἰσὶν ἀπορίαι⁴⁸),
 ὥστε ἐν τῇ περὶ ἐκείνων σκέψει και ταῦτα ἐξετα-
 στέον.

ANNOTATIONES.

CAPUT I.

1) In Casauboni editione *εἰ δ' ἐστίν* legitur. Et hoc quidem loco nonnullisque aliis, ubi tacite accentum mutavi, non potest dubitari, quo accentu *ἐστὶ* notetur, interdum tamen magna est dubitatio. Et unus quidem locus infra in annotatione quadam est explicatus, de alio, a quo explicatio unius argumenti Gorgiani pendet, in meo de Gorgiae physico libro commentario, qui has annotationes excipiet, illustrabitur.

2) Apud Casaub. legitur *ἄλλω*; Lips. autem *ἄλλοις* habet, quae scriptura, etiam propter solam codicis praestantiam praefenda, unice vera est; nam in antiquis editt. *ἄλλως* legebatur, a Sylb. in *ἄλλω* mutatum, quod Casaub. recepit.

3) *ἀν*, quod in editt. legitur, mutatum illud in Lips. in *ὅτι*, ut ego scripsi, quamquam in *αὖ* fortasse mutandum est, quum diversae hinc enumerentur philosophorum quasi partes aut familiae quaedam, et praecesserit modo *αὖ*, potest tamen etiam ex *ἀγ* litteris, quae sequuntur, explicari. Non ausus sum igitur *αὖ* addere, quum in Lips. nullum eius sit vestigium.

4) In editt. neque post neque ante *ταῦτα* comma additum est, ut ad sequentia an ad praecedentia editores *ταῦτα* retulerint, non appareat. Fabricius autem ad *Sext. Emp. p. 384. not. C.* hunc locum citans integrum, post *ταῦτα* comma posuit. Quo facto, *ταῦτα*

aut ἐπιδεικτικῶς est explicandum, quod alienum est ab hac quaestione, aut ad ὄντων, quod praecedit, referendum; tunc vero dicendum potius erat αὐτά. Quare ταῦτα cum συλλογίζεται construendum est, ut ipse Sextus Emp. §. 66. auctor est, cuius in hoc ipso loco verba sunt: ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν ἔστιν, ἐπιλογίζεται τὸν τρόπον τοῦτον.

5) Apud Casaub. haec ita leguntur: ἀνάγκη γὰρ φησιν, εἴ τί ἐστι, μήτε ἐν, μήτε πολλὰ εἶναι, μήτε ἀγένητα μήτε γενόμενα, οὐδὲν ἂν εἴη. εἰ γὰρ μὴ εἴη τι, τούτων ἂν θάτερα εἴη, ὅτι οὐκ ἔστιν οὔτε ἐν, οὔτε πολλὰ, οὔτε ἀγένητα, οὔτε γενόμενα. τὰ μὲν ὡς Μέλισσος, τὰ δὲ ὡς Ζήνων ἐπιχειρεῖ δεικνύειν —. μὴ, quod ante εἴη τι legitur, in Lips. iam est omissum. Reliqua interpunctionis mutatione ita sunt sublevanda, uti a me factum est; non est autem opus in re aperta pluribus disputare. Et Tennemannus quoque p. 365. primum, quod hunc locum a verbis ὅτι οὐκ ἔστιν οὔτε ἐν —, laudat, videtur ante haec verba interpunxisse; deinde recte posuit comma post γενόμενα.

6) Casaub. ἴδιον. Id, quum ad ἀπόδειξιν referatur, in ἰδίαν mutandum fuit. Tennemannus autem l. l., quamquam interpunctionem recte mutavit, illud tamen intactum reliquit.

7) Quod Casaub. habet ἦν ante ἦττον, omissum in Lips., ortum est sine dubio ex ἦττον. Quominus autem εἴη eiiciatur, ἦν retineatur, impedit tum codicis praestantia, tum Aristotelis constans per totum hunc librum consuetudo.

8) Casaub. scripturam εἰ δ' ὅμως τὸ μὴ εἶναι ἔστι τὸ εἶναι φησιν, οὐκ ἔστι τὸ ἀντικείμενον, mutata interpunctione ita esse corrigendam, uti factum est, ap-

paret, atque, ut e *commentario de Gorgiae libro* intelligitur, Sexti consensu confirmatur.

9) Casaub. τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι προσήκει. Quae praecedunt verba, omnem dubitationem tollunt, quin ἢ ante μὴ deleatur. Hoc additamentum, ut superius illud μὴ, docet, magnam in his voculis ἢ, μὴ et quae similes sunt brevitate et sono, editos libros invasisse corruptelam.

10) Quae Casaub. habet: ὥστε οὐκ ἂν οὕτως φησιν, οὐδὲν ἂν εἴη, εἰ μὴ ταύτῳ ἐστιν, εἶναι τε καὶ μὴ εἶναι. ἔστι δὲ ταύτό. καὶ οὕτως οὐκ ἂν εἴη οὐδέν., puncto, quod post ταύτῳ legitur, in comina mutato, fere emendata sunt, nam ἔστι δὲ ταύτό in Lips. iam est in εἰ δὲ τ. mutatum. οὐκ ἂν οὕτως autem, quod immutatum reliqui, facile possit in οὐδ' ἂν οὕτως mutari, et scio, qui ita mutare voluerit. At quia id ne hac quidem ratione esset, diversa hic significata esset ratio ab alia aliqua, ante commemorata. At non est nominata ante ratio ulla, qua aliquid esse possit.

11) Casaub. scriptura δ αὐτὸς post ea, quae supra dixit Aristoteles μετὰ μὴν πρώτην ἰδίαν αὐτοῦ ἀπόδειξιν, quae propriam Gorgiae fuisse argumentationem hactenus explicatam declarant, non potest explicari. At quum ipsis Gorgiae verbis non usus sit Aristoteles, affirmare licebat, hanc a se prolatam argumentorum expositionem a Gorgiae mente non dissidere; recte igitur αὐτὸς ὁ scribitur.

dicendi ratio splendida et gravis atque dithyrambis haud aliena.

Schoenbornus vero p. 27 sq. ad sententiam suam probandam Isocratis de alia quadam Helenae laudatione testimonio utitur, quod iam Hier. Wolfius *in margine ad Isocratis locum, a Schoenborno laudatum*, (ed. Basil. 1571. 8.) et G. Langius *indic. ad Isocr. p. 787.* ad Gorgiam retulerunt. At quamquam argumentum illud non caret specie, tamen non conficit rem. Isocrates enim eum, qui composuit alteram laudationem, non nuncupavit nomine; plures autem iam ante Isocratem de Helenae laudibus exposuisse, patet e p. 341. §. 8.: *ἵνα δὲ μὴ δοκῶ τὸ ῥᾶστον ποιεῖν, ἐπιτιμᾶν τοῖς ἄλλοις, μηδὲν ἐπιδεικνὺς τῶν ἑμαντοῦ, περὶ αὐτῆς ταύτης εἰπῶν, παραλιπὼν ἅπαντα τὰ τοῖς ἄλλοις εἰρημένα.* Etenim cur Gorgiam, in exordio nominatum, post noluerit nuncupare, non potest perspici; nam quod Schoenbornus p. 29. dicit, Isocratem in philosophicis tantum quaestionibus nomina apposuisse, id quidem causam, cur in rhetorica omiserit, non aperit. Videtur potius laudationis auctorem propterea non nominasse, quod ille vivebat adhuc. Deinde non est quidem declamatio, de qua agimus, Helenae laudatio, sed defensio, at eadem consuetudo vel idem potius vitium in posteriorum sophistarum scriptis saepe cernebatur, et interdum paene erat necessarium. Quintilianus enim III, 7, 6., *quaedam vero, inquit, etiam in defensionis speciem cadent: ut si in laude Herculis permutatum cum regina Lydiae habitum et imperata, ut traditur, pensa orator excuset.* Denique Aristoteles Gorgianam Helenae laudationem illam non memorat, quum *rhet. III, 14. p. 197.*, ubi Isocrateam, et exordium quidem laudat, panegyricumque cum Olympica Gorgiae oratione comparat, occasione non caruerit.

Itaque certi quicquam non licet in hac quaestione statuere.

Gorgiae *περὶ φύσεως ἢ τοῦ μὴ ὄντος* librum praeter Isocratem in Helenae laudatione, memorat etiam Galenus *t. I. p. 56, 26. ed. Gesn.*, et respicit sine dubio Philostr. *p. 480.*, antiquissimos sophistas exposuisse dicens, *ὅπη ἀπεσχημάτισται ἡ ἰδέα τοῦ κόσμου.* Antiqui enim illi sophistae, quum philosophorum plerique essent discipuli, etiam de rerum natura et physicis rebus disseruerunt scripseruntque, veluti Prodicus Ceus, Thrasymachus Chalcedonius et Protagoras Abderita. In hoc autem Gorgiae libro magis, quam in ceteris, benigna litterarum nobis fuit fortuna, quum Aristoteles in libro de Melisso, Xenophane et Gorgia, aut, ut olim vulgo appellatus est, de Xenophane, Zenone et Gorgia, et Sextus Empiricus *septimo adv. Math. libro §. 65 sqq. p. 383 sqq. ed. Fabr.* copiose de eo agant et quid in eo complexus fuerit Gorgias, exponant. Ex recentioribus autem praeter alios Tennemannus in *hist. phil. I. p. 362 sqq.*, atque, teste Schoenb. *p. 11.*, Geelius *inde a p. 36.* exposuerunt; sed quoniam Geelius, ut apud Schoenb. *p. 14.* video, iam *p. 48.* de Gorgiae dicendi ratione agit, de philosophico libro videtur paucis absolvisse. Quoniam vero in nonnullis Sextus Empiricus ab Aristotele aperte discrepat, accurata amborum comparatio est instituenda. Aristotelis autem *de Xenophanis, Zenonis, Gorgiae dogmatibus tractatus*, ut Sylburgii *notat. divers. lectt. p. 296.* verbis utar, *adeo corruptus est in vulgatis exemplaribus, ut emendationem eius aggredi, sit propemodum carcinomati manus admovere.* Et *in primam quidem partem*, quae contra Melissum scripta est, G. L. Spaldingius Berol. 1793. *commentarium* scripsit, quo plurima menda, quibus ea pars laborabat, aut sustulit aut certe com-

monstravit, adiutus ille sanequam scripturae discrepantia, ab Oleario in *Fabr. bibl. Gr.* e praestantissimo codice Lipsiensi enotata. Post Spaldingium nonnullas ad eandem libelli partem annotationes Brandis *comment. Eleat. part. I.* scripsit, eo loco eas explicans, ubi de Melisso agit. Idem *emendationum* ad alteram partem *specimen p. 77 sqq.* proposuit. Sed in utraque parte plurima etiamnum haerent vitia, quae aliorum adhuc requirunt operam: quae quidem quomodo mihi cesserit, alias fortasse ostendam. Sed de tertio capite qui egerit, ego scio neminem, quia an Füllebornus id fecerit ego ignoro; librum enim eius de hoc Aristotelis commentario in hac ipsa urbe a. 1789. editum, etsi diu quaerens, non potui mihi comparare. Quapropter satius duxi, totum de Gorgia caput, mea opera quantum potui emendatum et illustratum, hic describere, criticamque ei subdere commentationem, quo facilius post de Sexti Aristotelisque comparatione possem disputare. Sylburgii autem et Casauboni adhibui editiones, et scripturae discrepantiam e Leonici et Camotii editionibus a Sylburgio indicatam, L. et C. litteris significatam, idoneis locis memoravi.

Aristotelis verba, quippe in vulgatis editionibus corruptissima, quemadmodum scribenda ea esse iudicavi, ita exhibui, quia, si mutationes in annotationibus delituissent absconditae, prudens de Aristotelis libro et cum Sexto comparatione iudicium fieri non posset ullo modo. Ne autem temere illud fecisse viderer, coniecturas singulas meas, argumentis quam potui diligentissime enodatis fultas, explicate exposui. Etenim absum longissime tum ab arrogantia eorum, adolescentium potissimum, quos haec aetas tulit, philologorum, qui affirmatione sua nullis rationum firmamentis sustentata aliis se posse de rebus gravissimis persuadere putant, tum ab eorum temeritate, qui criticam artem

obscuris quibusdam et adumbratis opinionibus contineri arbitrantur. Ceterum Meierus, vir clarissimus, praecceptor meus dilectissimus, quum ante annum et quod excurrit, Aristotelem hunc librum, subitaria tunc commentatione emendatum, ei traderem percensendum, nonnullas coniecturas suas in margine ascripsit, quas ubi recepi idoneo loco annotavi.

ΠΕΡΙ ΓΟΡΓΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α'.

Aristot. p. 754. a. ed. Casaub.; p. 13. ed. Sylb.

Οὐκ εἶναι φησιν οὐδέν· εἰ δ' ἔστιν ¹⁾,
 ἄγνωστον εἶναι· εἰ δὲ καὶ ἔστι καὶ γνω-
 2 στὸν, ἀλλ' οὐ δηλωτὸν ἄλλοις ²⁾. καὶ ὅτι
 μὲν οὐκ ἔστι, συνθεῖς τὰ ἑτέροις εἰρημένα, ὅσοι
 περὶ τῶν ὄντων λέγοντες τὰναντία, ὡς δοκοῦσιν,
 3 ἀποφαίνονται αὐτοῖς· — οἱ μὲν ὅτι ἓν καὶ οὐ πολ-
 λὰ, οἱ δ' αὖ, ὅτι πολλὰ καὶ οὐχ ἓν· καὶ οἱ μὲν
 ὅτι ³⁾ ἀγένητα, οἱ δ' ὡς γενόμενα ἐπιδεικνύντες· —
 4 ταῦτα ⁴⁾ συλλογίζεται κατ' ἀμφοτέρων· ἀνάγκη γὰρ,
 φησὶν, εἴ τί ἐστι, μήτε ἓν, μήτε πολλὰ εἶναι, μήτε
 ἀγένητα, μήτε γενόμενα, οὐδὲν ἂν εἴη. εἰ γὰρ εἴη
 5 τι, τούτων ἂν θάτερα εἴη. ὅτι οὐκ ἔστιν οὔτε ἓν,
 οὔτε πολλὰ, οὔτε ἀγένητα, οὔτε γενόμενα, τὰ μὲν
 ὡς Μέλισσος, τὰ δ' ὡς Ζήνων ἐπιχειρεῖ δεικνύειν ⁵⁾,
 μετὰ τὴν πρώτην ιδίαν ⁶⁾ αὐτοῦ ἀπόδειξιν, ἐν ἣ
 6 λέγει, ὅτι οὐκ ἔστιν οὔτε εἶναι, οὔτε μὴ εἶναι. εἰ
 μὲν γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἔστι μὴ εἶναι, οὐδὲν ἂν ἦτον
 τὸ μὴ ὄν τοῦ ὄντος εἴη ⁷⁾. τό τε γὰρ μὴ ὄν ἔστι μὴ
 ὄν, καὶ τὸ ὄν ὄν, ὥστε οὐδὲν μᾶλλον, ἢ εἶναι ἢ οὐκ
 7 εἶναι τὰ πράγματα. εἰ δ' ὅμως τὸ μὴ εἶναι ἔστι,
 τὸ εἶναι, φησὶν, οὐκ ἔστι, τὸ ἀντικείμενον ⁸⁾. εἰ
 γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἔστι, τὸ εἶναι μὴ εἶναι προσήκει ⁹⁾,
 ὥστε οὐκ ἂν οὕτως, φησὶν, οὐδὲν ἂν εἴη, εἰ μὴ ταῦ-
 8 τὸν ἔστιν εἶναι τε καὶ μὴ εἶναι· εἰ δὲ ταῦτὸ, καὶ
 οὕτως οὐκ ἂν εἴη οὐδέν ¹⁰⁾. τό τε γὰρ μὴ ὄν οὐκ

ω L

καί τ' L

ἴδιον L

αι εἴη L

ἔστι L

δ L

δ L

εἴη L

εἴη L

ἔστι καὶ τὸ ὄν, ἐπεὶ περ ταῦτό τῷ μὴ ὄντι. οὗτος μὲν οὖν αὐτὸς ὁ ¹¹⁾ λόγος ἐκείνου.

γε ὄντως
ὁ αὐτὸς

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Οὐδαμόθεν δὲ συμβαίνει ἐξ ὧν εἴρηκεν, μηδὲν εἶναι· ἃ γὰρ καὶ ¹⁾ ἀποδείκνυσιν, οὕτως διαλέγεται· εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστιν, ἔστιν, ἀπλῶς εἰπεῖν, καὶ ἔστιν ὁμοίως μὴ ὄν· τοῦτο δὲ οὔτε φαίνεται οὕτως, οὔτε ἀνάγκη, ἀλλ' ὥσπερ εἰ δυοῖν ὄντων, τοῦ μὲν ὄντος, τοῦ δὲ δοκοῦντος, τὸ μὲν ἔστι, τὸ δ' οὐκ ἀληθές, ὅτι ἔστι τὸ μὲν μὴ ὄν ²⁾· διότι οὖν οὐκ ἔστιν οὔτε εἶναι οὔτε μὴ εἶναι, οὔτε τὰ ἄμφω οὔθ' ἕτερον, οὐκ ἔστιν ³⁾. οὐδὲν γὰρ φησὶν, εἴη ἂν τὸ μὴ εἶναι [ἦττον] ⁴⁾ τοῦ εἶναι, εἴπερ εἴη τι καὶ τὸ μὴ εἶναι. [τοῦτο δὲ] ⁵⁾ οὐδεὶς φησὶν, εἶναι τὸ μὴ εἶναι οὐδαμῶς. εἰ δὲ καὶ ἔστι τὸ μὴ ὄν μὴ ὄν, οὐχ' οὕτως ὁμοίως εἴη ἂν τὸ μὴ ὄν τῷ ὄντι ⁷⁾. τὸ μὲν γὰρ ἔστι μὴ ὄν, τὸ δὲ καὶ ἔστιν ἔτι. εἰ δὲ καὶ, ἀπλῶς εἰπεῖν, ἀληθές, ὡς δὴ θαυμασιόν γ' ἂν εἴη τὸ μὴ ὄν ἔστιν· ἀλλ', εἰ δὴ οὕτω, πρότερον μᾶλλον συμβαίνει ἅπαντα εἶναι, ἢ μὴ εἶναι ⁸⁾; αὐτὸ γὰρ οὕτω γε τὸναντίον ἔοικε γίνεσθαι. εἰ γὰρ τό τε μὴ ὄν ἔστι, καὶ τὸ ὄν ἔστιν, ἅπαντα ἔστι· καὶ γὰρ τὰ ὄντα καὶ τὰ μὴ ὄντα ἔστιν. οὐκ ἀνάγκη γὰρ, εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστι, καὶ τὸ ὄν μὴ εἶναι. εἰ [δὲ] δὴ καὶ οὕτω τις συγχωροίη ¹⁰⁾, καὶ τὸ μὲν μὴ ὄν εἴη, τὸ δὲ ὄν μὴ εἴη, ὁμοῦς οὐδὲν ἦττον εἴη ἂν [τι] ¹¹⁾. τὰ γὰρ μὴ ὄντα εἴη ¹²⁾ κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον. εἰ δὲ ταῦτόν ἐστι καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, οὐδ' οὕτως μᾶλλον οὐκ ἂν τι εἴη ¹³⁾. ὡς γὰρ κάκεινος λέγει, ὅτι, εἰ ταῦτό τὸ μὴ ὄν καὶ ὄν, τό τε ὄν οὐκ ἔστι καὶ τὸ μὴ ὄν, ὥστε οὐδὲν ἔστιν· ἀντιστρέψαντι ἔστιν ὁμοίως φάναι, ὅτι πάντα ἔστι ¹⁴⁾. τό τε γὰρ μὴ ὄν ἔστι καὶ τὸ ὄν, ὥστε πάντα ἔστιν.

κε
κνούσιν
ἢ ἔστιν
ἢ εἴη ἢ ἔσω ὁμοίον
εἴη
ἔτι
ἔστι
διὰ
λακίνα
ὅτι
ἔστι
μὴ
πρό
ξ
ἀνάγκη
ὄν
τὰ ἔστι
ἔστι
ξ
vac. p. 111
εἴη
ἔστι
πάντα ἔστι
πρῶτον α δὲ λέγει οὐκ ἔστι
ἔστι

πάντα ἔστι

10 * Μετὰ δὲ τούτων τὸν λόγον φησὶν· εἰ δὲ ἔστιν,
 11 ἦτοι ἀγέννητον ἢ γενόμενον εἶναι ¹⁵). καὶ εἰ
 μὲν ἀγέννητον, ἀπειρον αὐτὸ τοῖς τοῦ Μελίσσου
 ἀξιώμασι λαμβάνει· τὸ δὲ ἀπειρον οὐκ ἂν εἶναι
που. οὔτε γὰρ ἐν αὐτῷ, οὔτ' ἂν ἐν ἄλλῳ εἶναι.
 δύο γὰρ ἂν οὕτως ἢ πλείω εἶναι, τό τε ἐνὸν καὶ τὸ
 ἐν ᾧ· μηδαμοῦ δὲ ὄν, οὐδὲν εἶναι κατὰ τὸν Ζήνω-
 νος λόγον περὶ τῆς χώρας ¹⁶). ἀγέννητον μὲν οὖν διὰ
 12 ταῦτ' οὐκ εἶναι· οὐ μὴν οὐδὲ γενόμενον. γενέ-
 σθαι γὰρ οὖν οὐδὲν ἂν οὔτ' ἐξ ὄντος, οὔτ' ἐκ
 13 μὴ ὄντος ¹⁷). εἰ γὰρ τὸ ὄν [γένοιτο], οὐκ ἂν
 ἔτ' εἶναι τὸ ὄν, ὥσπερ γ' εἰ καὶ τὸ μὴ ὄν γένοιτο,
 14 οὐκ ἂν ἔτι εἶη μὴ ὄν· οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐκ [μὴ] ὄν-
 τος ἂν γενέσθαι· εἰ μὲν γὰρ μὴ ἔστι τὸ μὴ ὄν, οὐ-
 δὲν ἂν ἐκ μηδενὸς ἂν γενέσθαι. εἰ δ' ἔστι τὸ μὴ ὄν,
διόπερ οὐδ' ἐκ τοῦ ὄντος, διὰ ταῦτ' οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ
ὄντος γενέσθαι ¹⁸). εἰ οὖν ἀνάγκη μὲν, εἴπερ ἔστι
 τι, ἦτοι ἀγέννητον εἶναι ἢ γενόμενον, ταῦτα δὲ ἀδύ-
 νατον, [ἀδύνατόν] τι καὶ εἶναι ¹⁹).
 Ἔτι, εἴπερ ἔστι τι, ἢ ἐν ἢ πλείω, φησὶν,
 15 ἔστιν· εἰ δὲ μήτε ἓν, μήτε πολλὰ, οὐδὲν ἂν εἶη ²⁰).
 16 καὶ ἐν μὲν [οὐκ ἂν δύνασθαι εἶναι], ὅτι ἀσώμα-
 τον ἂν εἶη τὸ ἐν· [τὸ γὰρ ἀσώματον, φησὶν,
οὐδ' ἐν· ἐχόμεν[ός] γε τοῦ τοῦ Ζήνωνος λόγου ²¹].
 17 ἐνός δὲ [μὴ] ὄντος, οὐδ' ἂν [πολλὰ] εἶναι. οὐδὲ
μὴ[ν, εἴ τι] μήτε πολλὰ [μήτε ἓν ἔστιν, εἶναι ἂν οὐ-
δαμῶς· εἰ δ' οὕτως, φησὶν, οὐδὲν ἔστιν]· εἰ γὰρ
μήτε ἓν, μήτε πολλὰ ἔστιν, οὐδὲν ἔστιν.
 18 [.....] οὐδ' ἂν κινη-
 θῆναι φησὶν οὐδέν· εἰ γὰρ κινηθεῖη, οὐκ ἂν ἔτι
 εἶη ὡσαύτως ἔχον, ἀλλὰ τὸ μὲν [ὄν] οὐκ ἂν εἶη, τὸ
 19 δ' οὐκ ὄν γεγονὸς εἶη ²²). ἔτι δὲ, ἢ κινεῖται καὶ, —
εἰ μὲν μεταφέρεται οὐ συνεχὲς ὄν, — διήρηται τὸ
ὄν, οὐκ ἔστι ταύτη· ὡστ' εἰ πάντῃ κινεῖται, πάντῃ
διήρηται· εἰ δ' οὕτως, πάντῃ οὐκ ἔστιν· ἐκλιπὲς

γι λ
 ποτε λ αω λ
 δλ λ ατδ λ
 γδν λ ὅτι λ
 μεταπέδοι λ
 εε λ δλ λ
 δλ λ
 α λ δλ λ
 επερ ἐστὶ λ
 ἢ τὸ λ
 δλ λ τι λ
 επερ ἔστιν λ ¹⁵
 εν πλδω λ
 καὶ λ
 εν κ λ λαύνα λ βεω λ ω
 μη λαύνα λ λαύνα λ
 δε λ
 λαύνα λ
 nulla λαύνα λ
 ὅτι ἐστὶ λ ἢ λ
 ἢ λ δλ λ ὄν
 ὡς λ ἢ λ
 ἐν λ
 ὅτι ἐστὶ λ τε λ
 λδ λ

αίνε

β ε. ἐχομέν γε λαύνα. (numeri forma signifi significant quot fere habentur velis relatum lit.)

γὰρ ταύτη, φησὶν, ἣ διήρηται, τοῦ ὄντος ²³). ἀντὶ τοῦ κενοῦ τὸ διηρηθῆσθαι λέγων, καθάπερ ἐν τοῖς Λευκίππου καλουμένοις λόγοις γέγραπται ²⁴).

Εἰ μὲν οὖν οὐδὲν, τὰς ἀποδείξεις λέγει [εἶναι ²⁰ φνλ λλλ
ἄγνωστα] ἅπαντα. δεῖν γὰρ [ἂν] τὰ φρονούμενα λλλ λλ
εἶναι, καὶ τὸ μὴ ὄν, εἴπερ μὴ ἔστι, μηδὲ φρονεῖ- ἐστὶ μὴ λλ
σθαι ²⁵). εἰ δ' οὕτως, οὐδὲν ἂν εἶναι ψεῦδος, οὐδ' ἔ- λ
εἰ, φησὶν, οὐδ' εἰ ἐν τῷ πελάγει φαίη ἀμιλλᾶσθαι λλ
ἄρματα ²⁶). πάντα γὰρ ἂν ταῦτα εἶη. καὶ γὰρ τὰ ²¹ λλλ τὰ
ὄρώμενα καὶ ἀκούμενα, διὰ τοῦτο ἔστιν, ὅτι φρο- ἐστὶ λ
νεῖται ἕκαστα αὐτῶν ²⁷); εἰ δὲ μὴ διὰ τοῦτο, ἀλλ' γὰρ λ
εἴπερ οὐδὲν μᾶλλον ἢ ὄρωμεν ἔστιν, [ἔστιν] οὕτω ἐστὶ λ λλ
μᾶλλον ἢ ὄρωμεν ἢ [ἂ] διανοούμεθα; καὶ γὰρ ὡς- λ
περ ἐκεῖ πολλοὶ ἂν ταῦτα ἴδοιεν, καὶ ἐνταῦθα
πολλοὶ ἂν ταῦτα διανοηθείημεν ²⁸). τὸ οὖν
μᾶλλον δὴ τοιάδ' ἔστι, τοῖα δὲ τὰ ληθῆ, ἐστὶ λ πλ
ἄδηλον ²⁹). ὥστε καὶ εἰ ἔστιν ³⁰), ἡμῖν γε ἄγνωστ' ἢ ἢ ἐστὶ λ
ἂν εἶναι ³¹) τὰ πράγματα.

Εἰ δὲ καὶ ³²) γνωστὰ, πῶς ἂν τις, φησὶ ³³), ²² (εἰ ἄνθρωπος λ
δηλώσειεν ἄλλω; ὃ γὰρ εἶδε, πῶς ἂν τις, φη- (καὶ ἄλλοι λέγουσιν λόγῳ
σὶ, τοῦτο εἶποι ³⁴) λόγῳ; ἢ πῶς ἂν ἐκείνῳ δῆλον. εἴπω (i.e. φημι) λ
ἀκούσαντι γίγνοιτο μὴ ἰδόντι; ὥσπερ γὰρ οὐδὲ ἢ ²³ ἔδεκ' λ
ὄψις τοὺς φθόγγους γινώσκει, οὕτως οὐδὲ ἢ ἀκοή
τὰ χρώματα ἀκούει, ἀλλὰ φθόγγους· καὶ λέγει ὃ
λέγων [λόγον], ἀλλ' οὐ χρώμα οὐδὲ πρᾶγμα ³⁵). ὃ ²⁴ λλ
οὖν τις μὴ ἐννοεῖ, πῶς αἰτεῖ [τοῦτο] παρ' ἄλλου
λόγῳ; ἢ σημείῳ τινὶ ἐτέρου πράγματος ἐννοήσειεν λλ
[ἂν], ἀλλ' ἢ, εἰ μὲν χρώμα, ἰδὼν, εἰ μὲν [δὲ φθόγγ- λλ
κος, ἀκροώμε]νος; ἀρχὴν γὰρ οὐ [φθόγγον] λέγει λλ
[οὐ]δὲ χρώμα, ἀλλὰ λόγον ³⁶). ὥστε οὐδὲ διανοεῖ- λλ
σθαι χρώμα ἔστιν ³⁷), ἀλλ' ὄραν· οὐδὲ ψόφον, ἀλλ' ἐστὶ λ
ἀκούειν ³⁸). εἰ δὲ καὶ ἐνδέχεται, γινώσκει δὲ καὶ ²⁵ λλ
ἀναγινώσκει λέγων ³⁹), ἀλλὰ πῶς ὁ ἀκούων τὸ αὐτὸ λ
ἐννοήσει; οὐ γὰρ οἷόν τε, τὸ αὐτὸ ἅμα ἐν πλείοσι τῶν
καὶ χωρὶς οὖσιν εἶναι· δύο γὰρ ἂν εἶη τὸ ἐν. εἰ δὲ ²⁶ λλ

A N N O T A T I O N E S.

C A P U T I.

1) In Casauboni editione *εἰ δ' ἐστίν* legitur. Et hoc quidem loco nonnullisque aliis, ubi tacite accentum mutavi, non potest dubitari, quo accentu *ἐστίν* notetur, interdum tamen magna est dubitatio. Et unus quidem locus infra in annotatione quadam est explicatus, de alio, a quo explicatio unius argumenti Gorgiani pendet, in meo de Gorgiae physico libro commentario, qui has annotationes excipiet, illustrabitur.

2) Apud Casaub. legitur *ἄλλω*; Lips. autem *ἄλλοις* habet, quae scriptura, etiam propter solam codicis praestantiam praeferenda, unice vera est; nam in antiquis editt. *ἄλλως* legebatur, a Sylb. in *ἄλλω* mutatum, quod Casaub. recepit.

3) *ἀν*, quod in editt. legitur, mutatum illud in Lips. in *ὅτι*, ut ego scripsi, quamquam in *αὖ* fortasse mutandum est, quum diversae hinc enumerentur philosophorum quasi partes aut familiae quaedam, et praecesserit modo *αὖ*, potest tamen etiam ex *ἀγ* litteris, quae sequuntur, explicari. Non ausus sum igitur *αὖ* addere, quum in Lips. nullum eius sit vestigium.

4) In editt. neque post neque ante *ταῦτα* comma additum est, ut ad sequentia an ad praecedentia editores *ταῦτα* retulerint, non appareat. Fabricius autem ad *Sext. Emp. p. 384. not. C.* hunc locum citans integrum, post *ταῦτα* comma posuit. Quo facto, *ταῦτα*

aut ἐπιδεικτικῶς est explicandum, quod alienum est ab hac quaestione, aut ad ὄντων, quod praecedit, referendum; tunc vero dicendum potius erat αὐτά. Quare ταῦτα cum συλλογίζεται construendum est, ut ipse Sextus Emp. §. 66. auctor est, cuius in hoc ipso loco verba sunt: ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν ἔστιν, ἐπιλογίζεται τὸν τρόπον τοῦτον.

5) Apud Casaub. haec ita leguntur: ἀνάγκη γὰρ φησιν, εἴ τί ἐστι, μήτε ἐν, μήτε πολλὰ εἶναι, μήτε ἀγένητα μήτε γενόμενα, οὐδὲν ἂν εἴη. εἰ γὰρ μὴ εἴη τι, τούτων ἂν θάτερα εἴη, ὅτι οὐκ ἔστιν οὔτε ἐν, οὔτε πολλὰ, οὔτε ἀγένητα, οὔτε γενόμενα. τὰ μὲν ὡς Μέλισσος, τὰ δὲ ὡς Ζήνων ἐπιχειρεῖ δεικνύειν —. μὴ, quod ante εἴη τι legitur, in Lips. iam est omissum. Reliqua interpunctionis mutatione ita sunt sublevanda, uti a me factum est; non est autem opus in re aperta pluribus disputare. Et Tennemannus quoque p. 365. primum, quod hunc locum a verbis ὅτι οὐκ ἔστιν οὔτε ἐν —, laudat, videtur ante haec verba interpunxisse; deinde recte posuit comma post γενόμενα.

6) Casaub. ἴδιον. Id, quum ad ἀπόδειξιν referatur, in ἰδίαν mutandum fuit. Tennemannus autem l. l., quinquam interpunctionem recte mutavit, illud tamen intactum reliquit.

7) Quod Casaub. habet ἦν ante ἦττον, omissum in Lips., ortum est sine dubio ex ἦττον. Quominus autem εἴη eiiciatur, ἦν retineatur, impedit tum codicis praestantia, tum Aristotelis constans per totum hunc librum consuetudo.

8) Casaub. scripturam εἰ δ' ὁμως τὸ μὴ εἶναι ἔστι τὸ εἶναι φησιν, οὐκ ἔστι τὸ ἀντικείμενον, mutata interpunctione ita esse corrigendam, uti factum est, ap-

paret, atque, ut e *commentario de Gorgiae libro* intelligetur, Sexti consensu confirmatur.

9) Casaub. τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι προσήκει. Quae praecedunt verba, omnem dubitationem tollunt, quin ἢ ante μὴ deleatur. Hoc additamentum, ut superius illud μὴ, docet, magnam in his voculis ἢ, μὴ et quae similes sunt brevitate et sono, editos libros invasisse corruptelam.

10) Quae Casaub. habet: ὥστε οὐκ ἂν οὕτως φησίν, οὐδὲν ἂν εἴη, εἰ μὴ ταυτόν ἐστιν, εἶναι τε καὶ μὴ εἶναι. ἔστι δὲ ταυτό. καὶ οὕτως οὐκ ἂν εἴη οὐδέν., puncto, quod post ταυτό legitur, in comma mutato, fere emendata sunt, nam ἔστι δὲ ταυτό in Lips. iam est in εἰ δὲ τ. mutatum. οὐκ ἂν οὕτως autem, quod immutatum reliqui, facile possit in οὐδ' ἂν οὕτως mutari, et scio, qui ita mutare voluerit. At quia id ne hac quidem ratione esset, diversa hic significata esset ratio ab alia aliqua, ante commemorata. At non est nominata ante ratio ulla, qua aliquid esse possit.

11) Casaub. scriptura ὁ αὐτὸς post ea, quae supra dixit Aristoteles μετὰ μὴν πρώτην ἰδίαν αὐτοῦ ἀποδείξιν, quae propriam Gorgiae fuisse argumentationem hactenus explicatam declarant, non potest explicari. At quum ipsis Gorgiae verbis non usus sit Aristoteles, affirmare licebat, hanc a se prolatam argumentorum expositionem a Gorgiae mente non dissidere; recte igitur αὐτὸς ὁ scribitur.

CAPUT II.

1) Multo difficilius ad emendandum explicandumque alterum hoc libelli nostri est caput, tum propter rerum tractatarum maiorem locupletiolemque copiam, quae accuratorem veterum nonnullorum philosophorum cognitionem requirunt, tum propter lacunas, quarum non exigua in eo est multitudo, tam earum, quae aut in codice aut in editis libris sunt significatae, quam earum, quas coniecturâ tantummodo investigare licet. In principio autem difficile interdum est explicatu, quaeenam Aristotelis verba, quae Gorgiae sint. Sed ex primis duabus totius libelli Aristotelei partibus probabiliter licet coniicere, Aristotelem in altero hoc nostro capite argumenta hactenus proposita, utpote Gorgiae propria, refutare; post sequuntur alia argumenta, quae, quum essent ab aliorum fontibus ducta, Aristoteles refellere omisit. Sed non statim singula capita diiudicat, nam prima verba: οὐδαμόθεν δὲ συμβαίνει ἐξ ὧν εἴρηκε, μηδὲν εἶναι· ἃ γὰρ καὶ ἀποδείκνυσιν, οὕτως διαλέγεται, demonstrant, Aristotelem primum ostendere, quaeenam ratio per totam Gorgiae argumentationem quasi sit diffusa, et quo ea fundamento nitatur. Quapropter recte Lips. post γὰρ addit καὶ, qua particula alterum quod posuimus *quo fundamento nitatur* evidentius explicatur.

2) Quum de singulis difficillimi huius loci partibus agi non possit, sed de universo accurata instituenda sit disputatio, describendus primum est locus, quemadmodum apud Casaub. legitur: εἰ τὸ μὴ ὄν ἐστίν ἢ ἐστίν, ἀπλῶς εἰπεῖν εἴη, καὶ ἐστίν ὁμοιον μὴ ὄν. τοῦτο δὲ οὔτε φαίνεται οὕτως, οὔτε ἀνάγκη, ἀλλ' ὡς περὶ δυοῖν, ὄντος, τοῦ δ' οὐκ ὄντος, τὰ μὲν ἐστίν, τὰ δ' οὐκ ἀληθῆς, ὅτι ἐστὶ τὸ μὲν μὴ ὄν. Lips. autem, cuius per totum hunc locum magna est discrepan-

tia, in primis statim verbis nonnulla aliter exhibet; nam *εἰ*, quod apud Casaub. primum est vocabulum, mutatum ibi est in *ἤ*. Deinde Olearius, qui lectiones discrepantes indicavit, ab ea linea, quae octava est p. 754. b. in Casaub. edit., in Lips. *ἔστι* abesse refert; sed quum ter in illa linea *ἔστι* reperiatur, quodnam ab eo sit significatum, latet.

Ut autem ante diximus, Aristoteles primis hisce, quae tractamus, verbis, quod vitium quaeve ratio, per totam Gorgiae ratiocinationem diffusa, sublevet eam atque sustentet, exponit, quod quidem praeter verba *ἃ* — *οὕτως διαλέγεται*, declarant etiam, quae infra, §. 3., leguntur: *διότι οὐκ ἔστιν οὔτε εἶναι* — *οὐκ ἔστιν*, post quae Aristoteles primum Gorgiae argumentum, brevi comprehensum, et deinceps reliqua ad unum omnia refutat. Princeps igitur illa ratio primis verbis *εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστιν ἢ ἔστιν*, *ἀπλῶς εἰπεῖν εἴη*, καὶ *ἔστιν ὁμοιον μὴ ὄν* continetur, quoniam quae sequuntur, Aristoteleam refutationem, ut verbis *τοῦτο δὲ οὔτε φαίνεται οὕτως οὔτε ἀνάγκη* significatur, complectuntur. Refellit autem Aristoteles ita, ut, quomodo res sese habeat aut possit habere, ostendat; eo enim verba *οὔτε φαίνεται οὔτε ἀνάγκη*, et *ἀλλὰ* particula ducunt. Ergo verba *ἀλλ' ὡς περὶ δυοῖν* — *ἀληθές, ὅτι ἔστι τὸ μὴ μὴ ὄν* sententiam continent, quam, licet diversam ab ista Gorgiana, primis verbis *εἰ τὸ μὴ ὄν* — *ὁμοιον μὴ ὄν* expressa, tamen eius similem esse oportet, ut, si altera haec Aristotelea esset aperta, etiam de Gorgiana facilis probabilisque coniectura capi posset. Sed aequae paene etiam Aristotelea illa librorum maculis est obscurata. Et in Casaub. quidem exemplari lacunam esse ante *ὄντος*, patet; poterat enim etiam sine codicis ullius ope coniecturâ effici, ut *τοῦ μὴ* verba ante *ὄντος* adderentur. Et ita scriptum est in Lips. Sed Casauboni scriptura *τοῦ δ' οὐκ ὄντος*,

quae ad certam illam coniecturam ducere poterat, ipsa in Lips. in *τοῦδε δοκοῦντος* mutata est; deinde non modo *τοῦ μὲν* ante *ὄντος* legitur, sed post *δυσὶν* etiam *ὄντοι*; quarum quidem mutationum omnium eo maior est auctoritas, quod editis libris, in quibus lacuna est apertissime, in hoc loco nulla fere auctoritas tribuenda est. Denique pro *ὡς περὶ*, quae est Casaub. scriptura, in cod. reperitur *ὡς περὶ*. Iam vero, etsi his expositis admodum incerta et dubia haec omnia esse patet, tantum quidem apparet, de *duabus* hic agi rebus, id quod tum *δυσὶν* declarat, tum *τὸ μὲν ἔστι, τὸ δ' οὐκ ἀληθές*; etenim, quia postrema haec *τὸ δ' οὐκ ἀληθές* in Lips. leguntur pro Casaub. *τὰ δ' οὐκ ἀληθές*, sequitur, ut etiam *τὸ μὲν ἔστι* scribatur, ita ut totus locus cum mea hac emendatione, e cod. Lips. ratione ita legatur: *ἀλλ' ὡς περὶ δυσὶν ὄντοι, τοῦ μὲν ὄντος, τοῦ δὲ δοκοῦντος, τὸ μὲν ἔστι, τὸ δ' οὐκ ἀληθές, ὅτι ἔστι τὸ μὲν μὴ ὄν.*

Iam duae illae res fortasse *ὄν* et *μὴ ὄν* esse videantur, quod quidem postremis verbis *τὸ μὲν μὴ ὄν*, quae alteram rem *τὸ ὄν* esse suadent, significatur. Vera igitur vulgata scriptura *τοῦ δ' οὐκ ὄντος* pro *τοῦ δὲ δοκοῦντος* videatur. At primum, quod in Lips. legitur, *ὄντοι* huic opinioni repugnat, quia *δυσὶν ὄντοι* alterum non potest *οὐκ ὄν* esse; etenim, quoniam dubitarunt nonnulli, *μὴ ὄν* sit nec ne sit, potest esse *μὴ ὄν*, at de *οὐκ ὄντι* non est unquam disceptatum. Ergo verum est *δοκοῦντος*, atque *δοκεῖν* et *εἶναι* hic sibi opponuntur.

Iam vero ad *τὸ ὄν* referendum est *τὸ μὲν ἔστι*, ad *δοκοῦν* autem *τὸ δ' οὐκ ἀληθές*. Quae autem addita sunt verba: *ὅτι ἔστι τὸ μὲν μὴ ὄν*, ea non possunt aliter intelligi, nisi ut explicent verba *τὸ δ' οὐκ ἀληθές*. Repertum est igitur alterum illud, *τὸ δοκοῦν*; est enim *ὅτι ἔστι τὸ μὲν μὴ ὄν*. Ceterum in praesenti accen-

tus in verbo *ἔστι* est adhuc omittendus. Illud autem: *ὅτι ἔστι τὸ μὲν μὴ ὄν*, Aristoteles non verum esse dicit; ergo alterum, quod nunc est extricandum, verum esse oportet. Quid autem potest aliud opponi priori isti, quam: *ὅτι ἔστι τὸ ὄν*? De hisce igitur duabus rebus egit fortasse Gorgias. At primum quidem, nisi magna lacuna est in verbis *εἰ τὸ μὲν μὴ ὄν — ὅμοιον μὴ ὄν*, non potest Gorgias etiam de *ὄντι* exposuisse, quoniam eius vocabuli nullum ibi est vestigium. Deinde *τὸ οὐκ ἀληθές* verba, non satis *δοκοῦντι* conveniunt, nam non verum esse convenit ei, quod falsum est; quod autem videtur esse (*τὸ δοκοῦν*), id non est revera. Ex hac oppositionis ratione sequitur, ut *ἀληθές* aut pro adverbio habeatur, aut, ad removendam ambiguitatem, in *ἀληθῶς* mutetur. Iam ultima Aristotelis sententia haec est: *οτι ἔστι τὸ μὲν μὴ ὄν*, id videtur esse (*δοκοῦν ἔστι*) neque vero est revera. Quum vero *ἔστι* duplici modo scribi possit, et duplicem habeat significationem, duae oriuntur sententiae diversae ex diversa scribendi ratione: altera *ὅτι ἔστι τὸ μὲν μὴ ὄν*, altera *ὅτι ἔστι τὸ μὲν μὴ ὄν*. Et prius quidem illud fraudem quandam atque errorem continet; posterius contra *ὅτι τὸ μὲν (μὴ ὄν) ἔστι μὴ ὄν*, non item erroris est plenum. Quapropter alterum est *τὸ δοκοῦν*, alterum est revera, *τὸ ὄν*. Gorgias igitur, ut supra ostendimus, quia Aristoteles duo illa diversa esse ponit, putandus est nullum discrimen inter utrumque enunciatum statuuisse, eaque sententia e primis istis *εἰ τὸ μὴ ὄν — ὅμοιον μὴ ὄν* elicienda est. A Gorgia autem revera illud discrimen neglectum esse, in *commentario* explicabitur; etenim idem putavit esse *ἔστι*, tum quando *ἔστι μὴ ὄν*, tum quando *ἔστι μὴ ὄν* dicebat. Illam autem sententiam verbis istis contineri, *ὅμοιον* indicat. Necesse est autem, in illa sententia reperiatur *ἔστιν* et *ἔστιν*, et

si *εἰ* cum Casaub. legitur, etiam tertium *ἔστιν*. Illud *εἰ* autem videtur esse aptissimum ad Gorgiae rationem exprimendam (*οὕτως διαλέγεται*), quoniam Gorgias ante semper dixerat: *εἰ τὸ μὴ εἶναι ἔστιν, εἰ δ' ὁμῶς ἔστιν*, al. Si codicis scriptura *ἢ* retinetur, tamen *ἔστιν*, ter repetitum, est tenendum; quo facto minuitur codicis in hoc loco auctoritas. Sed ne potest quidem *ἢ* scribi; nam verbis: *ἢ τὸ μὴ ὄν ἔστιν*, opponitur aut *ἢ τὸ ὄν ἔστιν*, aut *ἢ τὸ μὴ ὄν οὐκ ἔστιν*; neutrum in illa enunciatione habet locum, nec ullum eius oppositi vestigium apparet. Ergo relinendum est *εἰ*. Sed *εἴη* post *εἰπεῖν* mendosum est, nam cum *εἰ* construi non potest, tum quia illud iam cum *ἔστιν* coniunctum est, tum quia apodosis non sequitur, quae protasi *εἰ τὸ μὴ ὄν* — *εἰπεῖν εἴη* respondeat. Deinde *εἴη* non potest in apodosi esse, tum quia *ἄν* deest, tum quia sequitur *καὶ ἔστιν ὁμοιον μὴ ὄν*. Ergo delendum est, quippe ex antecedentis verbi ultimis litteris *EIN* ortum. Iam vero *ἢ* particula, ante alterum *ἔστιν*, et ipsa non habet idoneos explicatus; nam neque cum *ἢ* particula, quae in Lips. est, copulari potest, quia *καὶ* sequitur, neque verba *ἢ ἔστιν, ἀπλῶς εἰπεῖν* possunt explicationis gratia addita existimari, tum propter sententiae rationem, tum quia tunc Gorgiae illa verba essent; at ille non intellexit illud discrimen inter *ἔστιν ἀπλῶς εἰπεῖν* et *ἔστιν*. Quare etiam *ἢ*, quod a praecedenti littera *N* vix potest discerni, delendum est. Iam propter adiectivum *ὁμοιον* coniiicere liceat, Aristotelem scripsisse *εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστιν, ἔστιν, ἀπλῶς εἰπεῖν, καὶ ἐστὶ μὴ ὄν, ὁμοιον*. At hac quidem ratione Gorgias ipse illud dixisset; Aristoteles autem non refert, quid Gorgias dixerit, sed vitium in eius argumentatione avimadversum exponit. Et id quidem hac fere ratione exprimere debebat: *Gorgias ita ratiocinatur, ut non distinguat ea: τὸ μὴ ὄν ἔστιν, ἀπλῶς εἰπεῖν, et*

ἔστι μὴ ὄν, sed utrumque eadem ratione adhibet. Illud eadem ratione est ὁμοίως, ita igitur scribendum est, ut haec sit sententia: *qua ratione τὸ μὴ ὄν ἔστιν, ἀπλῶς εἰπεῖν, eadem ἔστι μὴ ὄν, de Gorgiae sententia (οὕτως διαλέγεται)*. Eadem differentia est inter ἔστι μὴ ὄν et ἔστι ὄν, et eodem ὁμοίως vocabulo ad eam exprimendam Aristoteles II. §. 5. utitur: οὐχ οὕτως ὁμοίως εἶη ἂν τὸ μὴ ὄν τῷ ὄντι.

3) Exorditur iam Aristoteles singulorum argumentorum refutationem, et ita quidem, ut Gorgiae nullum argumentum firmum esse asseveret: quae quidem est Aristotelis consuetudo. τὰ ἄμφω autem, quod apud Casaub. pro οὐτε τὰ ἄμφω legitur, vitiosum esse, docet tum cod., qui τὸ δὲ exhibet, tum dicendi praecepta; nam, si τὰ ἄμφω cum praecedentibus verbis coniungitur, scribendum est οὐτε εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὰ ἄμφω, οὐδ' ἕτερον; οὐτε — οὐτε particulae enim separant, cum τὰ ἄμφω copulet. τὸ δὲ autem, etsi mendosum, quum pluralis requiratur, tamen, quia ο et ε litteras continet, ducit ad οὐτε, quod necessarium est. Sed quoniam articulus tum in edit., tum in cod., etsi cum singulari commutatum, reperitur, οὐτε τὰ ἄμφω scribere, tutissimum est.

4) Quum singula iam Gorgiae argumenta Aristoteles ordine supra proposito tractet, patet, etiam hic idem argumentum exponi, quod supra I, 6. primum est: οὐδὲν ἂν ἤττον τὸ μὴ ὄν τοῦ ὄντος εἶη. Desideratur igitur etiam hic ἤττον, quod eodem loco atque supra ponendum esse existimavi, quum praeterea etiam litterarum ductus ἂν τὸ μὴ omissionem facilem esse demonstret: quamquam etiam inter εἶναι et τοῦ apta est collocatio. Neque enim licet, omisso ἤττον, οὐδὲν cum τοῦ εἶναι construere eadem ratione, qua Leu-

cippus apud Aristot. *de gen. et corr.* I. c. 8. dixit: τοῦ ὄντος οὐδέν μὴ ὄν εἶναι.

5) Lacuna ante οὐδεὶς, quae apud Casaub. est notata, in Lips. cod. ὅτε particulâ expleta est. Incipit autem Aristoteles iam refutationem, primumque argumentum, quo adversus Gorgiam utitur, e loquendi consuetudine repetit, quum nemo, τὸ μὴ εἶναι esse, dicat. Saepius ad communem omnium philosophorum sententiam refugit, non iniuria id, in quo ingeniosissimi quique homines semper consenserunt, verum prope et indubitatum statuens. Apprime autem cum hoc loco convenit, quod *phys.* IV, 1. *init.* p. 60. *ed. Sylb.* legimus: τὰ τε γὰρ ὄντα πάντες ὑπολαμβάνουσιν εἶναι πού· τὸ γὰρ μὴ ὄν, οὐδαμοῦ εἶναι. πού γὰρ ἔστι τραγέλαφος ἢ σφίγξ, ubi quod πού legitur, id nihil quidem refert, quia quod nusquam est, non est omnino, ut ipse Gorgias infra affirmat. Ad refutationis autem significationem necessarium est aut ἀλλὰ aut δέ. Prioris particulae nullum apparet vestigium; ad alterum ducit fortasse ὅτε, quod habet Lips., nam scribere licet τοῦτο δὲ vel τόδε δέ. Sed quod nemo unquam dixit, τὸ μὴ εἶναι esse, ex eo non consequitur, Gorgiae, adversus eos, qui dixerunt, disputantis, argumentationem falsam esse, sed, supervacaneam esse. Vereor igitur, ne maior sit lacuna, quam quae duobus verbis possit expleri; nam dixit fortasse Aristoteles, inutilem Gorgiae fuisse operam, propterea quod nemo unquam istud dixisset.

6) οὐχ pro οὐδ', quod in editt. et cod. legitur, scripsi. Cuius mutationis in *commentario* reddam rationem.

7) Pro τῷ ὄντι Lips. τῷ μὴ ὄντι habet, quod, quum aperte μὴ sit omittendum, ostendit, etiam in

cod. aequae, atque in editt., eiusmodi vovulas male interdum esse interpositas.

8) Tenue vitium, quod modo indicavimus, compensavit cod. Lips. egregia scriptura hic suppeditata. Casaub. enim hunc locum ita scribit: τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ μὴ ὄν, τὸ δὲ καὶ ἔστιν. ἔτι εἰ δεῖ καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἀληθές, ὡς δὴ θαναμάσιόν τ' ἂν εἴη, τὸ μὴ ὄν ἐστὶν. ἀλλ' εἰ δὴ οὕτω, πότερον μᾶλλον —. In Lips. recte post ἔτι interpungitur, ut καὶ ἔστιν ἔτι coniungatur, hac sententia: οὐ μόνον ἐστὶν ὄν, ἀλλὰ καὶ ἔστιν ἔτι: praeterea etiam est. Verba autem εἰ δεῖ apud Casaub. vitiosa esse, docet καὶ particula, quae proxime sequitur. Scribendum est enim εἰ δὲ καὶ, ut Lips. habet, et ἀπλῶς εἰπεῖν verba declarant, quae, quum nulla pateat caussa, cur Aristoteles verum dicere quasi vereatur et reformidet, non apte cum εἰ δεῖ coniunguntur. Immo vero supra iam idem dixerat: οὐδεὶς φησὶν, εἶναι τὸ μὴ εἶναι οὐδαμῶς. — Deinde θαναμάσιόν τ', in quo ne Lips. quidem discrepat, quum τ' non possit τι esse, et τε locum non habeat, in θαναμάσιόν γ' mutavi. — Recepta autem cod. scriptura, punctum post ἐστὶν in colon mutandum est; ἀλλὰ enim verbis εἰ δὲ καὶ respondet, quod tum alias saepissime, tum in hoc ipso libro fit. — Denique quod Lips. pro πότερον habet πρότερον, novo id est exemplo, non ubivis auctoritatem eius esse sequendam; nam elegans hic est πότερον particulae usus, sequente γὰρ particulâ.

9) Ut in Casaub. edit. post τὸ ὄν additum est ὄν, ita in Lips., qui etiam illud ὄν habet, praeterea post τὸ μὴ ὄν additum est ὄν. Utrumque potest tolerari, neque quicquam facit ad Aristotelis sententiam obscurandam, at melius tamen omitti censeo utrumque. Nam continent haec verba refutationem argumenti secundī I, 7.: εἰ τὸ μὴ εἶναι ἔστι, τὸ εἶναι οὐκ ἔστι, τὸ ἀντι-

κείμενον, ubi quidem ὄν non memoratur; item post legimus: οὐκ ἀνάγκη γὰρ, εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστι, καὶ τὸ ὄν μὴ εἶναι, neque vero εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστιν ὄν. Et quia ne dixit quidem Gorgias: τὸ μὴ ὄν ἔστιν ὄν, sed ἔστιν, Aristoteles, quum nulla prorsus mutandi esset necessitas, Gorgiae argumentum in hunc modum immutasse minime est existimandus. Denique quod Aristoteles concludit, καὶ γὰρ τὰ μὴ ὄντα καὶ τὰ ὄντα ἔστιν, id, quamquam si rem spectamus, recte concluditur, tamen, si ὄν illud bis additum esset, accuratius dicendum fuisset: καὶ γὰρ τὰ μὴ ὄντα καὶ τὰ ὄντα ἔστιν ὄντα. Postremo supra, ubi eadem Gorgiae verba affert Aristoteles: Θαυμάσιόν γ' ἂν εἴη τὸ μὴ ὄν ἔστιν, etiam ὄν omisit.

10) Quod pridem conieci, post autem a Sylburgio vidi occupatum, *συγγωροίη* pro *συγγωρεῖ*, id, quia εἴη, quod eadem constructionis lege tenetur, sequitur, recepi; alioqui enim etiam *συγγωρεῖ* recte scriberetur. — Quum autem Aristoteles novum iam adversus Gorgiam proferat argumentum, quod, etiamsi priora, quae iam sunt excussa, concederentur, tamen ad eum refellendum satis esset idoneum, novum illud particulâ δὲ, neque δὴ infertur; ut *contr. Meliss. c. II. p. 5. Sylb.*: εἰ δὲ καὶ ταῦτά τις συγγωροίη. Quum autem Aristoteles multa hoc loco concedat, multaque coacervet argumenta, δὲ δὴ scripsi, quarum particularum coniunctio elegantem habet usum, cum δὲ novum inferat, δὴ autem cumulum significet. Inprimis ad hanc rem accommodatum est exemplum, a Demosthene petitum: εἰ δὲ δὴ καὶ πρὸς ἅ τοῖς ἐχθροῖς συμφέρει, δῶρά τις λαβὼν λέγει, quod ap. Hoogev. *de partic. p. 139. Schütz.* legitur.

11) *τι* ab editt. et cod. abest. Quum autem gravitatem quandam hoc loco *τι* habeat, et voce acendum sit: *aliquid tamen est nihilominus*, ut verba τὸ

γὰρ μὴ ὄντα εἶη declarant, non potest omitti aut cogitatione addi.

12) Desideratur in hoc enunciato ἄν particula post εἶη, repetenda ea e praecedente sententia; nam etiam post γὰρ particulam alterum ἄν interdum omittitur. Similiter infra post δέ, §. 18. τὸ μὲν ὄν οὐκ ἄν εἶη, τὸ δ' οὐκ ὄν γεγονὸς εἶη. — Ceterum apud Casaub. post ὄντα comma male additum est.

13) Casaub. οὐδ' οὕτως μᾶλλον οὐκ εἶη ἄν τι εἶη. Non discrepat Lips. At mendo ista laborare, tum sententiae ratio, tum linguae praecepta docent; alterum enim εἶη necessario est omittendum. Quoniam autem οὐκ pronuntiando est extollendum, et collocatio ἄν particulae ante εἶη facile poterat efficere, ut alterum εἶη adderetur, prius εἶη delendum esse censui.

14) In vitiosa scriptura Casauboni: ὡς γὰρ κἀκεῖνος λέγει, ἔτι εἰ παύτὸν μὴ ὄν, καὶ ὄν, τό τε ὄν οὐκ ἔστι, καὶ τὸ μὴ ὄν. ὥστε οὐδέν ἐστιν ἀντιστρέψαντι, ἔστιν ὁμοίως φάναι, ὅτι πάντα ἐστί. τό τε γὰρ μὴ ὄν ἐστί, καὶ τὸ ὄν. ὥστε πάντα ἐστί., nulla discrepantia e cod. enotata est. Recte autem Tennem. p. 369. hunc locum afferens, interpungendi rationem mutavit, quamquam supra οὐκ εἶη ἄν τι εἶη integrum reliquerat; quod quidem a studio vulgatae lectionis in re difficillima servandae non licet explicare, quia hic κἀκεῖνος in ἐκεῖνος mutavit, cuius mutationis idonea causa nulla est. Unum, in quo Lips. ab editis libris discrepat, ταύτὸ τὸ pro ταύτὸν exhibens, licet non sequatur τὸ ὄν, sed ὄν, retinendum tamen est; non rara est enim articuli ad secundum vocabulum omisio. — Quoniam autem interpunctionis mutatione locus facillime est emendatus, de Sylburgii, ἔστιν in ἔτι mutantis, coniectura nihil amplius opus est dicere.

15) Casaubonus ἦτοι ἀγέννητον ἢ μὴ γενόμενον εἶναι habet, male quidem μὴ addens, in Lips. recte omissum. — Pro γενόμενον cod. habet γινόμενον.

16) Apud Casaub., qui τὸ δὲ ἀπειρον, οὐκ ἂν εἶναι ποτε. οὔτε γὰρ ἐν αὐτῷ, οὔτ' ἂν ἐν ἄλλῳ εἶναι. δύο γὰρ ἂν οὕτως ἢ πλείω εἶναι, τό τε ἐν ὄν, καὶ τὸ ἐν ᾧ, μηδαμοῦ. δέον οὐδὲ εἶναι κατὰ τὸν Ζήνωνος λόγον περὶ τῆς χώρας habet, in primis verbis praeter comma, quod frustra post ἀπειρον collocatum est, etiam ποτε est vitiosum, quamquam non emendatum in Lips. Nam non quaeritur hoc loco, an unquam fuerit aut esse possit infinitum, sed ubi sit. Gorgias enim esse usquam negat, quum nec in se ipso neque in alio sit; consentit Sextus Emp. §. 69.: εἰ δὲ ἀπειρόν ἐστιν, οὐδαμοῦ ἐστίν. De loco hic agi, docet etiam μηδαμοῦ; memoratur praeterea Zenonis de spatio sententia. — Verba ἐν ὄν in unum esse conflanda, Meierus monuit; scribendum est enim ἐνόν. — Post ἐν ᾧ a C. et L. comma abest, quod apud Cas. et Sylb. legitur. Est autem colon ponendum. Ceterum quae hic ἐνόν et ἐν ᾧ dicuntur, alibi aliter expressa sunt, veluti Arist. phys. IV, 3. p. 65. ἄλλος γὰρ ὁ λόγος ὁ τοῦ ἐν ᾧ καὶ ὁ τοῦ ἐν τούτῳ, et Sext. §. 70. ταῦτόν γὰρ ἐστὶ τὸ ἐν ᾧ καὶ τὸ ἐν αὐτῷ. — Casauboni scriptura: μηδαμοῦ. δέον paene est emendata in Lips.: μηδαμοῦ ὄν; scribendum est enim μηδαμοῦ δὲ ὄν. Eius mutationis significationem Tenn. p. 367. fecit, nam, Gorgias, inquit, de Zenonis sententia, quod nusquam sit, id omnino non esse probavit. — οὐδὲ denique, quod Casaub. habet, quamquam propter codicis praestantiam in οὐδὲν mutavi, aequae certe est bonatur. De toto autem hoc loco, quum Tennem. p. 367. non prorsus recte annotationem scri-

psisse videatur, infra in commentario disputabitur accuratius.

17) Casauboni scripturam ἀγέννητον μὲν οὖν διὰ ταῦτ' οὐκ εἶναι, οὐ μὴν οὐδὲ γενόμενον γενέσθαι τὸν οὐδὲν ἂν —, interpunctione mutanda ita esse emendandam, uti a me factum est, patet. Quum autem a verbo γενέσθαι probationis, cur non possit quicquam esse natum, initium sit, γὰρ particula desideratur. Eius apud Casaub. quidem, qui τὸν habet, nullum est vestigium; at in Lips., qui γοῦν exhibet, est. Verum ipsa γοῦν particula, quum non exempli expositione, sed argumento ex arte dialectica petito Gorgias utatur, ad hunc locum non est accommodata; quare prima eius littera in γὰρ est mutanda. Quod superest οὖν, quamquam ex οὐδ, quod sequitur, fortasse natum, retinendum tamen duxi, quum γὰρ οὖν particulae frequentissime ita coniungantur, ut γὰρ probet, οὖν autem asseveranter orationem continuet, conclusionemque aliquam, quae quidem aut ante est expressa aut e sententiarum cohaerentia addenda, indicet. Quapropter quod hic breviter est adumbratum, accuratius ita erat exprimendum: εἰ γὰρ γίγνεται τι, ἤτοι ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος γίγνεται· γίγνεται οὖν οὐδὲν οὔτε ἐξ ὄντος οὔτε ἐκ μὴ ὄντος. Quod quam verum sit, ex ipsis Melissi verbis, quem Gorgias hic quidem paene ad verbum sequutus esse videtur, quamquam ab Aristotele argumentum paullulum contractum est, optime intelligitur. Is enim eandem argumentationem his verbis comprehendit *ap. Simpl. ad Arist. phys. p. 22. b.*: εἰ δέ τι ἔστιν, ἤτοι γινόμενον ἔστιν, ἢ αἰεὶ ὄν· ἀλλ' εἰ γενόμενον, ἤτοι ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος· ἀλλ' οὔτε ἐκ μὴ ὄντος οἷόν τε γενέσθαι τι — οὔτε ἐκ τοῦ ὄντος.

psisse videatur, infra in commentario disputabitur accuratius.

17) Casauboni scripturam ἀγέννητον μὲν οὖν διὰ ταῦτ' οὐκ εἶναι, οὐ μὴν οὐδὲ γενόμενον γενέσθαι τὸν οὐδὲν ἄν —, interpunctione mutanda ita esse emendandam, uti a me factum est, patet. Quum autem a verbo γενέσθαι probationis, cur non possit quicquam esse natum, initium sit, γὰρ particula desideratur. Eius apud Casaub. quidem, qui τὸν habet, nullum est vestigium; at in Lips., qui γοῦν exhibet, est. Verum ipsa γοῦν particula, quum non exempli expositione, sed argumento ex arte dialectica petito Gorgias utatur, ad hunc locum non est accommodata; quare prima eius littera in γὰρ est mutanda. Quod superest οὖν, quamquam ex οὐδ, quod sequitur, fortasse natum, retinendum tamen duxi, quum γὰρ οὖν particulae frequentissime ita coniungantur, ut γὰρ probet, οὖν autem asseveranter orationem continuet, conclusionemque aliquam, quae quidem aut ante est expressa aut e sententiarum cohaerentia addenda, indicet. Quapropter quod hic breviter est adumbratum, accuratius ita erat exprimendum: εἰ γὰρ γίνεται τι, ἦτοι ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος γίνεται· γίνεται οὖν οὐδὲν οὔτε ἐξ ὄντος οὔτε ἐκ μὴ ὄντος. Quod quam verum sit, ex ipsis Melissi verbis, quem Gorgias hic quidem paene ad verbum sequutus esse videtur, quamquam ab Aristotele argumentum paullulum contractum est, optime intelligitur. Is enim eandem argumentationem his verbis comprehendit *ap. Simpl. ad Arist. phys. p. 22. b.*: εἰ δέ τι ἔστιν, ἦτοι γινόμενον ἔστιν, ἢ αἰεὶ ὄν· ἀλλ' εἰ γενόμενον, ἦτοι ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος· ἀλλ' οὔτε ἐκ μὴ ὄντος οἷόν τε γενέσθαι τι — οὔτε

18) Eorum, quae Casaub. exhibet: εἰ γὰρ τὸ ὄν μεταπέσοι, οὐκ ἂν ἔτ' εἶναι τὸ ὄν, ὥσπερ γ' εἰ καὶ τὸ μὴ ὄν γένοιτο, οὐκ ἂν ἔτι εἴη μὴ ὄν· οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι· εἰ μὲν γὰρ μὴ ἔστι τὸ μὴ ὄν, οὐδὲν ἂν ἐκ μηδενὸς ἂν γενέσθαι. εἰ δ' ἔστι τὸ μὴ ὄν, διόπερ οὐδ' ἐκ τοῦ ὄντος, διὰ ταῦτ' αὐτὰ οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γενέσθαι, principium prorsus idem legitur in cod. Lips. Mirum est autem illud μεταπέσοι, quod, quomodo hic locum habeat, non potest perspicui. Nam quum Gorgias neque ex ente, neque e non ente natum esse quicquam dicat, id ita iam probat, ut, quid esset consequuturum, si ens nasceretur, exponat. Exspectatur igitur necessario: εἰ γὰρ τὸ ὄν γένοιτο. Et ita Sextus, qui per totum hunc locum cum Aristotele congruit, hoc Gorgiae argumentum profert §. 71.: ἀλλ' οὔτε ἐκ τοῦ ὄντος γέγονεν· εἰ γὰρ ὄν ἔστιν, οὐ γέγονεν, ἀλλ' ἔστιν ἤδη. Pergit deinde: οὔτε ἐκ μὴ ὄντος, ita ut Gorgiam hac una ratione argumentum absolvisse appareat. Quamquam autem neque Aristoteles hoc loco nec Sextus, unde Gorgias hoc argumentum hauserit, tradunt, hausit tamen e Melissi placitis, qui apud Simpl. l. l. hunc locum ita tractat: οὔτε ἐκ τοῦ ὄντος· εἴη γὰρ ἂν οὕτω καὶ οὐ γίγνοιτο; quamquam id paullo diversum est ab eo, quod Gorgias dixit. Sed ex altera illa Gorgiae ratione Aristot. phys. I, 8. expressit: ἀναγκαῖον μὲν γίγνεσθαι τὸ γιγνόμενον ἢ ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος· ἐκ δὲ τούτων ἀμφοτέρων ἀδύνατον εἶναι· οὔτε γὰρ τὸ ὄν γίγνεσθαι· εἶναι γὰρ ἤδη. Ad eandem sententiam verba οὐκ ἂν ἔτ' εἶναι τὸ ὄν ducunt; ergo in prima quoque argumenti parte Gorgias Melissi rationem non videtur reliquisse. Propter duplicem igitur causam εἰ γένοιτο exspectatur. Tertium est, quod sequitur: ὥσπερ γ' εἰ καὶ τὸ μὴ ὄν γένοιτο, in quibus verbis καὶ accurate cum τὸ μὴ ὄν est coniungendum: ut etiam non ens, si nasceretur, non

esset non ens. Ergo supra quoque, ubi idem de ente, quod hic de non ente, dictum est, γένοιτο requiritur. Sed quia μεταπέσοι tum in editt., tum in cod. exstat, neque prorsus, quum sane de mutatione quadam agatur, ab hoc loco alienum esse videtur, tamen Gorgias paullum fortasse immutavit Melissi rationem, atque ita eam instituit, ut, si nasceretur ens, immutari illud, nec esse amplius ens, diceret. Tunc lacuna inter τὸ ὄν et μεταπέσοι statuenda atque in hunc modum explenda est: εἰ γὰρ τὸ ὄν [γένοιτο, μεταπεσεῖν ἄν· εἰ δὲ] μεταπέσοι —, quae quidem explendi ratio propter verba ὡςπερ γ' εἰ καὶ τὸ μὴ ὄν γένοιτο, alteri praestat, quae alioqui haud inepta esset: εἰ γὰρ τὸ ὄν μεταπέσοι, οὐκ ἂν ἔτ' εἶναι τὸ ὄν· [μεταπεσεῖν δ' ἂν, εἰ γένοιτο]. At quum lacunae in cod. et in editt. nullum vestigium appareat, et ipsa ratiocinandi ratio a Sexto Empirico, cuius cum Melisso consensus magni est momenti, discrepet, satius duxi, μεταπέσοι in γένοιτο mutare. Non temerarium autem esse, ita mutare, si quis dubitaret, doceret editt. scriptura *contr. Meliss. c. I.*: τοιούτων δὲ ὄντων ἀνωδύνων τε καὶ ἀναλήτων, ὑπὲς καὶ ἄνωθον εἶναι, e cod. Lips. ita corrigenda: τοιοῦτο δὲ ὄν τὸ ἐν, ἀνώδυνόν τε καὶ ἀνάλητον, ὑγιᾶς τε καὶ ἄνοσον εἶναι.

Iam quae in nostro loco proxime leguntur, οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐξ ὄντος γενέσθαι, itidem in Lips. scripta sunt. Summa est autem differentia in sequentibus. Nam primum Lips. οὐδὲν ἂν ἐκ μηδενὸς ἂν γενέσθαι. εἰ δ' ἔστι τὸ μὴ ὄν, omittit, deinde etiam διὰ ταῦτα οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, denique pro διόπερ οὐδ' ἐκ τοῦ ὄντος habet διόπερ οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. Ita saltem Olearius; quamquam nulla videtur in his verbis discrepantia esse, quum etiam ap. Casaub. οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ante γενέσθαι legatur; dicendum igitur potius sit, verba οὐδ' ἐκ τοῦ ὄντος. διὰ ταῦτα, in Lips.

omissa esse. Utrum autem οὐδ' ante ἐκ τοῦ μὴ ὄντος in cod. omissum sit, quod Olearius significat, an legatur, dubito equidem; arbitror tamen, non abesse. Omnia igitur in cod. ita leguntur: οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι· εἰ μὲν γὰρ μὴ ἔστι τὸ μὴ ὄν, διόπερ οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γενέσθαι.

Prima autem verba: οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐξ ὄντος, vitiosa esse, primum ex eo patet, quod apud Sextum et Melissum uno tantummodo argumento, quod quidem ab Aristotele iam est explicatum, non esse quicquam ex ente natum, demonstratur. Verba autem οὐδὲ μὴν οὐδ' novum aliquod inferunt, diversum a superiore aut contrarium. Antea vero Gorgias non posse quicquam ex ente natum esse probavit, ergo idem plane, quod nunc tanquam novum ingeritur. Deinde quae proxime sequuntur, εἰ μὲν γὰρ μὴ ἔστι τὸ μὴ ὄν, causam continent, cur e non ente non possit quicquam nasci; ergo nisi magna lacuna, quae novo argumento, cur non possit ex ente natum esse, expleatur, statuenda est, legendum est ἐκ μὴ ὄντος pro ἐξ ὄντος; quod non adeo difficile est, quia, omissio μὴ, quod saepissime mendorum in hoc libello fons fuit, paene mirum fuisset, si ἐκ non mutatum esset in ἐξ. Sed verba οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐκ μὴ ὄντος ἂν γενέσθαι, significant, οὐ μὲν οὐν οὐδὲν ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι praecessisse, ut etiam propter hanc causam lacuna, quam supra esse suspicati sumus, veritatis speciem habeat. Sed ne id magni momenti faciam, prohibet Aristot. phys. I, 8.: οὐτε γὰρ τὸ ὄν γίνεσθαι· εἶναι γὰρ ἤδη. ἔκ τε μὴ ὄντος οὐδὲν ἂν γενέσθαι. Qui etsi non dixit in principio οὐτ' ἐξ ὄντος, pergit tamen ἔκ τε μὴ ὄντος —; omnes enim philosophi, ex ente nisi ens nasci non posse, statuerunt. Iam quae Gorgias apud Sextum, ut non esse quicquam e non ente natum demonstraret, profert: τὸ γὰρ μὴ ὄν οὐδὲ γεννησαί τι δύναται διὰ τὸ ἐξ ἀνάγκης

ὀφείλειν ὑπάρξεως μετέχειν τὸ γεννητικὸν τινος, ea conveniunt cum iis, quae apud Casaubonum primum argumentum complectuntur: εἰ μὲν γὰρ μὴ ἔστι τὸ μὴ ὄν, οὐδὲν ἂν ἐκ μηδενὸς ἂν γενέσθαι. Haec igitur verba, etsi in cod. omissa, satis firmata sunt. Deinde, omitti ea non posse, ex Melissi ratione, quae eodem argumento nititur, apparet. Nam Arist. *contr. Meliss. init.* αἰδίων εἶναι φησιν, εἴ τι ἔστιν, εἴπερ μὴ ἐνδέχεται γενέσθαι μηδὲν ἐκ μηδενός, quam sententiam saepius repetit: p. 2. οὐκ ἂν ποτε οὐδὲν γένοιτο ἐκ μηδενός. c. 2. *init.* ὃ πρῶτον λαμβάνει, μηδὲν γενέσθαι ἂν ἐκ μὴ ὄντος. *de soph. elench. I, 4. p. 426.* ἐκ γὰρ μὴ ὄντος οὐδὲν ἂν γενέσθαι. Item *Simplic. phys. p. 22. b.* ἀλλ' οὔτε ἐκ μὴ ὄντος οἷόν τε γενέσθαι τι οὔτε ἄλλο μὲν οὐδὲν ὄν, πολλῶ δὲ μᾶλλον τὸ ἀπλῶς ὄν.

Quare quum prior haec argumenti pars recte sit a Casaub. exhibita, non est, cur dubitemus, etiam alteram Gorgiae recte tribui, qua, si esset *non ens*, non esse natum quicquam e *non ente*, probavit. Si autem *non ens* est, idem cadit in *non ens* atque in *ens*, ut novo argumento non sit opus. Quae sententia verbis istis εἰ δ' ἔστι τὸ μὴ ὄν — γενέσθαι continetur, si ταῦτα pro ταῦτα scribitur atque ad διόπερ refertur.

19) Casaub.: εἰ οὖν ἀνάγκη μὲν, εἴπερ ἐστὶ τι, ἢ τὸ ἀγέννητον εἶναι ἢ γενόμενον. ταῦτα δὲ ἀδύνατόν τι καὶ εἶναι. Primum ἢ τὸ in ἦτοι mutandum esse, non licet dubitare; et pridem ita Sylburg. coniecit. Deinde, quum sententia ab εἰ particula incipiat, punctum post γενόμενον in comma mutandum est; δὲ autem particula, post ταῦτα collocata, etiam ταῦτα δὲ ἀδύνατον ab εἰ pendere, et ad protasin pertinere docet. Quum vero apud εἶναι sententia sit perfecta, in verbis τι καὶ εἶναι apodosis latet. Quia autem Gorgias efficere vult, quum neque ἀγέννητον neque γενόμενον

cippus apud Aristot. *de gen. et corr.* I. c. 8. dixit: τοῦ ὄντος οὐδὲν μὴ ὄν εἶναι.

5) Lacuna ante οὐδεὶς, quae apud Casaub. est notata, in Lips. cod. ὅτε particulâ expleta est. Incipit autem Aristoteles iam refutationem, primumque argumentum, quo adversus Gorgiam utitur, e loquendi consuetudine repetit, quum nemo, τὸ μὴ εἶναι esse, dicat. Saepius ad communem omnium philosophorum sententiam refugit, non iniuria id, in quo ingeniosissimi quique homines semper consenserunt, verum prope et indubitatum statuens. Apprime autem cum hoc loco convenit, quod *phys. IV, 1. init. p. 60. ed. Sylb.* legimus: τὰ τε γὰρ ὄντα πάντες ὑπολαμβάνουσιν εἶναι πον· τὸ γὰρ μὴ ὄν, οὐδαμοῦ εἶναι. ποῦ γὰρ ἔστι τραγέλαφος ἢ σφίγξ, ubi quod ποῦ legitur, id nihil quidem refert, quia quod nusquam est, non est omnino, ut ipse Gorgias infra affirmat. Ad refutationis autem significationem necessarium est aut ἀλλὰ aut δέ. Prioris particulae nullum apparet vestigium; ad alterum ducit fortasse ὅτε, quod habet Lips., nam scribere licet τοῦτο δὲ vel τόδε δέ. Sed quod nemo unquam dixit, τὸ μὴ εἶναι esse, ex eo non consequitur, Gorgiae, adversus eos, qui dixerunt, disputantis, argumentationem falsam esse, sed, supervacaneam esse. Vereor igitur, ne maior sit lacuna, quam quae duobus verbis possit expleri; nam dixit fortasse Aristoteles, inutilem Gorgiae fuisse operam, propterea quod nemo unquam istud dixisset.

6) οὐχ pro οὐδ', quod in editt. et cod. legitur, scripsi. Cuius mutationis in *commentario* reddam rationem.

7) Pro τῷ ὄντι Lips. τῷ μὴ ὄντι habet, quod, quum aperte μὴ sit omittendum, ostendit, etiam in

cod. aequae, atque in edito, eiusmodi voculas male interdum esse interpositas.

8) Tenue vitium, quod modo indicavimus, compensavit cod. Lips. egregia scriptura hic suppeditata. Casaub. enim hunc locum ita scribit: τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ μὴ ὄν, τὸ δὲ καὶ ἐστὶν. ἔτι εἰ δεῖ καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἀληθές, ὡς δὴ θαναμάσιόν τ' ἂν εἴη, τὸ μὴ ὄν ἐστὶν. ἀλλ' εἰ δὴ οὕτω, πότερον μᾶλλον —. In Lips. recte post ἔτι interpungitur, ut καὶ ἐστὶν ἔτι coniungatur, hac sententia: οὐ μόνον ἐστὶν ὄν, ἀλλὰ καὶ ἐστὶν ἔτι: praeterea etiam est. Verba autem εἰ δεῖ apud Casaub. vitiosa esse, docet καὶ particula, quae proxime sequitur. Scribendum est enim εἰ δὲ καὶ, ut Lips. habet, et ἀπλῶς εἰπεῖν verba declarant, quae, quum nulla pateat causa, cur Aristoteles verum dicere quasi vereatur et reformidet, non apte cum εἰ δεῖ coniunguntur. Immo vero supra iam idem dixerat: οὐδεὶς φησὶν, εἶναι τὸ μὴ εἶναι οὐδαμῶς. — Deinde θαναμάσιόν τ', in quo ne Lips. quidem discrepat, quum τ' non possit τι esse, et τε locum non habeat, in θαναμάσιόν γ' mutavi. — Recepta autem cod. scriptura, punctum post ἐστὶν in colon mutandum est; ἀλλὰ enim verbis εἰ δὲ καὶ respondet, quod tum alias saepissime, tum in hoc ipso libro fit. — Denique quod Lips. pro πότερον habet πρότερον, novo id est exemplo, non ubivis auctoritatem eius esse sequendam; nam elegans hic est πότερον particulae usus, sequente γὰρ particulâ.

9) Ut in Casaub. edit. post τὸ ὄν additum est ὄν, ita in Lips., qui etiam illud ὄν habet, praeterea post τὸ μὴ ὄν additum est ὄν. Utrumque potest tolerari, neque quicquam facit ad Aristotelis sententiam obscurandam, at melius tamen omitti censeo utrumque. Nam continent haec verba refutationem argumenti secundi I, 7.: εἰ τὸ μὴ εἶναι ἐστὶ, τὸ εἶναι οὐκ ἐστὶ, τὸ ἀντι-

κείμενον, ubi quidem ὄν non memoratur; item post legimus: οὐκ ἀνάγκη γὰρ, εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστι, καὶ τὸ ὄν μὴ εἶναι, neque vero εἰ τὸ μὴ ὄν ἔστιν ὄν. Et quia ne dixit quidem Gorgias: τὸ μὴ ὄν ἔστιν ὄν, sed ἔστιν, Aristoteles, quum nulla prorsus mutandi esset necessitas, Gorgiae argumentum in hunc modum immutasse minime est existimandus. Denique quod Aristoteles concludit, καὶ γὰρ τὰ μὴ ὄντα καὶ τὰ ὄντα ἔστιν, id, quamquam si rem spectamus, recte concluditur, tamen, si ὄν illud his additum esset, accuratius dicendum fuisset: καὶ γὰρ τὰ μὴ ὄντα καὶ τὰ ὄντα ἔστιν ὄντα. Postremo supra, ubi eadem Gorgiae verba affert Aristoteles: θαυμάσιόν γ' ἂν εἴη τὸ μὴ ὄν ἔστιν, etiam ὄν omisit.

10) Quod pridem conieci, post autem a Sylburgio vidi occupatum, *συγχωροίη* pro *συγχωρεῖ*, id, quia εἴη, quod eadem constructionis lege tenetur, sequitur, recepi; alioqui enim etiam *συγχωρεῖ* recte scriberetur. — Quum autem Aristoteles novum iam adversus Gorgiam proferat argumentum, quod, etiamsi priora, quae iam sunt excussa, concederentur, tamen ad eum refellendum satis esset idoneum, novum illud particulâ δὲ, neque δὴ infertur; ut *contr. Meliss. c. II. p. 5. Sylb.*: εἰ δὲ καὶ ταῦτά τις συγχωροίη. Quum autem Aristoteles multa hoc loco concedat, multaque coacervet argumenta, δὲ δὴ scripsi, quarum particularum coniunctio elegantem habet usum, cum δὲ novum inferat, δὴ autem cumulum significet. Inprimis ad hanc rem accommodatum est exemplum, a Demosthene petatum: εἰ δὲ δὴ καὶ πρὸς ἅ τοῖς ἐχθροῖς συμφέρει, δῶρά τις λαβὼν λέγει, quod ap. Hoogev. *de partic. p. 139. Schütz.* legitur.

11) *τι* ab editt. et cod. abest. Quum autem gravitatem quandam hoc loco *τι* habeat, et voce acendum sit: *aliquid tamen est nihilominus*, ut verba τὸ

γὰρ μὴ ὄντα εἶη declarant, non potest omitti aut cogitatione addi.

12) Desideratur in hoc enunciato ἄν particula post εἶη, repetenda ea e praecedente sententia; nam etiam post γὰρ particulam alterum ἄν interdum omittitur. Similiter infra post δὲ, §. 18. τὸ μὲν ὄν οὐκ ἄν εἶη, τὸ δ' οὐκ ὄν γεγονὸς εἶη. — Ceterum apud Casaub. post ὄντα comma male additum est.

13) Casaub. οὐδ' οὕτως μᾶλλον οὐκ εἶη ἄν τι εἶη. Non discrepat Lips. At mendo ista laborare, tum sententiae ratio, tum linguae praecepta docent; alterum enim εἶη necessario est omittendum. Quoniam autem οὐκ pronuntiando est extollendum, et collocatio ἄν particulae ante εἶη facile poterat efficere, ut alterum εἶη adderetur, prius εἶη delendum esse censui.

14) In vitiosa scriptura Casauboni: ὡς γὰρ κάκεινος λέγει, ἔτι εἰ ταὐτὸν μὴ ὄν, καὶ ὄν, τό τε ὄν οὐκ ἔστι, καὶ τὸ μὴ ὄν. ὥστε οὐδέν ἐστιν ἀντιστρέψαντι, ἔστιν ὁμοίως φάναι, ὅτι πάντα ἐστί. τό τε γὰρ μὴ ὄν ἐστί, καὶ τὸ ὄν. ὥστε πάντα ἐστί., nulla discrepantia e cod. enotata est. Recte autem Tennem. p. 869. hunc locum asserens, interpungendi rationem mutavit, quamquam supra οὐκ εἶη ἄν τι εἶη integrum reliquerat; quod quidem a studio vulgatae lectionis in re difficillima servandae non licet explicare, quia hic κάκεινος in ἐκεῖνος mutavit, cuius mutationis idonea caussa nulla est. Unum, in quo Lips. ab editis libris discrepat, ταὐτὸ τὸ pro ταὐτὸν exhibens, licet non sequatur τὸ ὄν, sed ὄν, retinendum tamen est; non rara est enim articuli ad secundum vocabulum omisio. — Quoniam autem interpunctionis mutatione locus facillime est emendatus, de Sylburgii, ἔστιν in ἔτι mutantis, coniectura nihil amplius opus est dicere.

15) Casaubonus ἦτοι ἀγέννητον ἢ μὴ γενόμενον εἶναι habet, male quidem μὴ addens, in Lips. recte omissum. — Pro γενόμενον cod. habet γινόμενον.

16) Apud Casaub., qui τὸ δὲ ἀπειρον, οὐκ ἂν εἶναι ποτε. οὔτε γὰρ ἐν αὐτῷ, οὔτ' ἂν ἐν ἄλλῳ εἶναι. δύο γὰρ ἂν οὕτως ἢ πλείω εἶναι, τό τε ἐν ὄν, καὶ τὸ ἐν ᾧ, μηδαμοῦ· δέον οὐδὲ εἶναι κατὰ τὸν Ζήνωνος λόγον περὶ τῆς χώρας habet, in primis verbis praeter comma, quod frustra post ἀπειρον collocatum est, etiam ποτε est vitiosum, quamquam non emendatum in Lips. Nam non quaeritur hoc loco, an unquam fuerit aut esse possit infinitum, sed ubi sit. Gorgias enim esse usquam negat, quin nec in se ipso neque in alio sit; consentit Sextus Emp. §. 69.: εἰ δὲ ἀπειρόν ἐστιν, οὐδαμοῦ ἐστίν. De loco hic agi, docet etiam μηδαμοῦ; memoratur praeterea Zenonis de spatio sententia. — Verba ἐν ὄν in unum esse conflanda, Meierus monuit; scribendum est enim ἐνόν. — Post ἐν ᾧ a C. et L. comma abest, quod apud Cas. et Syll. legitur. Est autem colon ponendum. Ceterum quae hic ἐνόν et ἐν ᾧ dicuntur, alibi aliter expressa sunt, veluti Arist. phys. IV, 3. p. 65. ἄλλος γὰρ ὁ λόγος ὁ τοῦ ἐν ᾧ καὶ ὁ τοῦ ἐν τούτῳ, et Sext. §. 70. ταῦτόν γὰρ ἐστὶ τὸ ἐν ᾧ καὶ τὸ ἐν αὐτῷ. — Casauboni scriptura: μηδαμοῦ· δέον paene est emendata in Lips.: μηδαμοῦ ὄν; scribendum est enim μηδαμοῦ δὲ ὄν. Eius mutationis significationem Tenn. p. 367. fecit, nam, Gorgias, inquit, de Zenonis sententia, quod nusquam sit, id omnino non esse probavit. — οὐδὲ denique, quod Casaub. habet, quamquam propter codicis praestantiam in οὐδὲν mutavi, aequae certe est bonum. De toto autem hoc loco, quum Tennem. p. 367. non prorsus recte annotationem scri-

psisse videatur, infra in commentario disputabitur accuratius.

17) Casauboni scripturam ἀγέννητον μὲν οὖν διὰ ταῦτ' οὐκ εἶναι, οὐ μὴν οὐδὲ γενόμενον γενέσθαι τὸν οὐδὲν ἄν —, interpunctione mutanda ita esse emendandam, uti a me factum est, patet. Quum autem a verbo γενέσθαι probationis, cur non possit quicquam esse natum, initium sit, γὰρ particula desideratur. Eius apud Casaub. quidem, qui τὸν habet, nullum est vestigium; at in Lips., qui γοῦν exhibet, est. Verum ipsa γοῦν particula, quum non exempli expositione, sed argumento ex arte dialectica petito Gorgias utatur, ad hunc locum non est accommodata; quare prima eius littera in γὰρ est mutanda. Quod superest οὖν, quamquam ex οὐδ, quod sequitur, fortasse natum, retinendum tamen duxi, quum γὰρ οὖν particulae frequentissime ita coniungantur, ut γὰρ probet, οὖν autem asseveranter orationem continuet, conclusionemque aliquam, quae quidem aut ante est expressa aut e sententiarum cohaerentia addenda, indicet. Quapropter quod hic breviter est adumbratum, accuratius ita erat exprimendum: εἰ γὰρ γίγνεται τι, ἦτοι ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος γίγνεται· γίγνεται οὖν οὐδὲν οὔτε ἐξ ὄντος οὔτε ἐκ μὴ ὄντος. Quod quam verum sit, ex ipsis Melissi verbis, quem Gorgias hic quidem paene ad verbum sequutus esse videtur, quamquam ab Aristotele argumentum paullulum contractum est, optime intelligitur. Is enim eandem argumentationem his verbis comprehendit *ap. Simpl. ad Arist. phys. p. 22. b.*: εἰ δέ τι ἔστιν, ἦτοι γινόμενον ἔστιν, ἢ αἰὲν ὄν· ἀλλ' εἰ γενόμενον, ἦτοι ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος· ἀλλ' οὔτε ἐκ μὴ ὄντος οἷόν τε γενέσθαι τι — οὔτε ἐκ τοῦ ὄντος.

18) Eorum, quae Casaub. exhibet: εἰ γὰρ τὸ ὄν μεταπέσοι, οὐκ ἂν ἔτ' εἶναι τὸ ὄν, ὥσπερ γ' εἰ καὶ τὸ μὴ ὄν γένοιτο, οὐκ ἂν ἔτι εἶη μὴ ὄν· οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι· εἰ μὲν γὰρ μὴ ἔστι τὸ μὴ ὄν, οὐδὲν ἂν ἐκ μηδενοῦς ἂν γενέσθαι. εἰ δ' ἔστι τὸ μὴ ὄν, διόπερ οὐδ' ἐκ τοῦ ὄντος, διὰ ταῦτα οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γενέσθαι, principium prorsus idem legitur in cod. Lips. Mirum est autem illud μεταπέσοι, quod, quomodo hic locum habeat, non potest perspicui. Nam quum Gorgias neque ex ente, neque e non ente natum esse quicquam dicat, id ita iam probat, ut, quid esset consequuturum, si ens nasceretur, exponat. Expectatur igitur necessario: εἰ γὰρ τὸ ὄν γένοιτο. Et ita Sextus, qui per totum hunc locum cum Aristotele congruit, hoc Gorgiae argumentum profert §. 71.: ἀλλ' οὔτε ἐκ τοῦ ὄντος γέγονεν· εἰ γὰρ ὄν ἔστιν, οὐ γέγονεν, ἀλλ' ἔστιν ἤδη. Pergit deinde: οὔτε ἐκ μὴ ὄντος, ita ut Gorgiam hac una ratione argumentum absolvisse appareat. Quamquam autem neque Aristoteles hoc loco nec Sextus, unde Gorgias hoc argumentum hauserit, tradunt, hausit tamen e Melissi placitis, qui apud Simpl. l. l. hunc locum ita tractat: οὔτε ἐκ τοῦ ὄντος· εἶη γὰρ ἂν οὕτω καὶ οὐ γίγνοιτο; quamquam id paullo diversum est ab eo, quod Gorgias dixit. Sed ex altera illa Gorgiae ratione Aristot. phys. I, 8. expressit: ἀναγκαῖον μὲν γίγνεσθαι τὸ γιγνόμενον ἢ ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος· ἐκ δὲ τούτων ἀμφοτέρων ἀδύνατον εἶναι· οὔτε γὰρ τὸ ὄν γίγνεσθαι· εἶναι γὰρ ἤδη. Ad eandem sententiam verba οὐκ ἂν ἔτ' εἶναι τὸ ὄν ducunt; ergo in prima quoque argumenti parte Gorgias Melissi rationem non videtur reliquisse. Propter duplicem igitur causam εἰ γένοιτο expectatur. Tertium est, quod sequitur: ὥσπερ γ' εἰ καὶ τὸ μὴ ὄν γένοιτο, in quibus verbis καὶ accurate cum τὸ μὴ ὄν est coniungendum: ut etiam non ens, si nasceretur, non

esset non ens. Ergo supra quoque, ubi idem de ente, quod hinc de non ente, dictum est, γένοιτο requiritur. Sed quia μεταπέσοι tum in editt., tum in cod. exstat, neque prorsus, quum sane de mutatione quadam agatur, ab hoc loco alienum esse videtur, tamen Gorgias paullum fortasse immutavit Melissi rationem, atque ita eam instituit, ut, si nasceretur ens, immutari illud, nec esse amplius ens, diceret. Tunc lacuna inter τὸ ὄν et μεταπέσοι statuenda atque in hunc modum explenda est: εἰ γὰρ τὸ ὄν [γένοιτο, μεταπεσεῖν ἂν· εἰ δέ] μεταπέσοι —, quae quidem explendi ratio propter verba ὡςπερ γ' εἰ καὶ τὸ μὴ ὄν γένοιτο, alteri praestat, quae alioqui haud inepta esset: εἰ γὰρ τὸ ὄν μεταπέσοι, οὐκ ἂν ἔτ' εἶναι τὸ ὄν· [μεταπεσεῖν δ' ἂν, εἰ γένοιτο]. At quum lacunae in cod. et in editt. nullum vestigium appareat, et ipsa ratiocinandi ratio a Sexto Empirico, cuius cum Melisso consensus magni est momenti, discrepet, satius duxi, μεταπέσοι in γένοιτο mutare. Non temerarium autem esse, ita mutare, si quis dubitaret, doceret editt. scriptura *contr. Meliss. c. I.*: τοιούτων δὲ ὄντων ἀνωδύνων τε καὶ ἀναλήτων, ὑπὲς καὶ ἀνωθον εἶναι, e cod. Lips. ita corrigenda: τοιοῦτο δὲ ὄν τὸ ἐν, ἀνώδυνόν τε καὶ ἀνάλητον, ὑγιές τε καὶ ἀνοσον εἶναι.

Iam quae in nostro loco proxime leguntur, οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐξ ὄντος γενέσθαι, itidem in Lips. scripta sunt. Summa est autem differentia in sequentibus. Nam primum Lips. οὐδὲν ἂν ἐκ μηδενὸς ἂν γενέσθαι. εἰ δ' ἔστι τὸ μὴ ὄν, omittit, deinde etiam διὰ ταῦτα οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, denique pro διόπερ οὐδ' ἐκ τοῦ ὄντος habet διόπερ οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. Ita saltem Olearius; quamquam nulla videtur in his verbis discrepantia esse, quum etiam ap. Casaub. οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ante γενέσθαι legatur; dicendum igitur potius sit, verba οὐδ' ἐκ τοῦ ὄντος. διὰ ταῦτα, in Lips.

omissa esse. Utrum autem οὐδ' ante ἐκ τοῦ μὴ ὄντος in cod. omissum sit, quod Olearius significat, an legatur, dubito equidem; arbitror tamen, non abesse. Omnia igitur in cod. ita leguntur: οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι· εἰ μὲν γὰρ μὴ ἔστι τὸ μὴ ὄν, διόπερ οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γενέσθαι.

Prima autem verba: οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐξ ὄντος, vitiosa esse, primum ex eo patet, quod apud Sextum et Melissum uno tantummodo argumento, quod quidem ab Aristotele iam est explicatum, non esse quicquam ex ente natum, demonstratur. Verba autem οὐδὲ μὴν οὐδ' novum aliquod inferunt, diversum a superiore aut contrarium. Antea vero Gorgias non posse quicquam ex ente natum esse probavit, ergo idem plane, quod nunc tanquam novum ingeritur. Deinde quae proxime sequuntur, εἰ μὲν γὰρ μὴ ἔστι τὸ μὴ ὄν, causam continent, cur e non ente non possit quicquam nasci; ergo nisi magna lacuna, quae novo argumento, cur non possit ex ente natum esse, expleatur, statuenda est, legendum est ἐκ μὴ ὄντος pro ἐξ ὄντος; quod non adeo difficile est, quia, omissio μὴ, quod saepissime mendorum in hoc libello fons fuit, paene mirum fuisset, si ἐκ non mutatum esset in ἐξ. Sed verba οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐκ μὴ ὄντος ἂν γενέσθαι, significant, οὐ μὲν οὐδὲν ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι praecessisse, ut etiam propter hanc causam lacuna, quam supra esse suspicati sumus, veritatis speciem habeat. Sed ne id magni momenti faciam, prohibet Aristot. phys. I, 8.: οὔτε γὰρ τὸ ὄν γίγνεσθαι· εἶναι γὰρ ἤδη. ἔκ τε μὴ ὄντος οὐδὲν ἂν γενέσθαι. Qui etsi non dixit in principio οὔτ' ἐξ ὄντος, pergit tamen ἔκ τε μὴ ὄντος —; omnes enim philosophi, ex ente nisi ens nasci non posse, statuerunt. Iam quae Gorgias apud Sextum, ut non esse quicquam e non ente natum demonstraret, profert: τὸ γὰρ μὴ ὄν οὐδὲ γεννησάι τι δύναται διὰ τὸ ἐξ ἀνάγκης

ὀφείλειν ὑπάρξεως μετέχειν τὸ γεννητικὸν τινος, ea conveniunt cum iis, quae apud Casaubonum primum argumentum complectuntur: εἰ μὲν γὰρ μὴ ἔστι τὸ μὴ ὄν, οὐδὲν ἂν ἐκ μηδενὸς ἂν γενέσθαι. Haec igitur verba, etsi in cod. omissa, satis firmata sunt. Deinde, omitti ea non posse, ex Melissi ratione, quae eodem argumento nititur, apparet. Nam Arist. *contr. Meliss. init.* αἰτίδιον εἶναι φησιν, εἴ τι ἔστιν, εἴπερ μὴ ἐνδέχεται γενέσθαι μηδὲν ἐκ μηδενός, quam sententiam saepius repetit: p. 2. οὐκ ἂν ποτε οὐδὲν γένοιτο ἐκ μηδενός. c. 2. *init.* ὃ πρῶτον λαμβάνει, μηδὲν γενέσθαι ἂν ἐκ μὴ ὄντος. *de soph. elench. I, 4. p. 426.* ἐκ γὰρ μὴ ὄντος οὐδὲν ἂν γενέσθαι. Item *Simplic. phys. p. 22. b.* ἀλλ' οὔτε ἐκ μὴ ὄντος οἷόν τε γενέσθαι τι οὔτε ἄλλο μὲν οὐδὲν ὄν, πολλῶ δὲ μᾶλλον τὸ ἀπλῶς ὄν.

Quare quum prior haec argumenti pars recte sit a Casaub. exhibita, non est, cur dubitemus, etiam alteram Gorgiae recte tribui, qua, si esset *non ens*, non esse natum quicquam e *non ente*, probavit. Si autem *non ens* est, idem cadit in *non ens* atque in *ens*, ut novo argumento non sit opus. Quae sententia verbis istis εἰ δ' ἔστι τὸ μὴ ὄν — γενέσθαι continetur, si ταῦτα pro ταῦτα scribitur atque ad διόπερ refertur.

19) Casaub.: εἰ οὖν ἀνάγκη μὲν, εἴπερ ἐστὶ τι, ἢ τὸ ἀγέννητον εἶναι ἢ γενόμενον. ταῦτα δὲ ἀδύνατόν τι καὶ εἶναι. Primum ἢ τὸ in ἦτοι mutandum esse, non licet dubitare; et pridem ita Sylburg. coniecit. Deinde, quum sententia ab εἰ particula incipiat, punctum post γενόμενον in comma mutandum est; δὲ autem particula, post ταῦτα collocata, etiam ταῦτα δὲ ἀδύνατον ab εἰ pendere, et ad protasin pertinere docet. Quum vero apud εἶναι sententia sit perfecta, in verbis τι καὶ εἶναι apodosis latet. Quia autem Gorgias efficere vult, quum neque ἀγέννητον neque γενόμενον

esse possit, non posse omnino quicquam esse, ea sententia efficitur repetito ἀδύνατον vocabulo, ut ἀδύνατον τι καὶ εἶναι apodosis contineatur. Similiter Anacr. 46, 1. 2. χαλεπὸν τὸ μὴ φιλιῆσαι,
χαλεπὸν δὲ καὶ φιλιῆσαι.

20) Valde corrupta sunt ea, quae apud Casaub. leguntur: ἔτι εἴπερ ἐστὶν ἐν ἧ πλείω φησὶν ἐστὶν, εἴτε μὴ ἐν, μήτε πολλὰ, οὐδὲν ἂν εἴη. Paullatim enim hic aucta est corruptela, quae mox densissimas nobis officit tenebras, ut paene cum Spaldingio p. 74. liceat exclamare: *ingruunt tenebrae!* Multum autem in hoc loco opis affert cod. Lips., quamquam ille mox, ubi maxime eius opera efflagitur, destitutus nos est. — Quum autem novae partis hic fiat initium, qua neque unum, neque multa esse Gorgias probavit, ut Aristoteles supra, c. 1. *init.*, significavit, ἐν illud, quod Lips. pro ἐν exhibet, certum est; ἧ autem, quod pro ἧ habet, ducit certe ad veritatem; ἧ enim scribendum est sine dubitatione. Iam πλείω, quod sequitur, in πολλὰ mutare, quum e cod. nihil sit enotatum, non audeo; etenim in hoc Eleaticorum placito saepius πλείω pro πολλὰ usurpatur. Quod post e Lips. recepi, εἴ δὲ μήτε ἐν pro εἴτε μὴ ἐν, facile erat etiam sine codice emendare.

21) Casaub.: καὶ ἐν μὲν καὶ ὅτι ἀσώματον ἂν εἴη τὸ ἐν η ἐνσχομεν γε τῷ τοῦ Ζήνωνος λόγου. Quum Zenonis hic facta sit mentio, et Aristoteles in prioris capituli initio Zenonis placitis Gorgiam interdum usum esse affirmet, etiam hoc loco idem a Gorgia factum esse, probabilis est coniectura, quamvis verba, quibus id Aristoteles declarat, corrupta sint. Zeno autem Eleaticus erat philosophus, atque *unum*, neque vero *multa* esse contendit. Licet igitur colligere, Gorgiam in illa ipsa re eius placita

adhibuisse, ut Gorgias hoc loco, cur *multa* non sint, demonstrare putandus sit. At prima verba *ἐν μὲν*, rectius *ἐν μὲν* in Lips. scripta, quum *πολλὰ* vocabuline vestigium quidem assit, de *uno* hic agi demonstrant; deinde etiam paullo post τὸ *ἐν* repetitum est, ac difficillima foret emendatio, si *πολλὰ* coniecturâ esset inferendum. Denique Sextus §. 73. primum de *uno* agit copiose, brevissime deinde de *multis*, et ita quidem, ut priori argumento, quo *unum* tollitur, hoc posterius nitatur. Fuit autem iam inter veteres opinio, Zenonem sustulisse *unum*, statuisse *multa*, quamquam refutata illa iam ab aliis scriptoribus veteribus. Sed explicanda est haec contentio accuratius secundum Simplicium, et ipsa Simplicii verba afferenda, quum eorum ad illustrandum emendandumque nostrum locum non parum sit momenti. Quoniam igitur Alexander Aphrodisiensis Zenonem in λόγῳ τῆς διχοτομίας *unum* sustulisse contenderat, Simplicius adversus eum p. 30. a. med. ταῦτα, ait, τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγοντος, ἐφιστάμεν ἄξων πρῶτον μὲν, εἰ Ζήνωνος οἰκεῖον τοῦτο, τὸ μηδὲν τῶν ὄντων λέγειν τὸ ἐν. ὅς γε τὸναντίον πολλὰ γέγραφεν ἐπιχειρήματα, τὸ πολλὰ εἶναι ἀναιρῶν, ἵνα διὰ τῆς τῶν πολλῶν ἀναιρέσεως τὸ ἐν εἶναι πάντα βεβαιωθῆ. ὅπερ καὶ ὁ Παρμενίδης ἐβούλετο. Deinde, postquam ex quo fonte falsa ista de Zenone opinio orta esset, explicavit, pergit: ἐν μέντοι τῷ συγγράμματι αὐτοῦ, πολλὰ ἔχοντι ἐπιχειρήματα, καθ' ἕκαστον δείκνυσιν, ὅτι τῷ πολλὰ εἶναι λέγοντι, συμβαίνει τὰ ἐναντία λέγειν. ὧν ἐν ἐστὶν ἐπιχείρημα, ἐν ᾧ δείκνυσιν ὅτι εἰ πολλὰ ἔστι, καὶ μεγάλα ἐστὶ καὶ μικρά. μεγάλα μὲν, ὥστε ἄπειρα τὸ μέγεθος εἶναι. μικρὰ δὲ οὕτως, ὥστε μηδὲν ἔχειν μέγεθος. ἐν δὲ τούτῳ δείκνυσιν, ὅτι οὔ μήτε μέγεθος, μήτε πάχος, μήτε ὄγκος μηθεὶς ἐστὶν, οὐδ' ἂν εἴη τοῦτο. οὐ γὰρ εἰ ἄλλῃ ὄντι, φησὶ, προσγένοιτο, οὐδὲν ἂν

μείζον ποιήσεται. μεγέθους γὰρ μηδεὶς ὄντος, προσ-
 γινομένου δὲ, οὐδὲν οἷόν τε εἰς μέγεθος ἐπιδοῦναι.
 καὶ οὕτως ἂν ἤδη τὸ προσγινόμενον οὐδὲν εἴη. εἰ δὲ
 ἀπογινομένου, τὸ ἕτερον μηδὲν ἔλαττόν ἐστι, μηδὲ αὖ
 προσγινομένου αὐξήσεται, δηλονότι τὸ προσγεγόμενον
 οὐδὲν ἦν, οὐδὲ τὸ ἀπογινόμενον. καὶ ταῦτα οὐχὲ τὸ
 ἐν ἀναιρῶν ὁ Ζήνων λέγει: cum quibus verbis coniu-
 genda sunt ea, quae p. 30. b. med. leguntur: (Ζήνω-
 νος) οὐ μέντοι τὸ ἐν ἀναιροῦντος, ἀλλὰ τὰ πολλὰ
 μᾶλλον, τῷ τὰναντία συμβαίνειν τοῖς ὑποτιθεμένοις
 αὐτὰ, καὶ ταύτη τὸν τοῦ Παρμενίδου λόγον βεβαιοῦν-
 τος, ἐν εἶναι λέγοντα. Patet igitur, Gorgiam Zeno-
 nis, unum tollentis, argumenta nulla potuisse ad-
 hibere.

Quod autem apud Simplicium legitur in Zenonis
 argumento: ὅτι οὐ μήτε μέγεθος, μήτε πάχος, μήτε
 ὄγκος μηθεὶς ἐστίν, οὐδ' ἂν εἴη τοῦτο, mirabiliter id
 congruit cum ἀσώματον vocabulo, quod in nostro loco
 reperitur; recte enim incorporeum appellatur, οὐ μήτε
 μέγεθος, μήτε πάχος μήτε ὄγκος ἐστίν. Quare si
 caussa patefacta esset, qua ductus Gorgias unum sta-
 tuisset incorporeum esse, pateret etiam, qua ratione
 de Zenonis sententia omnino non esse illud de-
 monstrare posset. Reputantibus autem nobis, Gor-
 giam e Melissi plerumque placitis pendere, non potest
 ulla de ea re esse dubitatio. Melissus enim unum esse
 statuit incorporeum, nam Simpl. phys. p. 19. a.
 med.: ὁ Μέλισσος, ἐν εἶναι, φησὶ, δεῖ αὐτὸ σῶμα μὴ
 ἔχειν· εἰ δὲ ἔχει πάχος, ἔχει ἂν μόρια καὶ οὐκέτι ἂν
 εἴη ἐν. et p. 24. b. med.: ἀσώματον γὰρ αὐτὸ δέδεικται
 ὑπὸ Μελίσσου. Gorgias igitur quemadmodum supra,
 Melissi argumentis usus, quod ἀγένητον, idem ἄπει-
 ρον esse statuit, ita hic e Melissi ratione, quod unum,
 idem incorporeum esse ponit. Quibus constitutis, po-

test iam doceri, qua ratione Gorgias dixerit id, quod dictum esse ab eo demonstravimus.

Καὶ autem particula ante *ἄσώματον* significat, a Gorgia, praeterquam quod incorporeum foret, aliam causam praeterea expositam esse, cur *unum* non sit. Id si verum esset, quia *ὅτι* post *καὶ* legitur, mutata sine dubio esset constructio, ut *διὰ* c. infinit. et *ἂν* particula antecederet, sequeretur *ὅτι ἄσώματον ἂν εἴη τὸ ἔν*, quae quidem constructionis mutatio apud Aristotelem valde est frequens. At quaenam illa causa esse potuerit, non patet; nam quum Zenonem Gorgias sequatur, Zeno autem de magnitudine et crassitudine agat, nisi de corpore, de nulla re licet cogitare. Deinde quum Melissi placitis Gorgias usus sit, apud illum quidem nihil, quod commode huc possit referri, reperitur. Denique ne est quidem verisimile, Aristotelem una enunciatione duas res diversas comprehendisse, quasi spatio, ad utramque accurate expediendam idoneo, careret. Etenim diversas eas esse oportuisset, quia *ὅτι* additum et constructionis ratio mutata esset. Quare *καὶ* vitio laborare statuendum est; idque vitium post una littera mutata tolletur. Nam quoniam *ὅτι ἄσώματον ἂν εἴη τὸ ἔν* causam, cur non possit esse *unum*, continet, consequitur, ut lacuna in illam sententiam expleatur. Itaque scribendum fere: *καὶ ἔν μὲν [οὐκ ἂν δύνασθαι εἶ]ναι, ὅτι — τὸ ἔν*. nam lacuna maior est in editt. signata, quam quae [*οὐκ ἂν εἶ*]ναι verbis expleta sit.

Post *τὸ ἔν* autem sententia est absoluta; ergo secunda lacuna novae sententiae initium, aut vero etiam integram sententiam continet. Sed quum eius sententiae una tantum littera *η*, et quae in lacuna ne prima quidem est, servata sit, sanequam difficile est et lubricum, illam coniecturâ assequi. Dixit autem Gorgias hactenus, si quid esset, non esse *unum*, quia, si

unum, esset incorporeum. At ita nondum absoluta est argumentatio; neque enim per se quidem, incorporeum esse nihil, planum est. Itaque lacuna primum comprehendit hoc: quod incorporeum, id non est. Et ita quidem Zeno dixit: οὐ μήτε μέγεθος — οὐδ' ἂν εἶη τοῦτο. Quum illud autem causam contineat, cur incorporeum non sit, γὰρ requiritur; sunt igitur prima lacunae verba, quantum ad huc licet colligere, vel τὸ γὰρ ἄσώματον, vel εἰ γὰρ ἄσώματον, vel ἄσώματον γὰρ ὄν. Longius nunc nondum licet progredi, quia η littera in illis verbis omnibus non apparet. Quae quo sit referenda, planum fiet, ubi de postremis verbis disputatum erit, in quibus Aristotelem, quem auctorem Gorgias sequutus sit, docere, non est obscurum. Casauboni autem scriptura: ἐνσχομεν γε τῷ τοῦ Ζήνωνος λόγου, ita mutata est in Lips., ut, ommissa prima syllaba ἐν, ἔχομεν legatur, quod, lacuna interposita, a γε particula excipitur. Per autem opportune lacuna ista accidit; nam quum verbum ἔχομεν significare debeat, secundum Zenonem haec a Gorgia esse exposita, lacuna ος vel ως syllabâ est explenda: ἐχόμενος vel ἐχομένως, ut supra: κατὰ τὸν Ζήνωνος λόγον. — τῷ deinde facile in τοῦ mutatur, et cum λόγου coniungitur; fortasse tamen scribendum est: ἐχόμενός γ' ἐ[ν τοῦ] τῷ τοῦ Ζήνωνος λόγου, quod in loco, lacunarum pleno, non licet temerarium vocare. Iam vero apparet, cur tam in editt. quam in cod., licet τῷ dativus praecedat, tamen λόγου legatur.

Sed si ἐχόμενος vel ἐχομένως legitur, aiendi verbum, ad quod participium vel adverbium referatur, requiritur; et quum η littera praeterea assit, quasi sponte ad φησὶν ducimur. Id quartum in lacuna tenebit locum. Non est autem praetereundum silentio, quam aptum de nostra ratione sit γὰρ illud post ἐχόμενος. Parvula deinde lacuna inter φησὶν et ἐχόμενος,

quid continere debeat, patet ex iis, quae supra sunt dicta: non esse incorporeum illud. Iam vero ἐν syllaba, quae apud Casaub. ante σχομεν legitur, etsi a Lips. abest, tamen, quum ad οὐδὲν ducat, quod sanequam ad hunc locum est accommodatum, non est negligenda. Inter φησιν autem et οὐδὲν aut nihil est collocandum, aut οὐκ ἂν εἶη. Iam si οὐδὲν solum legitur, ex tribus illis superioribus aptissimum est τὸ γὰρ ἀσώματον, ut totus iam locus ita sit constitutus:

καὶ ἐν μὲν [οὐκ ἂν δύνασθαι εἶ]ναι, ὅτι ἀσώματον ἂν εἶη τὸ ἐν· [τὸ γὰρ ἀσώματον, φ]η[σιν, οὐδ]έν, ἐχόμεν[ός] γε τοῦ τοῦ Ζήνωνος λόγου.

22) Non potest de singulis huius loci particulis seorsim disputari; describendus est igitur totus, quemadmodum Casaub. eum exhibet: ἐνὸς δὲ ὄντος, οὐδ' ἂν εἶναι οὐδὲ μὴ, μήτε πολλά εἰ γὰρ μήτε ἐν, μήτε πολλά ἐστίν, οὐδ' ἂν κινηθῆναι φησιν. οὐδενὶ γὰρ κινηθείη, ἢ οὐκ ἂν ἔτι, ἢ ὡσαύτως ἔχον, ἀλλὰ τὸ μὲν οὐκ ἂν εἶη, τὸ δ' οὐκ ὄν γεγονὸς εἶη. Corrupta autem esse etiam ea, quae in editis libris, tanquam fragmenta, leguntur, quum praeter negationes: οὐδ' ἂν εἶναι οὐδὲ μὴ μήτε, prope nihil supersit, primo obtutu percipitur, ut in iis quoque lacunae statuendae sint necessario. Opportune igitur e cod. Lips. duae enotatae sunt lacunae, altera post prius οὐδ' ἂν, altera post μὴ, quas quamquam spatiola appellat Olearius, videndum tamen est, ne sint spatiola paullo maiora. Uti autem vidimus, Gorgias eo loco, quem modo pertractavimus, non esse unum demonstravit; iam igitur aut novum eiusdem sententiae affert argumentum, aut ad πολλά tollenda accedit. Quoniam autem antea καὶ ἐν μὲν dixit, nunc vero δὲ sequitur, ad πολλά videtur transire. At ἐνὸς δὲ ὄντος verba contrarium declarant. Ve-

rum ea non possunt significare, *quia unum est*, nam de Gorgiae sententia unum non est; neque *si unum est*, tum quia ita dicendum erat: ὅμως δὲ ἐνὸς ἔντος, tum quia οὐδ' sequitur. Quod quidem vocabulum negationem in superioribus esse demonstrat. Scribendum est igitur: ἐνὸς δὲ μὴ ὄντος, quod propter duplicem rationem malo equidem, quam ἐνὸς δὲ οὐκ ὄντος, quamquam ab sententia utrumque commendatur. Quod hactenus ex una loci consideratione, diligenter instituta, effecimus, id egregie firmatur Sexti testimonio, qui, praeterquam quod novum argumentum, cur *unum* non sit, nullum affert, alterum, cur *multa* non sint, §. 74. ita exhibet: εἰ γὰρ μὴ ἔστιν ἓν, οὐδὲ πολλὰ ἔστιν. Quae verba praeterea docent, lacunam, recte in cod. Lips. post ἂν notatam, πολλὰ vocabulo esse explendam.

Post εἶναι igitur novae sententiae est initium. Quum autem post μὴ lacuna sit indicata e cod. Lips., possit aliquis, quum μήτε πολλὰ sequatur, μήτε ἐν scribendum esse coniecere; at ea negativarum particularum coniunctio ab hoc loco aliena est. Quum autem argumenta duo, cur ἓν aut πολλὰ non esse possint, explicata sint, neque aliud praeterea Gorgiae argumentum fuisse e Sexto pateat, Gorgias, inde a verbis οὐδὲ μὴ, quid ex iis argumentis consequeretur, necessario exposuit; nempe: nihil esse. Quod quo clarius intelligatur, et appareat simul, quomodo corruptela sit tollenda, considerata sunt ultima verba: εἰ γὰρ μήτε ἐν μήτε πολλὰ ἔστιν, οὐδ' ἂν κινηθῆναι φησιν, ut, terminis constitutis, ea, quae in medio collocata sunt, melius accuratiusque describi possint.

In Casaub. enim edit. verba εἰ γὰρ μήτε ἐν — κινηθῆναι φησιν coniuncta esse mendose, diligens sententiae consideratio declarat. Nam e primis verbis: εἰ γὰρ μήτε ἐν μήτε πολλὰ ἔστιν, consequitur necessario,

nihil esse, quemadmodum supra ipse Gorgias dixit: *εἰ δὲ μήτε ἐν μήτε πολλὰ, οὐδὲν ἂν εἴη*. Quid igitur attinet, si nihil prorsus est, demonstrare, non moveri quicquam? Deinde in hac ipsa de motu argumentatione τὸ ὄν nominatur, ergo posuit Gorgias, aliquid esse; at non moveri illud. Denique quum *εἰ γὰρ* particulae demonstrationis significationem habeant, consequitur, si verba: *εἰ γὰρ — κινήθηναί φησιν* una enunciatione comprehenduntur, Gorgiam ante iam de motu egisse; quod quidem, nisi magna ante *εἰ γὰρ* statuitur lacuna, poni nullo modo potest. Quod quominus faciamus, impedit praeter ea, quae hactenus diximus, codicis Lips., *οὐδὲν ἔστιν* pro *οὐδ' ἂν* ante *κινήθηναί* exhibentis, auctoritas; quae verba *οὐδὲν ἔστιν*, quum id contineant, quod e verbis *εἰ γὰρ μήτε ἐν μήτε πολλὰ ἔστιν*, necessario concludi diximus, sine dubitatione sunt recipienda. Iam quum *εἰ γὰρ — οὐδὲν ἔστιν* causam, cur nihil sit, contineant, necesse est, illud quidem ante *εἰ γὰρ — οὐδὲν ἔστιν* dictum sit. Gorgias autem illud *nihil esse* concludit ex eo, quod neque unum est, neque multa, ergo etiam conclusionis significatio facienda est necessario. Itaque *διόπερ οὐδὲν ἔστιν* ante *εἰ γὰρ —* esse ponendum, adhuc cum probabilitate licet statuere. Quaeritur nunc, quaenam eorum, quae inter *οὐδ' ἂν πολλὰ εἶναι* et *διόπερ οὐδὲν ἔστιν* partim leguntur in editt., partim absunt, sit sententia. Et primum quidem verbum *οὐδὲ* novum aliquod afferri docet, ex quo, si neque *multa*, neque *unum* sit, nihil esse liceat colligere. Secundum verbum *μὴ*, quum *μήτε* esse nequeat, facillime in *μὴν* mutatur, quae quidem particula sententiae, qualem deesse diximus, est accommodata. Ex eo autem, quod neque *unum* est, neque *multa*, sequitur, ut nihil sit, siquidem, quod neque est *unum*, neque *multa*, non est. Non est autem illud, si praeter *unum* atque

multa nihil est. Quod postremum verbis: *εἰ γὰρ μήτε ἔν μήτε πολλὰ ἔστιν, οὐδὲν ἔστιν*, continetur, ergo sententia, quae deest, altera illa sit oportet: *si quid neque unum est, neque multa, omnino id non est.* Itaque lacuna in hunc fere modum est explenda: *οὐδὲ μὴ[ν, εἴ τι] μήτε πολλὰ [μήτε ἔν ἔστιν, εἶναι ἂν οὐδαμῶς]*. Ceterum *οὐδὲ μὴν* h. l. est *atqui non*, ut supra II, 4.: *οὐδὲ μὴν οὐδ' ἐκ μὴ ὄντος*. Plat. *Phaedr.* p. 104. C. (p. 206. Hdf.): *οὐδὲ μὴν ἐναντίον γέ ἐστι δυνάς τριάδι; οὐ γὰρ οὖν. οὐκ ἄρα μόνον* —. Plat. *Lach.* p. 194. E.: *οὐ γὰρ πον ἢ γε ἀλληλική. Ν. οὐδαμῶς. Σ. οὐδὲ μὴν ἢ καθαριστική. Ν. οὐ δῆτα*. Cf. *Herm. ad Oed. Col.* 614.

Nunc iterum revertendum est nobis ad superiora illa: *διόπερ οὐδὲν ἔστιν*, quae tanquam supplementum lacunae ante *εἰ γὰρ μήτε* — posuimus. Ea autem quamquam sententiam veram continent, tamen, rem accuratissime intuenti, ab verborum ratione paullum videbuntur esse immutanda. Etenim Aristoteles in Gorgiae placitis enarrandis infinitivis plerumque, interdum tamen, addito *φησὶν*, indicativis utitur. Ante autem infinitivo *οὐδ' ἂν πολλὰ εἶναι* usus est; quare consulto in lacuna explenda, quum non verisimile sit, Aristotelem uno tantum infinitivo usum esse, dein statim ad indicativum transisse, *εἶναι ἂν οὐδαμῶς* scripsi. Transisse autem Aristotelem ad indicativum, verba *εἰ γὰρ* — *ἔστιν, οὐδὲν ἔστιν*, demonstrant. Itaque inter *οὐδαμῶς* et *εἰ γὰρ μήτε* — ex Aristotelis more, *φησὶν* est collocandum. Quo facto minus ad illius consuetudinem *διόπερ* est accommodatum, quia post exiguum aliquod, sed integrum orationis membrum, neque vero post primum statim verbum, *φησὶν* collocare solet. Itaque *διόπερ* potius in *εἰ δ' οὕτως* mutandum est. Totus igitur locus de mea quidem sententia ita est scribendus: *ἐνὸς δὲ [μὴ] ὄντος, οὐδ' ἂν [πολλὰ]*

εἶναι· οὐδὲ μὴ[ν, εἴ τι] μήτε πολλὰ [μήτε ἔν ἐστιν, εἶναι ἂν οὐδαμῶς· εἰ δ' οὕτως, φησὶν, οὐδὲν ἔστιν·] εἰ γὰρ μήτε ἔν, μήτε πολλὰ ἔστιν, οὐδὲν ἔστιν.

Pergendum nunc est ad ea, quae reliqua sunt. Divellenda enim sunt, ut supra ostendimus, verba: εἰ γὰρ — κινήθηναί φησιν in duo membra, et prius quidem verbis οὐδὲν ἔστιν e cod. Lips. est augendum atque absolvendum. Sed οὐδ' ἂν, quod in editt. est, non omittendum, sed, quum κινήθηναί φησιν non efficiat integram enunciationem, retinendum est. Etenim lacuna, illâ inter editt. et codicem in verbis οὐδὲν ἔστιν et οὐδ' ἂν discrepantiâ significata, inter οὐδὲν ἔστιν et οὐδ' ἂν statuenda est. Sed de ea infra dicetur. Quum autem ad κινήθηναί significatio eius, quod non moveatur, desideretur, οὐδὲν efflagitur; quod quum proxime sequatur, modo ab *ι*, quocum apud Cas. et in cod. coniunctum est, avellatur, ad φησιν addendum est. Cur avellatur, caussa est etiam alia, quam mox exponam. Ceterum ad κινήθηναί φησιν οὐδὲν e superioribus εἴ τι ἔστιν, ter iam repetitum, cogitatione addendum esse apparet. Iam vero scripturam οὐδενὶ γὰρ κινήθειν vitiosam esse, facile potest ostendi. Possit quidem aliquis ea verba in hanc sententiam explicare: si quid moveretur, nihil, quod moveret, futurum esset, nam, ut *Simpl. phys. p. 9. a. med.* docet (τὸ κινούμενον ἐνδεὲς ἐκείνου δι' ὃ κινεῖται), eo argumento nonnulli ad motum tollendum usi sunt. At primum quidem ad hanc sententiam ἂν particulâ opus esset; deinde in verbis proxime sequentibus de alia prorsus re agi apertum est; tribus igitur verbis in hoc argumento absolvendo Gorgias defunctus esset, quod tum alienum est ab eius more, tum vero etiam, quia tribus verbis res non conficitur, vitiosum; etenim nisi nihil esse praeter *ens* additur, quod quidem alii addere non neglexerunt, nulla est argumenti vis.

Gorgias autem prope per totum librum placita sua ita aperit, ut primum quid ipse sentiat exponat, deinde quid, si statuatur contrarium, consequatur. Quoniam igitur οὐδ' ἂν κινηθῆναι φησιν οὐδὲν statuit, eum pertexuisse argumentationem in hunc modum εἰ γὰρ κινηθείη, licet colligere. Quid iam potest aptius nobis accidere, quam ἢ illud ab οὐδὲν avulsum? mutandum est enim in εἰ. Iam ἢ particula, quae κινηθείη excipit, quum ad superiora non possit referri, referenda est ad sequentia. Tunc verbum deest, et, addito εἴη, sententia nec vera est, nec ad id, quod posuit, probandum idonea: *aut non esset amplius, aut esset dissimile*. Gorgias vero, ut supra saepissime, ita hoc quoque loco Melissum sequitur auctorem. Is enim apud Simpl. phys. p. 24. a. fin. εἰ γὰρ ἑτεροιοῦται, inquit, ἀνάγκη τὸ εὐὸν μὴ ὁμοιον εἶναι, ἀλλ' ἀπόλλυσθαι τὸ πρόσθεν εὐὸν, τὸ δὲ οὐκ εὐὸν γίνεσθαι. Quamquam autem Melissus ἑτεροιοῦται voce utitur, tamen, ut tum cetera Gorgiae verba, quae paene Melissi sunt, declarant, tum in sequenti annotatione explicabitur, eandem quaestionem tractat, atque Gorgias. Prius igitur ἢ delendum, alterum autem in εἴη mutandum est; quae mutatio, quia ἔτι praecedit, est facillima. Itaque prima conclusionis pars haec est: si moveretur, haud amplius ita, ut ante, haberet. Sequentia Melisseis his: ἀπόλλυσθαι τὸ πρόσθεν εὐὸν, τὸ δὲ οὐκ εὐὸν γενέσθαι, respondent. Quare ἂν, in Lips. in ὄν mutatum, necessarium est. Sed ne ὄν quidem vocabulo carere possumus. Etenim τὸ δ' οὐκ ὄν γεγονὸς εἴη, quum τὸ μὲν, ad quod nihil additum est, praecedat, indicant, ὄν ad μὲν esse adiungendum.

Sed quod supra promisi, de lacuna, cuius signa ante οὐδ' ἂν apposui, me dicere velle, id nunc faciam. Quamquam enim, Gorgiam multa argumenta e Melissi placitis in suam argumentationem derivasse, in singulis

quibusdam locis explicatum est, tamen, quousque in hac re progressus sit, nondum est illustratum. Ordine autem in suis decretis enarrandis eo usus est Melissus, ut non esse natum quicquam (*ἀγένητον*), sed sempiternum demonstraret; tum, si sempiternum, infinitum esse (*ἄπειρον*); si infinitum, *unum* (*ἓν*), si *unum*, corpus non habere (*ἄσώματον*). Is enim ordo tum ab Aristotele in *lib. contra Meliss. c. 1.*, tum ab ipso Melisso apud Simpl. p. 22. b. usurpatus est. Eundem prorsus Gorgias, iisdem plerumque argumentis usus, servavit, uti partim expositum iam est in superioribus annotationibus, partim in *commentario* exponetur infra. Sed Melissus, quod *unum*, id non incorporeum modo esse statuit, verum etiam immobile, ut Arist. *phys. 1, 2. init.*: *ἀνάγκη — εἰ μίαν (τὴν ἀρχὴν), ἀκίνητον, ὥσπερ Παρμενίδης καὶ Μέλισσος*. Mirum sane esset, si Gorgias hoc unum Melissi placitum omisisset. At quum per totum illum locum, de quo supra egimus, de motu disputet, Melissi decretum non esse ab eo neglectum, apparet. Quapropter etsi Sextus Empiricus de tota hac argumentatione ne verbulum quidem habet, nullius tamen momenti eius est silentium; neque vero Aristotelis, reliquas partes supra nominantis, de hac parte silentium pluris est aestimandum. Etenim quum *ἓν, πολλὰ, ἀγένητα* et *γενόμενα*, Melissi denique Zenonisque nomina nuncupasset, satis iam Eleaticorum et Melissi potissimum disciplinam significatam a se esse putavit, neque sane attinebat, duo haec ab illis pendentia praeterea addere. Voluisse autem Aristotelem Gorgiae in philosophia auctores qui fuerint exponere, neque vero singulas libri partes enumerare, ex eo patet, quod Gorgiam primum de *uno* et *multis*, deinde de *natis* et *innatis* agere, perhibet.

Gorgias deinde in exponenda sua de rerum natura sententia ita versatur, ut, quum Melissus *ἀγένητον*

esse, *γεγόμενον* non esse universum (*τὸ πᾶν*) contendat, ipse neque *ἀγένητον*, neque *γεγόμενον* esse affirmet; deinde, quum Melissus *ἓν*, neque *πολλὰ*, Gorgias contra neque *ἓν*, neque *πολλὰ*. Ex quo probabiliter quidem colligitur, Gorgiam eadem ratione hoc quoque loco usum esse. Quid vero, quod prorsus id erat necessarium? Nam quum, quodcunque est, aut immobile sit aut mobile, alterum statuit Melissus; Gorgias igitur, si non posse quicquam moveri, probasset, immobile autem non esse, non probasset adversus Melissum, argumentationem, quum iam immobile adversus ipsum statuere liceret, ut tamen a liquid esset, mancam reliquisset. Iam quod supra dixi, verba: *εἰ γὰρ μήτε — οὐδ' ἂν κινηθῆναι φησιν*, non posse coniungi, id, etsi est firmissimum, nunc licet confirmare. Nam quum Melissus, quod *unum*, idem immobile esse, contendat, consentaneum est, quae *multa*, eadem esse mobilia. Quapropter si quis eo opinionis se pervenire pateretur, ut hunc de motu locum ad superiorem illum de *uno* et *multis* pertinere arbitraretur, Gorgias necessario demonstrasset, si quid esset, *multa* non esse, propterea quod *multa* moverentur, motus autem non esset; i. e. *ἔτι δὲ, οὐδ' ἂν εἶναι πολλὰ, ὅτι κινηθεῖη ἂν πολλὰ· κινεῖσθαι δ' ἂν οὐδέν.*

Quoniam autem hanc de motu quaestionem non perstringit breviter, sed multis comprehendit, et locus de *uno* et *multis* iam est perfectus atque absolutus; sequitur, quaestionem de immobili et mobili propriam et peculiarem libri partem effecisse. Deinde vero, ne quid in re dubia et difficili praetermittere videar, quamquam Melissus *unum* tum incorporeum, tum immobile statuit esse, Gorgias tamen non est existimandus supra, ubi *unum*, utpote quod incorporeum foret, sustulit, etiam propterea sustulisse, quod immobile foret,

ita fere: *καὶ ἔν μὲν [οὐκ ἂν εἶναι διὰ τὸ ἀκίνητον ἂν εἶναι] καὶ ὅτι ἀσώματον ἂν εἴη τὸ ἔν.* Primum enim, cur tale quicquam non desit, supra est expositum; deinde, si ita esset, cur tandem post Gorgias in hanc de motu quaestionem incidit? An quod supra immobile commemoravit? At commemoravit ibidem incorporeum; quidni post, si quid esset, non esse corpus, demonstravit? at statuerat supra, *ἀγένητον*, utpote *ἄπειρον*, non esse; quidni igitur post, etiam non esse *πεπερασμένον*, probavit?

Quare ante *οὐδ' ἂν κινηθῆναί φησιν οὐδέν* lacuna statuenda est; intercidit enim tertiae partis principium, quo Gorgias primum, si quid esset, aut immobile aut mobile esse, esse autem neque immobile neque mobile, ergo nihil esse, contendit; deinde argumentum, cur non posset immobile esse, exposuit. Et argumentum quidem certa coniectura non potest extricari; cetera, quae perierunt, si minus eadem, at certe similia, ut arbitror, fuerunt his: [*ἔτι δὲ, εἴ τι ἔστιν, ἦτοι ἀκίνητον ἢ κινούμενον εἶναι. καὶ εἰ μὲν ἀκίνητον καὶ ἀκίνητον μὲν οὖν διὰ ταῦτ' οὐκ εἶναι. οὐ μὲν*] *οὐδ' ἂν κινηθῆναί φησιν οὐδέν.* Nunc demum, quam aptum sit illud *οὐδ' ἂν*, apparet, quum, cui respondeat, inventum sit. Quare argumentorum aequabilitas, similitudo cum Melissi placitis, denique postremi argumenti, a Gorgia propositi, firmitas lacunam statuendam esse suadent et paene clamant.

23) Casaub.: *ἔτι δὲ ἢ κινεῖται, καὶ εἰ μεταφέρεται οὐ συνεχές ὄν, διήρηται τὸ ὄν, οὔτε τι ταύτη· ὥστε πάντη κινεῖται, πάντη διήρηται. εἰ δ' οὕτως, πάντα οὐκ ἔστιν, ἐκλιπὲς γὰρ ταύτη φησὶν, ἢ διήρηται τοῦ ὄντος.*, quae quamquam libera sunt a lacunis, tamen a lacunarum propinquitate sordes traxerunt dif-

ficile eluendas. Prius enim ἢ, quum nec ad superius quicquam, nec ad posterius referri possit, vitiosum est; e codice discrepantia nulla est enotata. Quum autem εἰ sequatur, possit aliquis eo opinionis pervenire, ut ἢ in εἰ mutandum esse censeat. At in hac εἰ particulae repetitione κινεῖται et μεταφέρεται tanquam diversa ponuntur, quum utrumque tamen vocabulum unam eandemque rem significet. Nam quum κινεῖσθαι universe motum indicet, μεταφέρεσθαι unum movendi genus denotat. Sunt enim duo praecipua movendi genera, ut Aristot. *phys. IV. c. 14. p. 92.* exponit: τῶν κινήσεων τῶν ἅμα περαιομένων, ὁ αὐτὸς χρόνος. ἀλλ' ἢ μὲν ταχεῖα ἴσως, ἢ δ' οὐ· καὶ ἢ μὲν φορὰ, ἢ δ' ἀλλοιώσις. ὁ μὲντοι χρόνος ὁ αὐτὸς, εἴπερ καὶ ὁ ἀριθμὸς ἴσος καὶ ἅμα τῆς τε ἀλλοιώσεως καὶ τῆς φορᾶς, aut, si alterum dividitur, tria genera, ut Aristot. *metaph. X, 12. p. 193.*: ἀνάγκη, τρεῖς εἶναι κινήσεις, ποιοῦ, ποσοῦ, τόπου. Ad primum genus pertinet ἀλλοιοῦσθαι sive μεταβάλλειν, ad alterum γίνεσθαι, φθείρεσθαι, ἀξάνεσθαι, ad tertium φέρεσθαι sive τόπον ἀλλάττειν. Tertium autem genus, aut, si ἀλλοιώσις sola opponitur, alterum magis est vulgatum, et praecipue motus nomine insignitur, ut tradit Aristot. *phys. IV. c. 1. p. 60.*: καὶ τῆς κινήσεως ἢ κοινὴ μάλιστα καὶ κυριωτάτη κατὰ τόπον ἐστίν, ἣν καλοῦμεν φορὰν. Itaque Plat. *sophist. p. 249.* ἐὰν φερόμενα, αἶτ, καὶ κινούμενα πάντ' εἶναι συγχωροῦμεν, utroque vocabulo motum significans. Cur autem κοινὴ appelletur, Simplicius *phys. p. 122. b.* exponit: κοινὴν μὲν ταύτην ἐκάλεσε τὴν κίνησιν, ἢ ὡς κοινὴ ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένην. πάντες γὰρ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων αἰσθανόμεθα· τοιγαροῦν καὶ φθορὰν ἀνεῖλον τινὲς — καὶ ἀλλοιώσιν, — τὴν δὲ κατὰ τόπον κίνησιν οὐδαίς σπουδῆ. Melissus autem unum tantummodo genus

statuit, nam ap. Arist. *contr. Meliss. c. II.*: ἅπαντα γὰρ κινεῖσθαι τῷ ἀλλάττειν τόπον (φησὶν), et Aristoteles ita eum refellit, ut alterum ei genus opponat, II. p. 7.: ἔτι καὶ τὴν — ἐν τῷ αὐτῷ μένοντος τοῦ πράγματος τόπῳ — τοῦ εἶδους μεταβολὴν, ἣν ἀλλοίωσιν οἱ τ' ἄλλοι κακείνος λέγει, οὐδὲν ἐκ τῶν εἰρημένων αὐτῷ κωλύει κινεῖσθαι τὰ πράγματα, ὅταν ἐκ λευκοῦ μέλαν ἢ ἐκ πικροῦ γένηται γλυκύ. Item *phys. IV, 7. p. 73.* Melissus igitur ἑτεροιοῦσθαι non retulit ad motum; Gorgias contra retulit, nam, ut Arist. *metaph. X, 11. p. 192.* dicit, πᾶσα κίνησις μεταβολή τις. Ergo supra, de quo genere Melissus ἑτεροιοῦσθαι vocabulo usus fuerat, Gorgias κινεῖσθαι dixit. Itidem Simplicius illud ipsum Melissi ἑτεροιοῦσθαι ad motum retulit p. 24. *a. med.*: ἐμοὶ δοκεῖ — ὁ Μέλισσος — πρῶτον μὲν δεικνύναι, ὅτι οὔτε ὡς ἀπολλύμενον οὔτε ὡς αὐξανόμενον, οὔτε ὡς ἀλλοιούμενον κινεῖται τὸ ὄν, ἢ ὅλως ἑτεροιοούμενον, ὅπερ κοινὸν αὐξήσεως ἂν εἶη καὶ ἀλλοιώσεως. — εἶτα ὅτι οὐδὲ κενὸν —. καὶ δείξας, ὅτι κενὸν οὐκ ἔστι, συνάγει, ὅτι οὐκ ἂν κινεῖτο κατὰ τόπον, οὔτε ὡς εἰς ἄλλον παρ' ἑαυτὸ τόπον. Nihil sane cum Gorgiae ratione magis potest convenire. Gorgiam autem hoc loco de tertio genere agere, unum iam μεταφέρεται vocabulum docet. Non potest igitur εἰ κινεῖται καὶ εἰ μεταφέρεται scribi, sed ἢ aut delendum aut mutandum est. Sed quia ταύτη, quod in fine enunciationis positum est, relativum, quod sibi respondeat, postulat, ἢ in ἧ est mutandum. Deinde vero quoniam Gorgias, de ἀλλοιώσει loquutus, nunc ad alterum genus transit, nota, qua id indicetur, requiritur; non sufficit enim una εἰ particula. Itaque ἐν, quod cod. pro εἰ suppeditat, ipsum quidem hic nullum habet locum, at in μὲν mutandum et post εἰ collocandum est: εἰ μὲν μεταφέρεται, οὐ δὲ ἑτεροιοῦται. Patet nunc etiam, καὶ cum διήρηται, neque cum εἰ esse

coniungendum. Ex his omnibus intelligitur praeterea, etiam postrema illa *οὔτε τι ταύτη* laborare mendo. Docet id etiam *οὔτε*, cui, quia *οὐ* cum *συνεχῆς ὄν* coniungendum est, negatio, quae respondeat, non praecedit. Sed, quoniam *οὔτε τι ταύτη* apodosin efficit, verbum deest. Namque *καί* particula est copulativa *et*, neque *etiam*, quia in hoc movendi genere *κινεῖσθαι* idem paene est atque *διηρησθαι*. Etenim Melissus ap. *Simplic. p. 24. a. init.*: *εἰ διηρηται τὸ ἔν, κινεῖται· κινούμενον δὲ, οὐκ ἂν εἴη ἅμα.* Gorgiae igitur sententia haec est: *si movetur, et, quod paene idem est, dividitur ens, eo loco, quo divisum est, non est.* Et hanc quidem fuisse Gorgiae sententiam, et unde hauserit eam, in sequenti annotatione illustrabitur. Sed omisi hactenus verba *οὐ συνεχῆς ὄν*, quae, quia, tum ad quid referantur, tum quomodo explicanda sint, dubium est, sanequam sunt difficilia. Primum autem, quid *συνεχῆς* sit, explicat Arist. *phys. VI. c. 1. p. 108.*: *συνεχῆ μὲν, ὧν τὰ ἔσχατα ἐν.* Idem *metaphys. X, 12. p. 195.*: *λέγεται συνεχῆς ὅταν ταύτὸ γένηται καὶ ἐν τὸ ἑκατέρου πέρους.* Ex qua definitione sequitur, *συνεχῆς* dividi posse. Et tradit id ipsum Arist. *phys. VI. c. 1. p. 108.*: *ἀδύνατον ἐξ ἀδιαίρετων εἶναι τι συνεχῆς.* Ex quibus verbis simul consequitur, τὸ *συνεχῆς* esse πάντη διαίρετον. Quod ipse Arist. dicit *phys. IV. c. 9. p. 29.*: *εἰ μὲν γὰρ μὴ πάντη διαίρετον τὸ μέγεθος, ἀλλ' ἔστι σῶμα ἀδιαίρετον ἢ πλάτος, οὐκ ἂν εἴη πάντη παθητικόν· ἀλλ' οὐδὲ συνεχῆς οὐδέν.,* et *phys. I. c. 2.*: *εἰς ἄπειρον διαίρετον τὸ συνεχῆς.* Quare *phys. IV, 11. p. 83.*: *ἐπεὶ δὲ τὸ κινούμενον κινεῖται ἐκ τινος εἰς τι, καὶ πᾶν μέγεθος συνεχῆς, ἀκολουθεῖ τῷ μεγέθει ἢ κίνησις.,* et *phys. IV, 12. p. 86. 87.*: *ἀκολουθεῖ τῷ μεγέθει ἢ κίνησις, τῇ δὲ κινήσει ὁ χρόνος, τῷ καὶ ποσὰ καὶ συνεχῆ καὶ διαίρετα εἶναι· διὰ μὲν γὰρ τὸ μέγεθος εἶναι τοιοῦ-*

τον, ἢ κίνησις ταῦτα πέπονθεν. Quapropter, quum verba: οὐ συνεχές ὄν, caussae, cur ens sit διαίρετον, significationem facere videantur, illa ipsa caussa est, quod est συνεχές. Hac ratione οὐ delendum esset; quae coniectura, quum ου et συ prope eosdem litterarum ductus habeat, facilis est imprimis. Sed quominus οὐ particulam prorsus eiiciam, prohibet haec ratio. Nempe οὐ συνεχές de eo potest accipi, quod partes secretas quidem habet, at colligatas tamen et contingentes sese invicem. Nam ap. Arist. de gen. et corr. 1. c. 8. legimus: τοῦτο δ' οὐδὲν διαφέρειν, εἴ τις οἴεται μὴ συνεχές εἶναι τὸ πᾶν, ἀλλ' ἄπτεισθαι διηρημένως, τοῦ φάναι πολλὰ καὶ μὴ ἓν εἶναι καὶ κενόν· εἰ μὲν γὰρ πάντῃ διαίρετον, οὐδὲν εἶναι ἓν. Entis igitur partes, quemadmodum Aristoteles Melissum statuisset alias exponit, hinc autem paucis indicat, in se invicem cedunt (εἰς ἄλληλα).

Sequentia iam facili negotio corriguntur. Primum enim ὥστε in ὥστ' εἰ mutandum est, tum quia, si ὥστε retinetur, conclusio fit, quam ex superioribus non licet facere; tum quia καὶ particula tunc ad διήρηται requiritur. — Deinde pro πάντα, quod in Lips. in πάντως mutatum est, πάντῃ scribendum; nihil enim attinet, πάντως illud defendere, quia, ut a Bastio comm. pal. p. 780. 81. et Schaef. ind. ad Greg. Cor. s. v. μεγαλωστὶ p. 1004. explicatum est, idem est, atque πάντῃ, a librario male lectum. Denique ἧ pro ἧ ante διήρηται scribendum et ad ταύτῃ referendum, locus deinde interpunctione ita sublevandus est, ut ego feci; ἐκλιπὲς enim cum τοῦ ὄντος est construendum.

24) Verba ἀντὶ τοῦ κενοῦ τὸ διηρησθαι λέγων, καθάπερ ἐν τοῖς Λευκίππου καλουμένοις λόγοις γέγραπται ita licet accipere, ut Gorgias, Leucippum sequutus, eadem ratione, qua ille, κενὸν προ διηρη-

σθαί dixisse censeatur. At Leucippum tum vacuum tum motum statuisse, atque sine vacuo non esse motum contendisse, apud omnes est pervulgatum. Gorgias contra, nihil esse statuens, postquam immobile nihil esse probavit, nunc ne moveri quidem quicquam posse, demonstravit; nam si movetur, inquit, divellitur; ubi divulgum est, ibi non est; ergo, si ubivis divulgum est, ubivis non est, neque est omnino. Eleatici autem motum item, licet alio consilio, tollentes, hoc syllogismo utebantur: si motus est, vacuum est; atqui vacuum nihil est, ergo ubi vacuum, ibi nihil est; ergo motus non est. Et ita quidem Melissus potissimum, nam Arist. phys. IV, 6. p. 71.: Μέλισσος δείκνυσιν ὅτι τὸ πᾶν ἀκίνητον ἐκ τούτων. εἰ γὰρ κινήσεται, ἀνάγκη εἶναι, φησὶ, κενόν· τὸ δὲ κενόν, οὐ τῶν ὄντων. Quapropter non licet amplius de verborum ἀντι — γέγραπται explicatione dubitare. Aristoteles enim verbis ἀντι τοῦ κενοῦ τὸ διηρησθαι λέγων, a Leucippo iam in eandem rem adhibitum, item usus est; id quod etiam verba: uti scriptum est (γέγραπται), declarant. Consequitur igitur ex his verbis, Leucippum argumentorum, a Gorgia in libro περὶ φύσεως propositorum, mentionem fecisse. Hac autem ratione in quaestiones duas difficillimas incidimus, alteram de Leucippi aetate, quum, an Leucippus Gorgiae mentionem facere potuerit, dubitare liceat, alteram de eius καλουμένοις λόγοις.

Et aetas quidem Leucippi, quum a veteribus scriptoribus non sit tradita, coniecturâ est expiscanda. Tennemannus autem p. 258. Leucippum ad Ol. LXX. refert, summam eius, ut arbitror, auctoritatem significans; nam quominus de tempore natali eum cogitasse putem, impedit, quod Democritum p. 271. ad Ol. LXX.—LXXII. refert, in tab. chron. t. I. p. 415. autem Ol. LXXI. natum esse dicit. Quoniam autem

Leucippus Democriti fuit praeceptor, coniecturam, si de Democriti aetate accurate potest statui, etiam de Leucippi aetate facere licet. Et Democritus quidem, ut Thrasyllus ap. *Diog. L. IX. §. 41.* auctor est, Socrate anno maior, Ol. LXXVII, 3. natus est; de Apollodori apud *Diog. L. ibid.* sententia autem Ol. LXXX. Inter utrumque testimonium quum haud magna sit differentia, non licet, nisi gravissimae assunt caussae, ante Ol. LXXVII, 3. eius aetatem statuere. At sunt adeo caussae, quae inter Ol. LXXVII, 3. et Ol. LXXX. natum eum esse suadeant. Nam Eusebius *chron. II. p. 213.* Democritum, Gorgiam, Zenonem et Parmenidem ad Ol. LXXXVI. refert, Parmenidem tamen *p. 211.* cum Empedocle ad Ol. LXXXI., significans eo, ut arbitror, Democritum recentiorem fuisse. Leucippus autem, Democriti praeceptor, Parmenidis, ut Simplicius tradit, et Tennemannus *p. 259.* propter pugnantem, ut ita dicam, placitorum similitudinem statuit, fuit discipulus; ergo post Ol. LXXXI. floruisse putandus est, cum Zenone Parmenidis consuetudine usus. Nam quamquam *Diog. L. IX, 30.* Zenonis auditorem eum appellat, videtur tamen potius eius condiscipulus fuisse; in quam sententiam Originis *philosoph. in Gron. thes. X. p. 275.* verba: Ζήνωνος ἑταῖρος, possunt explicari. Zeno autem, ut ait Euseb. *p. 211.*, apparuit Ol. LXXXI, 2. atque Ol. LXXX. Athenis, ut *Dodw. p. 220.* et *Tennemann. tab. chron. I. p. 415.* quoque statuunt, cum Parmenide versatus est; refertur denique a *Diog. L. IX, 29.* ad Ol. LXXVIII, ab Eusebio accuratius ad Ol. LXXXVI. Leucippus igitur circa Ol. LXXXIV. floruit. Atque confirmatur id quidem Apollodori ap. *Diog. Laert. IX, 24.*, Melissum ad eandem Ol. referentis, testimonio. Etenim Gorgias Ol. LXXXIV. librum suum scripsisse perhibetur, Melissus igitur, a quo Gorgias sua argu-

menta repetiit, ante iam librum suum ediderat; Leucippus contra, quia Gorgiae mentionem iniecit, fortasse haud diu post Ol. LXXXIV. edidit. Democriti autem, qui, ut Diog. L. IX, 41. 42. argumentis probavit, Socratis fuit aequalis, summa auctoritas in Ol. LXXXVIII—LXXXX. cadit.

Altera quaestio est de Leucippi *καλουμένοις λόγοις*. Et Fabricius quidem *bibl. Gr. II. p. 659. in libro*, ait, *qui Aristoteli vulgo tribuitur, de X. Z. et G. c. 4. commemoratur Leucippi liber λόγοι inscriptus*. At is liber ab alio scriptore memoratur nullo, et difficile sane videtur, illos *λόγους* existimare singularem librum. Disputavit enim ibi, ut e nostro loco patet, de *ente* et motu, quae quidem quaestiones ad physicum librum pertinent. Eam autem partem libri Leucippeī, quae de rerum principiis composita erat, aut ab ipso Leucippo aut ab aliis *λόγους* vocatam esse, colligo ex Aristot. *de gen. et corr.* 1, 8.: *Λεύκιππος δ' ἔχειν ᾠήθη λόγους, οἵτινες — πρὸς τὴν αἰσθησιν ὁμολογούμενα λέγοντες, οὐκ ἀναιρήσουσιν οὔτε γένεσιν οὔτε φθορὰν οὔτε κίνησιν καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὄντων*. Illud *ᾠήθη* item explicandum esse puto atque *καλουμένοις*.

25) Nulla e cod. Lips. scripturae discrepantia enotata est in his verbis, quae ap. Casaub. ita scripta sunt: *εἰ μὲν οὖν οὐδὲν, τὰς ἀποδείξεις λέγειν ἅπαντα. δεῖ γὰρ τὰ φρονούμενα εἶναι καὶ τὸ μὴ ὄν, εἴπερ μὴ ἔστι, μηδὲ φρονεῖσθαι*. Tennem. p. 371. verba *ἅπαντα δεῖ γὰρ τὰ φρονούμενα εἶναι* —, citat, post *λέγειν* igitur interpunxit; quo facto, quomodo verba *τὰς ἀποδείξεις λέγειν* aut explicet aut corrigat, neque dicit ipse, neque sponte apparere arbitror. Transitum autem a prima totius argumentationis parte ad alteram his verbis indicari, tum Gorgiae in ceteris partibus consuetudo, tum verba *εἰ μὲν οὖν οὐδὲν* declarant; et

habet etiam Sext. Emp. §. 77. in hoc ipso loco apertam transeundi notam: ὅτι δὲ καὶ ἢ τι τοῦτο ἄγνωστόν τε καὶ ἀνεπινώητόν ἐστιν ἀνθρώπῳ παρακειμένως ἀποδεικτέον. Gorgias autem, qui hactenus nihil esse demonstravit, nunc, si quid sit, percipi non posse, probare vult, in quam rem *αγνωστον* vocabulo opus est, ut *infr.* §. 22. *ἄγνωστα τὰ πράγματα.* cf. *supr.* c. I. *init.* — ἀποδεικτέον autem ap. Sext. Emp. cum verbis ἀποδείξεις λέγειν apprime convenit, ut, τὰς ἀποδείξεις λέγει scribendum esse, probabile sit. Superest *ν* ἅπαντα, in quibus *ν* indicat, inter λέγει et ἅπαντα aliquid deesse. Quum autem *ν* cum praecedenti *ει* et sequenti *α* coniunctum paene efficiat εἶναι, scribendum videtur esse: εἶναι ἄγνωστα ἅπαντα. — Pro δεῖ in Lips. δεῖν scriptum est, quod, quia φησὶ non additum est, praestat. Iam vero γὰρ particula docet, caussam, cur res non possint percipi, hac sententia contineri; ergo aut colligit Gorgias, si quis percipi posse res ponat, falsum aliquod consequi, aut, aliquā sententiā oppositā, non posse percipi quicquam, demonstrat. Atqui non demonstrat hac sententia: δεῖν — φρονεῖσθαι, nam quod hic ponitur, omnia, quae sint, cogitari, quae non sint, non cogitari, non sua sponte patet, sed tunc demum, quum *res omnes cogitari* ponitur. Convenit Sexti testimonium §. 79.: εἰ γὰρ τὰ φρονούμενά ἐστιν ὄντα, πάντα τὰ φρονούμενα ἐστὶ καὶ ὅπῃ ἂν τις αὐτὰ φρονήσῃ. Itaque *cogitata* esse non statuit, sed contrarium potius. Reliquum est, ut conclusione utatur. Atqui conclusionis requiritur significatio. Nam inest quidem, si *εἰ* particula praecedit, in solo infinitivo concludendi vis; at si *εἰ* non praecedit, non item. Quamobcaussam ἂν post γὰρ inserui.

26) Mendum in his verbis, quae ap. Casaub. ita leguntur: εἰ δ' οὕτως, οὐδὲν ἂν εἶναι ψεῦδος οὐδεὶς

φησιν, οὐδ' εἰ ἐν τῷ πελάγει φαίη ἀμιλλᾶσθαι ἄρματα., tam est apertum, ut demonstrationis haud indigeat. Ex iis enim, quae supra dixit Gorgias, consequitur, quae cogitentur, ea esse omnia; ergo, quum, quae cogitantur, dici possint, quicquid dicitur, non est mendacium. Itaque οὐδὲν ἂν εἶναι ψεῦδος οὐδεὶς φησιν, nemo dicit, mendacium ullum esse, prorsus ab illa sententia est alienum. Facillima autem mutatione summam huic loco gratiam reddere, Aristotelisque ingenium, uno verbo hominum indolem exprimere valentis, illustrare licet. Supra enim, quum de Gorgiae in dicendo consuetudine ageremus, acutum eius et novitatis cupidum ingenium, splendida oratione inprimis delectatum, cognovimus. Ab ea splendoris consecratione, etsi in physico libro coercuit eam sine dubio et restrinxit, tamen non prorsus abstinuisse videtur. Hic autem locus, de quo nunc agimus, inprimis illi splendoris studio accommodatus erat, nam res gravis est et grandibus verbis apta; exemplum quoque, ut ipsa verba ἀμιλλᾶσθαι ἐν πελάγει videntur declarare, a splendida oratione haud alienum. Sextus deinde alterum praeterea exemplum, de homine volante petitum, affert, et infra Scyllam Charybdi que commemorat, ut, multitudinem exemplorum splendorum a Gorgia hic fuisse coacervatam, ausim affirmare. Quapropter οὐδεὶς in οὐδ' εἰ ad exprimendam splendoris, in hoc loco a Gorgia adhibiti, significationem, cum leni irrisione ab Aristotele factam; mutavi; cuiusmodi repetitiones eiusdem vocabuli ab oratoribus ad splendorem augendum frequentissime usurpatae sunt. Exempla Krügerus in *Schaeff. app. ad Dem. t. V. p. 769. 770.* attulit. Sed quum Aristoteles unum tantummodo exemplum afferat, videndum est, an non in proxime sequentibus πάντα γὰρ ἂν ταῦτα εἶη pro ταῦτα scribendum sit τοιαῦτα.

27) Casaub. scripturam *καὶ γὰρ τὰ ὁρώμενα καὶ ἀκούμενα διὰ τοῦτό ἐστιν, ὅτι φρονεῖται ἕκαστα αὐτῶν*, primum tenui vitio liberavi, *τοῦτο ἐστιν pro τοῦτό ἐστιν scribendo. Sed, quoniam καὶ γὰρ particulae demonstrationem, cur res percipi non possint, indicent, nihil autem eiusmodi demonstratur, sententia, ut nunc est, mendosa est. Neque fuit ea Gorgiae sententia, primum quod εἰ δὲ μὴ διὰ τοῦτο sequitur, tum, quod Sext. Emp. §. 81. dicit: ὡςπερ τε τὰ ὁρώμενα διὰ τοῦτο ὁρατὰ λέγεται, ὅτι ὁρᾶται, καὶ τὰ ἀκουστὰ διὰ τοῦτο ἀκουστὰ, ὅτι ἀκούεται. Itaque post φρονεῖται interrogationis signum est ponendum, ut interrogatio alienum Gorgiae ab hac sententia animum significet. Ceterum cur duo tantum sensus videndi et audiendi Gorgias commemoret, caussa ex iis perspicitur, quae Socrates ap. Platon. Phaedo. p. 68. B. (p. 39. 40. Hdf.) dicit: ἄρα ἔχει ἀλήθειάν τινα ὅψις τε καὶ ἀκοή τοῖς ἀνθρώποις; ἢ τὰ γε τοιοῦτα καὶ οἱ ποιηταὶ αἰεὶ ἡμῖν θρυλλοῦσιν, ὅτι οὐτ' ἀκούομεν ἀκριβῆς οὐδὲν οὔτε ὁρῶμεν; καίτοι εἰ αὐταὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα αἰσθήσεων μὴ ἀκριβεῖς εἰσι, μηδὲ σαφεῖς, σχολῆ γε αἰ ἄλλαι· πᾶσαι γὰρ πού τούτων φανυλότεραί εἰσιν.*

28) Ex iis, quae ap. Casaub. leguntur: *εἰ δὲ μὴ διὰ τοῦτο, ἀλλ' ὡςπερ οὐδὲν μᾶλλον ὁρῶμεν ἐστίν, οὔτω μᾶλλον ἢ ὁρῶμεν ἢ διανοούμεθα. καὶ γὰρ ὡςπερ ἐκεῖτο, πολλοὶ ἂν ταῦτα ἴδοιεν, καὶ ἐνταῦθα πολλοὶ ἂν ταῦτα διανοηθεῖημεν.*, duo in cod. Lips. sunt mutata; primum enim *μᾶλλον ἢ ὁρῶμεν* pro *μᾶλλον ὁρῶμεν*, deinde *ἐκεῖ* pro *ἐκεῖτο* exhibet. Sed gravius vitium, quod in verbis *ἀλλ' ὡςπερ* inest, nondum ibi est emendatum. Nam quum verba *εἰ δὲ μὴ διὰ τοῦτο* non possint integram protasin efficere, etiamsi *ἀλλὰ at certe, at tamen* significare concedatur;

dubitatio nulla est, quin *ἀλλὰ* ad protasin pertineat, atque oratio repetendā *εἰ* particulā suppleatur. At, si id factum est, prorsus, ut alia omittam, deest apodosis: *ἀλλ' εἰ*, — *ὥσπερ οὐδὲν μᾶλλον ὁρῶμεν — ἔστιν οὕτω μᾶλλον ἢ ὁρῶμεν ἢ διανοούμεθα* —; et, si *ἂ* *ὁρῶμεν* cum Lips. scribimus, deest adeo verbum, quod cum *εἰ* construatur. Est autem hic locus inprimis difficilis, praesertim quod Sexti hic paene est silentium, qui, etsi locum de videndo et audiendo non prorsus omittit, tamen neque prorsus eadem, neque tam multa, quam Aristoteles exhibet. Sed non sunt tamen, quae ab eo explicantur, prorsus negligenda. Res, ait, nisi sensu (*κριτηρίῳ*) suo quaeque proprio non possunt percipi nec diiudicari. Id quidem ab Aristotele verbis *καὶ γὰρ τὰ ὁρῶμενα — ὅτι φρονεῖται ἕκαστα αὐτῶν* expressum est; in praesenti vero de alia re agi manifestum est, neque illa Sexti ad nostrum locum explicandum idonea sunt. Sextus tamen etiam rationem hic expositam exemplo significat §. 81.: *οὕτω καὶ τὰ φρονούμενα καὶ εἰ μὴ βλέποιο τῇ ὄψει μὴδὲ ἀκούοιο τῇ ἀκοῇ, ἔσται, ὅτι πρὸς τοῦ οἰκείου λαμβάνεται κριτηρίου· εἰ οὖν φρονεῖ τις ἐν πελάγει ἄρματα τρέχειν καὶ εἰ μὴ βλέπει ταῦτα, ὀφείλει πιστεύειν, ὅτι ἄρματά ἐστιν ἐν πελάγει τρέχοντα· ἄτοπον δὲ τοῦτο.* Opponuntur enim sibi *cogitari* et *cerni*, atque, quod non cernatur, quamquam cogitetur, non esse tamen, illustratur. Itaque contentio quaedam inter videndum et cogitandum indicatur, quaeriturque, an, quod cogitatum sit, potius vel magis sit, quam quod cernatur. Videndum est igitur, an, his vestigiis insistentes, eiusmodi quippiam ex Aristotelis verbis extricare valeamus. Quaerit igitur Gorgias apud Aristotelem, an, quod cernatur aut audiatur, propterea sit, quod cogitetur. Et id quidem, ut *εἰ δὲ μὴ διὰ τοῦτο* verbis (*sin potius* —) indicatur, confirmaturque a

Sexto, negat. At esse tamen id quod cernitur, si aliquid est, non potest negari; ergo etsi non est propterea quod cogitatur, tamen est nihilominus. Ecce vero! idem prope Aristoteleis hisce: οὐδὲν μᾶλλον ἢ ὁρῶμεν ἔστιν, expressum, nam οὐδὲν μᾶλλον est: etsi non est propterea quod cogitatur, est tamen. Demonstravimus autem supra, orationem ad ἀλλὰ esse εἰ particula supplendam; deinde quia εἰ δὲ μὴ διὰ τοῦτο praecedit, sententiam, cuius ab ἀλλὰ initium est, significare oportet, quomodo potius res sese habeat, si non διὰ τοῦτο τὰ ὁρῶμενα καὶ ἀκουόμενα ἔστιν, ὅτι φρονεῖται ἕκαστα αὐτῶν. Ex quo intelligitur, εἰ particulam non cogitatione tantum repetendam, sed re vera in verborum cohaerentiam, quum diversa plane res exponatur, esse recipiendam. Denique quia, quomodo potius res se habeat, enunciato οὐδὲν μᾶλλον ἢ ὁρῶμεν ἔστιν exponitur, consequitur, εἰ particulam, necessario, ut diximus, addendam, ad illa ipsa οὐδὲν μᾶλλον — ἔστιν pertinere. Ergo ὡςπερ in εἴπερ est mutandum.

Declaravimus hactenus sententiam hanc: tum id quod cernitur, tum id quod auditur, est, atque quamquam non est propterea, quod cogitatur, est tamen nihilominus. Iam vero, quae cernuntur, iis, quae cogitantur, possunt esse contraria. Ea quidem sententia est verborum: καὶ γὰρ ὡςπερ ἐκεῖ πολλοὶ ἂν ταῦτα ἴδοιεν, ἐνταῦθα πολλοὶ ἂν ταῦτα διανοηθεῖν, nam pro ἐκεῖτο, quod Sylb. in ἐκεῖνοι mutandum esse coniecit, recte in Lips. ἐκεῖ scriptum est. Sed postremis illis sententiae superioris causam exponi, indicant καὶ γὰρ particulae. Itaque enunciato οὕτω μᾶλλον ἢ ὁρῶμεν ἢ διανοούμεθα necessario id, cuius causa verbis καὶ γὰρ — διανοηθεῖν exposita est, comprehenditur. Atqui si ei, quod cogitatur, contrarium est id, quod cernitur, dubitatio oritur, quid

magis vel potius sit. Quam quidem sententiam verbis *μᾶλλον ἢ ὁρῶμεν ἢ διανοούμεθα* significari apertissimum est; etenim ἢ a *μᾶλλον* pendere, vix potest dubium esse. Quum autem dubitatio, quam oriri supra vidimus, vix aliter atque interrogationis ratione exprimi possit, scribendum est: *ἔστιν οὕτω μᾶλλον ἢ ὁρῶμεν ἢ ἢ διανοούμεθα*; Mutatio facillima unā vocabuli *ἔστιν* repetitione et ἢ litterae, quae ab ductu linearum primae litterae sequentis verbi simillima est, additione continetur. Ceterum οὕτω ad *εἰ δὲ μὴ* referendum est.

29) Casaub.: τὸ οὖν μᾶλλον δὴ τοιάδ' ἐστὶ· ποῖα δὲ τάληθῆ, ἄδηλον. Meam mihi coniecturam, etsi unius litterae mutatione absolutam, non valde placere, fateor. Ceterum *τοιάδ'* et *τοῖα* referenda ad superiora illa ἀκούμενα, ὁρώμενα, φρονούμενα.

30) καὶ εἰ ἔστιν, multo praestantius est, quam Lips. *εἰ καὶ ἔστιν*, quia Gorgiae sententiam, non posse quicquam percipi, fortius exprimit.

31) ἡμῖν γε ἄγνωστ' ἂν εἶναι. Casaub. ἡμῖν γνωστὰ εἶναι, in quibus γνωστὰ aperte mendosum. Omissio ἂν particulae, etsi minime vitiosa, codicis tamen auctoritate redarguitur. De γε, quamquam recepi, dubito tamen; nam quum hīc manifesto ad ἡμῖν sit referendum, ad alia praeter hominem animantia animum revocat, ideoque a Gorgiae consuetudine asseveranter affirmandi abhorret.

32) καὶ, e cod. receptum, ab editt. abest.

33) Casaub. φασί. Emendatum e Lips. Coni. Sylb.

34) εἴποι. Prave in Lips.: εἴπη.

35) In editt. et Lips. λόγον post λέγων deest. Vulgatam rationem vitio laborare, sensisse videtur

Tennemannus, qui p. 372. hunc locum citans, ἀλλ' ante οὐ χρῶμα omittit. Post λέγει ὁ λέγων, ἀλλ' οὐ autem verbum potius, cui λέγει oppositum sit, quam substantivum exspectatur. Alioqui enim μὲν ad λέγει requiritur, ut haec sit sententia: *dicit quidem is, qui dicit, at non dicit colorem aut rem omnino ullam.* At quum non sit dubitatio, an dicat, sed quid dicat, ne ea quidem sententia apta foret. Aptā esset, si supra negasset quisquam, loquentem loqui; quod nemo sane negavit. Sed Gorgias quemadmodum supra, exemplum eius opinionis, quam nunc ponit, afferens, his verbis utitur: ὥσπερ οὐδὲ ἢ ὄψις τοὺς φθόγγους γινώσκει οὕτως οὐδὲ ἢ ἀκοή τὰ χρώματα ἀκούει, ἀλλὰ φθόγγους, ita nunc, tum quid non dicat dicens, tum quid dicat, docere debet; nam sicut supra χρῶμα et φθόγγος sibi ἀλλὰ particulā opponuntur, ita hīc quoque rerum desideratur oppositio, eādē particulā facta. Etenim si λόγον omittitur, id deest, quod in hac re est gravissimum; quoniam quidem plus interest scire, quid dicat, quam quid non dicat. Quapropter illud Sext. Emp. §. 84. inculcat: ᾧ γὰρ μηνύομεν, ἐστὶ λόγος. λόγος δὲ οὐκ ἐστὶ τὰ ὑποκείμενα καὶ τὰ ὄντα. οὐκ ἄρα τὰ ὄντα μηνύομεν τοῖς πέλας, ἀλλὰ λόγον, ὅς ἕτερος ἐστὶ τῶν ὑποκειμένων, paucioribus se defungi non posse ratus. Ceterum λόγον post λέγων addere, facillimum.

36) Pervenimus iam ad locum, eorum qui multis difficultatibus laborant, ultimum, nam quae post leguntur, minus sunt corrupta aut facilia certe ad emendandum. Hāc autem excipiunt sese singulorum verborum corruptelae, lacunae plurimae et magna inter editos libros atque codicem discrepantia. Nam apud Casaub. scriptum est: εἰ οὖν τις μετασνόμεναι πᾶς αἰτεῖ παρ' ἄλλου λόγῳ ἢ σημείῳ τινὶ ἑτέρου

*πράγματος ἐννοήσειεν, ἀλλ' ἢ ἐὰν μὲν χρώμα ἰδῶν·
 ἐὰν μὸς ἀρχὴν γὰρ οὐ
 λεγε γο εἰ δὲ χρώμα. Primam lacunam
 Lips. quoque exhibet, alteram non item, nam οὐ et
 λεγε coniungit, explens simul tertiam lacunam hac ra-
 tione: οὐ λέγει|ι δὲ χρώμα ἀλλὰ λόγον. Sed antequam
 ad ipsum emendandi periculum accedere licet, senten-
 tiarum cohaerentia accuratius est consideranda. Gor-
 gias enim, quum alteri non posse quicquam tradi velit
 demonstrare, duas in hac quaestione partes, quam-
 quam accurate inter se coniunctas, indicat: primam ὅ
 γὰρ εἶδε, πῶς ἂν τις τοῦτο εἴποι λόγῳ; alteram πῶς
 ἂν ἐκείνῳ δῆλον ἀκούσαντι γίγνοιτο μὴ ἰδόντι; Petita
 est igitur prima ab eo, qui tradit; altera ab eo, qui per-
 cipit acceptum; utramque primum breviter perstringit,
 et alteram quidem verbis ὥσπερ οὐδὲ ἢ ὄψις τοὺς
 φθόγγους γινώσκει, οὕτως οὐδὲ ἢ ἀκοή τὰ χρώματα
 ἀκούει, ἀλλὰ φθόγγους, priorem deinde: λέγει ὁ λέ-
 γων λόγον, ἀλλ' οὐ χρώμα οὐδὲ πρᾶγμα. Iam, qua
 de re hic agat Gorgias, paucis est quaerendum. Verba
 autem: πῶς αἰτεῖ παρ' ἄλλου λόγῳ, de eo agi docent,
 qui non percepit rem ipse, sed ab alio vult accipere.
 Itaque in primis illis: εἰ οὐν τις μετεννόει, negatio
 efflagitatur, et e cod. μὴ ἐννοεῖ pro μετεννόει scriben-
 dum est. Codicis auctoritatem etiam sequutus sum ὅ
 pro εἰ scribens. In μετεννόει quidem iam Sylburgius
 vitium animadvertit, non ausus tamen ille longius a
 vulgata scriptura recedere, μετεννοεῖ aut μετενείει con-
 iecit. — Quae sequuntur πῶς αἰτεῖ — πράγματος
 ἐννοήσειεν, quum duplex habeant verbum αἰτεῖ et ἐν-
 νοήσειεν, non possunt in unam enunciationem con-
 flari. Ergo aut mutandum est alterum verbum, aut
 sententiae duae sunt statuendae, quarum suum quae-
 que habeat verbum. Et prius quidem Sylburg. fecit,
 ἐννόησιν pro ἐννοήσειεν coniiciens. Quod cur reiiciens-*

dum sit, caussa statim apparebit. At licet alterum verbum *αἰτεῖ* in *ἂν τοῦτο* mutare. In cuius coniecturae commendationem multa sane possunt commemorari, veluti *πῶς ἂν* saepius supra repetitum, et *ὁ*, quod paene requirit *τοῦτο*, et alia graviora etiam. Sed antequam de hac coniectura iudicare licet, explicandum est, quid verba *σημείω τινὶ ἑτέρου πράγματος* significant. Est autem *σημεῖον* id, quo aliquid cognoscimus; quum autem visu et auditu res cognoscamus, auditum licet appellare *σημεῖον φθόγγου*, visum, *χρώματος*. Similiter ante dixerat Gorgias: *ὄψις* et *ἀκοὴ γιγνώσκει*. Memorata supra est Gorgiae de colore doctrina, ex Empedoclis placitis petita; e qua tactu et impressione quadam colorem cognosci ille contendit. Et ita quidem, quomodo Gorgias videndi sensum *σημεῖον χρώματος* potuerit appellare, patet.

Iam, si *ἂν τοῦτο* legitur, *λόγῳ* et *σημείῳ*, quum accurate sint coniuncta, ad *παρ' ἄλλου* esse referenda, patet. Et *λόγῳ* quidem recte refertur, *σημεῖον* non item, quia orationem ab altero accipimus, auditum et visum non item. Deinde vero etiam *ἀλλ' ἢ ἔαν μὲν χρῶμα, ἰδὼν*, ad *παρ' ἄλλου* minime possunt referri. Vitiosa est enim oratio: *quomodo potest quisquam ab alio rem oratione percipere aut alio signo, nisi videns*; quippe videns non percipit ab alio. Post *ἢ* igitur vocabulum deesset, quo significaretur, *σημείῳ* non esse referendum ad *παρ' ἄλλου*. Efficitur hac ratione, de duplici re hic agi, primum quomodo, quod non percipimus ipsi, ab altero percipere possimus, tum quomodo alia re possimus, quam, si est color, videndo, aut si quid aliud, suo quodque sensu. Ergo, quum supra rem a Gorgia itidem divisam esse viderimus, non licet dubitare, verba ita esse divellenda, ut post *λόγῳ* novae enunciationis initium statuatur. Ex eo autem, quod supra positum est: *λέγει ὁ λέγων λόγον*

ἀλλ' οὐ χρῶμα, consequitur, rem ab altero oratione non posse percipi. Illud ipsum verbis: πῶς αἰτεῖ παρ' ἄλλου λόγῳ, expressum est. Etenim αἰτεῖ λόγῳ est: oratione accipere vult.

Iam vero altera sententiae pars declaret oportet, nihil nos, nisi suo quodque sensu percipere; ergo quum negatio non assit, verba interrogative sunt accipienda. Quum vero ad ἐννοήσειεν requiratur ἄν particula, aut ἄν, ἀλλ' scribendum aut ἀλλ' in ἄν mutandum, et sententiae initium ab ἦ faciendum est. Ceterum ἀλλ' ἦ ex ἑτέρου aptum est.

Haec omnia necessario exponenda fuerunt, quo facilius ea, quae sequuntur, alioqui difficillima, emendari possent. Prima autem lacuna ab sententia facile expletur; nam ut supra ἰδεῖν et ἀκούειν, χρῶμα et φθόγγος sibi opposita sunt, ita hic quoque. Prima igitur lacunae verba sunt: ἐὰν δὲ φθόγγος, aut, quia ψόφος paullo infra legitur, ἐὰν δὲ ψόφος. Verbi deinde in sententia, quae intercidit, postremi postrema syllaba est μος; etenim sententiam ibi finitam esse, γὰρ particula, quae sequitur, declarat. Quum autem auditus significatio desit, ultimas φθόγγος vocabuli litteras pro μος habere, et ἀκοῆ, cuius magna cum ἀρχῆν similitudo est, inserere licet; at facilius tamen est, quum μ et ν litterarum facillima sit permutatio (vid. Bast. p. 725.), ἀκροώμενος post φθόγγος inserere.

Iam quae sit eorum, quae proxime sequuntur, sententia, e cod. Lips. scriptura ἀρχῆν γὰρ οὐ λέγει δὲ χρῶμα ἀλλὰ λόγον cognoscitur; nempe iterum inculcatur superius illud: λέγει ὁ λέγων λόγον, ἀλλ' οὐ χρῶμα οὐδὲ πρᾶγμα. Sed quamquam in Lips. lacuna non est notata, tamen, quoniam ἀρχῆν γὰρ et οὐ λέγει δὲ novam utrumque sententiam incipit, etiam in Lips. est nihilominus. Atqui non potest lacuna, ut in Lips.

videtur significari, post ἀρχὴν γὰρ statui, quia οὐ λέγει δὲ χρῶμα, ἀλλὰ λόγον absolvunt fere superius illud: λέγει ὁ λέγων λόγον, ἀλλ' οὐ χρῶμα οὐδὲ πρᾶγμα, ut, quid post ἀρχὴν γὰρ addendum sit, expediri nequeat. Deinde post ἀρχὴν negatio requiritur, et coniuncta ea est in editis libris cum γὰρ particula. Ergo, ut ap. Casaub. factum est, lacuna inter οὐ et λέγει est statuenda. Tamen vero quum sententia uno enunciato commode absolvatur, οὐ ad λέγει pertinet; itaque inter οὐ et λέγει id, quod praeter χρῶμα non dicit is, qui dicit, addendum est. Quum autem paullo ante φθόγγος et χρῶμα, post vero ψόφος et χρῶμα, supra denique πρᾶγμα et χρῶμα sibi opposita sint, hīc ψόφος aut φθόγγος aut πρᾶγμα addere licet. Sed quia per totum hunc locum de auditu plerumque et visu agitur, praestat, lacunam addito ψόφον aut φθόγγον explere. Deinde autem in Lips. legitur λέγει δὲ χρῶμα, in editt. γο εἰ δὲ χρῶμα; ultimae igitur syllabae εἰ δὲ χρῶμα firmæ videntur esse, et haud facile divellendæ. At in editt. εἰ, quia a λεγε magno intervallo seiunctum est, non pertinet itidem, atque in cod. ad λέγει; antecedit praeterea γο syllaba, quae vocabuli λόγον est particula. Quapropter ex editt. scriptura nihil efficitur, nisi ut ad δὲ duae praeterea litterae οὐ addantur, quae praecedenti negationi respondeant: οὐδέ. Quod additamentum lacunae signo, in editt. exhibito, satis quidem firmatur. Sed quum maior sit lacuna, quam quae duabus litteris expleatur, fortasse ὁ λέγων praeterea addendum est; id tamen, quum oratio addito τις pronomine commode suppleatur, adiungere non ausus sum. Deinde etiam editt. scripturam ab hac codicis alicuius scriptura videtur esse orta: ἀρχὴν γὰρ οὐ φθόγγον λέγει, ἀλλὰ λόγον οὐδὲ χρῶμα, errore in verborum ἀλλὰ λόγον et οὐδὲ χρῶμα collocatione commisso. Ex nostra igitur

ratione omnia ita sunt legenda: ὃ οὖν τις μὴ ἐννοεῖ, πῶς αἰτεῖ [τοῦτο?] παρ' ἄλλου λόγῳ; ἢ σημείῳ τινὲ ἐτέρου πράγματος ἐννοήσειεν ἂν, ἀλλ' ἢ εἰ μὲν χρῶμα, ἰδῶν· εἰ δὲ [φθόγγος ἀκροώμε]νος; ἀρχὴν γὰρ οὐ [φθόγγον] λέγει [οὐ]δὲ χρῶμα, ἀλλὰ λόγον. Ceterum ἀρχὴν est omnino.

Sed ne quis, quum orationem quoque audiamus, et nihil inter λόγον et φθόγγον hac ratione interesse videatur, posterius illud φθόγγον male a me additum esse arbitretur, animus ad magnum discrimen advertendus est, quod Gorgias inter orationis et soni perceptionem statuit. Nempe de oratione, quum in mentem cadat, verba διανοεῖσθαι et γινώσκειν adhibentur; sonus contra, quippe qui πρᾶγμα ἀκουστόν est, mente percipi (διανοεῖσθαι) non potest, sed audiendi sensu. Itaque supra legimus: τὰ ἀκουόμενα καὶ ὁρώμενα διὰ τοῦτο ἔστι ὅτι φρονεῖται ἕκαστα αὐτῶν; Et enim φρονεῖσθαι non cadit in illa, nam (§. 24.) οὐδὲ διανοεῖσθαι χρῶμα ἔστιν, ἀλλ' ὁρᾶν, οὐδὲ ψόφον, ἀλλ' ἀκούειν. Quapropter etsi orationem audimus, oratione tamen non audimus sonum aut πρᾶγμα ἀκουστόν.

37) Casaub. χρῶμά ἐστιν. E Lips. nihil enotatum. ἔστιν, licet.

38) Lips. οὐδ' ἀκούειν prave.

39) Hactenus Gorgias cognosci quicquam aut tradi alteri posse negavit; iam vero, etiamsi id fieri posse concedatur, tamen ab altero recte percipi negat. Itaque ἐνδέχεται quid valeat, verbis γινώσκει τε καὶ ἀναγινώσκει declaratur; in quam sententiam non adhibenda est τε particula, sed δὲ necessario. — Ad λέγων autem quamquam ὃ addere pronum est, melius tamen addito pronomine oratio suppleatur, ut λέγων sit dicendo, quod aptius adeo est, quam illud alterum.

40) καὶ delerem, si codicis accederet auctoritas; nunc explicandum est *et – quidem*.

41) ἐν τῷ αὐτῷ, *coniuncti*. Phaedo. p. 79. E. ἐπειδὴ ἐν τῷ αὐτῷ ὡς ψυχὴ καὶ σῶμα.

42) Casaub.: εἴ τι ἐν τοιούτων εἴησαν, ἀλλ' οὐ δύο εἶεν. Quod olim conieci εἴ τι ἂν τοιοῦτοι εἴησαν, ἀλλ' οὐ δύο εἶεν, hac sententia *si quidem tales sint: at ne duo quidem sint*, id primum quidem omissione ἂν particulae reprobatur, deinde talis sententia non videtur in Gorgiam cadere, qui, argumentorum firmissimo robore semper nixus, nunc non potest tam remissus existimari, ut paene argumentorum vim evertat. Sed *τοιοῦτοι*, quum *ὁμοίοις* praecedat et εἴησαν atque εἶεν ad pluralem ducant, etiamnum tenendum esse arbitror. Verum εἴτι, si cum εἴησαν coniungitur, sententiam habet hanc: *si quidem tales unum essent*: — etenim ἐν e Lips. est recipiendum. *Esse autem tales unum*, quum supra nullum vestigium eius sententiae appareat; εἴ τι particulâ non potest praecedentibus adiungi. At sententia ipsa videtur huic loco esse accommodatissima. Nam quum efficere velit, duo homines, nisi prorsus aequales sint, idem percipere non posse, iam, nisi tales homines existare non posse probat, nihil restat, quam ut eos haud amplius duo, sed unum (ἐν) esse contendat. Nihil refert igitur, an fuerint unquam tales homines, nam, si fuerunt, *unum* fuerunt, neque duo. Illud *si fuerunt* apparet, si εἴησαν in duo vocabula εἴ ἦσαν divellitur. Iam sponte patet, εἴ τι illud mendosum in εἴτι, aut fortasse etiam in εἴτα mutandum esse. — ἐν, quod Lips. fert, necessarium esse supra vidimus; sed ἐν ap. Casaub. ducit praeterea ad ἂν, quod linguae praeceptis efflagitur; legendum igitur coniunctim ἐν ἂν. Sententiam huius loci cum Xenophanis quodam argu-

mento componere licet, quod Aristot. *contr. Xenoph.* II. v. 29. 80. ed. Casaub. exponit: τὸ δὲ ἴσον οὔτε βέλτιον οὔτε χεῖρον εἶναι τοῦ ἴσου· ὥστ', εἴπερ εἴη τε καὶ τοιοῦτον εἴη θεός, ἓνα μόνον εἶναι τὸν θεόν. demonstrat enim, non plures esse Deos. Sunt autem ea verba explicanda in sententiam hanc: *si prorsus aequales Dī sunt*, ne possunt quidem plures vocari, sed unus est, quia, quod aequale est alteri, neque melius est, neque deterius altero, sed prorsus idem. Deum autem esse ceteris omnibus meliorem et superiorem, supra dixit Xenophanes: *τοῦτο γὰρ θεὸν καὶ θεοῦ δύναμιν εἶναι, κρατεῖν, ἀλλὰ μὴ κρατεῖσθαι, καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι.* In his quidem Füllebornus ap. Brand. *comm. El.* p. 31. postrema quatuor verba καὶ πάντα κρατεῖσθαι εἶναι eiici vult, Brandis. autem l. I. καὶ πολλὰ κρατεῖσθαι εἶναι scribit; at facillime in illam sententiam explicantur ita: *θεοῦ δύναμιν εἶναι φησιν, πάντα εἶναι, (ὥστε) κρατεῖσθαι i. e. omnia ideo sunt, ut a Deo regantur.* Sed Brandis. p. 32. verba εἴπερ εἴη τε — εἴη θεός, de quibus supra egimus, ad libelli potius auctorem, quam ad Xenophanem referenda existimans, videtur etiam ἓνα μόνον — θεὸν libelli auctori attribuere. At severi huius iudicii, quum, ut diximus, ea verba omnia faciles habeant explicatus, caussa nulla est. A sophisticis enim eiusmodi argumentis veterrimos philosophos haud alienos fuisse, tum Melissi argumentum, cur non possit natum esse ens, docet, tum ex iis apparet, quae proxime apud Xenophanem sequuntur: οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πάντα δύνασθαι ἂν βούλοιο. οὐδὲ γὰρ ἂν δύνασθαι πλειόνων ὄντων ἓνα μόνον. Fülleborni ap. Brand. p. 32. in hoc loco mirabilis est audacia; nam οὐδὲ γὰρ ἂν δύνασθαι ἂ βούλοιο οὐδὲ πάντα δύνασθαι πλειόνων — conicit; Brandis. autem οὐδὲν γὰρ ἂν δύνασθαι — pro οὐδὲ γὰρ ἂν —, quasi, qui omnia perficere non valet,

nihil perficere possit. Quoniam autem ἓνα μόνον, quod Casaub. habet, in Lips. in ἓνα ἄρα εἶναι μόνον mutatum est, apparet, inter πλειόνων ὄντων et ἓνα ἄρα — lacunam esse, qua, quid non valeat Deus perficere, contineatur. Intercidit enim, ut arbitror, ἓνα εἶναι μόνον, quod, quia paene eadem vocabula proxime sequuntur, facile sane poterat intercideri. Sophisticum igitur argumentum hoc est: non sunt plures Dī, quia, quum Deus omnia perficere valeat, tamen, si plures essent, non posset unus esse.

43) Editt. et cod. αὐτός pro ὁ αὐτός.

44) Casaub. σχολήν ἄλλο. Lips. σχολή. ἄλλω. Sylb. coni. σχολῆ.

45) Casaub.: οὕτως οὐκ ἔστιν, ἔν ἐστι γνωστὸν, οὐδεὶς ἂν αὐτὸ δηλώσειεν, διὰ τε τὸ μὴ εἶναι τὰ πράγματα λεπτὰ, καὶ ὅτι οὐδεὶς ἕτερον ἑτέρω ταῦτ' ἐννοεῖ. Lips. non discrepat, nisi in eo, quod ἔνεστι pro ἔν ἐστι habet. Verba autem οὐδεὶς ἂν — δηλώσειεν docent, εἰ particulam ante necessario esse ponendam. Itaque γνωστὸν post ἔστιν collocare, et ἐν in εἰ δ' mutare licet, ut scribatur: οὕτως οὐκ ἔστι γνωστὸν· εἰ δ' ἔστιν, οὐδεὶς ἂν —. Et scripsi equidem ita, quia haec ratio ad librorum scripturam proxime videtur accedere, et quia saepius prava verborum collocatione sententia auctoris in hoc libro est obscurata.

Fortasse tamen praestat, maiorem lacunam statuere, et in hunc modum scribere: οὕτως οὐκ ἔστιν [οὐδ]έν· [εἰ δ'] ἔστιν, [ἄγνωστον, εἰ δὲ] γνωστὸν, οὐδεὶς —.

46) λόγους e cod. pro λεπτὰ, quod Casaub. habet, primum propter Lips. praestantiam scripsi,

tum propterea quod Gorgias saepius supra res ab oratione discrepare inculcavit.

47) Casaub. ἕτερον. ἑτέρω est e certa Meieri coniectura.

48) Casaub. ἅπαντες δὲ καὶ οὕτως ἑτέρων — . Coniectura hīc paullo fuit audacior, sed, quia de re graviori non agitur, maiorem excusationem habebit.

COMMENTARIUS
de Gorgiae *περὶ φύσεως* libro.

Aristoteles, etsi de Gorgiae libro diligentissime agit, tamen, quia libellus eius multis maculis affectus fuit, paene neglectus est ab iis, qui de Gorgiae libro exposuerunt. Et a Geelio quidem id factum esse, probabiliter, ut arbitror, quod paucis in hac quaestione defunctus est, colligo. Tennemannus autem, quamquam non prorsus Aristotelem negligit, tamen Gorgiae argumenta diligentius dilucidiusque a Sexto exposita esse, p. 366. statuit, quamquam in tanta libri Aristotelei corruptione iudicium cohibendum potius erat.

Tres libri Gorgiani partes fuisse, consentiunt Sextus et Aristoteles. Et primum quidem Gorgias nihil esse demonstravit, deinde, etiamsi esset, percipi non posse; denique, etiamsi esset et percipi posset, alteri tradi non posse. Primae partis, Sexto auctore, tria fuerunt capita, nam Gorgias, si quid est, inquit, aut *non ens* est, aut *ens*, aut *non ens* et *ens*; atqui primum non est *non ens*, deinde non est *ens*, denique non est *non ens* et *ens*; ergo nihil est. Tria illa Sextus, tanquam primae partis capita, deinceps copiose exponit. Discrepare in hoc loco Aristotelem a Sexto, iam animadvertit Tennemannus p. 365. not. Nam Gorgias, ut Aristot. tradit, primum neque esse, neque *non esse* esse demonstravit; deinde, neque unum neque multa, neque nata neque innata. Iam vero Tennemannus hanc Gorgiae argumentationem, neque *εἶναι*, neque *μὴ εἶναι* esse, — nam lice-

bit, interdum Graecis uti, — ab Aristotele primam positam, tertium apud Sextum primae partis caput esse arbitratus, quum Sexti ratio rei naturae sit accommodatior, licet abhorrens fortasse a vera sinceraque Gorgiae ratione, eam potius sequendam esse existimat, quam Aristoteleam. At, quod Aristoteles primum ponit, non esse idem, atque tertium apud Sextum caput, Tennemannum iam linguae ratio docere debebat, quum Sextus tertium illud ponat οὔτε τὸ ὄν καὶ τὸ μὴ ὄν, neque vero οὔτε τὸ ὄν οὔτε τὸ μὴ ὄν. Melius id etiam licuit intelligere e §. 74.: ἀλλὰ γὰρ ἔτι μὲν οὔτε τὸ ὄν ἔστιν οὔτε τὸ μὴ ὄν ἔστιν, ἐκ τούτων συμφανές· ὅτι δὲ οὐδὲ ἀμφοτέρω εἶναι, τό τε ὄν καὶ τὸ μὴ ὄν, εὐπιλόγιστον. Ex his autem verbis, quum οὔτε ὄν οὔτε μὴ ὄν et οὔτε εἶναι οὔτε μὴ εἶναι sibi respondeant, potius colligere liceat, Aristotelem prima primae partis capita significare. Quare accuratius est in hanc rem inquirendum.

Gorgias igitur, ut Aristoteles tradit, primam partem, qua nihil esse probavit, ita tractavit, ut philosophorum eorum, qui aliquid esse statuerant, placita refutaret; nam quum nonnulli *unum* aut *multa*, aut innata aut nata esse statuissent, ille probavit, si quid esset, nihil eorum esse, ergo nihil esse omnino, quum, si quid esset, illorum aliquid esset. Antequam Gorgias ad hanc rationem accedebat, propria quadam sua argumentatione usus est, qua neque *εἶναι*, neque *μὴ εἶναι* esse probavit. Et id quidem dupliciter demonstravit; primum enim, inquit, si *non esse* est *non esse*, non minus est *non ens*, quam *ens*, nihil igitur interest, sintne res, an non sint; deinde, si tamen *non esse* est, *esse* non est, ergo nisi idem utrumque est, nihil est; si vero idem, item nihil est, quia utrumque non est. Hanc primam fuisse partem, quum

etiam infra Aristoteles dicat: *μετὰ δὲ τοῦτον τὸν λόγον φησὶν*, difficile est dubitare.

Iam vero Sextus primum primae partis caput duplici ratione a Gorgia tractatum fuisse tradit, nam primum, ait, si *non ens* est, est simul et non est, quod ineptum, nam non potest quicquam simul esse et non esse; deinde si *non ens* est, *ens*, quod ei oppositum est, non est.

Ex his patet, alteram causam, qua apud Sextum Gorgias *non ens* non esse probavit, eandem esse, quae apud Aristotelem in prima argumentatione est secunda. Reprobatur igitur sic quoque Tennemanni sententia.

Tertium deinde primae partis caput, quo, Sexto auctore, Gorgias non esse *ens* et *non ens* probavit, item dupliciter est tractatum. Nam primum, si *non ens* et *ens* est, idem est *non ens*, atque *ens*, nam utrumque est, ergo nihil est, nam *non ens*, ut ab omnibus conceditur, non est; neque etiam *ens*, ut in altero capite demonstratum est; deinde, si idem est *non ens*, atque *ens*, non potest esse utrumque; sin utrumque, non potest esse idem, ergo nihil omnino est.

Iam quae haec prima est ratio, cur non sit *μὴ ὄν καὶ ὄν*, ea apud Aristotelem in altero argumento, cur neque *εἶναι*, neque *μὴ εἶναι* sit, reposita est. Et apud Aristotelem quidem bene omnia cohaerent; apud Sextum autem prorsus inepte expositum est argumentum. Nam, si utrumque est, inquit, idem est *non ens*, atque *ens*; atqui neque *non ens*, neque *ens* est. At ea argumentatio nulla est; nam, si ponit utrumque esse, qua tandem ratione id potest ita refutare, ut neutrum esse dicat? Deinde, quid quaeso est, cur idem esse utrumque ponat? Prorsus enim id additamentum, quia nihil inde efficitur, est inutile. Deni-

VII. 75. γ. 385.

que si ab omnibus concessum est, *non ens non esse*, cur tandem in primo capite id demonstravit duobus argumentis? Sextus igitur, quia argumentum, apud Aristotelem ad primam argumentationem pertinens, male ad tertium caput refert, necessario nonnulla commiscuisse existimandus est.

Praeterea etiam rationem eam, quae apud Aristotelem altera est, prorsus pervertit. Nam si *non ens* est, inquit, non est *ens*; atqui *ens* non potest non esse, ergo *non ens* non est. Quid enim? si quis *non ens* esse ponit, licetne ei ita id refutare, ut *ens* esse dicat? praesertim quum postea tamen operosa argumentatione probare studeat, non esse *ens*. Nihil ineptiarum illarum est apud Aristotelem, nec imputandum quicquam earum est Gorgiae ingenio.

Sed Aristoteles II, 3., refutationem Gorgiae exordians, *διότι οὖν, οὐκ ἔστιν οὔτε εἶναι οὔτε μὴ εἶναι οὔτε τὰ ἄμφω οὐδ' ἕτερον, οὐκ ἔστιν*. Easdem igitur partes significat, quas Sextus, nempe 1) *οὔτε εἶναι*, 2) *οὔτε μὴ εἶναι*, 3) *οὔτε εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὰ ἄμφω*, neque tamen tanquam primae partis capita, sed tanquam primae argumentationis particulas. Tertia enim ista particula *οὔτε εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὰ ἄμφω* a Gorgia peculiaribus argumentis non est sustentata, sed sine argumentorum firmamenti adiecta.

Postremo considerandum est secundum apud Sextum caput, quo *ens* non esse Gorgias probavit. Nam si *ens* est, inquit, aut innatum aut natum, aut vero *unum* aut *multa* est. Apud Aristotelem contra, si quid est, inquit, aut innatum aut natum, aut *unum* aut *multa* est. Atqui non est eiusmodi quicquam, ergo nihil est. Conveniunt ea cum iis, quae supra dixerat: *ὅτι οὐδὲν ἔστιν — ταῦτα συλλογίζεται μετὰ τὴν πρώτην ἰδίαν αὐτοῦ ἀπόδειξιν*, conveniunt deinde

cum Gorgiae consuetudine, quam saepius Sextus quoque servavit, negandae primum rei, deinde inepti aliquid, si ponatur, inde colligendi. Denique non patet ullo modo, cur Gorgias ille Sextianus, si *ens* sit, id innatum aut natum, *unum* aut *multa* esse ponat. Licuit philosophis paene omnibus ista statuere; Gorgias autem, qui an *non ens* sit dubitat, cur non id quoque innatum aut natum, *unum* aut *multa* appellet, nulla caussa apparet.

Etiam ab hoc vitio apud Aristotelem liber est Gorgias, nam, si quid est, inquit, aut innatum aut natum, aut *unum* aut *multa* est, nihil curans ille, appelletur illud *ens*, an *non ens*. Ex his omnibus efficitur, Sextum aut non percepisse prorsus Gorgiae argumentandi rationem, aut non ex ipso eius libro, sed ex aliorum scriptis sua hausisse; ideoque Aristotelem ad Gorgiae librum explicandum et illustrandum esse adhibendum, Sextique auctoritatem iniuria potiore Aristotelea habitam esse.

Iam ad Aristotelis rationem, etsi non prorsus omisso Sexto, de Gorgiae libro diligenter exponamus.

Prima libri pars quattuor complexa est capita, primum Gorgiae proprium, postrema ex aliorum placitis composita. Et primo quidem capite *esse et non esse* sustulit duplici ratione; nam primum, ait, si *non esse* est *non esse*, non magis est *non ens*, quam *ens*, nam *non ens* est *non ens*, *ens* autem *ens*, nihil igitur interest, sintne an non sint res. Vitium, quo Gorgiae haec argumentandi ratio laborat, iam animadversum est a Tennemannio p. 369., nempe Gorgias *ἔστι* verbi unam tantummodo vim esse putabat. Qua ratione lapsus sit hoc vitio Gorgias, licet ex Aristotelis his verbis colligere: *εἴπερ εἴη τι καὶ τὸ μὴ εἶναι*, de quo argumento supra dixerat *εἰ τὸ μὴ εἶναι ἔστι μὴ εἶναι*. Nam si aliquid est *non esse*, est sane; illud

aliquid iam videbatur Gorgiae esse μὴ εἶναι. Non animadvertit enim, in orbem se circumferri, quoniam illud ipsum, μὴ εἶναι aliquid esse, probationis indigebat.

In hac Gorgiae sententia, quum ex vulgari ratione ἐστὶ sit scribendum, de Gorgiana autem ἔστι, difficile est definire, quo accentu in illis locis ἐστὶ sit insigniendum. Ab Aristotele autem illud discrimen perspectum esse, certum est et in annotationibus explicatum. Sed c. 2. §. 5., ubi primum istud Gorgiae argumentum refutat, εἰ δὲ καὶ ἐστὶ τὸ μὴ ὄν μὴ ὄν, οὐδ' οὕτως ὁμοίως εἴη ἂν τὸ μὴ ὄν τῷ ὄντι, propter μὴ ὄν repetitum ἐστὶ scribendum, et ex vulgari ratione accipiendum est, id quod docent praeterea verba sequentia: τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ μὴ ὄν, τὸ δὲ καὶ ἔστιν ἔτι. Quae quum ipsa sit Aristotelis sententia, prima verba explicanda sunt: *quamquam verum est, τὸ μὴ ὄν esse μὴ ὄν. At sequitur οὐδ' οὕτως ὁμοίως — i. e. ne tunc quidem esset —, quasi Aristoteles illa εἰ δὲ καὶ ἐστὶ μὴ ὄν falsa ducat. Quae quum non possint coniungi, scribendum est οὐχ οὕτως i. e. quamquam non ens est non ens, tamen non est eadem ratione, qua est ens.*

Alterum capitis primi argumentum hoc est: si non esse est, esse, quod oppositum est, non est, ergo nisi idem est non esse, atque esse, nihil est; atqui, etiamsi idem sit, tamen, quia non ens et ens non est, nihil est. Non est autem silentio praetereundum, Gorgiam, quod voluit probare, non probasse revera; etenim non probavit, neque εἶναι, neque μὴ εἶναι esse, sed non esse μὴ εἶναι docuit, aut certe docuisse sibi visus est, nam quantis erroribus philosophica eius disciplina adhuc fuerit implicata, argumentorum illorum indoles declarat.

At Gorgias tamen, quamquam suis ipse fortasse verbis deceptus, duobus illis argumentis etiam id,

quod in principio posuerat, demonstratum a se esse censuit. Nam c. 1. §. 8. καὶ οὕτως, inquit, οὐκ ἂν εἶη οὐδέν. Deinde Aristoteles ipse dicit: διότι οὐκ οὐκ ἔστιν οὔτε εἶναι οὔτε μὴ εἶναι οὔτε τὰ ἄμφω οὔθ' ἕτερον, οὐκ ἔστιν. Neque omissum quicumquam est ab Aristotele, aut intercidit, nam Aristoteles duo tantum illa argumenta refutat. Etenim adversus prius his utitur rationibus: primum quod non dicit quisquam, μὴ εἶναι esse; deinde quod, etsi *non ens* est *non ens*, alia tamen ratione est, atque *ens*, quod est *ens* et est praeterea. Adversus alterum argumentum tribus rationibus utitur: nam primum non necesse est, ait, si *non ens* est, *ens* non esse, sed potest etiam hoc esse, ut hac quidem ratione omnia sint; deinde, etiamsi sit *non ens*, et *ens* non sit, tamen est aliquid, nempe *non ens*; denique etiamsi idem sit *non ens*, atque *ens*, tamen est aliquid, nam, ut ille dicit, *ens* et *non ens* non esse, quia idem sit *ens*, atque *non ens*, itidem licet affirmare, esse *non ens* et *ens*. Fallitur enim Tennemannus p. 369., hac tertia ratione ab Aristotele primum Gorgiae argumentum refutari putans.

Itaque Gorgias, ut diximus, sibi certe argumentatione sua satisfacit; neque id mirum, quum ne id quidem animadverteret, quod Aristoteles ei opponit, si *non ens* sit, et *ens* non sit, tamen aliquid esse. Quamquam ipse fortasse animadvertit ea, sophistica autem sua ratione etiam ita ad decipiendos alios se idoneum esse putavit. Tantum autem certum est, multo infirmiora esse et argutiarum pleniora prima haec argumenta, quam posteriora, ex aliorum philosophorum fontibus derivata.

Secundo capite, si quid est, inquit, aut natum est, aut non natum. Apud Sextum Gorgias, si ens est.

inquit, aut sempiternum (*αἰδιον*), aut natum, aut sempiternum et natum est. Postremum hoc ab Aristotele abest, et in reliquis capitibus Sextus quoque eiusmodi additamenta omittit. Utrum autem Gorgias *αἰδιον* vocabulo an *ἀγένητον* usus sit, id quidem, quum ne a Melisso quidem idem semper in hac re vocabulum sit adhibitum, incertum est. Aristoteles enim *contr. Meliss. init.* *αἰδιον* dicit, Melissus ipse in fragmentis, a Simplicio servatis, *ἀεὶ ὄν* vel *μὴ γενόμεον*. Iam si innatum est, ait Aristoteles, infinitum esse statuit Gorgias, Melissi in hac quaestione argumentis usus; ipsa autem argumenta, quippe percensita iam in primo de Melisso capite, Aristoteles exponere omittit. Sextus contra, praetermisso Melissi nomine, tamquam ipsius Gorgiae propria ea enarrat. Memorabile est autem, prope eadem apud Sextum esse atque in fragmento Melissei libri apud Simplicium; nempe ap. Sext.: *εἰ αἰδιόν ἐστι τὸ ὄν, οὐκ ἔχει τινὰ ἀρχήν· τὸ γὰρ γινόμενον πᾶν ἔχει τιν' ἀρχήν· μὴ ἔχον δὲ ἀρχήν, ἀπειρόν ἐστιν.*, et apud Simpl.: *ἐπειδὴ τὸ γινόμενον ἀρχήν ἔχει, τὸ μὴ γινόμενον ἀρχήν οὐκ ἔχει, τὸ δὲ ὄν οὐ γέγονεν, οὐκ ἂν ἔχοι ἀρχήν· — ἀπειρόν ἄρα τὸ ὄν* (ad *Aristot. phys. p. 22. b. med.*). Gorgias igitur fortasse ipsa Melissi verba in libro suo retinuisse videtur.

Iam Gorgias, si infinitum est, inquit, nusquam est. Et hoc quidem Tennemannus p. 367. Gorgiam et Melissi placitis collegisse statuit; at Melissus, id, quod nusquam sit, esse, minime contendit; statuisset id autem, si infinitum nusquam esse dixisset. Commemorat autem Aristoteles Zenonis *λόγον περὶ τῆς χώρας*, minime significans, Zenonem infinitum sustulisse, atque in hac re Gorgiae auctorem fuisse, sed indicans, argumenta, quibus Zeno, ut spatium non esse demonstraret, usus erat, a Gorgia ad infinitum tollen-

dum adhibita esse. Zeno enim in eo potissimum laborabat, spatium si esset, ubi esset, ut Aristot. *phys.* IV, c. 3. p. 65. dicit: ὁ δὲ Ζήνων ἠπόρει, ὅτι, εἰ ὁ τόπος ἐστὶ τι, ἐν τίνι ἔσται, λύειν οὐ χαλεπὸν. Item Gorgias, ubi infinitum sit, quaerit, nam c. 2. §. 11. οὔτε γὰρ, αἶτ, ἐν αὐτῷ οὔτ' ἂν ἐν ἄλλῳ εἶναι — ἐν ᾧ. Explicatius apud Sextum: primum enim non continebitur in alio, nam maius id erit, quam quod continetur. Idem Zenonem de spatio dixisse, Aristoteles indicat l. 1.: οὐδὲν γὰρ κωλύει, ἐν ἄλλῳ μὲν εἶναι τὸν πρῶτον τόπον, μὴ μέντοι ὡς ἐν τόπῳ ἐκείνῳ, ἀλλ' — ὡς ἕξις — ἢ ὡς πάθος. Deinde non est in se ipso, nam idem tunc esset id, quod est, atque id, in quo est. Omnino enim duo erunt, spatium et corpus. Ad-denda ad haec sunt ea, quae Melissus statuit ap. *Simpl.* p. 22. b. med.: εἰ δὲ ἄπειρον, ἐν· εἰ γὰρ δύο εἶη, οὐκ ἂν δύναίτο ἄπειρα εἶναι, ἀλλ' ἔχοι ἂν πέρατα πρὸς ἄλληλα. Sextus autem de spatio et corpore commemorans, Zenonem manifesto significat; referenda enim huc sunt Arist. verba *phys.* IV, 1. p. 61.: ἀδύνατον δὲ σῶμα τὸ τόπον εἶναι. ἐν αὐτῷ γὰρ ἂν εἶη δύο σώματα., deinde *ibid.* p. 62.: ἔτι δὲ καὶ αὐτὸς (ὁ τόπος), εἰ ἔστι τι τῶν ὄντων, ποῦ ἔσται; ἢ γὰρ Ζήνωνος ἀπορία ζητεῖ τινὰ λόγον· εἰ γὰρ πᾶν τὸ ὄν ἐν τόπῳ, δῆλον ὅτι καὶ τοῦ τόπου τόπος ἔσται. καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον πρόεισιν. ἔτι εἰ ὡς περ ἅπαν σῶμα ἐν τόπῳ, οὕτω καὶ ἐν τόπῳ ἅπαντι σῶμα, πῶς οὖν ἐροῦμέν περὶ τῶν ἀύξανομένων;

Iam Gorgias, si nusquam est, inquit, omnino non est. Patet igitur, quoniam ea communis omnium philosophorum fuit opinio, non hoc unum e Zenonis doctrina a Gorgia petitum fuisse. Zeno autem ad suam de spatio argumentationem corroborandam eam adhibuit.

Itaque quum innatum non esse sit explicatum, Gorgias ne natum quidem esse exponit. Nam natum, inquit, aut *ex ente*, aut *e non ente* natum est. Atqui *ex ente* non est natum, nam si *ens* natum est, non est *ens*, sed est natum. Eodem argumento Melissum usum esse, in annotatione est dictum. At tenui vitio, quod Melissus quidem refugit, Gorgiana argumenti conformatio laborat, quum *ens* non esse natum omnino, neque vero non esse *ex ente* natum doceatur. Melissus autem (vid. annot.) οὔτε, inquit, ἐκ τοῦ ὄντος· εἴη γὰρ ἂν οὕτω καὶ οὐ γένοιτο· i. e. si *ex ente nascitur ens*, illud *ens*, unde natum est, iam est, neque natum est; unde igitur illud est? an *ex ente natum*? at unde tandem illud, e quo hoc natum est? Haec quidem ratiocinatio est aptissima atque acutissima. Eam autem aut ipse iam Melissus, aut, qui eum sequuti sunt, aliter proposuerunt, aut perverterunt potius in eum modum, quem Gorgias adhibuit. Is autem quamquam vitium retinuit, sensit tamen fortasse, quum idem argumentum ad *non ens* revocaret.

Deinde non est natum *e non ente*, nam si *non ens* non est, non valet quicquam generare. Hoc uno argumento usus est Melissus, et unum illud Sextus affert. Apud Aristotelem autem Gorgias alterum addit: nam, si est, inquit, *non ens*, idem in *non ens* convenit, quod in *ens*, ergo etiamtum *ex non ente* non potest esse natum.

Sextus denique addit, non posse natum et innatum simul esse, quum ea se invicem tollant.

Sequitur tertia apud Aristotelem pars, qua Gorgias neque *unum*, neque *multa* esse probavit. Nam si *unum* est, incorporeum est, ut Melissus statuit; atqui, si incorporeum, non est, ut Zenonis argumen-

mentis efficitur, quamquam, ut in annotatione explicatum est, hic quoque Zeno iis alio consilio usus est.

Sextus autem, si *unum* est, inquit, aut quantitas (*ποσόν*) est, aut continuum (*συνεχές*), aut magnitudo (*μέγεθος*, paullo post *μέγεθος νοούμενον* appellatum), aut corpus. Si quantitas, potest divelli; si continuum, dissecari; si magnitudo, quae cogitatur, tamen potest dividi; si corpus, triplex est divisio, quia latitudinem et longitudinem et altitudinem habet, ergo non est *unum*. Ineptum est autem, *unum* non ponere tale quicquam. Sed distributio ea, quam Sextus profert, nulla est omnino, quum alterum in alterum cadat; veluti, quemadmodum Aristot. *phys. IV*, 11. p. 83. dicit: *πᾶν μέγεθος συνεχές.*, utrumque autem, tum *μέγεθος*, tum *συνεχές*, in corpus cadit; quapropter Aristot. *de gen. et corr. I*, 9. p. 29. *πᾶν σῶμα διαίρετον*, nam, ut supra ostensum est, tam *μέγεθος*, quam *συνεχές* est *διαίρετον*. Deinde, quia *συνεχές* et *ἀδιαίρετον* sibi opponuntur, atque utrumque *unum* esse potest, Gorgias, si *unum* ponebat *συνεχές* esse, etiam *ἀδιαίρετον* ponere debebat; quemadmodum quidem Aristoteles in hoc ipso Melissi placito facit *phys. I*, 2.: *λέγεται δ' ἐν ἧ τὸ συνεχές ἢ τὸ ἀδιαίρετον*. Denique *μέγεθος νοούμενον* Gorgias nec dixit unquam, neque hac parte collocavit. Plane autem a Gorgiae, dialecticis argumentis omnia continentis, consuetudine abest illud *ἄτοπον δέ γε τὸ μηδὲν τούτων εἶναι λέγειν τὸ ὄν*.

Iam, si *unum* non est, Gorgias ait, etiam *multa* non sunt, quia alterum ex altero est compositum.

Restat quarta pars, qua Gorgias neque immobile, neque inobile esse probavit. Et Sextus quidem hunc locum prorsus praelermit, apud Aristotelem au-

tem ea pars, qua Gorgias immobile non esse probavit, intercidit. Cur autem non moveatur quicquam, duplicem causam ponit, nam quum duplex sit movendi genus, ἀλλοίωσις et φορὰ (vid. annot.), prius genus efficeret, ut id, quod non est, esset, id autem, quod est, interiret; si quid autem altero movendi genere traheretur, divideretur atque, ubi divisum esset, non esset, ita ut, si ubique moveretur, esset ubique divisum; ergo ubique non esset. Etiam hic locus in annotatione est explicatus; expositum est etiam, qua ratione ab Eleaticis in hac parte dissideat Gorgias.

In hunc modum prima pars, qua nihil esse probare conatus est Gorgias, absoluta est. Quum autem in tribus capitibus ultimis e Melisso ita pendeat, ut, quod Melissus non esse statuit, id et ipse non esse iisdem argumentis probet, id autem, quod esse Melissus statuit, item non esse doceat, ex hac parte paene oppositus est Gorgiae liber Melissi disciplinae. Sed primi quoque capituli eadem est conditio. Namque Melissus librum suum exorditur ap. *Simpl.* p. 22. b.: εἰ μὲν μηδὲν ἔστι, περὶ τούτου τί ἂν λέγοιτο ὡς ὄντος τινός; ergo non ens non esse statuit, ens autem esse; et ita ap. *Simpl.* l. l. fin.: οὐ γὰρ ἔστι τὸ μὴ ὄν. Gorgias contra neque ens, neque non ens statuit esse; ergo, non ens non esse, cum Melisso consentit; in altero ab eo discrepat. Itaque per totam hanc partem aequabilitas quaedam est diffusa, quam apud Sextum frustra quaeras.

Ad Melissi placita refellenda Zenonis plerumque argumentis usus est, at non itidem tamen, atque ipse Zeno iis usus est. Iam intelligitur, quomodo verba Aristotelis c. 1. §. 5. dicta sint: τὰ μὲν ὡς Μέλισσος, τὰ δὲ ὡς Ζήνων ἐπιχειρεῖ δεικνύειν. Etenim non admodum

accurate Aristotelem in illo loco versatum esse, supra iam demonstravi.

Paucis iam reliquas partes licet absolvere. In secunda parte non posse quicquam cognosci Gorgias dicit. Nam primum, si res cognoscuntur, sunt ea, quae cogitantur, quae autem non sunt, ea ne cogitantur quidem; atqui tunc omnia sunt, quae cogitantur; ergo non est mendacium ullum, ne tunc quidem, si quis curruum in mari certamen esse dicit. Quod Sextus habet: cogitata non sunt, alioqui omnia sunt, quae cogitantur, ad idem redit, quod Aristoteles primum ponit; deinde alterum Sextus illustrat: si *ens* cogitatur, non cogitatur *non ens*; atqui id non est verum, quia Scylla cogitatur et Charybdis; ergo non cogitatur *ens*. Ceterum Sexti additamentum, quod Tennemannus p. 366. deprehendisse sibi visus est, facile concedi potest.

Alterum addit Aristoteles argumentum hoc. Quae audiuntur et cernuntur, non propterea sunt, quod cogitantur, sed, licet non cogitentur, sunt tamen nihilominus. Atqui quum saepe diversa sint ea, quae audimus, ab iis, quae cogitamus, immo vero iis contraria, non potest extricari, sitne magis id, quod audimus, an id, quod cogitamus. Ergo non potest omnino intelligi, quid vere sit.

Multo haec sunt acutius et ad persuadendum accommodatius ab Aristotele expressa, quam a Sexto, qui, quae audiuntur, inquit, propterea quod audiuntur, sunt audibilia; neque ea, propterea quod non cernuntur, esse negamus. Ergo, si quid cogitaremus, etiamsi non cerneretur, tamen esset; veluti, si quis currus in mari certare cogitaret, licet non cerneret, tamen esset certamen; atqui id ineptum esset. Ergo non cogitatur *ens*, neque potest cogitari.

Itidem ante Gorgiam Parmenides et Empedocles, ab illo argumenti quasi fonte exorsi, sensuum nullam fidem esse statuerunt, et illorum auctoritate atque argumentis Gorgias quoque videtur usus esse. Xenocrates deinde Corinthius, ut secundum Sextum Tennemannus p. 190. annotavit, Gorgiae, ut videtur, aetate aequalis, nihil prorsus esse statuit.

Restat ultima pars, etiamsi percipi posset, tamen alteri tradi non posse. In hac quoque parte tum plura, tum meliora habet Aristoteles, quam Sextus. Nam apud Aristotelem Gorgias, primum quaerendum est, inquit, quomodo is, qui percipit, alteri possit oratione tradere, quum is, qui dicit, non dicat colorem, aut rem, sed orationem; deinde, quomodo ei, qui non percipit ipse, oratione ab alio acceptum possit patere, quum non possit percipere, nisi, si color est, videndo, si sonus, auditu, dicendo autem neque color, neque sonus tradatur. Denique qui ab alio accipit, non sentiet idem, atque ille, qui tradit, nam non potest unum esse in duobus; non esset enim unum, sed duo; sin potest fieri, oportet prorsus aequales illos esse inque eadem versari conditione; atqui tunc non essent duo, sed unum. Sed ne unus quidem idemque homo prorsus idem sentit, sed diversa diversis locis atque temporibus. Postremum hoc post a sophistis longius est provectum; ut colligitur ex Aristot. *phys. IV*, c. 11. p. 84.: *ὥσπερ οἱ σοφισταὶ λαμβάνουσιν ἕτερον τὸν Κορίσκον ἐν Λυκείῳ εἶναι καὶ τὸν Κορίσκον ἐν ἀγορᾷ, καὶ τοῦτο δὴ τῷ ἄλλοθι καὶ ἄλλοθι εἶναι ἕτερον.*

Sextus autem ita: quae cernimus, visu percipimus, quae audimus, auditu. Sunt eae autem res extrinsecus positae. Atqui oratio ab iis rebus diversa est, ergo non possumus eas oratione percipere. Quae

addit, quum orationem a rebus, quas cernimus et audimus, diversam esse, et diversis quamque signis percipi declarent, eodem paene redeunt. Quod autem Tennemannus p. 372. dicit, hoc loco Sexti verba a Gorgianis fortasse discrepare, id ex iis, quae supra disputavimus, saepius factum esse apparet.

C O R R I G E N D A.

- p. 20. l. 18. pro *δηρόρων* scribatur *δητόρων*.
- p. 21. l. 34. — *LXXXVII, 2.* — *LXXXVIII, 2.*
- p. 22. l. 1. post *Cyloneum incendium* add. *et Gorgiae reditum*.
 ibid. — ult. pro *duodecim* scribatur *sedecim*.
- p. 23. l. 31. — 459. — 456.
- p. 26. l. 22. — *Aphthonii* — *Aphthonii*.
- p. 32. l. 26. — 497. — 487.
- ibid. l. 27. — *σόφω* — *σοφώ*.
- p. 33. l. 23. — 463. *B.* — 463. *E.*
- p. 77. post l. 20. exciderunt verba: *Quarta deinde oratio est Eleorum laudatio, cuius prima verba, ab Aristotele servata, supra, p. 36., sunt descripta. Carebat ea, ut ibidem secundum Aristotelem animadverti, exordio.*
- p. 96. l. 31. 32. pro *adiuvabat, ingenia acumen acuebat et facultatem dicendi, copiamque* scribatur: *adiuvabat ingenia, acumen acuebat, et facultatem dicendi copiamque.*
- p. 114. l. 11. pro *οὐδεις ἑτέρω* ⁴⁷⁾ scrib. *οὐδεις ἕτερος* ⁴⁷⁾ *ἑτέρω*.
- p. 135. l. 20. — *ἄζων* — *ἄξιον*.
- p. 142. l. 8. — *Phaedr.* — *Phaedo*.
- p. 150. l. 25. — *phys. IV.* — *de gen. et corr. I.*
- p. 157. l. 18. — *τοιούτα* — *τοιαῖτα*.
- p. 161. l. 13. post v. *γινώσκει* pon. comma.
- p. 167. l. 5. pro *ου* scrib. *οὐ*.
- p. 170. l. 3. — *ἑτέρω* — *ἕτερος*.

